

Ν Ε Ο Σ
Ε Λ Λ Η Ν Ο Μ Ν Η Μ Ω Ν

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΝ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ

ΣΥΝΤΑΣΣΟΜΕΝΟΝ ΕΚ ΤΩΝ ΚΑΤΑΛΟΓΩΝ ΤΟΥ

ΣΠΥΡ. ΛΑΜΠΡΟΥ

ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΕΠΗΜΕΛΕΙΑ

Κ. ΔΥΟΒΟΥΝΙΩΤΟΥ

*Ἡξιώθη τοῦ Ζαππείου βραβείου ὑπὸ τοῦ ἐν Παρίσις Συλλόγου
πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων.*

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΕΚΤΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ Α'—31 ΜΑΡΤΙΟΥ 1922

ΑΘΗΝΗΣΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ «Ο ΦΟΙΝΙΞ» — ΣΤΑΔΙΟΥ 38

1922

ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ

ΤΟΜΟΣ ΙΣΤ΄. — 30 Σεπτεμβρίου 1922. — ΤΕΥΧΟΣ Β'—Γ'.

ΔΩΡΟΘΕΟΥ ΒΙΒΛΙΟΝ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ

Τῷ 1631 ἐξεδόθη ἐν Βενετίᾳ τὸ πρῶτον ἱστοριογραφία φέρουσα τὴν ἀκόλουθον ἐπιγραφὴν «Βιβλίον ἱστορικὸν περιέχον ἐν συνόψει διαφόρους καὶ ἐξόχους ἱστορίας, ἀρχόμενον ἀπὸ κτίσεως κόσμου μέχρι τῆς ἀλώσεως Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐπέκεινα. Συλλεχθέν μὲν ἐκ διαφόρων ἀκριβῶν ἱστοριῶν καὶ εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν μεταγλωττισθέν παρὰ τοῦ ἱερωτάτου Μητροπολίτου Μοναμβασίας κυρίου Δωροθέου. Νεωστὶ δὲ τυπωθὲν μετὰ ἐξόδων τοῦ εὐγενεστάτου κυρίου Ἀποστόλου Τζιγαρά τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων καὶ Ἰωάννου Ἀντωνίου τοῦ Ἰουλιανοῦ εἰς κοινὴν ὠφέλειαν»¹ κτλ. Τὸ ἔργον τοῦτο μετὰ τὴν τύποις ἐκδόσιν του ἰδίᾳ κατέστη τὸ ἀγαπητὸν ἀνάγνωσμα τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ δύο ὁλοκλήρους αἰῶνας. Ἐντεῦθεν αἱ πολλαὶ τοῦ ἔργου τούτου ἐκδόσεις, αἵτινες εἶνε αἱ ἀκόλουθοι: 1631. — 1635. — 1637. — 1676. — 1681. — 1684. — 1685. — 1686. — 1691. — 1743. — ρψμγ' (πιθανῶς διάφορος τῆς προηγου-

1 Πρβλ. Παπαδοπούλου Βρετοῦ Ν. Φ. τομ. 2 σ. 40 καὶ 48. Σάθα Ν. Φ. σ. 228. Ζαβίρα Ν. Ἑλλ. σ. 274. Fabricius (1739) σ. 119. Ph. Meyer Die theol. Litt. der gr. Kirche σ. 169 καὶ ἰδίᾳ Legrand Bibl. hell. τοῦ 17 αἰῶνος τομ. Α' σ. 295 καὶ 353 τομ. Β' σ. 327. 390. 437 καὶ τοῦ 18 αἰῶνος σ. 303. 305 καὶ 378. πρβλ. ἐτι τοῦ 17 αἰῶνος τομ. Γ' σ. 436 ἐ. ἐνθ. περὶ τοῦ Ζώτου Τζιγαρά καὶ τῶν ἐκδόσεων τοῦ Χρονικοῦ τούτου. Παρὰ Legrand καὶ οἱ πρόλογοι τοῦ ἔργου τούτου.

μένης)—1750.—1761.—1763.—1781.—1786.—1798.—1806
1818.

Περὶ τῶν ἀφορώντων τὸ ἔργον τοῦτο ὑπολήθησαν πολλοί. Ἀξίαι ἰδίᾳ μνηστέαι εἶνε αἱ ἐργασίαι τοῦ Σάθα, τοῦ δεῖξαντος πρώτου ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ Δωροθέου προήλθεν ἐκ τοῦ τοῦ Ἱεροθέου, ὅστις πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὁ συγγραφεὺς, τοῦ P. H. Meyer,² τοῦ P. H. Preger³ καὶ ἰδίᾳ τοῦ Χρυσόστομου Παπαδοπούλου,⁴ ὅστις ἀποκρούων τὴν γνώμην τοῦ Σάθα ἐδέχθη ὅτι τὸ ἡμέτερον ἔργον καὶ τὸ χρονογραφικὸν βιβλίον τοῦ Μανουὴλ Μαλαξοῦ εἶνε τὸ αὐτὸ καὶ ὅτι ἐπομένως συγγραφεὺς τοῦ ἡμετέρου ἔργου εἶνε ὁ Μανουὴλ Μαλαξός.

Ὁ Λάμπρος εἶχεν ἀσχοληθῇ περὶ τὸ ἱστορικὸν βιβλίον τοῦ Δωροθέου συναθροίσας ἀρκετὴν ὕλικόν, ὅπερ σώζεται νῦν ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. ΟΔ' καταλόγῳ αὐτοῦ.⁵ Ἀναμφιδόλως ὁ Λάμπρος ἐσκόπει νὰ γράψῃ διατριβὴν περὶ τοῦ ἱστορικοῦ βιβλίου τοῦ Δωροθέου. Τῆς διατριβῆς ταύτης μὴ συμπληρωθείσης ἔμεινε τὸ ὕλικόν ἀσυμπλήρωτον καὶ σχεδὸν ἀμωρον. Παρ' ὅλα ὅμως ταῦτα τὸ ὕλικόν τοῦτο εἶνε ἄξιον ἐκδόσεως ἔστω καὶ ἄνευ προσθηκῶν καὶ συμπληρώσεων κατὰ τὴν μέθοδον καθ' ἣν ἐπεκράτησε νὰ ἐκδίδονται τὰ κατάλοιπα τοῦ Λάμπρου. Τὸ ὕλικόν τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ περιγραφῆς ἢ ἐνίοτε ἀπλῆς ἀναγραφῆς κωδίκων περιεχόντων τὸ ἱστορικὸν βιβλίον τοῦ Δωροθέου. Ἐνίοτε ὅμως ὁ Λάμπρος δὲν ἀρκεῖται εἰς ἀπλὴν περιγραφὴν τῶν

1. Πρβλ. ἰδίᾳ Μεσ. βιβλ. τομ. Γ' σ. ια' καὶ ε.

2. Die Theol. Litt. der gr. Kirche im sechzehnten Jahrhundert σ. 166 ε. Καὶ ὁ Meyer διατάζει νὰ δεχθῇ τὴν εἰκασίαν τοῦ Σάθα ὅτι δηλ. ἀντὶ Δωροθέου πρέπει νὰ γνησθῇ Ἱεροθέου.

3. Die Chronik von Jachre 1570 (Dorotheos von Monembhasia und Manuel Malaxos) ἐν Byz. Zeitsch. τομ. 11 (1902) σ. 4 ε. Ὁ Preger ἀναφέρει ἐν τῷ ἀνωτέρῳ μνημονευθέντι ἔργῳ αὐτοῦ τὰ χειρόγραφα, ἐν οἷς εὐρηταί το ἔργον τοῦτο τοῦ Δωροθέου.

4. «Περὶ τῆς ἐλληνικῆς ἐκκλησιαστικῆς χρονογραφίας τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος» (ἐν ἐκκλ. Φάρεσ τομ. 9 σ. 410 ε. καὶ ἐν ἰδίῳ φυλλαδίῳ). Πρβλ. ἔτι Κ. Δουβουνιώτου ὁ Νομοκανὼν τοῦ Μανουὴλ Μαλαξοῦ σ. 7, ἐνθα περὶ τοῦ χρονογραφικοῦ βιβλίου τοῦ Μανουὴλ Μαλαξοῦ καὶ τῆς σχέσεως αὐτοῦ πρὸς τὸ ἡμέτερον βιβλίον ἱστορικὸν τοῦ Δωροθέου. Πρβλ. ἔτι Κρουμβάχερ ἱστορία τῆς βυζ. φιλ. κατὰ μετ. Σωτηριάδου τομ. Α. σ. 609 ε.

5. Πρβλ. Κατάλογον Γ. Χαριτάκη σ. 116.

κωδίκων, ἀλλὰ συγκρίνων τὸ κείμενον τῶν κωδίκων πρὸς τὸ ἐκδομένον κείμενον εὐρίσκει καὶ σημειοῖ τὰς διαφορὰς τῶν δύο κειμένων. Ἰδοὺ οἱ κώδικες τοὺς ὁποίους ἔχει ἐξετάσει καὶ περιγράψει ὁ Λάμπρος.

1) Τὸν κώδικα canon. græc. Oxon. 67. Λεπτομερῆς περιγραφή καὶ σύγκρισις τοῦ κειμένου τοῦ κώδικος τούτου πρὸς τὸ ἐκδομένον κείμενον τῆς ἐκδόσεως τοῦ 1631 καὶ 1676. Ἡ σύγκρισις αὕτη περιέχεται εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμὸν α' καὶ ε' κατάλοιπον τοῦ καταλόγου τοῦ Χαριτάκη, ὅπερ εἶνε συνέχεια τοῦ ὑπ' ἀριθ. α' καταλόγου. Τὸ ὑπ' ἀριθ. α' κατάλοιπον ἀποτελεῖται ἐκ σελίδων 32 μεγ. 4ου, τὸ δὲ ὑπ' ἀριθ. ε' ἐκ σελ. 12, 8ου. Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων τὰ δύο ταῦτα κατάλοιπα ἐκδίδονται κατωτέρω ὁμοῦ, τοῦ ε' ὡς ἀνωτέρω ἐρρέθη ἀποτελοῦντος συνέχειαν τοῦ α'.

2) Τὸν κώδικα Lambec. 1190. Λεπτομερῆς περιγραφή ἰδίᾳ τοῦ περιεχομένου αὐτοῦ καὶ σύγκρισις αὐτοῦ πρὸς τὸ ἐκδομένον κείμενον τοῦ Δωροθέου. Τὸ ὅλον ἀποτελεῖται ἐκ σελ. 7, ὧν αἱ πρῶται 4 μεγάλου 4ου, αἱ δὲ 3 τελευταῖαι 8ου ἢ 8η σ. εἶνε ἄγραφος.²

3) Τὸν κώδικα Stuttg. hist. 129. Λεπτομερῆς περιγραφή τοῦ κώδικος. Τὸ ὅλον ἀποτελεῖται ἐκ σελίδων 12, ὧν δύο ἄγραφοι καὶ ἕτεροι δύο γεγραμμένοι δι' ἄλλων κειμένων. Κατὰ ταῦτα ἡ περιγραφή τοῦ κώδικος καταλαμβάνει σελ. 8, 8ου (πρβλ. Καταλ. Χαριτάκη ἀριθ. δ' σελ. 116).³ Ἐν μικρῷ τεμαχίῳ χάρτου σημειοῖ ὁ Λάμπρος περὶ τοῦ κώδικος τούτου.

«Stuttgart. K. Hofbibliothek

Cod. 129

ὃν ἐμελέτησα ἐν Μονάχῳ ἐν τῇ Universitätsbibliothek, ἀποσταλέντα ἐπὶ τῇ αἰτήσῃ μου εὐγενῶς ὑπὸ W. Heyd τοῦ διευθυντοῦ τῆς ἐν Στουττγάρτῃ βιβλιοθήκης».

1. Κακῶς ἐν τῷ καταλόγῳ ἔχουσι χωρισθῇ τὰ δύο ταῦτα κατάλοιπα (πρβλ. Καταλογ. σ. 116 καὶ 117).

2. Ἐν τῷ καταλόγῳ ἀναφέρονται ἑσφαλμένως σ. 6, 4ον (πρβλ. ἐν. ἀν. ἀριθμὸς γ').

3. Σφαλερῶς γέγραπται V ἀντὶ N καὶ λογίζονται αἱ γεγραμμέναι σελίδες 6 ἀντὶ 8.

4) Τοὺς κώδικας α') Grec. Paris, Suppl. 87. Περιγραφή τοῦ κώδικος καταλαμβάνουσα μίαν σελίδα 6') Suppl. Grec. Paris. 112. Περιγραφή λεπτομερῆς τοῦ κώδικος¹ καταλαμβάνουσα σελ. 8. γ') Suppl. Grec. Par. 467. Περιγραφή τοῦ κώδικος καταλαμβάνουσα σελ. δύο. Ἐν ἀρχῇ σημειοῖ ὁ Λάμπρος «κατ' Omont III 265 ἐν φ. 177—217 Anonymi Synopsis continuatio ad Amurat IV. Καθ' ἡξήτασα τῷ 189. ἐν φ. 177α «Ἐως ὧδε τελειώνει ὁ Ἰωάννης ὁ Σκυλίτζης ὁ χρονογράφος» κτλ. καὶ ἐν σελ. δευτέρῃ «Ἐχω φωτογραφίας τῶν φ. 1926-196α ὑπ' ἀριθ. 104.

Παραγγელτέται φωτογραφίαι τῶν φ. 1966-215α».

δ') Barber .I 111 Περιγραφή τοῦ κώδικος καταλαμβάνουσα δύο σελίδας. Ὁ Λάμπρος σημειοῖ ἐν ἀρχῇ «I^o αἰῶνος χαρτ. ἀκεφαλ. καὶ κολοβός. Χρονικὸν Τουρκοκρατίας Historia Imperatorum Turcorum» καὶ δι' ἐρυθρᾶς μελάνης «Οὐδὲν κοινὸν μετὰ Ecthesis Chronica. Μὴ Ψευδοδωρόθεος;» ε') Harl. 5742. Περιγραφή τοῦ κώδικος καταλαμβάνουσα σελ. 5.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω γίνεται δῆλον ὅτι ὁ Λάμπρος εἶχεν ἐξετάσει ἀκτῶ μόνον κώδικας περιέχοντας τὴν χρονογραφίαν τοῦ Δωροθέου. Ἐὰν λάβῃ τις ὑπ' ὄψει ὅτι τῆς χρονογραφίας ταύτης σώζονται πλεονά τῶν εἴκοσι χειρογράφων² δύναται τις νὰ πεισθῇ ὅτι ὁ Λάμπρος δὲν εἶχε φροντίσει νὰ συμπληρώσῃ τὴν ἐργασίαν ταύτην, ἥτις πρὸ ἐτῶν εἶχε θέσει μόνον τὰς βάσεις. Οὕτω καὶ μόνον δύναται νὰ ἐξηγηθῇ πῶς ὁ Λάμπρος δὲν ἀναφέρει τὸν ὑπ' ἀριθμὸν 1205 κώδικα τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου, τὸν περιέχοντα τὴν χρονογραφίαν τοῦ Δωροθέου, οὐδὲ κώδικας τῶν Ἀγιορειτικῶν βιβλιοθηκῶν καὶ δὴ τὸν τοῦ Βατοπεδίου ὑπ' ἀριθ. 601 καὶ τὸν τῶν Ἰδίων ὑπ' ἀριθ. 167. Παρ' ὅλα ὅμως ταῦτα ἡ δημοσίευσις τῶν ὑπὸ τοῦ Λάμπρου γενομένων περιγραφῶν τῶν ὀκτῶ ἀνωτέρω μνη-

1. Τὸν κώδικα τοῦτον δὲν ἀναφέρει ὁ Χαριτάκης ἐν τῷ καταλόγῳ αὐτοῦ πάντως ἐκ παραδρομῆς.

2. Πρβλ. Th. Preger ἐν. ἀν. καὶ Χρυστ. Παπαδοπούλου ἐν. ἀν. σ. 5 ε. Ὁ Preger ἰδίᾳ εἶχεν ὑπ' ὄψει πάντα τὰ χειρόγραφα τῆς χρονογραφίας, εἰ καὶ δὲν εἶχε περὶ πάντων λεπτομερεῖς εἰδήσεις.

μονευθέντων κωδίκων δὲν εἶνε περιττή, τοῦναντίον διαφωτίζει ἀρκούντως τὸ περὶ τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου τῆς χρονογραφίας τοῦ Δωροθέου ζήτημα καὶ δίδει ἀφορμὴν πρὸς εὐρυτέρας ἐρεῦνας. Τοῦτου ἔνεκεν δημοσιεύομεν κατωτέρω τὰς περιγραφὰς ταύτας τῶν ὀκτῶ κωδίκων κατὰ τὴν ἐν τοῖς προηγουμένοις μνημονευθεῖσαν σειράν.

*Ἀξίον σημειώσεως νομίζω ἐνταῦθα ὅτι ἡ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμὸν ΡΞΑ' καταλόγῳ «ἐκθεσις χρονική»¹ ἡ ἀντιγραφείσα ὑπὸ τοῦ Λάμπρου ἐκ τοῦ κώδικος Δρέσδης D.α 33, οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ μέρος τῆς χρονογραφίας τοῦ Δωροθέου. Τὸ ἔργον τοῦτο καταλαμβάνει 49 σελίδας, φέρει δ' ἐξωθεν ἐπιγραφὴν δι' ἐρυθρᾶς μελάνης «ιβ' Δρέσδης ἐκθεσις χρονική 1908». Ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι ἐν ἀρχῇ γέγραπται «Dresdon D.α. 33 ἐν φ. 272: ἐπὶ ἔτους ᾿ζρλδ' (=7134—5508=1626). Ἀρχεται δὲ ὡς ἀκολούθως:

«φ. 180 α Περὶ τοῦ πῶς ἐπῆραν ὁ σουλταν μεέτης τὴν Κωνσταντινούπολιν

Ἐλαβε τὴν βασιλείαν τῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς δύσεως ὅλην σουλτάν μεχμέτης» κ.τ.λ. Τὸ κεφάλαιον τοῦτο τελευτᾷ ἐν σελ. 42 ὡς ἐξῆς: «Εὐρίσκεται δὲ γεγραμμένον ὅτι εἰς τὸν καιρὸν τοῦτον τοῦ σουλτάν μεχμέτη ἀπέθαναν τριακόσαι χιλιάδες λαὸς εἰς τοὺς πολέμους ὅπου ἔκαμε:

τέλος τοῦ σουλτάν μεχμέτη»

Ἐπειτα ὑπάρχει ἡ ἀκόλουθος δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων ἐπιγραφή:

«Περὶ πῶς υπῆγεν ὁ σουλτάν σουλεϊμάνης, καὶ ἐπολεμήσῃ τὴν ῥόδον στερρεᾶς καὶ θαλάσσης καὶ ἀκούται περὶ τούτου».

*Ἀρχεται δὲ ὡς ἐξῆς:

«Ἐτους ἀπὸ τῆς θείας σαρκώσεως ἀφ' ἧς ἐσυναξε φουσατά ὁ αὐτὸς σουλτάν σουλεϊμάνης χιλιάδας σ' στερρεᾶς καὶ διὰ θαλάσσης» κ.λ.π. καὶ τελευτᾷ «τέλος τῆς ἐρημώσεως τῆς Ῥόδου. Ἐπῆρε τὴν ἀμοχωστον ὁ σουλτάν σελήμης ἐν ἔτει ἀφοα'».

Εἶνε φανερόν ὅτι πρόκειται περὶ δύο κεφαλαίων ἐκ τῆς χρονο-

1. Πρβλ. Χαριτάκη Καταλ. σ. 128.

γραφίας τοῦ Δωροθέου¹. Τὸ πρῶτον φέρει ἐπιγραφὴν ἐν τῇ ἐκδεδο-
μένῳ τύποις κειμένῳ «Περὶ τοῦ Σουλτάν Μεχμέτ» (σελ. 415 ἐκδ.
τοῦ 1786) τὸ δὲ δεύτερον «τέλος τῆς βασιλείας τοῦ Σουλτάν Σε-
λήμη. Βασιλεία Σουλτάν Σελεϊμάνη υἱοῦ Σελήμη» (σ. 428) ἐκδ.
τοῦ 1786). Τὸ πρῶτον κεφάλ. τὸ καταλαμβάνον τὰς σελίδας 415—
428 τοῦ ἐκδεδομένου κειμένου περιέχεται ὅλον καὶ ἐν τῇ ἡμετέρῃ
ἀντιγράφῳ, τὸ δὲ δεύτερον ἐν μέρει μόνον, ἀρχεται δηλαδὴ ἀπὸ τῆς
σελίδος 440 τοῦ ἐκδεδομένου κειμένου καὶ φθάνει μέχρι τῆς σελί-
δος 441. Σύγκρισις τοῦ ἡμετέρου κειμένου πρὸς τὸ ἐκδεδομένον
δεικνύει ἀρκούσας διαφορὰς ἐγκειμένας εὐ μόνον ἐν τῇ διαφόρῃ
τρόπῳ τῆς ἐκθέσεως ἢ τῆς χρήσεως λέξεων ἀλλὰ καὶ ἐν διαφοραῖς
προσθήκαις καὶ παραλείψεσι, τινὰ δηλαδὴ τοῦ ἐκδεδομένου κειμέ-
νου ἔχουσι παραλειφθῆ ἐν τῇ ἡμετέρῃ. ὅπερ πάλιν ἐνιαχοῦ παρου-
σιάζει προσθήκας μὴ ὑπαρχούσας ἐν τῇ ἐκδεδομένῳ. Κατὰ ταῦτα
καὶ τὸ κείμενον τοῦτο εἶνε ἄξιον μελέτης προκειμένου περὶ ἐρεῦνης
καὶ ἐξακριβώσεως τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου τοῦ χρονικοῦ τοῦ Δωροθέου.

Κ. Ι. Δ.

Κ.

Cod. Canonic, Grace. Ὁξων. 67. ex charta laevigata
in folio ff. 372 sec. XVI, *barbaro-graecus*.

Compendium historiarum sacrarum atque profana-
rum ab orbe condito usque ad Solim II, an. circ. 1500
(in initio et fine mutilum).

Tractat praecipue de veteris Testamenti historia, de
imperio occidentali et orientali, praesertim de rebus

1. Ἀπλὴ σύγκρισις τῶν δύο κειμένων δεικνύει ὅτι πρόκειται περὶ ἐνὸς
καὶ τοῦ αὐτοῦ κειμένου τοῦ χρονικοῦ τοῦ Δωροθέου. Τὸ ὅτι ὑπάρχουσι με-
ταξὺ τῶν δύο κειμένων διαφοραὶ τινες περὶ τὴν ἔκφρασιν καὶ ἐτι παραλεί-
ψεις καὶ προσθήκαι οὐδὲν σημαίνει, διότι τὸ κείμενον τοῦ ιστορικοῦ ἔργου
τοῦ Δωροθέου ἔχει μεταδοθῆ ἡμῖν ὑπὸ διαφόρους μορφὰς ἐνίοτε ἀρχαῖν-
τως παραλλασσοῦσας.

Constantinopolitanis Venetisque, necnon de imperii
Ottomanici sultanis.

(Coxe).

Δωροθέου βιβλίον ἱστορικόν.

Ὁ κωδὶξ ἀκέφαλος ἀρχεται διὰ τῶν ἐξῆς, ὅτινα λείπουσιν ἀπὸ
τῶν ἐκδόσεων τοῦ Δωροθέου. Εἶνε δ' ἡριθμημένον 28 τὸ πρῶτον
νῦν σωζόμενον φύλλον.

... Καὶ εἰς ταῖς αἰγαῖς ἐξάσκρους καὶ πλουμιστοὺς καὶ βαντι-
σμένους ψαρόδας διατὶ ἐγὼ ἡξέωμαι ὅσα κάμνη εἰς ἐσὲ ὁ Λάβαν.
Ἐγὼ ἦμε ὁ Θεὸς σου ὅπου σοὺ ἐφανερώθηκα εἰς τόπον Θεοῦ ἐκεῖ
ὅπου ἀντήρες τὴν στήλην καὶ ἔκομεν προσευχὴν. Αὐτὸς δὲ ὁ Ἰακώβ
ὅταν ἐπῆγαν εἰς τὸν Λάβαν τὸν πενθερὸν αὐτοῦ καὶ ἐπῆρε ταῖς δύο
τοῦ θυγατέρες γυναῖδας τὴν Ραχήλ καὶ τὴν Λείαν τοῦ ἔδωκε πρό-
βατα καὶ αἰγας καὶ εἶπε τοῦ ὅσα γένουν διόλωκα νὰ εἶναι ἐδικά
μου καὶ ὅσα γένουν πλουμιστὰ νὰ εἶναι ἐδικά σου· καὶ τοῦτος ὁ
Ἰακώβ ἔκομε μίαν τέχνην καὶ ἐπίασε καὶ ἐξεφλούδησε τρία βράδια
καὶ ἐξεφλούδιζε μέρος καὶ μέρος ἀφῆνε καὶ ἔδωκε τὰ βράδια εἰς τὴν
γοῦρνα ἐκεῖ ὅπου ἐπιναν τὰ πρόβατα καὶ ὅσα πρόβατα ἐπίνανε ἀπὸ
ἐκείνην τὴν γοῦρνα ἐγίνοντο πλουμιστὰ καὶ ὡσὺν εἶδεν ὁ Λάβαν
ὅτι πῶς ἐκλήθοντο τὰ πρόβατα τοῦ Ἰακώβ, δὲν ἐστάθηκεν εἰς ἐκεῖ-
νην τὴν συμφωνίαν ὅπου εἶχαν, ἀλλ' ἔτι πάλιν ἔλεγε ὅτι ὅσα γένουν
ψαροαντισμένα νὰ εἶναι ἐδικά τοῦ ἡγουν τοῦ Ἰακώβ καὶ ὅσα γέ-
νουν ἀλέως νὰ εἶναι τοῦ Λάβαν καὶ ἐκεῖνος ἡγουν ὁ Ἰακώβ ἐδεήθη
πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἐφάνη του εἰς τὸν ὕπνον του καὶ ἔδειξέ του τοὺς
τράγους καὶ ταῖς αἰγας διαλεύκους καὶ πλουμιστοὺς καὶ ψαροὺς οἱ
ὅποιοι ἐκαθάλινον τὰ θηλυκὰ καὶ ἔδωκε του νὰ γνωρίσῃ ὅτι
καθὼς εὐλόγη τοὺς τράγους θέλουν γένει τὰ πρόβατά του διατὶ
ἐνθυμίσθη ὁ Θεὸς ὅτι πῶς ὅταν τοῦ ἐφανέσθη εἰς τὴν κλίμακα ἔστησε
στήλην τὴν πέτραν ἐκείνην ὅπου εἶχεν εἰς τὸ κεφάλην του καὶ
ἐκοιμάτον καὶ εἰς τὴν κορυφὴν τῆς πέτρας ἔχυσε λάδι καὶ εἶπε δὲν
ἔναι ὁ τόπος τοῦτος ἄλλος παρὰ οἶκος Θεοῦ καὶ αὕτη ἔναι ἡ πύλη
τοῦ οὐρανοῦ. Λοιπὸν καὶ ἔδω θέλει νὰ εἰπῇ ὅτι ὁ ἄγγελος ὅπου

ἐφάνη τοῦ Ἰακώβ εἰς τὸν ὕπνον τοῦ || Κώδ. 28, 6 || ἦτον ὁ υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ.»

Ἔπονται δὲ κατὰ συνέχειν τὰ ἐξῆς ἅτινα ἤδη ὑπάρχουσιν ἐν ταῖς τυπωμέναις ἐκδόσεσιν. Πρὸλ. ἐκδ. 1631¹, σελ. λγ' ἐκδ. 1676²

1 Βιβλίον ἱστορικὸν περιέχον ἐν συνόψει διαφόρους καὶ ἐξόχους ἱστορίας ἀρχόμενον ἀπὸ κτίσεως Κόσμου μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐπέκεινα. Συλλεγθὲν μὲν ἐκ διαφόρων ἀκριβῶν ἱστοριῶν καὶ εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν μεταγλωτισθὲν παρὰ τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου Μονεμβασίας κυρίου Δωροθέου. Νεωστὶ δὲ τυπωθὲν μετὰ ἐξόδων τοῦ εὐγενεστάτου κυρίου Ἀποστόλου Τζιγαρή τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων καὶ Ἰωάννου Ἀντωνίου τοῦ Ἰουλιανοῦ εἰς κοινὴν ὁρέλειαν. Περιέχον καὶ πένακα πλουσιώτατον πάντων τῶν ἀξιωμανημονεύτων πραγμάτων. Μετὰ προνομίου καὶ ἀδείας τῆς Γαληνοτάτης τῶν Βενετιῶν αὐθεντίας. Ἐνετίησιν. Ἔτη κυρίου αχλα'. Παρ' Ἰωάννη Ἀντωνίῳ τῷ Ἰουλιανῷ.— Εἰς 8ον σελ. ψκ'. Προτάσσονται ἀπὸ ἀρχῆς αὐτῆς 3 σελ. περιέχουσαι τὴν ἀφιέρωσιν τῷ γαληνοτάτῳ καὶ λαμπροτάτῳ αὐθέντῃ Ἰωάννῃ Ἀλεξάνδρῳ Βοϊβόδα, Αὐθέντῃ Οὐγκροβλαχίας καὶ πογζήνιας κυριότητος καὶ τῶν ἐξῆς πᾶσαν ὑγείαν καὶ εὐτυχίαν παρὰ τοῦ ἐνός ἐντροῦδι Θεοῦ.» Ἐν τέλει «ἀπὸ Βενετίας. Ἔτος κυρίου αχλα'. Ἰαννουαρίῳ γ'. τῆς λαμπροτάτης αὐθεντίας σου δούλος μικρός. Ἀπόστολος Τζιγαρῆς ἐξ Ἰωαννίνων.» Τὴν δ' σελ. καταλαμβάνει εἰκὼν ἐν ξυλογραφίᾳ Ζώτου Τζιγαρή. — 4 σελίδες «πῶς τοῖς εὐσεβεῖσι καὶ ὀρθοδόξοις Χριστιανοῖς τοῖς ἐντευξομένοις τῇ παρούσῃ ἱστορικῇ βίβλῳ Ἀπόστολος ὁ Τζιγαρῆς ὑγείαν καὶ εὐτυχίαν Χριστῷ τῷ Θεῷ.» 2 σελ. τῷ πανιερωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ μητροπολίτῃ Φιλιδελφείας κυρίῳ Θεοφάνει τῷ Ξενακίῳ ἐπιτρόπῳ καὶ ἐξάρχῳ πατριαρχικῇ. — Πῆνα πέντε πάντων τῶν ἀξιωμανημονεύτων πραγμάτων ὅπου εἰς ἐκείνῳ τῷ Βιβλίῳ ἐμπεριέχονται βαλμένων κατὰ τάξιν ἡγουν κατὰ Ἀλφάβητον καὶ εἰς πόσα φύλλα διὰ τὴν ἡμῶν ὁ καθ' εἰς μὲ εὐκολότητα νὰ εὖρη ἐκεῖνο ὅπου ἐπιθυμεῖ καταλαβ. μὴ ἡριθμημένας σελ. 88.

2 Ὁ Χρονογράφος τοῦτέστι, βιβλίον ἱστορικὸν συνοπτικόν, ὑπερ συλλεγθὲν παρὰ τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Μονεμβασίας Κυρίου Δωροθέου, ἐκ πολλῶν καὶ διαφόρων ἑλληνικῶν ἱστοριῶν, εἰς κοινὴν ἐπεξεύθη γλῶσσαν παρ' αὐτοῦ τοῦ Πανιερωτάτου. Καλεῖται Χρονογράφος, διότι γράφει τοὺς χρόνους καταλεπτῶς καὶ καιροῦς πασῶν τῶν παρελθουσῶν ἱστοριῶν ἀπὸ Δημιουργίας τοῦ Κόσμου, μέχρι τῆς αἰχμαλωσίας Κωνσταντινουπόλεως, καὶ πλέον ἐπέκεινα. Ἐτυπώθη μὲν ἤδη ἐκ πολλοῦ, ἀλλὰ χωρὶς τινος ἐπανορθώσεως καὶ ἐπιμελείας. ὡς ἔδει νῦν δ' ἀκριβῶς διορθωθὲν παρὰ τοῦ Σοφωτάτου καὶ Πανοσιωτάτου Κυρίου Ἀμβροσίου τοῦ Γραθενίγου, ἀββᾶ καὶ βιβλιοφύλακος τῆς τῶν Ἐνετιῶν γαληνοτάτης Ἀριστοκρατίας, ἐκδίδεται ἐξ ὑπαρχῆς παρ' ἐμοῦ Ἀνδρέου Ἰουλιανοῦ φιλέλληνας τοῦ Τυπογράφου Ἰδίοφ μόχθῳ καὶ δαπάνῃ καὶ εὐλαβῶς ἀφιερῶνται τῇ Ἐκλαμπροτάτῃ κυρίῳ Ἐλένῃ—Λουκρητίᾳ,— Κορνηλία—Πισκοπία, θυγατρὶ τοῦ ἐξοχωτάτου Κυρίου Ἰωάννου—Βαπτι-

σελ. κε', πρὸς ἃς πρὸλ. «Καὶ ἐκεῖ ὅπου ἐκραιμάτον εἶδεν ὄνειρόν ποδερόν ὅτι ἀπὸ τοῦ κεφάλῃ τοῦ ἔως τὸν οὐρανὸν ἦτον μία σκάλα καὶ ἀνεύαιναν καὶ ἐκκετεύαιναν οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ ἀπ' αὐτὴν τὴν σκάλαν ἣ ὅποια σκάλα ἐσημάδεβε διὰ τὴν Θεοτόκον ὅπου θέλει γεννηθῇ ἀπὸ τοῦ γένος αὐτοῦ τοῦ Ἰακώβ νὰ γένει ὡσαν μία σκάλα ὅτι νὰ ἀνευαίνουν καὶ νὰ κατευαίνουν οἱ ἄνθρωποι τὴν σκάλαν ἐκείνη ἀπὸ τὴν γῆν εἰς τὸν οὐρανὸν καθὼς καὶ ἔγινεν ἀφοῦ ἐσαρκώθη ἐκ τῶν παρθενικῶν καὶ ἁγίων αἱμάτων αὐτῆς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ διὰ τοῦτο λέγει εἰς τοὺς οἴκους τῆς Παναγίας «χαῖρε

στοῦ, ἐπιστάτου τοῦ ἁγίου καὶ εὐαγγελιστοῦ Μάρκου. Περιέχει δὲ καὶ Πέννακα εὐπορώτερον, πρὸς ὁδηγίαν τῶν Ἀναγνώστων, εἰς τὰ ἐν αὐτῷ περιεχόμενα περὶ ἑργα καὶ ἀξιωμανημόνευτα. Con licenza de' Superiori e Privilegio. Ἐνετίησιν. Ἔτει Χριστογονίας, αχρστ'. Παρὰ Ἀνδρέᾳ Ἰουλιανῷ τῷ Τυπογράφῳ.

Τὸ α' φύλλον μετὰ τὸν τίτλον καταλαμβάνει εἰκὼν χαλκογρ. τῆς Ἐλένης κτλ. μετὰ δύο λατινικῶν ἐπιγραμμάτων διστίχων καὶ ἑλλ. ἐμμέτρου μεταφράσεως. Το γ' δ' φύλλον καταλαμβάνει ἡ ἀφιέρωσις: τῇ ἐκλαμπροτάτῃ καὶ σοφωτάτῃ Κυρίᾳ Ἐλένῃ-Λουκρητίᾳ, Κορνηλία-Πισκοπία, τῇ μεσονύμφῳ Παλλάδι, σεμνοπόνῳ Ἀθηνᾷ, Ἀδριακῇ Σειρήνι, δεκάτῃ Μούσῃ, τετάρτῃ Χάριτι, Πατρικίᾳ Ρωμαίῳ, Λατίνῃ Ἐλένῃ καὶ Παρθένῳ Ἡρωίνῃ, τὴν ἅπασαν αἰδῶ καὶ εὐλαβειαν». Ἐν τῇ γ' σελ. ταύτης τῆς ἀφιερώσεως λέγεται ὅτι διδάσκαλος αὐτῆς ὁ Γραθενίγος, περὶ οὗ τάδε «ὡς καυχᾶται καὶ ὡς τιμᾶται ὁμοίως ὁ διδάξας σε τόσῃν Ἀρετῇ καὶ Σοφίᾳ, διότι χωρὶς τὰς χρονικὰς τιμὰς ὅπου ἀπολαμβάνει εἰς ταύτην τὴν τῶν πόλεων Βασιλεύουσαν (ἐπειδὴ ὅχι μόνον κοινὸν Διορθωτὴν τῶν Γραικολατίνων Βιβλίων καὶ Ἀββᾶ εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν τὸν ἐκαταστήσεν ἡ γαληνοτάτη, Γερουσία, ἀλλὰ καὶ κοινὸν Βιβλιοφύλακα τὸν ἐκλεξεν, ὅπου Γραικὸς ἄλλος δὲν ἐστίν) κ.τ.λ. Τὸ ε' φύλλ. καταλαμβάνει ἐμπροσθεν γράμμασι λεπτοῖς προσφώνησις «πᾶσι τοῖς τῶν Ἑλλήνων φιλοπόνοις σπουδαίοις καὶ τοῖς λοιποῖς τῶν Γραικῶν περιέργοις καὶ πεπαιδευμένοις φιλαναγνώσταις Ἀνδρέας Ἰουλιανὸς ὁ Τυπογράφος.» «Ἐνετίησιν αχρστ'. ἐν Μηνὶ Μαΐῳ λ'. Παραπονεῖται ἐν αὐτῷ περὶ τῆς παρὰ τῶν Ἑλλήνων παραμελήσεως τῆς ἑλλ. παιδείας καὶ τῆς σπανίως συγγραφέων καὶ βιβλίων, ἐφ' ᾗ ἀναγκάζεται νὰ ἀνατυπώσῃ τὸν Χρονογράφον τοῦ Δωροθέου. Ὅπισθεν δὲ τοῖς ἐντευξομένοις ταῦτα «Ἐπειδὴ τὸ παρὸν βιβλίον ἐκδόθη τὸ πρῶτον διὰ συνδρομῆς καὶ ἐπιστάσεως τοῦ ποτὲ ἀειμνήστου κυρ Ζώτου Τζιγαρή, διὰ τοῦτο τίθεται ἡ εἰκὼν αὐτοῦ εὐσκιογραφισμένη πρὸς σημεῖον μνήμης εὐχαρίστου ἀλλ' ἔπρεπεν ἐξ ἀρχῆς τῆς πρώτης ἐκδόσεως τοῦ Βιβλίου νὰ εἴχαι ξωγραφίση καὶ τὸν ἀοίδιμον ἐκεῖνον Αὐθέντην Πέτρον Βοϊβόδαν, διὰ προστάγματος τοῦ ὁποῦ ἐσυνή-

κλίμαξ ἡ μετάγουσα τοὺς ἐκ γῆς πρὸς οὐρανόν, ἔχουν τὴν Παναγία λέγει σκάλα ὅπου ἀνέυασε τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὴν γῆν εἰς τὸν οὐρανόν, τοὔτεστι τοὺς πιστοὺς. Τοῦτοις δ' Ἰακώβ εἶπε ταύτην τὴν προφητείαν διὰ τὸν Χριστὸν «Οὐκ ἐκλείψειν ἀρχὴν ἐξ Ἰούδα καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ ἕως ἂν ἔλθῃ ὃ ἀπέκειται καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν»¹ «Δὲν θέλει λείψει ἀρχὴ καμία τουτέστιν ἀφεντὶα ἀπὸ τὴν φυλὴν τοῦ Ἰούδα, οὐδὲ ἡγούμενος ἀπὸ τὰ μεριὰ του ὥστε νὰ ἔλθῃ ἐνείνω ὅπου κήτεται φυλαμένον διὰ νὰ ἔλθῃ, καὶ αὐτὸς ἔρχεται εἰς ἀποδοχὴν τῶν ἐθνῶν»² Ὁ Ἰακώβ ἔταν ἔδειδε τὴν εὐλογίαν ὁλονῶν τῶν ἱδῶν του εὐχάθη τοῦ καθ' ἑνὸς καθὼς τοῦ ἐφάνηκε καὶ καθὼς τὸν ἐφώτισε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ τοῦ Ἰούδα εὐχάθη νὰ εὐγένουν ὅλοι οἱ βασιλεῖς καὶ ἀφέντες ἀπὸ τὴν γένναν του ἡ βασιλεία καὶ εὐχᾶται καὶ λέγει του· Δὲν θέλει λείψει ἀπὸ τὴν γένναν του ἡ βασιλεία καὶ ἡ αὐθεντία ἕως νὰ ἔλθῃ ἐκεῖνο ὅπου ἔναι προφητευμένον καὶ ἀπεφασισμένον τοὔτεστιν ὁ Χριστὸς, ὁ ἑποῖος θέλει ἔλθῃ εἰς ἀποδοχὴν τῶν ἐθνῶν τουτέστιν ὅπου τὸν παντυχέουν· ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς ἔμελλε νὰ ἔλθῃ ἀπὸ τὸ γένος τοῦ Ἰούδα τὸ βασιλικὸν νὰ σαρκωθῇ καὶ

Ἐνταῦθα λείπει τὸ φύλλ. 29 τοῦ κώδικος ἀντικαθιστάμενον διὰ λευκοῦ, ἀρχεται δὲ τὸ φ. 30α διὰ τῶν λέξεων «καὶ τοῦτοι εὐρίσκοντο ἔξω ὅλλοι αἱ ἀδελφοὶ μετὰ ζῆα τοῦ πατρὸς αὐτῶν» κ.τ.λ.

χρη, ἐσυνθέσθη καὶ ἐσυγγράφη τοιαύτη ποικιλόμορφος καὶ πολυδιήγητος Ἱστορία. Ἐγ' ὅμως, ἂν ἤθελα ἔχῃ τὴν εἰκόνα τοῦ τρισμακροῦτου ἐκείνου Πανιερωτότου Μητροπολίτου Μονεμβασίας, Κυρίου Θεοδώρου, ὅπου ἰδίῳ μόχθῳ ἐσύνθεσε καὶ ἐσύνθεσεν ὅλον τὸ Βιβλίον, ἐκείνην καὶ ὅχι ἄλλην ἰδέα ἐκτυπώσῃ μετὰ πάσης χαρᾶς, ἀφίνωντας ἐκ μερῶν τὰς ἄλλας. Ἐκεῖνος μ' ὅλον τοῦτο (οὐ τὸ μνημόσυον) δὲν ἐγιοίσθη περὶ τούτου, διότι ἠξευρεν ὅτι δὲν πρέπει νὰ φροντίξῃ κανεὶς περὶ τῆς εἰκόνης τοῦ σώματος, ἀλλὰ μάλιστα περὶ τοῦ εἶδους τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ τῆς Ἀρετῆς Ἐκτυπώματος κατὰ τὸ τοῦ Ἰσραήλ, Βούλου τὰς εἰκόνας, τῆς ἀρετῆς ὑπόμνημα μᾶλλον ἢ τοῦ σώματος καταλιπεῖν».

Ἐν φ. 5' ἡ εἰκὼν ἡ λογοφ. Ζώτου τοῦ Τζηγαρά. Αὕτη τε καὶ ἡ τῆς Ἐλένης, μάλιστα αὕτη, ἀξιόλογοι.

Ἐπετα: ὁ πίναξ εἰς σελ. 40 μὴ ἀριθμ.

1. Ἐν τῇ ὡφ: κείμενον.

2. Ἐν τῇ ὡφ: Ἐξήγησις.

ἄπερ ἴδ' ἐν ἐκδ. 1631, σ. λε'.—1676, κς'· καὶ προχωρεῖ μέχρι σελ. λς' (1631) «ἐγὼ δὲ ὡς ἤκουσα τοὺς ἐντροπιασμένους» (σελ. κς' 1676). Ἀξία λόγου εἶνε ἡ διαφορὰ τοῦ κειμένου ἀπὸ τῶν ἐκδόσεων ἐν τοῖςδε: 1631 καὶ 76: σελ. λς' (κς') καὶ μιᾷ ἡμέρᾳ δὲν ἦτον τινὰς εἰς τὸ ὁσπήτιον νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν ὑπηρεσίαν ὅπου ὑπηρετεῖ» ἐν ᾧ ἐξέπεςεν εἰς στίχος ὑπάρχων ἐν τῷδε τῷ κώδικι οὕτω: «τινὰς εἰς τὸ ὁσπήτιον—εἰμὴ ἡ γυναῖκα μόνη καὶ ἦλθεν ὁ Ἰωσήφ εἰς τὸ ὁσπήτιον νὰ ὑπηρετήσῃ κ.τ.λ.».

Τὸ φύλλ. 31 ἐπίσης λείπει ἐκ τοῦ κώδικος, ἀντικαθιστάμενον διὰ λευκοῦ μέχρι τοῦ «ἐκεῖ ὅπου ἔδοσαν τὰ παχέα βοῦδια καὶ ἔφαγαν αὐτὰ τὰ ἐπτὰ βοῦδια τὰ ἀχαμνὰ ἐκεῖνα τὰ ἐπτὰ τὰ παχέα καὶ τὰ ἐχόνευσαν κτλ. ἴδ. 1631, σελ. λη' ἐν ἀρχῇ 1676. κη'.

Αἱ διαφοραὶ εἶνε κυρίως περὶ τὴν θέσιν τῶν λέξεων, ἐνίοτε περὶ τοὺς τύπους. Οὐχὶ σπανίως εἶνε ἐκτενέστερον τὸ κείμενον τοῦ κώδικος, σπανιώτατα τὸ τῆς τυπωμένης ἐκδόσεως. Ἐνίοτε ἔχει ὁ κώδιξ ἄλλας ἢ ἡ ἐκδοσις συνωνύμους λέξεις. Οὕτω ἀντὶ τοῦ ἐν 1631, μὰ' 1676, τὰ ἄσπρα τὴν τιμὴν τοῦ σιταρίου (τὴν α' φορὰν καθ' ἣν ἀπαντᾷ) ἔχει ὁ κώδιξ σ τ ἄ μ ε ν α, ὡς ἀμφοτέραι αἱ ἐκδόσεις κατωτέρω. Ἀξιόλογος γραφὴ αὐτόθι κατωτέρω «ὁ Ἰωσήφ δὲν εἶναι καὶ ὁ Συμεὼν ἔμεινε» ἀντὶ τοῦ τῶν ἐκδόσεων. «ὁ Σ. δὲν εἶναι».—Σελ. μγ' 1632, λδ' 1676· λείπουν ταῦτα τὰ τοῦ κώδικος, μετὰ δὲ «καὶ ἐξηγήθησαν ὅλα καταλεπτῶς» ἔχει ὁ κώδιξ. «Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰακώβ τοὺς λόγους τούτους ὅτι ὁ Ἰωσήφ ὁ υἱὸς αὐτοῦ δὲν ἀπέθανεν ἀμὴ ζῇ καὶ εἶναι βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου ἔπεσε κατὰ γῆς ὑπὸ τῆς χαρᾶς ὅπου ἔλαβε καὶ ἔλεγον ὅτι ἀπέθανε. Μετὰ ὀλίγον δὲ ἐσυκώθη καὶ ἔδωκεν εὐχαριστίαν τῷ θεῷ ὅπου δύναται τὰ πάντα νὰ τὰ κάμνῃ ὡς ἂν θέλει. Καὶ παρευθὺς ἐπήρα κτλ. ὡς ἐν ταῖς ἐκδ.

Ὁ κώδιξ μᾶς ὁδηγεῖ πρὸς ἀνεύρεσιν πολλῶν γλωσσημάτων ἐν ταῖς ἐκδόσεσιν. Οὕτως σελ. με' 1631, λδ' 1676—ἀναψε καίρι (sic) ἄλλοι λέγουσιν κάρβουνα, ὅπερ τελευταῖον λείπει ἐν τῷ κώδ. 376. Κατωτέρω δ' ἐπίσης ἀντὶ τοῦ τῶν ἐκδόσ. «εἰ δὲ καὶ πάρει τὰ κάρβουνα» ἔχει ὁ κώδ. εἰ δὲ καὶ ἐπάρη τὸ φῶς.

Μετὰ τὰ θεὸν ἰσχυρὸν καὶ ἐξουσιαστὴν 1631, μγ'—

1676, λζ' ἔπεται σελίς ὅλη ἐν τῷ κώδικι, λείπουσα ἐκ τῶν ἐκδόσεων, αὕτη 39α.

«Ἀκομὶ ἄκουσον καὶ τοῦ θεοῦ δαμασκηνοῦ ὁποῦ ὀνομάζεται ὁ υἱὸς ἄγγελος καὶ τὸ μαρτυρεῖ εἰς τοὺς τριαδικοὺς κανόνας καὶ λέγει. Τῷ Μωϋσῇ ἐν τῇ βάρῃ ὡς ὥφθης πυρὸς ἐν εἶδει ἄγγελος ἐκλήθης πατὴρ ὁ λόγος τὴν πρὸς ἡμᾶς σου πρόδηλῶν παρουσίαν δι' οἷς πᾶσι σαφῶς ἀνήγγειλας, κράτος θεαρχίας μιᾶς τρισυπόστατον». (ὡς: κείμενον).—Ὡς ὁ λόγος τοῦ πατρὸς ὅταν ἐφανερώθῃ τοῦ Μωϋσέως εἰς τὴν βάρτον ὡς μίαν θεωρίαν πυρὸς ὀνομάσθης ἄγγελος καὶ προεφανέρωνες τὸ ἔλθιμόν σου πρὸς ἡμᾶς μετὰ ὁποῖος σου ἔλθιμον ἀνήγγειλας ὁλονῶν φανερὰ τὴν δύναμιν καὶ τὴν αὐθεντίαν τὴν τρισυπόστατον τῆς μιᾶς αὐθεντίας τῆς θεϊκῆς. Λοιπὸν ὁ Μωϋσῆς λέγει ὅτι ἄγγελος Κυρίου ἐλάλησεν αὐτοῦ ἐκ τῆς βάρτου καὶ εἶπε λῦσον τὸ ὑπόδημα ἐκ τῶν ποδῶν σου καὶ τὰ ἐξῆς καὶ ἐκεῖνον ὁποῦ ὀνομάζει ὁ Μωϋσῆς ἄγγελον οἱ ἅγιοι πατέρες λέγουσιν ὅτι πῶς ἦτον ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ ὁποῖος ἐφανέρωνε ἐκεῖ τὴν σάρκωσιν τὴν ἐκ παρθένου, διότι ἡ βάρτος ἐκαίετο καὶ δὲν ἐκατακαίετο ἀμὴ μᾶλλον ἐδροσίζετο καὶ ἐδλάστανε καὶ αὕξηγε περισσότερον ὅσον ἐκαίετο καὶ ἐφανέρωνε τὴν σάρκωσιν τοῦ εἰς τὴν Θεοτόκον τὴν ὁποῖαν ἡ θεία γραφή λέγει βάρτον ἀκατάφλεκτον, διότι ὁ Θεὸς πῦρ καταναλίσκον ἐστὶ, ἤγουν μίαν φωτὶα ὁποῦ τρώγη καὶ καταχαλᾷ καὶ κατὰ πῶς εἰς τὴν βάρτον ἦτον πῦρ θεῖον ὁ υἱὸς καὶ λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν τὴν ἐκατάκεγε, ἀμὴ ἔδειχνεν ὅτι ἐκαίετο ὅλη ἡ βάρτος καὶ ἐκείνη δὲν ἐκατεκαίετο νὰ γένῃ στάκτη, ἀμὴ || (κώδ. 396) ἐδροσίζετο καὶ ἐδλάστανε καὶ ἐλάμβανε τὴν χάριν τοῦ ἁγίου πνεύματος καὶ τόσον αὕξηθηκεν ὅτι εἰς ὅλον τὸν κόσμον τὰ κλαδιά της κατασκεπάζουν καὶ ἀποσκιάζουν ὅλους τοὺς Χριστιανοὺς τοὺς πιστοὺς. Καὶ διὰ τοῦτο λέγομεν ὅτι πῶς ὁ υἱὸς ἦτον ἐκεῖνος ὁποῦ ὀνομάζῃ ἡ θεία γραφή ἄγγελον. Καὶ ἐλάλησεν ἐκ τῆς βάρτου τῷ Μωϋσῇ. Λοιπὸν αὐτὸς ὁ υἱὸς καὶ λόγος ἐλάλησε καὶ τοῦ Ἀβραάμ καὶ εἶπε του νὰ μὴδὲν βάλῃ τὴν χεῖρα του εἰς τὸ παιδάριον. Καὶ ὡς ἐσυντύχενεν κτλ.»

Μείζων διαφορά ἢ συνήθως ἐν τοῖς κατὰ τὴν πρώτην πληγὴν τοῦ Μωϋσέως σελ. να' (1632) λη' (1676) κώδικος 416, ὡς ὁπισθεν

«Λοιπὸν εὖλεπε ὁποῦ ἐγὼ βαρῶ μετὰ ραβδῇ ὁποῦ ἔναι εἰς τὸ χέρῃ μου εἰς τὸ νερὸν τοῦ ποταμοῦ καὶ τὸ μεταβάλω καὶ τὸ κάμνω αἷμα καὶ δὲν θέλουν δυνήθῃ οἱ αἰγύπτιοι νὰ πίνουν νερὸν καὶ τὰ ὀψάρια τοῦ ποταμοῦ ἰδοὺ ὁποῦ τὰ ἔκαμα καὶ ἀπόθαναν καὶ οὐχὶ μόνον τὸ νερὸν τοῦ ποταμοῦ κάμνω αἷμα, ἀμὴ καὶ ὅλλα τὰ ἐπίλοιπα νερὰ ὁποθεν εὗρισκονται καὶ οὕτως ἐγιναν διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν ἠύρισκάν οἱ αἰγύπτιοι οὐδὲ ἐδυνόντησαν νὰ πίνουν νερὸν οὔτε ἀπὸ τὸν ποταμὸν οὔτε ἀπὸ ἄλλον νερὸν. Καὶ ὡς ἐίδεν οὕτως ὁ Φαραὼ κτλ.» οὐχὶ ἄνευ μικρῶν διαφορῶν ἀκόμη.

Τὰ τῶν ἐκδόσεων σελ. νε' (1632), μα' (76). «καθὼς ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ——— νὰ ριζώνουν καὶ νὰ αὐξάνουν» λείπουν ἐν Κώδικι.

Ἡ λέξις πατριὰς εἶνε κακῶς ἐνίοτε ἀναγνωσμένη ἐν ταῖς ἐκδοπατριακάς, πατριακάς κτλ.

Ἀρίστη γραφή. Ἀντὶ τῆς ἐν σελ. ξ'. — με' μόνον μοναχόν του ψήνεταί καὶ δὲν ἔχει καμίαν ξένην ἐργασίαν οὐδὲ νεροπλύματα ἐν τῷ κώδικι ὕγρασιαν. (47α).

Σελ. 1631, ξγ' — 76, μζ'. τουτέστι νὰ τὴν κάμω γῆν νὰ σέδῃς μέσα μετὰ τοῦ λαοῦ μου κτλ. Ἐν τῷ κώδικι 49α, τουτέστι νὰ τὴν ἐκάμῃ γῆν νὰ πατιέτε, νὰ ἐμπῇς κτλ.

Σελ. 1631. οζ'. μετὰ τὴν ἀρίθμῃσιν τῶν λίθων τοῦ ἐφοῦδ ἡ σημείωσις «Αἱ τῶν λίθων ἐνέργειαι — γεγραμμέναι» λείπει ἀπὸ τοῦ κώδικος. Ὅρθως διότι εἶνε προφανῶς παρασελίδιον σημείωμα.

Σελ. ρλς'. Θάνατος Βαλτάσαρ κτλ. — κώδ. 92. τέλος καὶ ἐξολοθρεμὸς τῆς βασιλείας Βαλτάσαρ. Βασιλεία Δαρείου τοῦ Ἀστιάγη υἱοῦ Ἀσονῆ,

ἀντὶ τοῦ ἀποτελεῖ (ἐκδ.) = ἐπιτελεῖ κώδ.

Σελ. ἐκδ. ρμς'. Πτολεμαῖος ὁ φιλάδελφος — 70α, Πτ. ὁ φιλάνορ.

Σελ. ἐκδ. σή'. «Τῷ δὲ ψ' ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας — βασιλικά χαρίσματα» λείπουν ἐκ κώδικος.

Σελ. ἐκδ. σια'. «ὁ δὲ Μαξιμ. μετενόησε πολλά» ἐν κώδ. 996. «ὁ δ' αὐτὸς ὁ Ἐρκούλλιος ἐμετανόησε πολλά».

Σελ. ἐκδ. σιε' — σις'. «Τῷ δὲ ι' χρόνῳ τῆς αὐτοῦ βασιλείας —

τῷ δὲ ιγ' χρόνῳ. Ἀντὶ τούτων ἐν τῷ κώδικι 102α τὰ ἐξῆς βραχύ-
τερον· «Ὅμως ὁ μέγας Κωνσταντῖνος εἰς τὸν 1ον χρόνον τῆς αὐ-
τοῦ βασιλείας ὑπῆγεν εἰς τὴν Ἀνατολὴν μετὰ δυνάμεως μεγάλης
κατὰ Μαξιμιανοῦ τοῦ Γαλλερίου καὶ πολέμου γενομένου τῇ τοῦ
Χριστοῦ δυνάμει καὶ τοῦ τιμίου αὐτοῦ σταυροῦ ἐνίκησεν [κώδ. 1026]
αὐτὸν καὶ σφαγὴν μεγάλην εἰς τὸ φουσατόν ἔκαμε. Καὶ ὁ Μαξιμια-
νὸς καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔφυγαν καὶ ὁ θεὸς ἔφθασεν αὐτοὺς καὶ ἔρρηξε
φωτὶα εἰς τὰ κορμῖα αὐτῶν καὶ ἔλυσεν οἱ σάρκες τοὺς καὶ ἐτυφλώ-
θησαν καὶ ἀπὸ τὴν κάψιν τῆς φωτίας ἀπέθαναν κακῶς μετὰ πολλοῦ
βρώμου σκολήκων καὶ δυσωδίας. Οἱ δὲ Χριστιανοὶ ἔλαβαν χαρὰν
μεγάλην νικήσας ὁ μέγας Κωνσταντῖνος. Τῷ δὲ ιγ' χρόνῳ κτλ.»

Σελ. σιγ'. «Δικίνιος δὲ εἰς Ἀντιόχειαν — τῷ δὲ ιδ'» λείπουσιν
ἐκ τοῦ κώδικος.

Σελ. σκ'--σκα'. «Τῷ δὲ κε' χρόνῳ τῆς αὐτοῦ βασιλείας — ἦτον
δὲ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος» λείπουσιν ἐκ κώδικος.

Σελ. σκη' μετὰ τὰ «Ἐπίστευσαν ἐπὶ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν
Χριστόν» ἐν τῷ κώδικι προστεθειμένα ταῦτα φύλλ. 110α.

«Καὶ φωνὴ ἐν τῷ ἅμα ἀπὸ τὸν ἀέρα ἦλθεν ἡ ὁποία ἦτον τοῦ
διαβόλου καὶ ἔλεγεν· ὦ Ἰούδα, τί ἦτον τοῦτο ὅπου μοῦ ἔκαμες· ἐγὼ
ὡς Ἰούδα ἔκαμα καὶ ἐσταυρώθη ὁ Ναζωραῖος εἰς τὸ ξύλον καὶ
ἔκαμα καὶ ἐκολάσθη πόσις λαὸς τῶν Ἑβραίων ὅπου τοὺς ἐκέρδησα·
καὶ τόρα ἀπὸ σοῦ τοῦ Ἰούδα ἐφανερώθη τὸ ξύλον τοῦ Ναζωραίου
καὶ ἔχασα τόσον λαὸν ὅπου μὲ ἀφῆκαν καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν.
Ὁ δὲ Ἰούδας εἶπε πρὸς τὸν διάβολον· ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χρι-
στὸς ὁ ἐγείρας τοὺς νεκροὺς νὰ σὲ καταποντήσῃ καὶ βάλῃ εἰς τὴν
ἄβυσσον τοῦ πυρὸς εἰς τὸ κατοικητήριόν σου. Καὶ εὐθέως ὁ διάβο-
λος ἔφυγεν ἀπ' ἐκεῖ. Ἡ δὲ μακαρία Ἑλένη κτλ.

Σελ. σκη'--σλζ'. Λεῖπει πᾶσα ἡ ἀκριβὴς περιγραφὴ τῶν ἐν
Ἱεροσολύμοις θάων κτλ. ἀπὸ τοῦ «Τὰ ὅποια γράφομεν καταλεπτῶς
— ἰσαποστόλου καὶ ἰδικόν της». Ἐν τῷ κώδικι φύλλ. 110β μετὰ
τὸ «καὶ σὺν τούτοις καὶ πολλῶν ἁγίων ναοὺς ᾠκαδόμησεν» ἔπεται
κατὰ συνέχειαν «τότε λαβούσα τὸν τίμιον σταυρὸν καὶ τοὺς θείους
ἡλούς ἤγουν τὰ καρφία κτλ.

Σελ. σλζ'. «ἐτάφη δὲ πρώτη ἡ αὐτὴ μακαρία Ἑλένη ἐν τῷ

αὐτῷ ναῷ. Ὁ δὲ υἱὸς αὐτῆς αὐτὸς ὁ βασιλεὺς πολλὴν χρυσίον ἔδω-
κεν τῶν πτωχῶν καὶ εἰς τὰ (κώδ. 111α) μοναστήρια καὶ εἰς τὰς
ἐκκλησίας εἰς μνημόσυνον αὐτῆς. Εἰς δὲ τὸν εἰκοστὸν αὐτὸν χρό-
νον κτλ.» (κατὰ κώδ.).

Σελ. σμγ'--σμζ'. «Τῷ δὲ κα' χρόνῳ τῆς βασιλείας αὐτοῦ — τῷ
δὲ κη' χρόνῳ τῆς αὐτοῦ βασιλείας» λείπουσιν κώδ.—Ἐπίσης λεί-
πουσιν τὰ ἐν σελ. σμζ' περὶ τοῦ κη' χρόνου—καὶ ἐκ τῶν τοῦ λ' μέ-
χρι—τῆς ἐπιβουλῆς του.

Σελ. σμη'. μετὰ τὰ «ἐορτήν μεγάλην» ἐν τῷ κώδ. φύλλ. 118α
«Εἰς δὲ τοὺς τριανταδύο χρόνους τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐπέρασεν
εἰς τὴν Νικομήδειαν διὰ νὰ πάρῃ τὰ φουσατά νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν
Περσίαν νὰ πολεμήσῃ. Καὶ ἐκεῖ εἰς τὴν Νικομήδειαν ἀσθένησε καὶ
ἀπέθανε. Ἐξῆς δὲ χρόνους ἐξηνταπέντε καὶ ἐδοκίλευσε χρόνους
λδ'. Ἐγγράφη δὲ διαθήκη κτλ.

Σελ. σμη'. Μετὰ τὰ «εἰς τῆς χειρὰς του» ἔχουσι τὰ μέχρι τῆς
εἰς ἄλλην τάξιν ἐν τῷ κώδικι οὕτως· «Καὶ ἐτῆς τὴν ἔδωκε καὶ ὡς
εἶδεν αὐτὴν ὁ Κωνσταντῖνος ἐχάρη πολλὰ καὶ εἶχεν αὐτὸν τὸν μισ-
ρὸν πνευματικὸν εἰς τὸ παλάτιον αὐτοῦ εἰς μεγάλην τιμὴν, καὶ ἐτίμα
αὐτόν ὡς πατέρα αὐτοῦ. Ὅμως αὐτὸς ὁ Κωνσταντῖνος ὑπῆγεν εἰς
τὴν Ἀνατολὴν εἰς τὴν Νικομήδειαν καὶ ἔφερε τὸ λείψανον τοῦ πα-
τρὸς αὐτοῦ μετὰ πάσης τιμῆς βασιλικῆς εἰς τὴν Κ]πολιν καὶ ἔθαψεν
αὐτὸ ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων».

Ἐνταῦθα ὁ κώδιξ περιέχει ἀπὸ φύλλου 118α—124α προσθή-
κας αἵτινες λείπουσιν ἐν τῷ ἀντιστοιχῷ μέρει τῆς ἐκδόσεως, πρὸ τῆς
«βασιλείας τῶν υἱῶν τοῦ Κωνσταντίνου».

«Τοῦτος ὁ μέγας Κωνσταντῖνος, ὡς φαίνεται τὸ χρυσόδουλλον
αὐτοῦ, ἔταν ἡθελε νὰ μισεύσῃ ἀπὸ τὴν Ρώμην νὰ ἔλθῃ τὰ μέρη τὰ
τῆς Ἀνατολῆς νὰ κτίσῃ ναὸν τῆς Θεομήτορος τῆς ἁγίας Θεοτόκου,
ἐκραξε Σίλβεστον τὸν Πάππ Ρώμης καὶ ἐπκρήγγειλεν αὐτοῦ πολλά·
καὶ τότε τοῦ ἐζήτησεν ὁ βασιλεὺς νὰ τοῦ εὐχηθῇ καὶ ἐτῆς [1196]
τοῦ εὐχήθη ὁλοψύχως· τότε τοῦ ἐχάρησεν ὅτι νὰ φορεῖ μίτραν εἰς
τὴν κεφαλὴν καὶ νὰ ἔχῃ ἐξουσίαν εἰς τὴν Ρώμην καὶ εἰς ὅλην τὴν
ἐπαρχίαν αὐτῆς νὰ βασιλεύει ὡς πνευματικὸς πατὴρ καὶ τοῦ βα-
σιλέως ἐπίτροπος. Καὶ τοῦτο ὅπου ἔδωκεν ἐξουσίαν ὁ μέγας

Κωνσταντῖνος ὡς βασιλεὺς καὶ ἐτίμησε Σιλδεστρον τὸν Πάπαν τὸ ἔκαμε θέλοντα νὰ τιμήσῃ τὴν ἀρχιερωσύνην καὶ πᾶσα ἀξίωμα βασιλικὸν ὅπου εἶχεν αὐτὸς ὁ χριστιανικώτατος βασιλεὺς τὰ ἔδωκε καὶ τὰ ἐχάρησε νὰ τὰ ἔχει αὐτὸς ὁ Πάπας Σιλδεστρος καὶ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ ὅπου νὰ ἀρχιερατεύουν τὸν θρόνον τῆς αὐτῆς Ρώμης. Ὁ δὲ θεὸς Σιλδεστρος δὲν ἠθέλησε νὰ φορῇ τὴν μίτραν καὶ διὰ τοῦτο τοῦ ἔδωκε νὰ φορῇ τὸν λῶρον τὸν βασιλικὸν εἰς τὴν κεφαλὴν ὅπου τὸν ἐφόριεν ὁ βασιλεὺς.

Καὶ ἀκούσατε τί ἐρμηνεύεται λῶρος φ. 1196.

Ἔπεται δὲ μέχρι τοῦ 119α ἐρμηνεία περὶ τοῦ τί ἐστὶ λῶρος, κίθαρις, μίτρα. — φύλλ. 119α. Ὅμως νὰ γράψωμεν καὶ τί ἐρμηνεύεται Πάπας φ. 1196. Περὶ τι ἐρμηνεύονται τὰ δύο πλά τοῦ Πάπα. Ἄκουμι ἤξευρε ὅτι πῶς τὰ δύο πλά τοῦ Πάπα θέλει νὰ εἰπῇ τὸ ἓνα πατὴρ πατέρων καὶ τὸ ἄλλο θέλει νὰ εἰπῇ ποιμὴν ποιμένων κτλ. .

1196 Περὶ πατριάρχου πῶς γίνεται.

120α. Καὶ περὶ τοῦ Ἡρακλείας ὅπου χειροτονεῖ τὸν Πατριάρχην καὶ οὐχὶ ἄλλος ἀρχιερεὺς παρὼν αὐτοῦ νὰ μάθετε τὴν ἔννοιαν. Τὸ Βυζάντιον ἦτον προτίτερα τοῦ Ἡρακλείας ἐπισκοπῇ καὶ ἐχειροτόνει ἐκεῖ ἐπισκόπους. Ὅταν οὖν ἔκτισεν αὐτὸ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος τὸ ἐπ' ὀνόμασε Κωνσταντινούπολιν εἰς ὄνομα αὐτοῦ, οἱ δὲ θεοὶ πατέρες θέλοντα νὰ τιμήσουν τὴν Κωνσταντινούπολιν ὡς βασίλισσα τῶν πόλεων, ἔκαμαν τὸν ἀρχιερεὺς αὐτῆς οἰκουμενικὸν πατριάρχην καὶ νὰ ἔχει καὶ [1206] τὰ ἴσα τῆς τιμῆς μετὰ τὸν ἀρχιερεὺς τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης καὶ νὰ ἔναι καὶ νὰ ὀνομάζεται αὕτη ἡ Κωνσταντινούπολις νέα Ρώμη καὶ διὰ νὰ ἔναι ἐπισκοπῇ ὡς εἶπαμε τοῦ Ἡρακλείας τὸ Βυζάντιον ἔδωκαν αὐτοῦ ταύτην τὴν χάριν καὶ δωρεάν ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ σύνοδος τῶν ἀρχιερέων, ὅτι νὰ χειροτονεῖ τὸν πατριάρχην αὐτὸς καὶ οὐχὶ ἄλλος ἀρχιερεὺς παρὼν αὐτοῦ. Λέγεται δὲ ἐν τῷ χρονικῷ τοῦ Σκυλίτζη ὅτι ἐχειροτονήθη παρὰ τοῦ μητροπολίτου Καισαρείας πατριάρχης Στέφανος ὁ σύγγελος ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως κυροῦ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ διὰ νὰ ἔναι ὁ Ἡρακλείας ἀπεθαμένος.

Φ. 1206. Περὶ πῶς ἔκαμαν τὸν πρώτῳ καιρὸν τὸν βασιλέαν.

Ὅσαν ἠθέλουν τὸν ψηφίσῃ οἱ ἄρχοντες τοῦ παλατίου καὶ ὁ

λαὸς τὸν ἀνεύαζαν ἀπάνω εἰς ἓνα σκουτάρη ἀπὸ τῶν στρατιωτῶν τὰ σκουτάρια καὶ τὸν εὐαστοῦσαν ἀπ' αὐτοῦς τοὺς πρώτους ἄρχοντας καὶ ἔμπροσθεν τοῦ λαοῦ τὸν ὑψωναν, καὶ τοῦτο ὅπου τὸν ὑψωναν ἐν δῆλῃ τὴν βασιλείαν ὅπου ἔλαβε ὅτι ἐγένη κεφαλὴ καὶ ἀρχὴ ἔλου τοῦ κόσμου καὶ ὡσαν ἠθέλουν τὸν ὑψώσῃ τὸν εὐφημοῦσαν καὶ τὸν ἐπροσκυνοῦσαν καὶ οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ στρατηγοὶ καὶ ἕλος ὁ λαὸς καὶ οἱ στρατιῶται ἐπειδὴ ἀφέντης αὐτῶν ἔγινε. Καὶ ὡσαν ἠθέλουν τὸν προσκυνήσῃ ἔδειξεν αὐτῶν δῶρα, καὶ τοῦτο ἔδειχεν, ὡς ἀφέντης αὐτῶν καὶ εὐεργέτης καὶ φροντιστῆς ὅπου ἐγένεν, ἔδωκεν αὐτῶν δῶρα ὡς δοῦλοι ὅπου ἐγιναν αὐτοῦ. Ὅμως ὡσαν ἠθέλουν τὸν ὑψώσῃ ἔρχετον εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἔμπνεε μέσῃ καὶ ἔδειχεν ὑποταγὴν εἰς τὸν Θεόν ὅπου ἔναι ἀρχὴ πάντων καὶ ὡς δοῦλος αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ ἐπροσκύνη αὐτὸν καὶ ἔδειξεν τὰ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ καὶ νὰ τὸν ἡξιώσῃ νὰ τελειώσῃ βασιλεὺς, ὅτι δι' αὐτοῦ [COI. 121α] τοῦ βασιλέως Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ βασιλεὺς βασιλεύουσι καὶ αὐτοῦ μόνου ἡ βασιλῆα ἔναι αἰώνιος. Ὅθεν καὶ τὸν θεῖον ναὶν αὐτοῦ ὡς βασιλεῖον ἀγίον εἰσέρχεται εἰς αὐτόν, ἡγουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, διὰ νὰ λάβῃ τὰ τῆς Ἐκκλησίας χαρίσματα. Λοιπὸν καθὼς ἠθέλεν ἔμπη μέσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν αὐτὸς ὁ ὑποψήριος βασιλεὺς, τὸν ἀπεδέχετον ὁ πατριάρχης καὶ τὸν ἀνεύαζεν ἀπάνω εἰς τὸν ἄμβωνα καὶ τοῦ ἔλεγε πρὶν νὰ τὸν εὐλογήσῃ ὅτι νὰ ὁμολογήσῃ τὴν πρὸς Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν ἀληθινὴν καὶ ὁρθὴν πίστιν καὶ ὡσαν ἠθέλε τὴν ὁμολογήσῃ, τότε τὸν εὐλόγει παρὼν τῶν ἀρχιερέων, ἡγουμένων, ἀρχιμυνητῶν, κληρικῶν, ἱερέων, διακόνων, ἀρχόντων καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ καὶ τὸν ἔχρειε τῷ θεῷ μύρω καὶ ἱεραῖς εὐχαῖς τοῦ ἐδιόβαζεν ἀπάνω εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ τῷ μὲν μύρον ὅπου ἐσφράγιζεν αὐτόν, ἐσημείωνε τῇ χρίσει τοῦ ἀληθινοῦ βασιλέως τῶν βασιλέων Χριστοῦ καὶ τὴν χάριν τούτου τοῦ μύρου ὅπου ἔχρειεν αὐτόν, τὸ ὅποιον μύρον ἔναι μεταδοτικὸν καὶ εὐωδιάζει καὶ αὐτὸς ὡς βασιλεὺς ὅπου ἔχρειετον αὐτὸ νὰ χαρίζῃ αὐτὴν τὴν χάριν καὶ τὴν εὐωδίαν ἡγουν νὰ κάμνῃ ἄρχοντας καὶ στρατηγοὺς εἰς τὸν κόσμον καὶ ἄλλας χάριτας νὰ μεταδίδῃ ὡς εἶναι τῶν βασιλέων τὰ χαρίσματα ὅπου ἔχουν. Λοιπὸν ὡσαν ἐδιόβαζεν ὁ πατριάρχης τὴν πρώτην εὐχὴν εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ βασιλέως, τότε ἔχρινε τὸ μύρον σταυροειδῶς ἀπάνω εἰς αὐτὴν τὴν κεφα-

λήν, καὶ ἔδειχνεν ὡς ὁ Χριστὸς αὐτὸν ἔχρισεν ὅπου ἐνίκησε διὰ σταυροῦ τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ καὶ ἡμῶν, τὸν διάβολον. Οὕτως καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς νὰ ἔναι νικητὴς νὰ νικᾷ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ καὶ ὡς ἔχων τὸ κράτος αἰώνιον καὶ τὸν στέφανον τῆς δόξης αὐτὸς ὁ Χριστός, διὰ τοῦτο τοῦ [Κώδ. 1206] βάλλει στέφανον εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν ἐστέφη ὁ πατριάρχης καὶ ὡς εἶπαμε μόνον τὴν κεφαλὴν χρίε-
 τῷ ἁγίῳ μύρῳ· καὶ ὅταν τὸν ἐχρίει ἐκφωνεῖ τὸ ἅγιον, καὶ τοῦτο δη-
 λοῖ ὅτι ἐκ τοῦ ἁγίου καθαγιαζέται καὶ καθιεροῦται καὶ γίνεται βα-
 σιλεὺς καὶ κεφαλὴ καὶ ἄρχων παντὸς τοῦ κόσμου. Καὶ ὡσὰν διαβα-
 σθῇ ἡ πρώτη εὐχὴ καὶ τὸν ἐχρίσῃ τῷ ἁγίῳ μύρῳ καὶ τοῦ φορέσῃ
 τὸν στέφανον, τότε τοῦ διαβάζει καὶ τὴν δευτέραν εὐχὴν καὶ δείχνει
 ὅτι ἔναι ἐκλελεγμένος δοῦλος αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ. Ὅμως ὁ βασιλεὺς
 ὡσὰν χριστῇ τῷ ἁγίῳ μύρῳ παρὰ τοῦ Πατριάρχου καὶ τὸν ἐστεφα-
 νώσῃ μετὰ τὸ στέμμα τὸ βασιλικὸν καὶ τὸν εὐλογήσῃ, τοῦ δάλλει
 ἀπάνω ἀπὸ τὰ βασιλικά φορέματα ἓνα ἱερὸν φόρεμα, τὸ ὁποῖον ση-
 μαίνει τὴν εὐταξίαν καὶ τὴν εὐλάβειαν καὶ τὴν εἰρήνην ὅπου θέλει
 νὰ ἔχει εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ μεγάλου βασιλέως Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ
 ἡμῶν. Τότε τοῦ δίδει ἐπὶ χειρὸς ραβδὴν οὐχὶ βραχὺ καὶ σκληρόν, ἀμὴ
 ἑλαφρόν καὶ μαλακόν διὰ νὰ παιδεύει ἐν πραότητι καὶ δικαιοσύνῃ
 καὶ συμπαθείᾳ καὶ οὐχὶ μετὰ ὀργὴν καὶ μετὰ θυμὸν νὰ συντρίβῃ καὶ νὰ
 ἀφανίσῃ καὶ νὰ κρίνῃ κακῶς καὶ ἀδίκως, ἀμὴ ὡς τοῦ βασιλέως Χρι-
 στοῦ μιμητῆς, τοῦ δικαίου καὶ εἰρηνοποιοῦ, τοῦ εὐσπλάγχχνου, τοῦ
 φιλανθρώπου, τοῦ ἐλεημόνου. Δίδουν δὲ αὐτοῦ καὶ μαγδύλιον με-
 χῶμα, τὸ ὁποῖον χῶμα δηλοῖ τὸ φθαρτὸν τοῦ κόσμου τούτου ὅπου
 μέλλει καὶ αὐτὸς ὁ ἐπίγειος βασιλεὺς νὰ ἀπεθάνῃ ὡς ἄνθρωπος καὶ
 ὅτι ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἔναι πρόσκαιρος καὶ οὐχὶ αἰώνιος καὶ διὰ
 τοῦτο πάντοτε νὰ ἔναι εἰς τὰς ἐντολάς αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δι-
 καιοσύνην νὰ ἀγαπᾷ· καὶ ὡσὰν ἐκατεύαινεν ἀπὸ τὸν ἄμδωνα ἤρχε-
 τον περπατὸντα καὶ ὑπήγενεν εἰς τὰς πόρτας τοῦ θυσιαστηρίου [Κώδ.
 122α] καὶ ἐστέκετον πλησίον τῶν ἱερέων ὅπου εὐχοντο δι' αὐτοῦ,
 ἵνα ἐν εἰρήνῃ καὶ ἡσυχίᾳ καὶ αὐξήσιν περάσῃ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ
 καὶ τύχη καὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν· καὶ ὡσὰν ἐτελείωνε ἡ
 θεία ἱερουργία ἔμπενεν εἰς τὸ θυσιαστήριον ὡς εἰς οὐρανὸν αὐτῆς

μετέχει τῆς οὐρανίου βασιλείας· καὶ ἐτελείωνετον ἀληθῶς βασιλεὺς
 ἀφ' οὗ ἤθελε μεταλάβῃ τῆς ἱερᾶς καὶ θείας κοινωνίας.»

φ. 122α

«Ἴδε καὶ τὰ ὀφίγια τῆς βασιλείας τῶν ρωμαίων ὅπου τὰ
 ἐτύπωσε καὶ τὰ ἔστησεν αὐτὸς ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ὁ βασιλεὺς.»

Α'. ὁ βασιλεὺς. γ'. ὁ καίσαρ, ε'. ὁ πρωτοβεστ.
 β'. ὁ σεβαστοκράτωρ. δ'. ὁ πανπερσέβκστρς. ς'. ὁ μέγας δούξ.

— ταῦτα ἔπειτα ἐμοιάζουσι πλὴν τῆς διαφορᾶς τῶν ἀριθμῶν πρὸς
 τὰ τῆς ἐκδ. ἐν τέλει σ. ψιγ'. — κ'.

ἀρ. ις'. τοῦ κώδ. = ιδ'. τῆς ἐκδ.: ὁ παρακοιμώμενος τῆς μεγάλης
 σφενδόνης.

ἀρ. ιη'. κώδ. = ις'. ἐκδ. ὁ μέγας βαΐουλος.

ἀρ. κβ'. » = νε'. ἐκδ. ὁ λογοθέτης τοῦ γενικοῦ.

ἀρ. κε'. » = κγ'. ἐκδ. ὁ μέγας δρουγγάριος τ. β.

ἀρ. κς'. » = κδ'. ἐκδ. ὁ μέγας ἐτεριαρχης.

ἀρ. κη'. » = κς'. ἐκδ. ὁ ὑπατος τῶν φιλ.

ἀρ. λβ'. » = λ'. ἐκδ. ὁ ἐπὶ τοῦ στατοῦ

ἀρ. λδ'. » = λβ'. ἐκδ. ὁ μ. ζ. τῶν σχολῶν

ἀρ. λη'. » = λς'. ἐκδ. ὁ τατῆς τῆς αὐλῆς

ἀρ. μ'. » = λη'. ἐκδ. ὁ πραιτωρ τοῦ δήμου

ἀρ. νδ'. » = νβ'. ἐκδ. ὁ μέγας διερμηνευτῆς

ἀρ. νε'. » ὁ λογοθέτης τῶν ἀγγελῶν. } λείπουν ἐκ τῆς ἐκδ.
 ἀρ. νς'. » ὁ μέγας ἐκκλησιάρχης.

ἀρ. ξβ'. » = νθ'. ὁ δομέστικος τῶν τειχέων.

ἀρ. ξγ'. » = ὁ πρωτολογάτωρ.

ἀρ. ξδ'. » = ξ'. ἐκδ. ὁ βεστιαρίου.

ἀρ. ξθ'. » = ξε'. ἐκδ. ὁ ἐπὶ τῶν ἀνημνήσεων.

ἀρ. ο'. » = ξς'. ἐκδ. ὁ προκαθήμενος τοῦ κοιτῶνος.

ἀρ. ος'. » = οβ'. ἐκδ. ὁ προκαθ. τοῦ μεγάλου παλατίου.

ἀρ. πα'. » = ος'. ἐκδ. οὐ βεστιαρίται.

ἀρ. πγ'. » = οθ'. ἐκδ. ὁ ἄρχων τῶν ἀλλαγίων.

ἀρ. πδ'. » = π'. ἐκδ. ὁ μέγας μυρταίτης.

πε'. ὁ ποιητὴς τοῦ σεκρέτου. πζ'. ὁ καθαλλάριος. πθ'. ὁ προκαθήμε-
 πς'. οἱ ῥαδδοῦχοι πη'. ὁ σεδαστός. | νος τοῦ κάστρου.
 ιγ'. ὁ δρσυγγάριος. ια'. καὶ ὁ κόμης.»

Ἡ δὲ κατόπιν σημ. ἔχει οὕτως ἐν τῷ κώδ. οὔσα καὶ πληρεστέρα.

«Ἡξεύρετε ὅτι τὰ χρυσοκόκκινα σκιάδια φοροῦνται ἀπὸ τὸν
 ὑπερσέδαστον μέχρι τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχου, τὰ δὲ συρματερά
 ἀπὸ τοῦ μεγάλου περιμμηκηρίου μέχρι τοῦ κουροπαλάτου, τὰ δὲ
 κλωποτά οἱ ἀπὸ τοῦ πρωτοδεσπιαρίου, τὰ δὲ σαρακηνικά φοροῦσιν
 οἱ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τοῦ λογοθέτου τῶν ἀγγελῶν, τὰ δὲ κόκκινα οἱ
 ἀπὸ τοῦ ἀκολούθου μέχρι τέλους.»

Μετὰ ταῦτα ἔπεται ἐν τῷ κώδικι :

φ. 123α. Περὶ τῶν ἐροθεσιῶν τῶν πέντε ἀγιωτάτων πατριαρχῶν.

φ. 124α. Περὶ τῆς ἐορτῆς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου.

σελὶς ἐκδ. σνα'. = κώδ. 126α. «... εὐχαριστοῦντες καὶ ὑμνοῦν-
 τες τὸν κύριον ἡμῶν καὶ θεὸν Ἰησοῦν Χριστόν. Οἱ ἐξάδελφοι δὲ τοῦ
 Βασιλέως Γάλλος καὶ τὸ σκεῦος τοῦ διαδόλου Ἰουλιανὸς ὁ παραβά-
 τῆς ἀρχήσαν νὰ κτήσουν μίαν ἐκκλησίαν εἰς ὄνομα τοῦ ἁγίου Μά-
 ρμαντος καὶ τὸ μερτικὸν ὅπου ἔτυχε νὰ κτίξαι ὁ Ἰουλιανὸς ἡ γῆς
 δὲν τὸ ἐδέχετο, ἀμὴ ἔσον ἐκτηξεν ὅλην τὴν ἡμέραν τὴν νύκτα
 εὐρίσκειτον χαλασμένον καὶ ἀφανισμένον· κτλ.

Τὰ τῆς ἐκδ. σνδ'. — σνγ'. Καὶ ἐκατέβησαν κάτω εἰς τοὺς σκο-
 τεινοὺς τόπους—θέλει βασιλεύσει, λείπουν ἐκ τοῦ κώδικος. Ἀντι-
 τούτων συντόμως. «Ὁ ὁποῖος ἐπῆρεν αὐτὸν καὶ ὑπῆγαν καὶ ἐμπή-
 καν εἰς ἓνα ναὸν τῶν εἰδώλων. Καὶ ἐκεῖ ἦρε τὸν ναὸν γεμάτον
 διαδόλους· καὶ αὐτοὶ τοῦ ἀπεκάλυψαν ὅτι μέλλει νὰ βασιλεύσῃ, καὶ
 ἀπὸ τότε ἔγινε σκεῦος τῶν διαδόλων καὶ ἀρνητῆς τοῦ Χριστοῦ·
 τῷ δὲ θω χρόνῳ κλ.»

Ἐπίσης λείπουν ἀπὸ τοῦ κώδ. τὰ ἐν σ. σνγ'. — σελ. σνδ'. περὶ
 τοῦ ζ'. — ιβ'. ἔτους τῆς βασιλείας, ἐνῶ, ἐν τῷ κώδικι τὰ περὶ τοῦ
 ιβ'. ἔτους ἔπονται ἀμέσως εἰς τὴν περὶ Ἑβραίων διάταξιν.

Ἐπίσης λείπουν κώδ. τὰ ἐν σελ. σνδ' περὶ τοῦ ιγ'. καὶ ιδ'.
 ἔτους τῆς βασιλείας.

Λείπουν ἐπίσης τὰ περὶ ιη'. ἔτους.

» » » κ'. ἔτους, μεθ' ἧς εἶνε ἐκτενέστερα ἐν

τῷ κώδ. (σελ. ἐκδ. σνα') τὰ περὶ κδ' ἔτους, οὕτως: «Τῷ δὲ κδ'
 χρόνῳ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ὁ Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης ἐφάνη δοκι-
 μώτατος καὶ ἄριστος εἰς τοὺς πολέμους καὶ ἔκαμαν αὐτὸν βασιλέαν
 εἰς τὰς Γαλλίας. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀκούσας τοῦτο μεγάλως ἐταράχθη
 καὶ ἐλυπήθη διατὶ ἔκαμεν αὐτὸν καίσαρα. Λαβὼν δὲ φουσάτα ὑπῆγε
 κατὰ τοῦ Ἰουλιανοῦ καὶ ἦλθεν εἰς τόπον καλούμενον Κρίναις. Καὶ
 ἀσθενήσας ἐκεῖ ἀπέθανε ἀπὸ κτίσεως κόσμου, πωνγ' ἀπὸ δὲ τοῦ
 Χριστοῦ τνγ'».

Τὰ τῆς σελ. σνζ' ἐν τῇ ἐκδόσει «Διότι ἠθέλησε ὁ ἀσεβέστατος
 —τοῦτος ὁ ἄθεος ἔγινε» κλ. λείπουν ἐκ τοῦ κώδικος.

Τὰ τῆς ἐκδ. σελ. σξ' — σξα' ἀπὸ «Καὶ τὴν θήκην ὅπου εἶχε
 τοῦ Προδρόμου τὸ λείψανον—καὶ ἐπῆρε τὸν θίον εἰς τὰ πρ. τῶν
 ἱερέων (συμπεριλαμβ.)—λείπουν ἐκ κώδικος.

Σελ. ἐκδ. σξα' — σξβ' «εἰς σωφρονισμόν καὶ ἄλλων ἐχθρῶν—τὸ
 πῦρ τὸ αἰώνιον» λείπουν ἐκ κώδικος.

Σελ. ἐκδ. σξγ' — σξδ' «καὶ ἔστειλεν εἰς διαφόρους τόπους—ἐπὶ
 τὸν ἄθεον Ἰουλιανόν» λείπουν ἐκ τοῦ κώδικος, ἐν ᾧ ἀναγινώσκε-
 ται «Ὁ δὲ ἀσεβέστατος Ἰουλιανὸς ἠδουλήθη νὰ ὑπάγῃ νὰ πολε-
 μήσῃ τοὺς Πέρσας· καὶ εἰς τὴν στρατὰ ἐκεῖ ὅπου ἀπελίκευσαν
 (νεωτέρα χεὶρ προσέθηκεν ἀνωθεν καθά—ἐκαθαλίκευσαν) ἦγουν
 ὅπου ἐκόνευσαν, ὡς ἐκ ἐκαθέζετον ὁ ἄθεος» κλ.

σελ. σξε' — σξς' «Εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν πόλιν Καρίαν ἔχασε καὶ
 τὴν ψυχὴν καὶ τὸ κορμὴ» λείπουν ἐκ κώδ. Ἐνθα «οἱ μοναχοὶ εἰς
 τοὺς δαίμονας. Ἐδασίλευσε δὲ τοῦτος χρόνους δύο καὶ μῆνας θ'
 καὶ ἦτον χρόνων λα'» κλ.

σελ. σξη' ἀντὶ Οὐαλεριανὸς δὲ ὁ μιάρδς ἐν κώδ. Οὐάλης δὲ ὁ
 μιαρῶτατος.

σελ. σοζ' — σοζ' «Τότε καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν νέαν βῶμην
 ἐπεμφε δὲ ὁ βασιλεὺς» λείπουν ἀνθ' ὧν ὁ κώδιξ «Τότε δὲ τῷ θ'.
 χρόνῳ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐπεμφε πανταχοῦ ἄρχοντας καὶ ὀρισμοὺς
 εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν τλ.».

σ. σοζ' — σοη'. «Ἐξώρισε δὲ καὶ τὸν Εὐνόμιον—τῷ δὲ καιρῷ
 ἐκείνῳ ἐχειροτονήθη» κλ. λείπει ἐκ κώδικος.

σ' σπα'—σπβ' «τῷ δὲ καιρῷ ἐκείνῳ ὁ Νεῖλος—τὰ βάρη ἔποῦ εἶχον ἡγουν ἀγγαρίας.» λείπουν ἐκ κώδ.

σ. σ' γ'-δ' ὁ κώδης συντομώτερα ταῦτα «Ἐτάφη δὲ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων ἀποστόλων.

Βασιλεία Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ. Βασιλεὺς Ια'.

Προτίτερα τῆς θανῆς τοῦ βασιλέως ζῶντος αὐτοῦ εἰς τὰ τέλη τοῦ θανάτου ἀνηγόρευσε βασιλέα Θεοδόσιον τὸν μικρὸν υἱὸν αὐτοῦ. Καὶ ὡσὰν ἦτον μικρὸν παιδί, ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ Πουλχερία ὡς συνε-
τωτάτη καὶ φρονιμωτάτη ἐκυδέρνα τὴν βασιλείαν καλῶς καὶ δι-
καίως. Ἦτον δὲ χρόνων ιθ' καὶ ἔκτησε πολλὰ μοναστήρια καὶ ἐκ-
κλησίας καὶ πτωχοτροφεία καὶ ξενῶνας καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτὰ βίον
πολὴν διὰ τὴν ζωὴν ἐκείνων ἔποῦ ἑκατοικοῦσαν εἰς αὐτά. Τῷ δὲ
β' χρόνῳ κτ.».

σ. σ' γδ' λείπουσιν ἐκ τοῦ κώδ. «τῷ δὲ γ' χρόνῳ—αἰξέ».

Ἐπίσης λείπουσιν ἐκείθεν τὰ «ὡς τὸ ἔμαθαν εἰς τὴν Κωνσταν-
τινούπολιν—σ' η' «τῷ δὲ ζ'. χρόνῳ» ἔπόθεν πλέον ὑπάρχουσι καὶ
ἐν τῷ κώδικι.

σ. σ' ης' (στίχ. 1) «εἰρήνῃ μεγάλη». Μετὰ ταῦτα ἐν τῷ κώδ.*
«Τῷ δὲ ιγ'. χρόνῳ τῆς αὐτοῦ βασιλείας χρόνους ἀπὸ χριστοῦ γεννή-
σεως υκα' ἐπιάσθη ἀρχὴ ἡ Βενετία ὅπου ἔκαμαν τὸ ριάλτο. Καὶ εἰς
τοὺς ωλ' χρόνους ἔκτησαν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Μάρκου καὶ τὸ
παλάτιον. Καὶ εἰς τοὺς ωλδ' χρόνους ἔφεραν τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου
Μάρκου ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρειαν εἰς τὴν Βενετίαν ἐν μηνὶ Ἰανουαρίῳ
εἰς λ'. Καὶ εἰς τοὺς αρμδ' χρόνους ἔκτησαν τὸ καμπανέλη.—** "Ο-
μως νὰ εἰπῇ τινὰς δι' αὐτὴν τὴν Βενετίαν ἐναὶ θαυμαστὴ καὶ θαυμα-
σιωτάτη ὥραϊα πολλὰ [149 α] χρυσοειδὴς τετορνευμένη μὲ
διάφορα πράγματα καὶ στολισμένη ὥσπερ νύμφη μεγάλου βασιλέως.
Καὶ ἐναὶ ἐπαινεμένη καὶ ἀξία ἀπὸ τετραπέρατα τοῦ κόσμου ἀπὸ τὰ
κάλλη αὐτῆς. Καὶ ἐναὶ δευτέρα γῆς τῆς ἐπαγγελίας ὅπου ῥέη μέλι καὶ
γάλα. Καὶ ἐὰν εἰπῇ τινὰς αὐτὴν καὶ δεύτερον ἐπὶ γειον παράδει-
σον δὲν ἀμαρτάνῃ. Περὶ αὐτῆς λέγει καὶ ὁ προφήτης θεὸς Δαυὶδ

* Ἐν τῇ ὡα: περὶ τῆς Βενετίας πότε ἐκτίσθη.

** Ἐν τῇ ὡα Ἐπαινοὶ τῆς Βενετίας.

εἰς τὸν κγ' φαλμὸν «Ὁ θεὸς ἐπὶ θαλάσσης ἐθεμελίωσεν αὐτὴν καὶ
ἐπὶ ποταμῶν ἡτοίμασεν αὐτὴν». Τῷ δὲ ιζ' χρόνῳ ἔκαμεν ὁ βασιλεὺς
μάχη μὲ τοὺς Πέρσας καὶ ἐνίκησεν αὐτὸν νίκην μεγάλην. Καὶ εἰς
τὴν κα' χρόνον τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἔγινε μεγάλη ἀγάπη ἀνάμεσον
τοῦ βασιλέως καὶ τῶν Περσῶν καὶ ἔαυσαν οἱ πόλεμοι. Τῷ δὲ κδ'
χρόνῳ τῆς αὐτῆς βασιλείας ἀπέθανε ὁ Σισίνιος ὁ Πατριάρχης καὶ
ἐχειροτονήθη Νεστόριος ἀπὸ τὴν Γερμανίαν αἱρετικός. Καὶ ἐν τῷ
ἅμα κτλ. (Πρβλ. σελ. ἐκδ. σ' ης'—σ' ης').

Τὰ κατὰ τοὺς ζ' παίδας (σελ. σ' ης') συντομώτερον ἐν τῷ κώ-
δικι.

Λείπουσιν ἐκ τοῦ κώδ. ὅλα τὰ περὶ τοῦ κγ' ἔτους σελ. σ' ης'.—
τδ'. «τῷ δὲ κδ' χρόνῳ».

Ἐπίσης λείπουσιν τὰ περὶ κς' ἔτους, ἀπὸ σ. τγ'.—τε' Ἐνθα ἄρ-
χονται τὰ τοῦ κη'.

Σελ. τι' (τέλ.) «Τοῦτος ὁ βασιλ. Θεοδόσιος»—Σελ. τια' (τέλ.)
τῷ δὲ μδ' χρόνῳ λείπουσιν ἐκ κώδικος.

Σελ. τιγ'.—τιδ', λείπουσιν τὰ «Οὗτος ὁ Μαρκεσιανὸς εἰς τὰς ἡμέ-
ρας Θεοδοσίου—Εἰς τὴν ἀρχὴν δὲ τῆς βασιλείας».

Σελ. τιε'. Οἱ ἀριθμοὶ ἐν τῷ κώδ. ρ' ρ' ο

Σελ. τιζ'. «Καὶ μετὰ φόβου πολλοῦ—τέλους λείπουσιν τὰ
πλειστα. Ὁ κώδιξ μετὰ «τὴν ζωὴν σου» ἔχει τὰ ἑξῆς «ὅπου
ἡθελες ζῆσαι ἀκόμη καιρόν. Εὐλόπετε ἔποῦ εἶμαι εἰς τὰ χέρια τοῦ
Θεοῦ κλπ. βραχέα μέχρι τῆς διηγέσεως τοῦ θανάτου».

Τὰ περὶ τῆς Ἀγίας Σοφίας ἐκτενέστερα ἐν τῷ κώδικι.

Τοιαύτη ἡ σχέσις τοῦ κώδ. πρὸς τὴν ἐκδοσιν.

Ἀναφέρομεν σποράδην καὶ ἄλλα παραδείγματα.

Σελ. τν'—τνβ'. λείπουσιν τὰ «Ἐνέγραψάν δὲ ἐν τῷ τάφῳ—Φοι-
νίκων ἡχημαλώτευσαν.»

Σελ. τξζ'. Λείπουσιν ἐκ τοῦ κώδ. τὰ «τῷ δὲ γ' χρόνῳ—τοῦτος
ὁ βασιλεὺς Κώνστας.

Ἐπίσης λείπουσιν τὰ περὶ ιζ'. ἔτους.

» » » » κς' ἔτους. (σ. τζη').

Βραχύτερα ἐν τῷ κώδικι τὰ περὶ Λεοντίου, σελ. τογ'—τιγ'.

» » » » τὰ τῆς σελ. τοδ'.

Σελ. υλγ'. (τέλος) Εἶχε δὲ ἡ Θεοδώρα ἀδελφούς — υλε' Ὁ δὲ Βασιλεὺς εἶχε συνήθεια λείπουσιν ἐκ κώδικος.

Σελ. υλζ'. Ἔναι δὲ στρατιώτης εἰς τὴν Ἀνατολήν — υλη'. — «Καὶ εἰς τὸν καιρὸν τῆς αὐτοῦ βασιλείας» λείπουσιν ἐκ κώδικος.

Σελ. υήη' «Μέσον εἰς τούτους ἦταν καὶ ὁ Βάρδας. — φα'. Οἱ Βούλγαροι δὲ τότε ἐδιέδραμον» λείπουσιν ἐκ κώδικος.

Σελ. φς' «Μόνος δὲ ὁ Κωνσταντῖνος — ὅσο δὲ εὐτύχη» λείπουσιν ἐκ τοῦ κώδικος.

Σελ. φη' Ἐν τοῖς δοθεῖσι προνομίοις εἰς τὴν Λακεδαίμονα προστίθεται καὶ τόδε «ἐδόθη δὲ αὐτῷ τῷ Λακεδαιμονίᾳ παρὰ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως ἵνα φορεῖ σάκκον εἰς τὰς θείας καὶ ἱερὰς λειτουργίας καὶ νὰ λέγεται καὶ Ἐξαρχος τῆς Πελοποννήσου (φ. κώδ. 265α.)

Σελ. φη'. Τὰ περὶ Μανουὴλ Κομν. ἐκτενέστερον ἐν τῷ κώδ. 265δ οὕτως «ἀπεθανόντος δὲ τούτου, ἐψήφισαν τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μανουὴλ βασιλέα ὃ τε πατριάρχης καὶ ἅπας ὁ λαὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἱερωμένος καὶ κοσμικὸς καὶ οὕτως τὸν ἔστεψεν ὁ πατριάρχης βασιλέα μετὰ τοῦ βασιλικοῦ στέματος. Τοῦτος ὁ βασιλεὺς ἐβεβαίωσε τὴν πατριαρχικὴν ἀπόφασιν περὶ τοῦ ἐξ αἵματος ἐβδόμου βαθμοῦ ὅπως νὰ μὴ δὲν γίνεται, δηλονότι νὰ μὴ δὲν ἐπάρη τινὰς τοῦ δευτέρου ἐξαδέλφου αὐτοῦ τὴν θυγατέρα ἢ τῆς δευτέρας ἐξαδέλφης αὐτοῦ τὴν θυγατέρα διὰ τὸ εἶναι αὐτοῦ ἀνεψιά. «Ἴδε τὸν ὀρισμὸν τοῦ αὐτοῦ βασιλέως ὅπου ἀποφήνη περὶ τούτου τοῦ γάμου καὶ δεδκιώνη τὴν πατριαρχικὴν ἀπόφασιν.» Τοιγάρτοι καὶ ἡ βασιλεῖα ἡμῶν τὴν συνοδικὴν ταύτην [Κώδ. 266α] ἐπὶ τῷ ζητηθέντι ἀπόκρισιν ἢ τὰ ληθὲς ἰδροθέτησιν ὡς ἐπομένως τοῖς θεοῖς κακάνόσι καὶ τοῖς πολιτικοῖς ἐκτεθεῖσιν νόμοις ἐπέκρινε κρατεῖν εἰς τὸ ἐξῆς καὶ ἀμετατρέπτως ἔχειν εἰς τὸ διηνεκὲς διορίζεται, τῆς αὐτῆς κοινωνοῦσα γνώμης ἐπὶ τῇ λύσει τοῦ προκειμένου ζητήματος τῷ τε ἀγιωτάτῳ μοι δεσπότη καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ καὶ τῇ ἱερᾷ καὶ θείᾳ συνόδῳ. Καὶ οὕτω μὲν ταῦτα γεγόνασιν καὶ κρατῶσι τοῦ μὴ γίνεσθαι παντελῶς τὸ τοιοῦτον συνοικέσιον τοῦ ἐβδόμου βαθμοῦ ἐξ αἵματος. Ἐδασίλευσε δὲ χρόνους λη' εἰρηνικῶς καὶ δικαίως καὶ ἰδὼν τὰ τοῦ κόσμου ὅτι εἶναι μάταια καὶ φθαρτὰ καὶ

ἀντὶ οὐδενὸς ἐπαρέτησε τὴν βασιλείαν καὶ ἐγένη καλόγηρος καὶ ἑμεῖς ὀνομάσθη Ματθαῖος μοναχός».

Σελ. φιθ' «Ἔσμιξε τὴν Πάρω καὶ τὴν Ἀξία καὶ τὴν ἔκαμε μητρόπολιν μηνὶ Μαΐῳ Ἰνδικτιῶνος ς' ἐν ἔτει Ὠφιά'. Τοῦτος ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ Ἐφέσου τὰς ἐπισκοπὰς ἐτίμησεν τῶν Ἰπαιπῶν εἰς μητρόπολιν κλπ.»

φ. κώδ. 270β (πρβλ. σ. φκγ') Καὶ ὁμοφώνως ὅλλοι οἱ ἀφέντες ἔκαμν τὸν Βαλδουβῖνον τε Φλάντρες βασιλέαν νὰ ἔχουν τὸ βασιλεῖον μετὰ τῶν Βενετίκων ὡς ἐκεῖνοι ὁποῦ ἦσαν συνδρομिताὶ καὶ συμβοητοὶ ἑποῦ ἐπάρθη ἡ πόλις καὶ αὐτοὶ πρῶτοι τὴν ἐπερίλαβαν. Καὶ ἀνεῖχαν λείπη αὐτοὶ νὰ μὴ δὲν δοθῇσιν δὲν τὴν ἐπερναν. Ἰὶγα δὲ τῆς Θεσσαλονίκης ἔκαμαν Μαρχέζη τὸν Μουφαράν τὸν Μιπονράτζιον καλῶς ἦτον τὸ ῥηγάτιον αὐτῆς καὶ ἐτῆ ἐπαυσαν τὰ σκάνδαλα καὶ ἔγινεν ἀγάπη.

270δ' Ἐδὼ ἀρχίζω νὰ γράψω καὶ περὶ τοῦ Μορέως ἑποῦ τὸν ἐπῆραν οἱ Φράγγοι τῷ καιρῷ ὅταν ἐπῆραν τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ἐπονται τὰ ἐν τῇ ἐκκλῆσιᾳ ὑπὸ ἴδιον τίτλον δημοσιευμένα ἐν σελ. χζ' κέ.

Κώδ. 271α καὶ ὑπῆγεν εἰς τὴν παλαιὰν Πάτραν καὶ ἐπολέμησε καὶ ἐπῆρε τὴν κάτω χώραν τῷ Βαρῶσῃ καὶ ἐπολέμα καὶ τὸ κάστρον κτλ.

Σελ. χη' στιγ. 2 Ἀνδραβίδαν ὀρθῶς ὁ κώδιξ.

Σελ. χιδ' ὁ μισέρ γαλντιέρης ντεροζιέρης. . . φῖες. . . ακωδα. φῖες λέγονται πρόνοιες ἢ φέουδα ἢ τιμάρη. . . ρίγγου ντε πριέρη . . . δρόγγου. . . τὸ κάστρον τοῦ νικλίου. . . λακεδαιμονίαν. . . τοῦ δὲ ἐνδεκάτου τοῦ μισέρ ῥομπέρτου ντετρεμοῦλα. . . Τοῦ ὀσπηταλίου. . . ἡγοῦ τοῦ ξενοδοχείου τέσσαρες φῖες Ἐδόθησαν καὶ εἰς τὸ μέρος τῆς Καλαμάτας τῶν ἀλαμάνων φῖες ἄλλες τέσσαρες. . . ὠλαίνης φῖες τέσσαρες. Καὶ τῆς Μεθώνης καὶ τῆς Κορώνης τοῦ καθ' ἑνὸς φῖες τέσσαρες.

Σελ. χιδ' 15 στ. — καὶ εἰς τὸ ἔλος καὶ εἰς τὴν μονεμβασία.

Κώδ. «Ἀμὴ τοῦ εἶπαν ἀνέναι καὶ θέλεις ὅτι νὰ ἐπάρης κατὰ τὰ κάστρον καὶ ἡμεῖς οἱ ῥωμαῖοι νὰ ἡμεθεν δοῦλοι σου καὶ νὰ ἀπεθάνομεν καὶ ἡμεῖς καὶ τὰ παιδιὰ μας διὰ ὄνομα τῆς ἀφεντιά

σου νὰ μᾶς δώσης ἐγγράφως μεθ' ὀρκου ὅτι νὰ μηδὲν ἔχουμεν ἀπὸ κανένα φράγγον καμίας ἐγγαρεία ἢ θάρος ἢ πειρασμόν. ἀμὴ, νὰ εἰ-
μεθεν παντελεύθεροι καὶ ἀσίδοι ἀπὸ πᾶσα πράγμα. Καὶ ἔτι, με-
πάσαν ἀγάπην καὶ χαρὰν ἔκαμε τὸ ζήτημά τους καὶ τοὺς ἔδωκε
χρυσόδουλλον μετὰ ὀρκου νὰ τὸ ἔχουν παιδίων πρὸς παιδίων κατὰ
διαδοχήν».

— «Καὶ ἔτι ἐσυμβουλευθήσαν οἱ ἄρχοντες οἱ Ῥωμαῖοι καὶ οἱ
φράγγοι ὅπως νὰ καταστήσουν νὰ διαμείνη ἀφέντης τοῦ Μωρέως αὐ-
τὸς ὁ μισὲρ τῆς ντεφρὲς καὶ ἐκατάστησάν το με ...

Ὁ ἀφέντης ὁ κόντες ὁ ἄνωθεν μισὲρ Γουλιέλμος ἔταν τοῦ ἡλθεν
ὁ λόγος ὅτι ἀπέθανεν ὁ ἰδελφός του ὁποῦ τοῦ ἔγραψεν ὁ ρήγας τῆς
Φράντζας, ὅτι ἐξ ἀποφάσεως νὰ ὑπεάγη εἰς τοὺς τόπους του καὶ εἰς
τὴν πατρικὴν του ἀφεντίαν. Ἐτῆς ἀφηνεκεν αὐτὸν τὸν μισὲρ τῆς ντε-
φρὲς ἀφέντην εἰς τὸν Μωρέαν μετὰ τοῦ τοιούτου σταμοῦ, ὅτι: νὰ
στείλῃ ἄνθρωπον ἐδικόν του ἀπ' ἐκεῖ νὰ εἶναι ἀφέντης τοῦ Μωρέως.
Καὶ εἰ μὲν τὸν ἐστείλῃ εἰς ἕνα χρόνον, νὰ λείψῃ ἀπὸ τὴν ἀφεντίαν
αὐτὸς ὁ μισὲρ Τζέντεφρὲς, εἰ δὲ καὶ περάσῃ ὁ χρόνος καὶ ἔλθῃ, νὰ
μὴ δὲν ἔχῃ τὴν ἀφεντίαν αὐτὸς ὁ μισὲρ Τζέντεφρὲς. Λοιπὸν τί ἔκαμαν
διὰ νὰ ἐμποδίσουν ἐκεῖνον τὸν ἀφέντην ὁποῦ ἤθελε νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν
Μωρέαν νὰ εὐγάλῃ τὸν αὐτὸν μισὲρ Τζέντεφρὲς, ἀμὴ εὐγάλαν ἔσαν
ἀμπασαδόρον με δωρήματα μεγάλα καὶ πολλὰ καὶ τὸν ἐστείλαν εἰς
τὴν Βενετίαν εἰς τὸν πρίγγικον ὅτι εἶχε φίλον πολλὴν μετὸν αὐ-
τὸν μισὲρ τῆς ντεφρὲς κτλ.

Σελ. χιθ' — κώδ. 282, α «καὶ ἔδωκέ του διὰ δωρεάν καὶ προί-
καν τὰ δωδεκάνησα καὶ ἑκαμὲ τον καὶ πρίγγικον καὶ μέγαν δομέ-
στικον εἰς ὅλην τὴν Ῥωμανίαν καὶ ἔδωκέ του δωρεάν ὅτι νὰ κά-
μνῃ χαράλιον ἐδικόν του με τὸ ὄνομά του εἰς τὰ ρενέσια γὰρ κινε-
μόνον εἰς τὸν τόπον ὁποῦ ἀφεντεύει, ἡγουν εἰς τὸν Μωρέαν, ὅχι εἰς
ἀσίμη καὶ εἰς χρυσάφη νὰ κάμνῃ χαράλιον.

Σελ. χκγ' (κώδ.) Καματερός, Καλοῦρης.

» » » εὐγήκαν καὶ ἐπροσκύνησαν καὶ τὸν πρίγγικον
ὅταν ἐπολέμα τοῦ Ἀνατόλη διὰ τὸ ἔκαμαν καὶ συμφωνίας καὶ τοὺς
ἔδωκε χρυσόδουλλον. Ὅμως ὡς ἂν ἀπῆρα τὸ Ἀνάτολη νῦν αὐτὸς ὁ
πρίγγικος τοῦ Μωρέως εἶπε τῶν αὐθεντῶν κτλ. Κατὰ ταῦτα λείπου-

σιν ἐκ τοῦ κώδ. τὰ ἐν χκγ' — χκε' ἐκδ. περὶ τειχίσεως τοῦ Ναυπλίου
κατὰ Τούρκων κλ.

σ. χκς' Μ αμωναῖς - Εὐδαιμονωϊάνης - Νοταρᾶς.

σ. χκς' καὶ πρὶν ἡγουν = κώδ. καὶ προνοίαις του

σ. χκς' καὶ τὸ ἐξώφλησαν καὶ τὸ ὀνόμασε μιζιθρᾶ, διότι ὁ τό-
πος ἐκεῖνος εὖτως ἐλέγετο μιζιθρᾶς καὶ δὲν ἠθέλησε νὰ ἀλλάξῃ
τὸ ὄνομά του. Μόνον καθὼς ὀνομάζετον πάλιν τὸ ὄνομασε μιζιθρᾶν
ἑλληνικὰ δὲ λέγεται σπαρτίον. Ἐχάρη δὲ κατὰ πολλὰ ὁ πρίγγικος
ὅταν εἶδε τὸ κάσιρον κοινομένον καὶ ἐξοφλημένον. Μετὰ τὴν τεύ-
του κτήσιν κλ. . . . γύρωθεν τῶν βουνῶν ἐκεινῶν κατὰ τόπους
περιφρ. κλ.

. . . καὶ μαῖνη τὸ ἐκάλεισε. — Πάντοτε Μαῖνη γράφεται ἐν τῷ
κώδικι.

σ. χκη' μ α ν ι ὡ δ ε ι ς καὶ κακοὶ (κώδ.) ἀντὶ τοῦ ἐν τῇ ἐκδ.
μισώδεις.

σ. χλ' ἀργυροδιάχρυσον (κώδ.).

σ. χλα' . . . ὁ ἐπίσκοπος Δομνίκου . . . Σταγῶν καὶ ὁ ἀδελφός
τούτου ὁ ξηρὸς Ἰωάννης μετετέθη ἀπὸ τῆς ἐπισκοπῆς Ἐξεροῦ εἰς
τὴν τῆς Ναυπάκτου μητρόπολιν.

σ. χλδ' τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ Βαλδερίνου (κώδ.). Τὸ δὲ τοῦ ναοῦ
ἐν τῇ ἐκδόσει παρέλκει.

σ. χλδ' Τὰ περὶ Ὀρχάνη καὶ Προύσης λείπουν ἐκ τοῦ κώδικος.

σ. » κύρις Ἰωάννης Κουντούνης τὸ γένος.

σ. χλς' τοῦ μέγαρ = κώδ. τῶν Μεγάρων.

σ. χλη' τὸ λέγουν σέρβια καὶ ἐνε ἐπισκοπῇ τοῦ Θεσσαλονίκης.

σ. χμδ' εἰς τὸν ποταμὸν τοῦ ἡλικοῦ εἰς τὴν κρίσκοβα.

σ. χμη' ὁποῦ εἶνα ἡ Φανερωμένη, ἐν δὲ τῷ κώδικι «ὁποῦ εἶνα
οἱ φανερωβαί».

Μέχρι ταῦτα παρεθέσαμεν τὰ τῆς ἀλώσεως Κωνσταντινουπόλεως
κλ. πρὶς τὴν Version τὴν περιεχομένην ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ τμήματι.
Ἡ συρροὴ τοῦ ἐν σελ. χμη' «καὶ ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ ἀντὶ ὁ
ἡσυχαστὴς ἀσθένει καὶ ἀπέθανε. Οἱ δὲ σ. φηγ' (ἀπὸ: τέλος τῆς
βασιλείας Ἀλέξιου Δεῦτε Μουραζούφλου — φκε' Τέλος τῆς βασι-
λείας Μιχαὴλ τοῦ ἡσυχαστῆ) διὰ τὴν ἄλλην κατάταξιν τῆς

ὅλης ἐν τῷ κώδικι (παρεντεθειμένων δηλαδή τῶν ἐν σελ. χζ' καὶ ἐξῆς ἐν οἷς καὶ περὶ τούτων ὁ λόγος) ὡς ἐπανάληψις ἤδη εἰρημένων, δὲν περιλαμβάνονται. Οὕτως ἡ τάξις ὀρθότερα διότι ἐκλείπει ἡ διττὴ μνημόνευσις πλειόνων πραγμάτων, ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου ὡς νῦν ἔχουσι τὰ τοῦ ἰδιαιτέρου τμήματος (σ. χζ' κ. ἐ.) λείπουν τὰ κατ' Ἀνδρόνικον Παλαιολόγον κ.τ.λ. ἐν τῇ συνεχεῖ τῆς διηγήσεως.

Κατὰ ταῦτα μετὰ τὰ ἐν σελ. χμη' τῆς ἐκδόσεως Μιχαήλ ἀντὶ ὁ Παλαιολόγος ἀσθένησεν καὶ ἀπέθανεν ἔπονται ἐν τῷ κώδικι φ. 301α τὰ τῆς ἐκδόσεως ἐν σ. ρκε' περὶ Ἀνδρόνικου Παλαιολόγου καὶ ἐξῆς, ὡς καὶ ἔδει.

Τὰ περὶ Ἀνδρόνικου ὁμοῦ μετὰ Μιχαήλ (πρὸλ. σ. ρκε' τέλος) συντομώτερα ἐν τῷ κώδικι. Λείπουν τὰ ἐν σελ. ρκε'.

«Καὶ γράφομεν τοὺς κατ' ὄνομα» — φκθ' «ἡ εὐριπος 16' ἐγένεν ρθ'». Μετὰ τὸ «ἐκατέυσεν εἰς θρόνους μικροτέρους» ἔπονται ἐν τῷ κώδικι «Τοῦτος ὁ βασιλεὺς — μοναστηρίῳ αὐτῶν ἐντίμως».

Ἐν σελ. φλ' = κώδ. 300 β ὁ κώδιξ εἶναι ἀκριδέστερος περὶ τὰ τῆς συνόδου καὶ λείπουν ἐξ αὐτοῦ τὰ περὶ τῶν ἄλλων ὁρισμῶν τοῦ βασιλέως ἀπὸ «τοῦτος ὁ βασιλεὺς ἔκκαμεν ὁρισμὸν τοῦτος ὁ βασιλεὺς» τὰ τῆς συνόδου ἔχουσιν οὕτως ἐν τῷ κώδικι «Εἰς τὸν καιρὸν τούτου τοῦ βασιλέως Ἀνδρόνικου τοῦ τετάρτου τῶν Παλαιολόγων ἐγένε σὺνδος ἱερὰ καταπάνω τοῦ Βαρλαάμ καὶ Ἀκινδύνου εἰς τὰ κάκιστα δόγματα | κώδ. 301 α | αὐτῶν ὁποῦ ἤφεραν ἐμπρὸς καὶ τότε ὁ μέγας Γρηγόριος ὁ Θεσσαλονίκης ὁ καὶ Παλαμᾶς λεγόμενος Πνεύματος ἁγίου ἐμπλησθεὶς ἑώραξε τὰ ἀθέατα στόματα τούτων τῶν αἰρετικῶν καὶ εἰς τέλος τοὺς ἐκκλήσχυνε. Διότι ἔλεγαν ὅτι τὸ φῶς καὶ ἡ λαμπρότης ὁποῦ ἔλαμψεν ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς τὸν καιρὸν τῆς μεταμορφώσεως ἐν τῷ ὄρει τῷ Θαβὼρ ἦτον κτιστὸν· τὸ ὅποιον ἦτον μεγάλη βλασφημία τούτων τῶν βλασφημῶν καὶ ἀσεβειῶν Βαρλαάμ καὶ Ἀκινδύνου διότι ἔποντας νὰ κάμνουν ἐκεῖνο τὸ φῶς κτιστὸν ἔκαμνον καὶ τὴν θεότητα τοῦ υἱοῦ κτιστὴν καθὼς ἔλεγε καὶ ἐδογματίζε καὶ ὁ ἄθεος Ἄρειος. Καὶ εἰς τοῦτο ἐψεύδοντο οἱ παμμίαροι. Ἀμὴ τὸ φῶς ἐκεῖνω ἦτον ἄκτιστον καὶ ἡ θεότης ἄκτιστος καὶ ἀναρχος καὶ ἀτελεύτητος, τούτους δὲ τοὺς ἀθέους καὶ βλασφήμους ἀναθεμάτησεν ἡ θεία καὶ ἱερὰ σὺνδος ὡς αἰρε-

τικὸς καὶ ἀπέλαβον τῷ αἰωνίῳ πυρὶ ὁμοῦ μετὰ τοῦ Ἀρείου καὶ Νεστορίου καὶ τῶν ἄλλων αἰρετικῶν τῶν διδασκάλων αὐτῶν. Τοῦτος ὁ βασιλεὺς ἐπαρητήσατο τὴν βασιλείαν καὶ ἐγένετο καλόγηρος μετ' ὀνομασθεὶς Ἀντώνιος μοναχός.

σελ. φλ' τὰ περὶ Καντακουζηνοῦ πληρέστερον ἐν τῷ κώδικι φ. 301 α. «Μετὰ τὴν παραίτησιν τῆς βασιλείας τούτου ὁ πατριάρχης, οἱ ἄρχοντες τοῦ παλατίου καὶ ὁ λαὸς ὅλος τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἱερωμένοι καὶ λαϊκοὶ Ἰωάννην τὸν Καντακουζηνὸν βασιλέαν ἐφήμησαν καὶ λαβόντες αὐτὸν μετὰ δόξης μεγάλης καὶ στολισμοῦ ὑπήγαγαν ἐν τῷ περιωνύμῳ ναῷ τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας καὶ ἐστέφθη βασιλεὺς παρὰ τοῦ πατριάρχου, φορέσας αὐτοῦ τὸ βασιλικὸν στέμμα καὶ τὰ πολύτιμα φορέματα τὰ βασιλικά. Ὅθεν λαβόντες αὐτὸν ἀπὸ τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν ἦλθαν εὐφημόντα ἐν τῷ βασιλικῷ παλατίῳ καὶ ἐκάθισεν ὡς βασιλεὺς εἰς τὸν θρόνον τὸν βασιλικὸν καὶ [301 β] ἐν τῷ ἅμα μεγάλως ἐτίμησεν τοὺς ἄρχοντας τοῦ παλατίου καὶ πολλὰς δωρεὰς εἰς τὸν λαὸν ἐδωρήσατο. Τοῦτος ὡς ἄριστος βασιλεὺς ἔδωκε πρόνομιαν τοῦ Θεσσαλονίκης τοῦ λέγεσθαι αὐτὸν παναγιώτατον, γράφειν δὲ καὶ ἰνδικτιῶνα εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ. Τοῦτος ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς φιλοσοφώτατος ὢν συνέγραψε καὶ τὸ κατὰ Μωάμεθ βιβλίον. Τοῦτος ὁ φιλόχριστος βασιλεὺς εἰς τὰς ἡμέρας τῆς βασιλείας αὐτοῦ πολλὰ ἀγαθὰ ἔκαμεν εἰς ἀνάπαυσιν τοῦ χριστιανικοῦ λαοῦ, ἤγουν διδασκαλεῖα φιλοσοφίας καὶ πάσης ἄλλης παιδείσεως μαθημάτων, πτωχοτροφία, ὀρφανοτροφία, γηροκομία, θείους καὶ ἱεροὺς ναοὺς ἔκτισε καὶ εἰς μοναστήρια εὐεργεσίας καὶ βοηθείας πολλὰς ἐδωρήσατο καὶ πᾶσαν ἄλλην βοήθειαν καὶ ἐν κρυπτῷ καὶ ἐν φανερῷ τοῖς Χριστιανοῖς ἐποίησε. Πρὸ πάντων ἦτον δικαιοτάτος εἰς τὰς κρίσεις αὐτοῦ· πρόσωπον ἀνθρώπου δὲν εὐλεπε, οὔτε ἄρχοντος οὔτε πλουτοῦ, οὔτε πένητος, ἀλλ' ἀπροσωπώληπτος ἦτον καὶ δικαιοκρίτης μιμητὴς τοῦ ἀληθινοῦ κριτοῦ τοῦ ἀπροσωπολήπτου Χριστοῦ. Ὅθεν ὡς σοφὸς σκοπήσας ὅτι πάντα τὰ τοῦ κόσμου εἶναι ματαιότης καὶ σκιά καὶ ὀνειράτα καὶ ὡς μηδὲν λογισάμενος οὔτε τὴν βασιλείαν, οὔτε τὴν δόξαν οὔτε τὸν πλοῦτον, ἀλλὰ ἀφήσας ταῦτα πάντα εἰσῆλθεν εἰς τὴν μοναδικὴν πολιτείαν καὶ τὸ ἅγιον καὶ ἀγγελικὸν ἐνεδύσατο σχῆμα μετ' ὀνομασθεὶς Ἰωά-

ταρ. Ὡς τῆς καλῆς πραγματείας δι' ἀντηλλάξατο τῶν ἐπιγείων τὰ οὐράνια καὶ τῶν φθαρτῶν τὰ ἀφθαρτα καὶ τὰ αἰώνια καὶ νῦν μετὰ ἀγγέλων συγχορεύει καὶ συναγάλλεται· τὸ πνεῦμα αὐτοῦ καὶ τῆς φθαρτοῦ καὶ πρυσκαίρου βασιλείας ὅπου εἶχε ἐκέρδησε τὴν οὐράνιον βασιλείαν τοῦ μεγάλου Βασιλέως καὶ αἰωνίου καὶ ἀθανάτου τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ».

Τὰ περὶ Μανουὴλ Παλαιολόγου παρέχουσιν ἐν τῷ κώδ. λεκτικῆς μόνον διαφορὰς ἀπὸ τῶν ἐν σ. φλγ'—γ'. Μετὰ δὲ τὰ «κατὰ τῆς πόλεως νὰ τὴν ἐπολεμήσῃ» ἔπονται ἐν τῷ κώδικι τὰδε λείπονται ἐν τῇ ἐκδόσει 303 α «Τοῦτος δὲ βασιλεὺς Κύρις Μανουὴλ ὁ Παλαιολόγος ἦλθεν ἀπὸ τὴν πόλιν με κάτεργα εἰς τὰς Κεχραῖς [303 β.] εἰς τὸν λιμῶνα σιμὰ εἰς τὴν Κόρινθον Μαρτίῳ καὶ τὴν μεγάλην Παρασκευῇ χρόνοι ἀπὸ κτίσεως κόσμου 5647 καὶ εἰς τὰς 7 τοῦ Ἀπριλίου ἄρχισε νὰ καθαρῶσιν τὸν τόπον καὶ νὰ κτίσῃ τὸ ἑξαμήλη. Ἦτον δὲ τὸ μήκος τοῦ ὁρίαις 70' (Σ. Α. 3800). Ἔκαμε δὲ πύργους εἰς αὐτὸ ρυγ'. Εὐρέθησαν δὲ ἐκεῖ γράμματα γλυπτὰ εἰς μάρμαρον κατὰ τὸ μέρος τῆς Ἑλλάδος καὶ ἔλεγαν «φῶς ἐκ φωτός θεὸς ἀληθινὸς ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ, φυλάξῃ τὸν αὐτοκράτορα Ἰουστινιανὸν καὶ τὸν πιστὸν δοῦλον αὐτοῦ Βικτερίον καὶ ἄλλους ὁποῦ κατοικοῦν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅπου ζοῦν ἐκ θεοῦ. Καὶ εἰς τοὺς 5648 χρόνους ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἦλθεν ὁ Ἀμουράτης με φουδάτον πολὺ καὶ ἐπολέμησε τὸ ἑξαμήλη ἡμέρας ὀκτὼ καὶ τὸ ἐπῆρε, καὶ πολλοὺς χριστιανοὺς ἀπεκεφάλισε καὶ πολλοὺς ἔκαμε σκλάβους καὶ ἐκῆρε καὶ βίον πολὺν. Τότε ἐπῆρε καὶ τὰ Βασιλικά καὶ τὴν Βουστύτζα καὶ ἄλλας πολλὰς χώρας καὶ ἐστράφη μενίκῃ μεγάλῃ. Ἀσθενήσας δὲ ὁ βασιλεὺς αὐτὸς ὁ κύρις Μανουὴλ ἀπέθανε.

Ἐντεσθεν ἀπὸ Ἰωάννου Παλαιολ. κ.ε. ἔχομεν ἐν τῇ ἐκδόσει δύο versiones σελ. φλγ' κ. σ. καὶ χμγ' κ. ε'. Μετὰ τὴν δευτέραν συμφωνεῖ περισσότερο ὁ κώδιξ καὶ μετὰ τὴν παραβάλλω.

Σελ. χν'—χνα'. Τὰ περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἀλιώσεως τῆς Θεσσαλονίκης ἀπὸ τῶν λέξεων «Καὶ τὴν αὐτὴν Θεσσαλ. δὲν ἐδύνουνταν ποτὲ νὰ τὴν ἐπάρουν. Ὅπου ἔδωκεν ὁ αὐτὸς Χουλτάνος τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου λείπουν ἀπὸ τοῦ κώδικος ὡς καὶ ἐν τῇ ἐκδόσει, σ. φλδ'

Σελ. χνδ' ὅτε Τραπεζ. μητροπολίτης ὁ ὁποῖος εἶχε καὶ τὸν φιλόσοφον Ἀμηροῦτζη.

Σελ. χνγ' νὰ μὴ δὲν κόμῃ εἰς τὴν βασιλείαν σκάνδαλον ὡσάν καὶ ἄλλαι φραzaς. Ὅμως γράφωμεν πόσοι ἦσαν εἰς τὴν σύνοδον καὶ ποῖοι καὶ ἔπεται ὁ κατάλογος φ. 305 β--306 α). Τὸν κατάλογον τοῦτον εὐρίσκει τις ἐν ἄλλῃ σειρᾷ λόγου σελ. χξε' τῆς ἐκδόσεως.

Μετὰ τὸν κατάλογον τὸν περὶ συνόδου οὕτως ἐν τῷ κώδικι, πρὸς οὐδετέρων τῶν νομ. τῆς ἐκδ. συμφωνοῦντα. φ. 306 α.

Τοῦτοι ἄλλοι ἐμπήκαν εἰς τὰ κάτεργα μετὰ τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ πατριάρχου καὶ ἐμίστευσαν ἀπὸ τὴν Κ)πολιν καὶ ἐπέρασαν μεγάλας φουρτούνες ὅτι ἦτον χειμῶνας. Ὅμως θεοῦ βοηθοῦντος ἐφίπτεον εἰς τὰς 7 τοῦ φεβρουαρίου εἰς τὴν Βενετίαν καὶ ἐδέχθησαν αὐτοὺς ὁ πρίγκιπας τῆς Βενετίας καὶ ὅλη ἡ ἀφεντία μετὰ τιμῆς μεγάλης καὶ δόξης. Καὶ ὡσάν ἦλθαν εἰς τὴν Βενετίαν ἐπέρασαν εἰς τὴν Φεράραν καὶ ἐκεῖ ἐπμιξαν τὸν Πάπαν ὅτε βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης καὶ ὅλη ἡ σύνοδος [306 β] ὁμοίως καὶ τοὺς καρδινάλιους καὶ ὡσάν ἐπμιξαν ἔταξεν ὁ πάπας τοῦ βασιλέως ὅτι νὰ τὸν δώσῃ καὶ κάτεργα καὶ χρυσίον πολὺν καὶ ἄλλας εὐεργεσίας καὶ τοῦτον ἦσαν μεδύλον διὰ νὰ τὸν ἐρέρῃ εἰς τὸ θέλημά του καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς διὰ νὰ στέρξουν τὰ ὅσα λέγουν καθὼς καὶ ἔγινε· ὅμως ἐκάθησαν εἰς τὴν σύνοδον τὸ ἕνα μέρος οἱ Ρωμαῖοι καὶ τὸ ἄλλο οἱ Φράγγοι καὶ εἰς τὴν μέσσην τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον καὶ ἐδιελέγοντο. Ἀριπὸν πολλὰς συνάξεις ἔκαμαν καὶ πολλὰς ὁμιλίας. Τέλος ἐνίκησαν οἱ Φράγγοι καὶ ἐστερξαν οἱ Ρωμαῖοι τὰ τῶν Φραγγῶν καὶ ἠνώθησαν καὶ ὑπέγραψαν ὅτε βασιλεὺς καὶ ὅλη ἡ σύνοδος καὶ ἐλειτοῦργησαν ἄλλοι ἔμοῦ Ρωμαῖοι καὶ Φράγγοι μετὰ τοῦ Πάπα. Ὁ δὲ Ἐφεσσοῦ κύρις Μάρκος δὲν ἤθελε τελείως νὰ στέρξῃ τὰ τῶν Φραγγῶν καὶ ἐφοβήθη μήπως καὶ τὸν ἐπιάσουν καὶ κάμουν καίδουσιν εἰς αὐτόν, καὶ πρὶν νὰ λειτουργήσῃ ὁ πάπας νὰ διαβασθοῦν οἱ τόμοι ἔφυγε καὶ ἐσώθη ὑγιᾶς τῇ τοῦ θεοῦ βοηθείᾳ εἰς τὴν Κ)λιν Ὁ δὲ βασιλεὺς ὡσάν ἐτελείωσαν τὴν σύνοδον ἠλπίζε τὰ ὅσα τοῦ ἔταξεν ὁ πάπας θέλει τοῦ τὸ δώσῃ καὶ εἶχε χαράν. Ὡς δὲ εἶδε τὸ τέλος καὶ ἐπληροφόρηθη ὅτι εἰς γέλοιον τὰ ἔλεγεν, ἐλυπήθη πολλὰ καὶ οὕτως ἔλαθεν ἔλην τὴν σύνοδον καὶ εὐγῆκαν ἀπὸ τὴν Φιορέντζα καὶ εἰς

τὴν Βενετίαν ἦλθον. Τούτῃ ἡ ὀγδόη σύνοδος ἐτελειώθη εἰς τὴν Φιορέντζα χρόνοι ἀπὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως αὐτῇ. Τούτῃ 5ῃ ἡμέρᾳ 8' Ἰνδ. βας. Ὁ δὲ βασιλεὺς ὡσάν ἦλθεν εἰς τὴν Βενετίαν μετ' ὅλης τῆς συνόδου ἐμίστευσεν ἀπὸ ἐκεῖ καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Κων)λιν, ἔμεινε δὲ μετὰ τῶν Φραγγῶν ὁ Νικαίας Βησσαρίων καὶ ὁ Ρωσίας. Ὅμως ὁ βασιλεὺς ἔκαμε δύο χρόνους νὰ ἔλθῃ ἀπὸ τὴν Φραγγίαν εἰς τὴν Κ)λιν [307α] καὶ ὡσάν ἦλθε γύρε τὴν δέσποιναν Μαρίαν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀπεθαμένην καὶ ἐλυπῆθη πολλά. Ὁμοίως καὶ ὁ δεσπότης γύρε τὴν γυναῖκα τοῦ ἀπεθαμένη τὴν τοῦ Κανταλούζου τὴν θυγατέρα τοῦ Ἀφεντὸς τῆς Αἰνου. (Ἦτον δὲ ἡ μεγάλη ἐκκλησία χωρὶς πατριάρχην ἔσοντας ὅπου ἀπέθανεν ἐκεῖ εἰς τὴν σύνοδον. Οἱ γὰρ κληρικοὶ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Κων)λεως καὶ ἡγούμενοι καὶ ἱερομόναχοι δὲν ἤθελαν νὰ συλλειτουργήσουν ἐπαρτήθησαν τὴν ἱερωσύνην διὰ νὰ μὴ δὲν συλλειτουργήσουν μετ' ἐκείνους καὶ δὲν ἔγινεν ἔνωσις τῶν ἐκκλησιῶν, μόνον διαίρεσις ἤγουν χωρισμός. Διότι τὰ ὅσα ἔκαμεν ὁ βασιλεὺς μετὰ τὸν πατριάρχην καὶ μετὰ τοὺς ἀρχιερεῖς εἰς τὴν Φιορέντζα τὴν ἐχάλασε πάλιν ἡ μεγάλη ἐκκλησία. Καὶ ὡσάν ἦλθεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν πόλιν χωρὶς πατριάρχην ἦτον ἕνας πνευματικὸς εἰς τὴν πόλιν κτλ. ὡς ἐν φλβ'. (τελ. στίχ.)

Φύλλ. 309 α. ἐδῶ γράφωμεν καταλεπτῶς κτλ. σελ φλη' κ. ε.

Σελ. φλθ'. τὰ περὶ Ὁρχάνη εἶνε ἐκτενέστερα περιλαμβάνοντα καὶ τὰ περὶ Προύσσης ἐν σελ. ψζ' τῆς ἐκδόσεως. Συνάπτονται δὲ οὕτω φύλλ. κωδ. 310α. «Μετὰ τοῦτον ἐβασίλευσεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ὁρχάνης καὶ ἦτον πολλὰ μεγαλόψυχος καὶ ὑψηλῆς γνώσεως καὶ ἡ ἐπιθυμία τοῦ ὅλη ἦτον εἶναι νὰ βασιλεύσῃ καὶ ὁρίσῃ τόπους πολλοὺς. Καὶ πάντοτε ἐδίδε χαρίσματα καὶ δωρεὰς πρὸς τοὺς στρατηγοὺς αὐτοῦ, καὶ εἰς ὅλον τὸ φουσατόν ἦτον δὲ εἰς τὴν τέχνην τῶν ἀρμάτων πολλὰ πεπαιδευμένος καὶ ἡτοίμαζε καὶ εὐτρέπιζε τὰ φουσατά, διότι ἡγάπα πολλὰ τὴν δόξαν καὶ τὸν καλλοπισμόν καὶ διὰ νὰ ἀγαπᾷ τὴν δόξαν ἐπῆρε τὴν θυγατέρα τοῦ ρηγὸς τῆς Καραμανίας ὀνόματι Κιλικίαν διὰ γυναῖκαν αὐτοῦ. Τοῦτος ἔκαμε μάχην μετὰ τὸν βασιλέα τῆς Κωνσταντινουπόλεως Μιχαὴλ τὸν Παλαιολόγον καὶ ἐπολέμησε καὶ ἐπῆρε τὴν μεγαλοῦπολιν καὶ περιφανεστάτην Προῦσα χρόνοι ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως χίλιοι τριακόσιοι πενήντα. Ἡ ὁποία

ἦτον θρόνος τῶν ρηγῶν τῆς Βιθυνίας κτλ. ὡς ἐν σελ. ψζ' μελετικὰς παραλλαγάς.

Σελ. φμ' καὶ ἐπῆρε τὴν Καλλιούπολιν χρόνοι ἀπὸ Χρ. γεννήσεως αὐτοῦ. . . τὴν δὲ ἄδριαν. τὴν περίφ. ἐπῆρε εἰς τὰ αὐτοῦ.

Σελ. φμε'. Τὰ περὶ Μεχεμέτη ἐν ἀρχῇ τῆς σελίδος ἐκτενέστερα ἐν κώδ. «Ἐλαβε δὲ ὅλην τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ εἶχεν μόνον τὸν αὐτὸν σουλτάν Μιχαμέτη, ὁ ὅποιος ἐβασίλευσε θεοῦ παραχωρήσει εἰς ἐξολοθρεμὸν καὶ ἀφανισμόν τοῦ γένους ἡμῶν τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων Χριστιανῶν. Ἀπέθανε δὲ καὶ εἰς ὀλίγον καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Κ)λεως κύρις Ἰωάννης ὁ Παλαιολόγος ὑπὸ τῆς ἀσθενείας ὅπου εἶχε τῆς ποδαλγίας καὶ τῆς χειραλγίας καὶ ἐντόφῃ ἐντίμως ὡς βασιλεὺς

Σελ. φμε' . . . Ἐλαβε δὲ τὴν βασιλείαν ὁ αὐτὸς Κων. καὶ ἐκάθησαν εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον ὡς βασιλεὺς καὶ ἐπροσκύνησαν αὐτὸν οἱ ἄρχοντες καὶ ὁ λαὸς ὅλος διὰ βασιλέαν αὐτῶν καὶ κεφαλὴ καὶ ἀγάπα καὶ ἐτίμα πάντας ἱερωμένους καὶ κοσμηκοὺς. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τοῦτος ὁ Κωνστ. εἶναι ὁ ὑστερνὸς βασιλεὺς τῶν Χριστιανῶν διὰ τοῦτο γράφωμεν περὶ πόσοι τῶν πατριαρχῶν ἐπατριάρχησαν τῷ θρόνῳ τῆς ἁγιωτάτης τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας Κ)λεως ἀφ' οὗ ἔκτισεν αὐτὴν ὁ μέγας Κωνστ. ὁ πρῶτος βασιλεὺς [316α] ἕως τὴν σήμερον εἰς τὰς ἡμέρας αὐτοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου ὅπου ἐπῆραν αὐτὴν τὸν πόλιν οἱ Τούρκοι καὶ πόσους χρόνους ἔκαμε καθ' ἕνα πατριάρχης εἰς τὸν ὑψηλότατον πατριαρχικὸν θρόνον καὶ ποῖοι ἐξεβλήθησαν».

Ἐπεταί ὁ κατάλογος. Μετὰ τούτου τὸ τέλος φ. 3196. «Ἐως ἐδῶ εἶναι οἱ πατριάρχαι ὅπου ἐπατριάρχευσαν τὸν θρόνον τῆς Κ)λεως εἰς τὰς ἡμέρας τῶν βασιλέων τῶν Ῥωμαίων ὡς ἄνωθεν Κ)εῖνε ρκζ' (διὰ κινναβάρως).

Ὅμως νὰ ἔλθωμεν εἰς τὸν λόγον μας περὶ τοῦ βασιλέως Κωνστ. τοῦ Παλαιολ. τοῦ ἄνωθεν. Ὁ ἐλευθὲρος οὗτος ὡς ἐβασίλευε, εὐλόπεν εἶναι ἡ βασιλεία τοῦ τούρκου αὐξάνει καὶ ἡμερινῶς καὶ ἐπλατύνετο καὶ νίκας πολλὰς ἔκαμνε, ἡ δὲ βασιλεία αὐτοῦ τῶν ἐλευθέρων Χριστιανῶν ἐλιγότευε καὶ ἐταπεινώνετο, καὶ ἐλυπεῖτο πολλὰ καὶ

θρήνη καὶ ἐκλαγεν ἐκ ψυχῆς. Ἐδασίλευε δὲ χρόνους δ'. Ὁ δὲ σουλ-
τάν Μεχεμέτης κτλ. ὡς ἐν σελ. φμϛ'.

Σελ. φμϛ' Τοῦ Τούρκου τὴν ἀρμάδα ἐκεῖ ὅπου ἦτον ἀραγμένη
εἰς τὰ γλυκίλια νερά. Καὶ εὐγήκαν τοῦτοι ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ κυνη-
γοῦ καὶ ἐπέρασαν ἀντικρυ
μεγάλως φωτίας ἀπ' ἀνωθεν ἀπὸ τὸν μεγάλον πύργον καὶ ἐσυρναν
λουμπάρδαις ἀπὸ τὰ κάτεργα τὰ τούρκικα ἔσαντες ὅπου τοὺς ἔδωκαν
εἰδῆσθαι οἱ φράγγοι καὶ ἐδούλησαν τὴν τζιζούδα καὶ ἐπνίγησαν οἱ
νέοι ἐκεῖνοι οἱ θαυμαστοί. Ὡς τῆς δυστυχίης, ὡς τῆς παρεχωρήσεως
τοῦ θεοῦ. Ἰδόντες δὲ οἱ πολῖται τοῦτο ἀκόρησαν ἔσοντας ὅπου δὲν
εἶχον τί νὰ κάμουν εἰς τὸ πλῆθος τὸ ἀμένητον τοῦ φουσσάτου ὅπου
ἦτον τῶν Τούρκων. Λέγω τοῦτο ὅτι νὰ ἦτον ἕνας Ῥωμῆος εἰς ἑκα-
τὸν Τούρκους. Νοήσατε λοιπὸν καὶ καταλάβετε τί πλῆθος φουσσάτου,
εἶχεν ὁ σουλτάνος. Ὡς μὲν ἐσκοτώθη ὁ ἀρχὼν ὁ γενναῖος, ἔμει-
ναν ἡ χαλὰγρια χωρὶς ἀνθρώπους. Καὶ οἱ πολῖται κτλ.

Τὰ περὶ ἀλώσεως Κ)λεως διαφορετικὰ ἐν τῇ κώδικι 321α.

Σελ. φμϛ' Θεοῦ ζῶντος περίπου τὰ αὐτά. Ἐκεῖθεν «Ἰδὼλετε
τὰ μνήματα τῶν βασιλέων τὰ ὡμορφώτατα καὶ τὰ πολύτιμα ὅπου
τὰ ἀνοίγαν θαρρόντα νὰ εὕρουν ἐκεῖ μέσα θύον ἢ ροθγα πολύτιμα
ὅπου ἦταν οἱ βασιλεῖς θαμμένοι. Καὶ ὡς ἐβρίσκον τὰ κόκκα γυ-
μνα τὰ ἔπεργαν καὶ τὰ ἔρηκταν ἀπὸ ταῖς στράταις καὶ ἀπὸ τοὺς φό-
ρους καὶ ἀπὸ ταῖς κομπρῖς. Καὶ τὰ ἐκαταπατοῦσαν καὶ τὰ ἐνέπαι-
ζαν. Καὶ τίνος βασιλείως Τίνος; τοῦ μεγάλου Κ. τοῦ πρώτου δασ.
τοῦ ὀρθοδοξωτάτου καὶ ἱσαποστόλου καὶ τῶν ὑπολοίπων ὀρθοδοξων,
δασ. Καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλ' καὶ τὰς πύλεις ὅπου ἦσαν ἀπάνω οἱ
βασιλεῖς ἔρηξαν ἀπὸ θεμελίων καὶ τοὺς βασιλεῖς συνέτριψαν· μόνον
τὴν κολόνα τῇ κόνεινι καὶ τὸν ξηρόλαφον ἀφήκον καὶ φαίνονται
ἕως τὴν σήμερον. Φυτέξομαι δὲ τὸ τοῦ Δαυὶδ ὅπερ ἔφη Ὑρηνῶν τὴν
Ἱερουσαλήμ. «Ὁ θεὸς ἤλθοσαν τὰ ἔθνη εἰς τὴν κληρονομίαν σου
κτλ.» Ὡς τὰ τὸ ἔλον ρητόν «ἀνεξέκακε κύριε δόξα σοι» καὶ ἡ εἰς
τὴν κοινὴν ἐρμηνείαν αὐτοῦ.

«Ὅμως ταύτην τὴν ἀνομίαν πῶς τὴν ἐκατεδέχθησαν ἡ ἀγία
Σοφία». Διάφοροι φράσεις ἱππονευκαὶ αὐτῆς καὶ καταρίθμησης τῶν
ἐπὶ τὰ θαυμάτων τοῦ κόσμου». Εἶτα «ὡς τοῦ θαύματος. Ὁ ναὸς τοῦ

μεοῦ ὁ περίφημος ἔγινε ναὸς τῶν Ἰσραηλιτῶν. Φρῖξον ἡλῖε καὶ ἐσθ
ἡ γῆς ἀναστέναι καὶ ἔσοντας νὰ ταρασσέσε φόναξε. Ἐπαινετὸς νὰ
ἦσε κύριε ὅπου ὑπομένεις τὰ κακὰ τοῦ κόσμου ὅλα. «Ὁ ταλαίπωρος
δὲ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος κτλ.» Διαφορετικὴ ἡ περιγραφή τοῦ
θανάτου τοῦ.

Ἡ διήγησις προχωρεῖ οὐκ ἀνευ διαφορῶν. Ὁ κώδιξ ἀκριδέστε-
ρός πως.

Σελ. φμϛ' περὶ Μωάμεθ. «Καὶ ὡς ἂν ἦλθεν ὁ σουλτάνος εἰς τὴν
πόλιν εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον ἤξευρε ὅτι πῶς οἱ Ῥωμαῖοι εἶχαν
πατριάρχην πάντοτε, διότι εἰς τὴν πόλιν ἔκαμε τὸν πλέον καιρὸν
ἔσοντας ὅπου ἀφέντευαν ὁ πατέρας τοῦ εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ
ἤξευρε τὰ ρωμέτικα καλλὰ καὶ λεπτότατα καὶ τὰς τάξεις τῶν Ῥω-
μαίων κτλ.

Σελ. φι'—φια'. Τὰ περὶ τῶν μετὰ τοῦ Ἰενναδίου σχέσεων καὶ
ἐπιλογῶν τοῦ Μεχεμέτη ἀκριδέστερα ἐν τῇ κώδικι.

Ἐπίσης ἀκριδέστερα τὰ περὶ πατρ. Ἰσιδώρου. Καὶ καθόλου τὰ
ἐξῆς περὶ Μεχεμέτη, ὃν σημειῶ τὰ κεφάλαια μόνον. «Ὅτι ὁ σουλ-
τάνος τὸ πελιγράδι ἐπολέμησε καὶ μεγάλως ἐνικήθη. — «ὅτι οἱ
Τούρκοι εἰς τὸ κάστρον ἐμπήκον καὶ αἰχμαλοσίαν ἐμάζοναν».
3426—3436.—

343β. Ὅτι ὁ σουλτάνος ἀρμάδα καὶ φουσσάτα κατὰ τῆς Ρόδου
ἔστειλε.

3416. Νὰ ἔλθωμεν καὶ περὶ τοῦ πατριάρχου Κυροῦ Μαξίμου
τοῦ Λογίου.

345α. μήνομα εἰς τὸν πατριάρχην.

345α. Ὅτι οἱ κληρικοὶ τὸν ἀφωρισμένον ἐνθυμήθησαν.

3456. Ὅτι ὁ πατριάρχης τὴν γυναῖκα ἀφώρισε.

346α. ὅτι τούτην τὴν ἀφωρισμένην οἱ κληρικοὶ ἐνθυμήθησαν.

346α. ὅτι τὸ μνημὲν τῆς γυναικὸς ἀνοίξαν κτλ.

346β. ὅτι ὁ πατριάρχης ἐρωτήθη πότε ἡ ἀφωρισμένη νὰ δια-
λύσῃ κτλ.

3466. ὅτι ὁ πατριάρχης τῶν ἀρχόντων ἀμήνυσε καὶ μέγα θαῦμα
ἔγινε.

347α. ὅτι οἱ ἄρχοντες τοῦ Σουλτάνου τὰ γενόμενα εἶπαν καὶ ὑπερεθαύμασε.

3476. «περὶ τῶν ψαλτῶν.

348α. ὅτι ὁ σουλτάνος εἰς τὴν Πούλια πασιᾶν ἔστειλε.

3486. φουσάτα διὰ τὴν Συρίαν.

» περὶ τοῦ πασιᾶ ὅτι εὐγῆκεν ἀπὸ τὴν Πούλια.

Ἐν τῇ τέλει τοῦ φύλλου: τέλος τῆς βασιλείας Σουλτάν Με-
χεμέτη.

349α. βασιλεία σουλτάν Παγιαζίτη υἱοῦ Μεχεμέτη.

» (τέλος) ὅτι ὁ σουλτάνος τὴν ἀνατολὴν τῶν υἱῶν αὐτοῦ
ἡμίρασε.

3496. ὅτι ὁ σουλτάνος συνάξας τὰ φουσάτα ὑπῆγε κατὰ τοῦ
ἀδελφοῦ αὐτοῦ.

3496. ὅτι οἱ Ροδίται τοῦ σουλτάνου τὸν ἀδελφὸν εἰς τὴν Γέ-
νουσαν τὸν ἔστειλαν.

350α. ὅτι τοῦ Σουλτάνου ὁ ἀδελφὸς ὑπῆγεν εἰς τὴν Ρώμην καὶ
ὁ σουλτάνος μήνυμα εἰς τοὺς βενετικούς ἔστειλε.

350α (τέλος). ὡ τέχνη τῶν βενετικῶν!

φ. 3506. Ταῦτα ἐγίναν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς αὐθεντίας τοῦ αὐτοῦ
σουλτάνου Παγιαζίτη.

Νίκη τοῦ Σουλτάνου

» κατὰ τῶν Ἀλβανιτῶν.

φ. 351α. Περὶ τῆς Πρέβεζας.

«Ὅμως νῦν εἰπώμεν καὶ τὰ γενόμενα τοῦ ἀφεντῆ μετὰ τῶν βε-
νετικῶν». Ἐν δὲ τῇ ὥρᾳ. «Τοῦτο τὸ φαρμάκη ἐφαρμάκωσε τοὺς
βενετικούς.

φ. 351α μάχη.

3516. περὶ τῶν καρδιῶν ὁποῦ ἐκάησαν.

» ὅτι ὁ σουλτάνος τὴν Ναύπακτον ἐπῆρε καὶ τὸν Παλατιᾶν.

352α. ὅτι ὁ Σουλτάνος εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν ὑπῆγε καὶ εἰς
τὴν Μωθώνην ἦλθεν.

3526. ὅτι οἱ Τοῦρκοι εἰς τὴν Μωθώνην ἀνεύησαν καὶ τὸ κά-
στρον ἐπῆραν.

3526. ὅτι οἱ μωθωναῖοι εἰς τὰ τειχεῖα ἔδραμαν καὶ οἱ Τοῦρκοι

κίχμαλωση ἐμάζωναν καὶ τοὺς Χριστιανοὺς ὡς ἀρνία ἔτφαζαν.

3526. ὅτι ὁ σουλτάνος εἰς τὸ κάστρον ἐμπῆκε καὶ ὡ τοῦ θρήνου,

353α. ὅτι οἱ Κωρωναῖοι τὸν σουλτάνον ἐπροσκύνησαν ὁμοίως
καὶ ὁ ἀναεαρήνος.

» (τέλος) ὅτι τὴν Κεφαλληνίαν ἐπῆρε καὶ εἰς τὴν Πόλιν
ὑπῆγε.

3536. ὅτι ὁ σουλτάνος εἰς τὸ Ἀνάπλι ὑπῆγε καὶ ἡ ἀρμάδα τοῦ
πελάγου καὶ ἀπρακτος ἐγύρησε.

3536. πότε τὰ τειχεῖα τὰ κάτω τοῦ Ναυπλοῖου ἐκτίσθησαν (μὴ-
νον ταῦτα: Τότε τὰ τειχεῖα τὰ κάτω δὲν ἦσαν μόνον πάλους εἶχαν
τὸ γύρον μὲ χῶμα, μόνον ὥσάν ἐμίσειεν ἡ ἀρμάδα καὶ τὸ φουσά-
τον τότε ἄρχησαν καὶ τὰ ἔκτῃσαν.

354α. ὅτι ὁ σουλτάνος εἰς τὴν πόλιν ὑπῆγεν

» ἀγάπη καὶ περὶ τῆς κεφαλληνίας καὶ τῆς ἀγίας Μαύρας.

» Εἴπομεν καὶ τὰ τῆς ἐκκλησίας». Ἐν τῇ ὥρᾳ: ὅτι ὁ πα-
τριάρχης ἀπέθανε καὶ τὸν Θεσσαλονίκης ἔκαμαν.

354α. ὅτι ὁ βίος τοῦ πατριάρχου καὶ τὰ σκεύη τῆς ἐκκλησίας
ἐγίναν ἀφεντικά.

355α. ὅτι τὸν πατριάρχην εὐγαλαν καὶ τοὺς μάρτυρας ἐπαί-
δευσαν.—355α. ὅτι τὸν πρῶν κῆρ Διονύσιον Πατριάρχην ἔκαμαν.

3556. Παραίτησις τοῦ Πατριάρχου.—ὅτι ὁ σουλτάνος ἀσθένησε
καὶ τὴν βασιλείαν τοῦ ἐνὸς υἱοῦ ᾗθελε νὰ δώσῃ.

3556. φουσάτα τοῦ σουλτάνου Σελήμη κατὰ τοῦ πατρὸς του.

356α. ὅτι ὁ σουλτάνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀχμέτη ἐμήνυσε.

» ὅτι ὁ σουλτάν Σελήμης ἦλθεν εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ
ὁ πατήρ του ὑπῆγε κατ' αὐτοῦ.

1566. ὅτι ὁ σουλτάνος μὲ τὸν υἱόν του ἐπολέμησε καὶ τὸν ἐνί-
κησε.—357α. Ὅτι ὁ σουλτάν Σελήμης ὑπῆγεν εἰς τὸν καφᾶν καὶ
φουσάτα ἐσύναξε.

357α. Ὅτι ὁ σουλτάνος ἦλθεν εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ καὶ οἱ γε-
νιτζάροι ὁμοφώνησαν διὰ τὸν σουλτάν Σελήμη.

3576. Περὶ τοῦ σουλτάν κουρκούτη.

358α. Ἀπόκρισις τῶν γενιτζάρων πρὸς τὸν σουλτάν κουρκούτη.

3586. Ὅτι τὸν σουλτάν Σελήμη εἰς τὴν πόλιν ἔφεραν.

359α. ὅτι οἱ γενιτζάροι τὸν σουλτὰν σελήμη βασιλέαν ἐζήτησαν.

359β. θρήνος τοῦ σουλτάνου διὰ τὴν βασιλείαν καὶ ὅτι ἔταξε κατὰ τὴν ἐῴση τοῦ Σελήμη.

359β. ὅτι οἱ γενιτζάροι χαρὰν διὰ τὸν σουλτὰν σελήμη ἐκμασαν.

360α. Βασιλεία τοῦ σουλτὰν σελήμη υἱοῦ τοῦ σουλτὰν παγιάζι τοῦ γέροντος. — 360α. θάνατος τοῦ σουλτὰν παγιάζι καὶ τὸ κορμὴ του εἰς τὴν πόλιν ἤφεραν. — 360β. Ὅτι τὸν Πατριάρχην ἐκαμαν. — 360β. Ὅτι τὸν πατριάρχην ἀπὸ τὸν θρόνον εὐχαλάν. — 361α. Ὅτι ὁ πατριάρχης εἰς τὴν Ἰερηρίαν ὑπῆγε. — 361α. φθόνος κατὰ τοῦ πατριάρχου καὶ ἐπανεύσεις τοῦ χαράτζι. — 361α. ὅτι οἱ χριστιανοὶ τὸ χαράτζι ἐστερξάν. — 361β. Ὁ ὀργή τοῦ σουλτάνου κατὰ τοῦ πατριάρχου.

362α. Ὁ τοὺς παρκαδόμους ἐπαινεύουσιν εἰς τὸ χαράτζι ἐκαμαν. 362β. ὅτι τὸν πατριάρχην εὐχαλάν καὶ τὸν πρῶτον ἐβάλαν καὶ περὶ τοῦ πονηδάνου τί ἐκαμε τοῦ πατριάρχου. 362β. ὅτι ὁ πατρ. ὑπὸ τῆς λύπης ἀπέθανε καὶ ὁ πρῶτον τὸν θρόνον του ἐπανελάβε. 362β. ὅτι ὁ σουλτὰν σελήμη ὑπῆγε καὶ πᾶσαν τὴν γενεάν αὐτοῦ ἐξολόθρευσε. 363α. ὅτι τοῦτος ὁ σουλτάνος ἐδειξε πρῶτος τὰ χαλγίνα. — 363β. ὅτι ὁ σουλτάνος κατπάνω τοῦ Σοφῆ καὶ τοῦ Ἀλχαντούλη ἔδραμε.

363β. ὅτι ὁ σουλτὰν σελήμη κατὰ τοῦ σουλτάνου τοῦ Κάρος ὑπῆγε. 364α. ὅτι ὁ σουλτάνος τοῦ Κάρος φοβηθεὶς βούθειαν ἐζήτηται. 364α. Νίκη τοῦ σουλτὰν Σελήμη. 364β. Ὁ τῆς καταδίκης τοῦ σουλτάνου τοῦ Κάρος καὶ τῶν ἄλλων αἰθεντῶν. 365α. Πότε ὁ πόλεμος ἐγένη καὶ ἡ νίκη καὶ ὅτι οἱ τόποι τὸν σουλτὰν σελήμη ἐπροσκύνησαν. — 364α. Ὅτι σουλτάνον τοῦ Κάρος ἐκαμαν καὶ νίκη μεγάλη εἰς τοὺς μαμελοῦκους ὁ Σουλτὰν σελήμη ἐκαμα. — 365β. Ὁ σοφία τοῦ πασᾶ. — 365β. Κατασκευαζέ τοῦ σουλτάνου τοῦ Κάρος καὶ ὅτι τοῦτος ἐράθειν ὁ Σουλτὰν Σελήμη. φ. 366α. Ὅτι ὁ σουλτὰν σελήμη ἀπὸ τῆς κατασκευᾶς ἐράθοντο. — φ. 366β. Ὁ πόλεμος φοβερός καὶ νίκη τοῦ σουλτὰν σελήμη. — 367α. Ὅτι εἰς τὸ κάστρον ὁ σουλτάνος ἀσφαλίεθαι. — ὅτι ὁ σουλτὰν σελήμη τὸ κάστρον ἔλαβε καὶ σφαγὴ μεγάλη ἐγένη. — φ. 367β. ὅτι ὁ σουλτάνος τοῦ Κάρος τὸν δαίλαν ποταμὸν ἐπέρξατο. 367β. Ὁ τῆς ἀσπληγχίας φ. 368α.

Πότε ἐπάρθη τὸ κάστρον. — ὅτι ὁ σουλτὰν σελήμη ἐστειλε γυρεῦοντα τὸν ἐχθρόν του καὶ τὸν ἐνίκησεν. — φ. 368β. Ὅτι τὸν πασιὰν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ του τὸν ἐστειλε. — φ. 369α. Ὅτι ὁ σουλτὰν σελήμη εἰς τὴν πόλιν ἤλθε. — Ἐξῆς δὲ καὶ τὰ τῆς ἐκκλησίας. Θάνατος τοῦ πατριάρχου. — «Νόσος εἰς τὸν σουλτάνον καὶ θάνατος». — φ. 369β. «Βασιλεία σουλτάνου Μουσεϊμένη υἱοῦ τοῦ αὐτοῦ σουλτὰν σελήμη». — «Ὅτι ὁ σουλτάνος κατὰ τοῦ πατριάρχου ὑπῆγε». — «Κατὰ τῆς Ῥόδου». — φ. 370α. «Ἀθημιονία τοῦ σουλτάνου». — «Θάνατος εἰς τὸ φουδάκον». — φ. 370β «Περὶ τῶν ἐπιβουλῶν τοῦ φρά Μιράγια (ὁ δὲ φρά Μιράγια καθὼς εὐγῆκεν ἀπὸ τὸ πάλαι τοῦ μεγάλου μαϊστόρου ... Ἐνταῦθα λείπει τι. Ἐν τῷ κώδικι παρεντεθειμένα μεταγενέστερα δύο ἄγραφα φύλλα, τὸ δὲ ἐκ τούτων φ. 371α ἀρχεται «καὶ οὕτως νῦν σοῦ τὸν παραδώσω εἰς χεῖρας σου. Ὁ δὲ πασιὰς ἀκούσας τοὺς λόγους τοῦ μόρου ὑπὸ τῆς πολλῆς χαρᾶς ...» φ. 371α «Ὁ τῆς δεξιότητος περὶ τὸν πασιὰν καὶ ὃ τῆς καταδίκης τοῦ σουλτάνου τοῦ Κάρος» — φ. 371β. «ὅτι τὸν σουλτὰν σελήμη ὁ κόσμος τὸν ἐπροσκύνησε καὶ ἀφέντην εἰς τὸ κάστρον ἔβαλε καὶ εἰς τὴν Συρίαν — φ. 372α. «Ὅτι τὸ βουνὸν (κεκαλυμμένη λέξις) ἐγένη καὶ ἐφρίξαν εἰς βουλίαν. — Ὁ τῆς κατα(δίκης)φρά Μιράγια ἐφούρκισαν. — φ. 372β. «Ὅτι ἀποκρισιάρους εἰς τὸν ἀφέντη οἱ βροδίται ἐστειλαν» — Ὁ μέγας θρήνος εἰς τὴν Ῥόδον κτλ.

Ὁ κώδιξ τελευτᾷ ὧδε κολοβὸς καὶ οὕτως ἐμπήκαν μέσα εἰς τὰ καράβια (ἡγουν) εἰς τὰ κάταργα καὶ ἐκαμαν ἄρμενα καὶ ὑπῆγαν ἐπὶ το(σιν δὲ) τὴ νησί τῆς Μελήτου ὅπου λέγεται Μάλτα καὶ ἐκτῆσεν ἐκε(ὶ κάστρον) πρὸς. σελ. φπ'.

Σ.

Cod. Vat. 1199. χειρ. in quatuor. 15 αἰώνος

Βιβλίον χρονολογικὸν ἐξηγήσεις τῆς τῶν Ρωμαίων βασιλείας ἀποκρίσεις κάστρου ἀρχομένη εἰς τῆς βασιλείας κυρ Μανουὴλ τοῦ Κορνηροῦ.

Ἀπορχῆς ἐπολέσαν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν χωρὶς εὐαγγελίου ὁρατοῦ.

παντόν τε εἰς ὕψος καὶ εἰς θέασιν καὶ μετ' αὐτὸν ἐποίησε τὴν γῆν, εἶτα τὸ φῶς ἡ δὲ γῆ ἦτον ἀθεώρητος καὶ ἀμόρφωτος καὶ ἀπάνω τῆς ἦτον βαθὺ σκότος. Ὡς δὲ ἐγένετο φῶς καὶ ἔλαμψεν ἡ ἡμέρα ἐφάνησαν τὰ πρότερα ἀφανῆ καὶ ἡ εὐμορφία τῆς γῆς κτλ.

Ἐν φ. 313, μὴ ἡριθμημένων.

Διήγησις τὸ πρῶτον κατὰ τὴν γραφὴν περὶ κοσμογονίας εἶτα περὶ Αἰγυπτίων, Ἀσσυρίων (Χαλδαίων) Βαβυλωνίων, Περσῶν (περὶ Δαρίου τοῦ Ἀσιτιάγου υἱοῦ Ἀσούη, περὶ Μανδάνης, βασιλεῖα Κάμησσου υἱοῦ Κύρου, βασιλεῖα Κύρου υἱοῦ Ἀστασίου (sic), βασιλεῖα Ξέρξη οὐδαρίου (sic), βασιλεῖα Ἀρταξέρξου μακρόχειρος) — Εἶτα βασιλεῖα Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνα, βασιλεῖα Πτολεμαίου βασιλεῖα Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου, περὶ τῆς μετοικήσεως τοῦ Ἰακώβ ἀπὸ Χαναάνος εἰς Αἴγυπτον. τὸ δεκάπληγον, περὶ τῆς ἐορτῆς τοῦ ἐβραϊκοῦ Πάσχα, περὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναβῆ.

Τοῦ δὲ Δαυὶδ βασιλεύοντος τῶν ἐμοφύλων Ἑβραίων ἐγένετο μέγας πόλεμος τῶν Ἑλλήνων πρὸς τοὺς Τρῶας διὰ τὴν Ἑλένην τὴν γυναῖκα τοῦ Μενελάου κτλ. τὰ Τρωϊκά διὰ μακρῶν διηγεῖται, εἶτα βραχύτερον τὰ τοῦ πλοῦ Μενελάου εἰς Πρωτέα πρὸς παραλαβὴν τῆς Ἑλένης. Εἶτα ταῦτα ἐγένοντο εἰς τὴν περιάλητον Τροίαν ἡστέκετον ὁ πόλεμος χρόνους ἑννέα καὶ εἰς τὸν δέκατον ἐπήραν τὴν μετέχνην. Ἀπὸ τοῦ νῦν δὲ ἀρξώμεθα διηγεῖσθαι τὴν περίελεπτον εὐτυχίαν καὶ κραταιὰν δύναμιν τῶν Ῥωμαίων, τίνες ἦσαν καὶ πόθεν ἤρξαντο καὶ πῶς ἐκατεκυρίευσαν τὴν γῆν ὅλην ἀπὸ Ἀνατολῆς ἕως δύσεως.

Περὶ τῆς τῶν Ῥωμαίων βασιλείας καὶ ἀρχῆς

Μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς Τροίας στρατηγὸς τίς ὀνόματι Αἰνείας υἱὸς Ἀγχίσου εἶτε ἔφυγε τότε εἶτε ἐλευθευρώθη παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἀπῆρεν τὸν λαόν του καὶ ἀπῆγεν εἰς τὴν Ἑταλίαν οὕτως γὰρ ἐλάλησεν ἐκείνων τὸν μαντεῖον, ὅτι νὰ ἐκδῇ μετὰ τὴν συντροφίαν του καὶ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν δῶσιν ἔστα νὰ καταντήσουσιν εἰς τόπον ὅπου νὰ ἡμπορέσουν νὰ φύγουν τὰς βλάβας των καὶ ἀφοῦ τὰς φύγωσιν θέλουν ἰδεῖν ζῶν τετράποδον καὶ νὰ τὸ ἀκολουθήσωσιν κτλ. Οὕτως ἐξακολουθοῦσι τὰ περὶ Αἰνείου.

Εἶτα. Οἰκοδομὴ τῆς πρεσβυτέρης Ῥώμης.

Καὶ ὁ μὲν ταῦρος ἐντράνιζεν ἔξω πρὸς τὸν κάμπον κτλ.

Βασιλεῖα Ῥωμύλου

» Σερβίου

» Ταρκυνείου. Περὶ τούτου καὶ τῶν κατὰ Βροῦτον μακρότερον

Βασιλεῖα Γαίου Ἰουλίου Καίσαρος

Ἐπὶ τῆς γεννήσεως τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Βασιλεῖα Τιβερίου

» Γαίου

Κλυδίου

» Νέρωνος

Γάλβας

» Τιβερίου

Οἰεσπεσίου

» Γίτου υἱοῦ Ἑσπεσιανοῦ

Δόμετιανοῦ (ἐν τοῖς περὶ τούτου καὶ περὶ τοῦ εἰς αὐτὸν ἐλθόντος ἀστρονόμου καὶ προγνώσις θανάτου κτλ.

» Νεροῦ

Τραϊανοῦ

» Ἀδριανοῦ

Ἀντωνίνου

Μάρκου Ἀντωνίνου

» Κωμόδου

Περτινακός

Ἰγλιανοῦ Διδύμου

» Σεβήρου

Ἀντωνίνου Καρακάλλου καὶ Γέτα

Πρότερον χρονολογικὸν δεύτερον ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς βασιλείας Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ καὶ κατέλγειν ἕως τῆς βασιλείας κυρίου Νικηφόρου τοῦ Βοτανιάτου.

Βασιλεῖα Διοκλητιανοῦ. Διοκλητιανὸς ὁ βασιλεὺς Ῥωμαίων ἔλ-

λὴν εἰδολολάτρης ἐποίησε σύντροφον εἰς τὴν βασιλείαν Μαξιμιανόν τὸν Ἑρκούλιον κτλ.

Βασιλεία Κωνσταντίνου. Ἐν τοῖς περὶ τούτου γίνεται χρονολογικὴ διαίρεσις, ἐν ᾗ καὶ μνημονεύονται ἐκάστοτε οἱ πατριάρχαι Κ)πόλεως, Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας καὶ Πάπας.

Καὶ οὕτω καθεξῆς ὁμοίως πρὸς Δωρόθεον. Ἐπὶ παραδείγματι τῆ τοῦ Μαρκιανοῦ

«Τούτῳ τῷ ἔτει ὁ εὐσεδέστατος Μαρκιανὸς ψήφῳ Θεοῦ αὐτακράτωρ ἀναδειχθεὶς πάντας τοὺς ἐν ἐξορίᾳ ἀνεκαλέσατο. ἄξιον δὲ ἐστὶ διηγῆσασθαι ἐξαρχῆς τὴν ἐκλογὴν τοῦ θεοῦ εἰς Μαρκιανόν τὸν βασιλέα. Εἰς τοὺς χρόνους ὅπου ἐδιέβησαν ἔσαν ἦσαν ἢ πόλεμοι μέσων Περσῶν καὶ Ρωμαίων ἦτον ὁ Μαρκιανὸς στρατιώτης πτωχὸς καὶ ταπεινός». —

«Ἐτει αὐτῷ, ὧς, τοῦ κυρίου ἡμῶν ψή. Τούτῳ τῷ ἔτει ὁ ἐννοῶν οἱ λεγόμενοι σαβῆρ ἐπέρα τὰς Ἰκαστίας πύλας καὶ κατέδραμεν Ἀρμενίαν καὶ Καππαδοκίαν καὶ γαλατίαν καὶ πόντον».

Τὰ τελευταῖα κεφάλαια.

Βασιλεία Μιχαήλ τοῦ Καλαφροῦ.

- » Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου.
- » Θεοδώρας
- » Μιχαήλ τοῦ ἀπὸ στρατιωτῶν. «Ἀμὴ εἰς τὴν γνώμην καλὸς καὶ ἡμερος ἐφαίνετο. ἀμὴ οὐδὲν εἶχεν ἄδραν νὰ δείξῃ τὴν ἀρετὴν του κτλ.
- » Εἰσαακίου τοῦ Κομνηνοῦ
- » Κωνσταντίνου τοῦ Δούκα.
- » Εὐδοκίας καὶ τῶν τέκνων αὐτοῖς
- » Ρωμανοῦ τοῦ Διογένους. «ὥς δὲ παρήλθεν ὁ Ρωμανὸς εἰς τὸν ἕγκον τῆς βασιλείας, ἀπὸ πρότης ἔδειξε τὴν προθυμίαν τῆς ψυχῆς του».
- » Μιχαήλ τοῦ Παραπινάκου. «Ἐξέβαλε τὴν

μάναν του τὴν βασίλισσαν Εὐδοκίαν ἀπὸ τὸ παλάτι πολλὰ κλαίουσιν καὶ παρακαλοῦσαν».

«Διήγησις παλαιᾶ ἀπὸ πλάν ἀφορμὴν ἐγένοντο οἱ Βούλγαροι χριστιανοί. Οἱ Βούλγαροι ἦσαν πρῶτα ἄνθρωποι ἄθεοι καὶ ἐπίστευαν εἰς ξύλα καὶ ἄστρα καὶ δένδρα καὶ εἰδῶλα καὶ ζῷα. Εἰς δὲ σοφὸς ἄνθρωπος Ρωμαῖος (;). — Τέλ. κώδ. Καὶ ἀποτότε ἐστερεώθη ὁ Χριστιανισμὸς ἀπάνω τους καὶ ὁ ζογράφος ἐγένετο ἀρχιεπίσκοπος βουλγαρίας. Καὶ ἐτελεύτησε θαυματουργὸς καὶ ἄγιος.

• Ἐποῦτο τὸ βιβλίον εἶνε τοῦ κυρίτζη Θεοδώρου κτλ.

Λεῖπει ὅμως ὁ κατάλογος, τελειώνοντος τοῦ κώδικος εἰς : ἐκ αὐτοῦ εἰς ὑρόνους μικροτέρους καὶ συνεχίζοντος. Ταῦτος ὁ βασιλεὺς πολλὰς δωρεὰς. Ἰδ. α' ἐκδ. σ. φκθ'.

Ἴδε ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Ἀνδρονίκου παλαιολόγου τὰς διαφορὰς κώδικος καὶ σελ. α' ἐκδ. φλ'. — Ἴδε τὰς διαφ. Ἰω. Καντακουζηνοῦ μεταξὺ κώδ. καὶ σελ. α' ἐκδ. φλ' καὶ ἐ.

Τὰ δὲ ἐν τῇ α' ἐκδ. σ. χμῆ' καὶ ἐξῆς περὶ Ἰω. Β' Παλαιολόγου ὁ κώδιξ ἔχει μετὰ ταύτην μᾶλλον τὴν Version ἐν τῷ κειμένῳ σελ. α' ἐκδ. φλγ' καὶ ἐ.

Ἀπὸ τὸ τυπωμένον λείπουν τὰ τοῦ κώδικος ὁ κατάλογος τῶν ἐν τῇ συνόδῳ, ὅπερ ἔπρεπε νὰ εἶνε ἐν σελ. χγγ' μετὰ τὰς λέξεις ὡσάν καὶ ἄλλαις. (σ. 2).

Ἐντεῦθεν καὶ πέρα μᾶλλον πρὸς τὸ κείμενον σελ. φλε' κ. ἐ. ὁμοιάζει ἢ redaction τοῦ κώδικος ἕως τῶν λέξεων (σ. φλγ') κ. ἐ. εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν ἔχων ὅλην τὴν βασιλείαν.

Ἐπειτα ἔπονται : ὅμως γράφωμεν καταλεπτῶς κλ. σ. φλη' κ. ἐ.

Πρβλ. πόσον λεπτομερέστερα τὰ τοῦ Ὁρχάνου ἐν τῷ κώδικι. ἐν πρβλ. πρὸς τὴν σελ. α' ἐκδ. φλθ'.

Ἴδε τὴν διαφορὰν τοῦ κώδικος ἐν ταῖς σελ. φμδ' μετὰ τοῦτος ὁ βασιλεὺς κτλ.

Ἐν τῷ κώδικι, πρὸς σελ. φμε' πρβλ., παρεμβάλλονται ἐν τοῖς πρὸς Κωνστ. Παλαιολόγον οἱ πατριάρχαι.

Ἐν τοῖς περὶ Μεχεμέτου προστεθειμένη ἐν κώδικι περὶ τὸ τέλος μία σελίς. ἐν πρβλ. πρὸς τὴν σελ. α' ἐκδ. φξδ'.

33.

Stuttgart. Hist. N. 129.

Ὁ κώδιξ ἡγορήσθη ἐκ τῶν βιβλίων τοῦ Μιχαήλ Καντακουζηνοῦ κατὰ τὴν ἐν φ. 1 σημείωσιν τοῦ Gorlach.

«Aprilis 21 Anno Domini 78, cum sub hasta Constantinopoli ab Vluz Ali Capitaneo Maris et Ali Aga Supremo Regis portario venirent Libri Michaelis Cantacuzeni Graecorum sui temporis opulentissimi mandato Sultan Murathis III in Anchialo Maris Euxini oppido 3 Martii suspensi, emi hunc librum pro aspris in usum clarissimi viri domini Martini Crusii, linguarum in Academia Tubingensi professoris celeberrimi, Dni ac praeceptoris sui omni officiorum graece colentissimi.

Ὁ κώδιξ ἀνεγνώσθη ὑπὸ τοῦ Κρουσίου ἀρξαμένου τῇ 4 Μαΐου 1579 καὶ τελειώσωντος τὴν ἀνάγνωσιν 29 Μαΐου (die amissionis Constantinopoleis 1452) anno 1579.

Σελίδες 159 (ἡριθμημ. κατὰ σελίδα).

Ἐν τῇ τελευταίᾳ 159α. «Ἐτελεῖσθη το παρὸν βασιλογράφη υποχειρὸς ἀμαρτολοῦ Θεοφίλου τάχα καὶ ἀναγνώστου διὰ ἐξοδὸν καὶ συνεργία τοῦ εὐγενεστάτου καὶ ἐνδοξωτάτου κυροῦ Μιχαήλ τοῦ Κατάκοζινοῦ καὶ οἱ ἀναγινώσκοντες εὐχαισθε διὰ τὸν κύριον καὶ μὴ καταράσθαι ὅτι οὐδεὶς ἔχει το τέλειον εἰ μὴ κύριος ὁ θεὸς ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν».

Ὁ Crusius σημειοῖ ἐν φ. 1α. ὅτι τὸ χρονικὸν τοῦτο συμπίπτει μετὰ τοῦ Μανασσῆ.

Ἀρχεται δὲ τὸ χρονικὸν οὕτω: Βιβλίον χρονογραφικὴ ἐξήγησις τῆς τῶν Ῥωμαίων βασιλείας ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἀρχομένη ἕως τῆς βασιλείας κυροῦ Μανουήλ τοῦ Κομνηνοῦ.

Ἡμέρα 6'.

Ἀπαρχῆς ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν χωρὶς ἀστρον ὁρατῶτα-

τον εἰς ὕψος καὶ εἰς θέσιν καὶ μετ' αὐτὸν ἐποίησε τὴν γῆν, εἶτα τὸ φῶς. κτλ.

Καὶ πράγματι μέχρι φύλλου 121α συμπίπτει τὸ Χρονικὸν μετὰ τοῦ Μανασσῆ, πολλάκις μέχρι λέξεων, εἶνα δὲ ἐκείνου συντομώτερον. Τὸ χρονικὸν τοῦτο τελειώνει εἰς τὴν βασιλείαν «Ἀντονίου Καρακάλου καὶ Γέτου» οὕτως

Καὶ ἦτον ἡ βασιλεία τῶν Ῥωμαίων μεταβαίνουσα ἀπὸ ἄλλον εἰς ἄλλον καὶ ποτὲ μὲν δυστηχοῦσα, πότε δὲ εὐημεροῦσα καὶ πλατυνόμενη καὶ βασιλεῖς ἔχουσα ποτὲ μὲν φρονίμους καὶ δυνατοὺς ποτὲ δὲ μωροὺς καὶ ἀνοήτους καὶ ἡ Ῥώμη πανταχοῦ ἦτον ἐνομασθῆ καὶ καὶ θαυμασία καὶ τὰ ὄνομα τῶν Ῥωμαίων ἐφρίσεν το πᾶσα γενναῖα καὶ ἔλα τα ἔθνη καὶ ἐτρέμασι τοὺς βασιλεῖς αὐτῶν ἀποθανολγῆς ἕως δύσεως καὶ πόλεις καὶ χώραι καὶ δυνάσται καὶ ἀρχοντες ἦσαν εἰς τὴν ὑποταγὴν καὶ ὀρισμὸν τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐξουσίας καὶ πάντες ἐπροσκυνοῦσαν καὶ ἐσέβοντο. Τότε ἡ εὐτυχία καὶ ἡ καταδυναστεία αὐτῶν ἐγένετο μεγάλη καὶ ἐνομασθῆ ἀπὸ ἀκρῶν γῆς ἕως ἀκρῶν καὶ τὸ ὄνομα αὐτῶν μέγαν καὶ ὕψηλον καὶ ἀποβασιλείαν ὡς βασιλείαν καὶ ὁ τροχὸς τοῦ χρόνου καὶ τὸ γήρισμα τοῦ καιροῦ ἦλθεν ἡ ἐξουσία τῶν Ῥωμαίων ἀπὸ ἀγανακτήσεως θεοῦ καὶ διὰ πλῆθους ἀμαρτιῶν εἰς τὸν παρανομώ[Κώδ. 121α] ταν Διοκλητιανόν. Οὕτως γὰρ ἐποίησε τότε φιλείαν καὶ συγγένειαν μετὰ τοῦ αὐτοκρατοροῦντος τότε Μαξιμιανοῦ τοῦ Ἐρκουλλίου, ἄλλου υἱοῦ τοῦ διαδόλου καὶ ἐγένοντο σύντροφοι εἰς τὴν βασιλείαν εἰς ἀφανισμόν καὶ συντριβὴν τῆς πόλεως τῶν Χριστιάνων καὶ οὕτως ἐσμηξάν τὰ δύο μεγάλα κακὰ θηρία καὶ ἦσαν ὥσπερ σκύλοι λυσιασμένοι ἀπάνω εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Σελ. 121.

Ἐρυθρ. Βιβλίον χρονογραφικὸν δεύτερον ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς βασιλείας Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ καὶ κατολίγον ἕως τῆς βασιλείας κυροῦ Νικηφόρου τοῦ Βοτανιάτου. Βασιλεῖα Διοκλητιανοῦ.

Διοκλητιανὸς ὁ βασιλεὺς Ῥωμαίων Ἑλλήν ἐιδωλολάτρης ἐποίησε σύντροφον εἰς τὴν βασιλείαν Μαξιμιανόν τὸν Ἐρκούλιον ἔτη ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ 5605. ἀπὸ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ 305 ἦτον δὲ πάπας Ῥώμης Γάιος, εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα πατριάρχης Γμένιος,

εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Θεωνάς, εἰς Ἀντιόχϊαν Τιράνης, Διοκλή-
τιανός δὲ καὶ Μαξιμιανός οἱ βασιλεῖς παρέλαβον δύο μεγάλας πό-
λεις εἰς τὰς Θήδας τῆς Αἰγύπτου Ὀδοσιριν καὶ Κοπτὴν καὶ ἐχά-
λασαν αὐτοὺς ἀπὸ θεμελίων διότι οὐδὲν ἠθέλασιν νὰ εἶναι εἰς τὸν
ὄρισμόν καὶ εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν.

Σελ. 452. Βασιλεία Νικηφόρου τοῦ Βοτανιάτου.

Ἐλησμόνησε δὲ τὸ πολυχρόνιον τοῦ γῆρας καὶ ὁρμάσθη μὲ τὴν
γυναῖκα τοῦ Μιχαήλ νέαν καὶ τρυφερὰν παίδεαν ὁ παλαιὸς καὶ
παιπαλυόμενος. Τὸν δὲ Μιχαήλ ἐποίησέ τον μογαχὸν καὶ ἐποίησέν
τον μητροπολίτην τῆς πόλεως Ἐφεσίων. Τὸν καιρὸν δὲ ἐκείνον ἀπέ-
στειλεν ὁ Νικηφόρος βασιλεὺς στρατηγοὺς μὲ φουσάτον ἀπάνω εἰς
τοὺς Βουλγάρους κλπ.

Σ. 456. Καὶ ἄλλην καμίαν ἔνοιαν οὐδὲν εἶχεν οὔτε ἂν κουρ-
σέδουν τὰ κάστρα του, οὔτε ἂν τα καταλύουσιν οὔδε ἂν στενοχο-
ροῦνται οἱ ἄνθρωποι του οὔται, ἀνήσαν φουσάτα. Τὸ εἶχε τί ποτε
οὔτε ἀνουδένῃσαν, ἅμοι ὁ σκοπὸς του ἦτον εἰς τοὺς π. ραδιᾶδασμοὺς
καὶ εἰς δουλείας τοιαῦτας ἔπερ ἐδηλώσαμεν.

Σ. 456. Διήγησις παλαιὰ ἀπὸ πλαν ἀφορμὴν ἐγένετο οἱ Βουλ-
γαροὶ Χριστιανοί.

Οἱ Βούλγαροι ἦσαν πρῶτον ἄνθρωποι ἄθεοι καὶ ἐπίστευον εἰς
ξύλα καὶ κάστρα καὶ δένδρη καὶ εἰδωλα καὶ ζῶα. Εἰς δὲ σοφὸς
ἄνθρωπος ῥωμαῖος καὶ ζωγράφος ἐξεύη ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν
καὶ ἐπήγεν εἰς τὴν Βουλγαρίαν ναηδὴ τοῖς τόπους....

τέλ. 459. Καὶ ἀπο τότε ἐστερεώθη εἰς αὐτοὺς ὁ Χριστιανισμὸς
καὶ ὁ ζωγράφος ἐγένετο ἀρχιεπίσκοπος Βουλγαρίας καὶ ἐτελεύτησεν
θαύματουργὸς καὶ ἅγιος.

Δόξα σοι ὁ θεὸς ὁ διδούς ἀρχὴν καὶ τέλος. ἀμήν.

Σελ. 127. Βασιλεία Κωνσταντίνου. Οὗτος ὁ Κωνστάντιος ἐδασί-
λευσεν ἔτει ια' καὶ ἀπέθανεν ἐν Βρεττανίᾳ καὶ ἔστεψεν τὸν πρῶτον
τοῦ υἱὸν τὸν μέγαν Κωνσταντῖνον βασιλέα κλ.

Σελ. 168, ῥωμαίων βασιλεὺς ἔτει Γ'. Ἰουλιανός. Περσῶν Σα-
δῶκος (sic), ἔτει ο'.

Τοῦ τω τῷ ἔτει ἐδασίλευσε Ἰουλιανός ὁ παροδάτης [Κώδ. 169]

μόναρχος αὐτοκράτωρ διὰ πλήθους ἁμαρτιῶν ἡμῶν. ἐπαρθεῖς γὰρ τὴν
τῶν βερβέρων νίκην κλ.

1.

2.

Grec Paris Suppl. 87. φ. 3a

Ἐκ τῆς συνόψεως ἱστορίας εἰς ἀπλήν ἑλληνίδα παρὰ Λωροθέου
Μονεμβασίας μητροπολίτου ἐνέτιησι 1637.

φ. 3β. Εἰς τὴν πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον αὐθέντην Βλαχίας ἀφιε-
ρωτικήν ἐπιστολήν Ἀποστόλου Ἰσιγάρᾳ Ἰωαννήτου κατὰ τὸ 1631
Ἰωαν. 3.

ἀρχ. Ἠξεύρεις τὴν γενεὰν Ἀλεξάνδρου κτλ. τέλ. (φ. 4) διότι
ἔκαμε καὶ ἡ ἀρεντία καθὼς λέγει ὁ αὐτός.

Κώδιξ ιζ' αἰῶνος περιέχων διάφορα ἀποσπάσματα ἀνάφερόμενα
εἰς τὸν βίον Ἀλεξ. Μαυροκορδάτου.

6.

Suppl. Grec. 112.

φ. 2a. Χρονογράφος πεζὴ φράση ὅς ἀρχεται ἀπὸ τοῦ μεγάλου
Κωνσταντίνου ἕως τοῦ νῦν. Σύνοψις ἱστοριῶν ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ
πρώτου βασιλέως ταύτης τῆς περιφήμου Κωνσταντινουπόλεως με-
γάλου Κωνσταντίνου ἕως τοῦ Παλαιολόγου τοῦ ἡσπερινοῦ βασιλέως
αὐτῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Προοίμιον

Πρὸς τοῦτοις διαλαμβάνουσα καὶ τὰς χάριτας ὅς ἔδωκεν τῷ με-
γάλῳ Κωνσταντίνῳ Σίλβεστρος ὁ Πάπας τῆς Ρώμης καὶ πῶς ἔκα-
μαν οἱ Ῥωμαῖοι τὸν βασιλέα καὶ περὶ τῶν ὁφεικίων τοῦ παλατίου
καὶ πότε ἐκτίσθη ἡ Βενετία, συναχθέντα ἅπαντα ἐκ διαφόρων βι-
βλίων τὰ ἀναγκαιότερα καὶ γλυκύτερα καὶ εἰς πεζὴν μεταγλωττι-
σθέντα φράσιν. Ἐνταῦθα ἐν αὐτῇ τῇ βασιλευούσῃ πόλει ἐπὶ τῆς πα-
τριαρχίας τοῦ θεοκοσμίτου καὶ παναγιωτάτου οἰκουμενικοῦ πα-
τριάρχου κυρίου Ἱερεμίου παρ' ἐμοῦ τοῦ εὐτελοῦς δούλου αὐτοῦ

Μανουήλ Μαλαξοῦ. Ἐν ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου 576 καὶ ἀπὸ τῆς ἐνοάρχου οἰκονομίας τοῦ κυρίου [φ. 28] ἡμῶν Ἰησοῦ καὶ σωτῆρος Χριστοῦ ἀφοδ' μηνὶ ἀπριλλίῳ.

Βασιλεία τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου εἰς τὸν θρόνον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

Βασιλεύοντος Κωνσταντος τοῦ γλωροῦ τοῦ πατρὸς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Χλωρὸν τὸν ἔλεγον διὰ τὴν ἰσχύτητα τοῦ προσώπου του ἔγουν τὴν κυτρινάδα, καὶ ὁ θρόνος τῆς βασιλείας του ἦτον εἰς τὰ μέρη τοῦ Πορτογάλου καὶ ὡτὰν ἐβασίλευσεν ἠγαπήθη πολλὰ ὑπὸ τοῦ λαοῦ τῆς βασιλείας του καὶ ἀπὸ τὰ πολλὰ ἀγαθὰ ὅπου ἔκαμνε καὶ τὸ περισσότερο ὅτι ἦτον δίκαιος καὶ ἐλεήμων κτλ.

Κυρίως λεπτομερές τὸ χρονικὸν μέχρι τῶν κατὰ Κωνσταντίνον τὸν Μονομάχον. 1346.

Εἶτα σύντομον. 1346—141α φθάνει μέχρι τέλους Μουρτζούφλου. «Καὶ τὸν ἀνέβασαν ἀπάνω καὶ ἀπ' ἐκεῖ τὸν ἐκρέμνησαν καὶ ἔλαβεν κακὸν θάνατον καθὼς ἔκαμε καὶ αὐτὸς καὶ ἐφόνευσε τὸν βασιλέα Ἀλέξιον τὸν υἱὸν Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου.

Τέλος τῆς βασιλείας τῶν Ῥωμαίων. Βασιλεία Λαντζίνου καὶ Βαλδουβίνου τῶν Φραγγῶν.

Τότε μετὰ τὸν κακὸν θάνατον τοῦ αὐτοῦ βασιλέως ἔκαμαν συμφωνίαν καὶ ἐσύμφωνησαν οἱ αὐθεντᾶδες καὶ ἔκλεξαν καὶ ἔκαμαν τὸν Βαλδβίνον ντὲ Φλατόρε βασιλέα νὰ ἔχει τὸ βασιλεῖον ὁμοῦ μὲ τῶν Βενετῶν κτλ.

142α. Καὶ ἔτι ἐπῆραν τὸν ὑποψήφιον βασιλέα καὶ ἐπῆγαν εἰς τὴν μητρόπολιν τῆς φιλαδελφίας καὶ ἐκεῖ ἔκαμαν τὸν θρόνον τοῦ βασιλέως καὶ ἐκάθισεν καὶ ἐφόρεσεν τὸ στέμμα τὸ βασιλικὸν καὶ τὰ φορέματα καὶ ἐστέρθη παρὰ τοῦ μητροπολίτου Φιλαδελφίας.

1426. Βασιλεία Θεοδώρου τοῦ Λασκάρεως.

Ἐβασίλευσε Θεόδωρος ὁ Λάσκαρης χρόνους 17 καὶ ἦτον ἄνθρωπος εὐλαδῆς καὶ φοβούμενος τὸν θεόν καὶ τοὺς μὲν ἄρχοντας καὶ γέροντας ὡς ἀδελφοὺς εἶχε, τοὺς δὲ νέους ὡς υἱοὺς ἠγαλλίζετο. — ἄλλοι δὲ λέγουσιν ὅτι εἰς τὸν πόλεμον ἐσκοτώθη.

κατὰ συνέχειαν 143α. Τέλος τῆς βασιλείας Βαλδουβίνου τοῦ Φραντζέ. Βασιλεία Ῥομπέρδου.

Καὶ μετὰ τὸν θάνατον τούτου ἔκαμαν βασιλέα σισερ Ῥομπέρτον καὶ ἔτι ἐμήνυσε καὶ ἦλθαν τὰ φουσάτα κλ. — καὶ κατὰ τὴν συμφωνίαν αὐτῶν τὸ ἔλαβον οἱ Βενετικοὶ διὰ μερικὸν καιρὸν.

Βασιλεία τῶν Βενετῶν

Ἐλαβαν δὲ τὴν βασιλείαν οἱ Βενετικοὶ διὰ μερικὸν καιρὸν καὶ ὠρίζαν διὰ τὴν ἀγαθὴν αὐτῶν γνώμην καὶ πάντα τὰ ἐκυβερνοῦσαν εἰρηνικὰ καὶ εὐχαριστημένα.

1446. ὅμως ὡς ἐβασίλευαν οἱ Φράγγοι εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐβασίλευαν καὶ οἱ Ῥωμαῖοι εἰς τὴν Ἀνατολήν. Καὶ ὁ βασιλεὺς ὅπου ἐβασίλευσεν εἰς τὴν ἀνατολήν πρῶτος ἦτον αὐτὸς ὅπου ἐγράψαμεν ἂνωθεν Θεόδωρος ὁ Λάσκαρις καὶ ἐπέρασεν τὸ βασιλεῖον αὐτοῦ καλῶς καὶ θεαρέστως τοὺς 17 χρόνους καὶ ἀσθενήσας ἀπέθανε.

Τέλος τῆς βασιλείας

145α. Βασιλεία Ἰωάννου Βατάτζη.

Καὶ μετὰ τὸν θάνατον τούτου ἔλαβε τὴν βασιλείαν Ἰωάννης ὁ Δούκας ὁ Βατάτζης καὶ ἐβασίλευσε χρόνους 17 καὶ ἦτον ἕλος κατοικτητήριον τοῦ θεοῦ δίκαιος ἐνάρετος καὶ ἐλεήμων κλ.

1456. Βασιλεία Μπονιφάτζιου καὶ Λατίνου.

Βασιλεία Θεοδώρου τοῦ Βατάτζη.

Βασιλεία Μιχαήλ τοῦ Παλαιολόγου.

Ὅταν ἐπῆγεν τούτος ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ μοναστήριον, ἔλαβε τὴν βασιλείαν Μιχαήλ ὁ πρῶτος τῶν παλαιολόγων [Κώδ. 146α] ὁποῖος ἐβασίλευσε χρόνους 18 καὶ ἐλατίνιζε. Καὶ ὡς ἔλαβε τὴν βασιλείαν, εἶχε μεγάλην λύπην νὰ ἔχουν οἱ Τούρκοι (ἐν τῇ ὥρᾳ φράγγοι) τὸ βασιλεῖον κλ.

147α. Βασιλεία Ἀνδρονίκου καὶ Μιχαήλ τῶν Παλαιολόγων.

» Βασιλεία Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου (ἐν τούτοις καὶ περὶ Βαρλαάμ καὶ Ἀκινδύνου).

1476. Βασιλεία Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ.

148α. Βασιλεία Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου.

1486. Βασιλεία Μανουήλ τοῦ Παλαιολόγου. Μετὰ τοῦτον βασιλεύει ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μανουήλ ὁ Παλαιολόγος. Τούτος ἐπῆγεν εἰς τὴν

Ἰταλίαν νὰ τοῦ δώσουν οἱ Φράγγοι βοήθειαν νὰ ἔλθοι κατὰ τῶν Τούρκων.

1496. Βασιλεία Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου. Καὶ μετὰ τὸν θάνατον τούτου ἔλαβε τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἰωάννης ὁ Παλαιολόγος καὶ ὡς ἐβασίλευσεν ἐβουλήθη νὰ ὑπάγει εἰς τὴν Φραγγίαν νὰ γένει ἑνώσις μετὰ τὸν πάπαν. — 1516 ἀπέθανε . . . Φραγγίαν.

1516. Βασιλεία Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου. Τότε ἔλαβε τὴν βασιλείαν Κωνσταντῖνος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ στεφθεὶς ἐν τῷ παμμεγίστῳ ναῷ τῆς τοῦ θεοῦ λόγου Σοφίας παρὰ τοῦ πατριάρχου καὶ Ἰωαννοῦ Γρηγορίου. Καὶ ἐβλέποντας τὴν βασιλείαν τῶν Τούρκων κλ.

φ. 1526. Καὶ ἦσαν γεγραμμένον ὁ πρῶτος βασιλεὺς ὅπου ἐκτίσε τὴν πόλιν Κωνσταντῖνος υἱὸς Ἑλένης καὶ ὁ ὑστερὸς ὅπου ἐπῆραν ἀπ' αὐτὸν οἱ Τούρκοι τὴν Πόλιν Κωνσταντῖνος υἱὸς Ἑλένης. Καὶ ἐξολοθρεύθη παντελῶς ἡ βασιλεία τῶν Ρωμαίων. Ἐβασίλευσεν αὐτὸς ὁ ἐλευνὸς Κωνσταντῖνος χρόνους δ'.

Τέλος τῆς βασιλείας τῶν δυστυχῶν Ρωμαίων

Περὶ τῆς βασιλείας τῶν Τούρκων ποῖος ἀρχισε καὶ ποῖος εἰς αὐτοὺς ἦταν ὁ πρῶτος βασιλεὺς.

Ὁ Ὄτουμάνης ἦτον ὁποῦ ἐφηφῆσθι, ὑπὸ τοῦ φουδάτου καὶ τοῦ λαοῦ βασιλεὺς καὶ οὕτως τὸν ἔστησαν καὶ τὸν ἔκαμαν βασιλέα καὶ κύριον πάντων καὶ ἐξουσιαστὴν ἕως αἰ.

153α. Βασιλεία σουλτάν Ὀρχάνη.

1536. " " " " μουράτη.

1546. " " " " μπαγιαζίτη.

156α. " " " " μεεμέτη. Καὶ ἔλαβε τὴν βασιλείαν κλ.

156α. " " " " μουράτη.

1566. " " " " βασιλεία σουλτάν μεεμέτη ἐνταῦθα

εἰς μακροτέρων καὶ τὰ τῆς ἀλώσεως.

162α. Βασιλεία σουλτάν μπαγιαζίτη.

163α. " " " " σελήμη.

1636. " " " " σουλεημάνη.

1646. " " " " σελήμη.

1696. " " " " μουράτη.

1696. " " " " μεεμέτη.

170α. " " " " ἀχμέτη.

170α. " " " " μουσταφᾶ.

170α. " " " " ὀσουμάνη.

171α. " " " " μουσταφᾶ τὸ δευτέρον.

1716. Βασιλεία σουλτάν μουράτη. Καὶ ἔκαμαν βασιλέα τὸν ἀδελφόν τρυ σουλτάν ὀσουμάνη τὴν σουλτάν μουράτην. Καὶ τὸν ὅσον χρόνον τῆς αὐτοῦ βασιλείας εὐγῆκαν οἱ καζάκοι μετὰ ἑκατὸν σάικας καὶ ἐπάτησαν τὰ νεοχώρια τῆς πόλεως καὶ ἐπῆραν αἰχμαλωσίαν πολλήν καὶ ἐκχυσαν αἷμα καὶ ἔλαβαν οἱ πολῖται φόβον μέγαν. Τότε ἐπρόσταξεν ὁ βασιλεὺς καὶ ἐκτίσεν τὸ νεόκαστρον ὅπου εἶναι ἀντίπερα τοῦ ἱεροῦ διὰ φύλαξιν. Τότε καὶ ὁ Ἰάταρης ἀντέστη καὶ ἐπῆρε τὸν Καφῶν καὶ τὸ Ἀσπρόκαστρον καὶ ἐπῆγεν ἡ ἀρμάδα κατὰπάνω του καὶ πολέμου γενομένου ἐνίκησεν ὁ Ἰάταρης καὶ ἐσφαξε πλῆθος γιανητζάρων καὶ ἐξεγύμνωσε τὰ κάτεργα καὶ ἀνήθαλεν τὰ ἔκκαγεν, ἀλλὰ τὰ ἄφησεν

ἐνταῦθα τελειώνει τὸ χρονικόν.

γ'.

Suppl. Grec. Παρισίων 467.

Καὺ' ἃ ἐξήτασα τῷ 189.. ἐν φ. 177α «Ἐως ὧδε τελειώνει ὁ Ἰωάννης ὁ Σκυλίτζης ὁ χρονογράφος». Ἐπειτα «Βασιλεία Μανουήλ τοῦ Κομνηνοῦ». Ἀρχ. Μανουήλ ὁ Κομνηνὸς ὁ υἱὸς Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ ἐβασίλευσε μετὰ τὸν πατέρα αὐτοῦ. Οὗτος γοῦν ὁ βασιλεὺς ἔκαμε νεκρὸν περὶ μνηστείας.

Ἐν φ. 1916—1926 «Ἱερῆνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως» (Νέος Ἑλληνομνημίων Ε', 248 κ. ε.).

Μετὰ τὰς ἐν τῷ apparatus τῆς ἐν Ν. Ἑλλ. σ. 250 λέξεως «ὁ ἱμάμ ἀλῆς» (ἐν Echtesis chronica ὁ «Μάμαλης») κτλ.— «ὁ σουλτάνος ἐχάρη μεγάλως» ἔπονται ἐν συνεχείᾳ ἄνευ ἄλλης ἐπιγραφῆς. «Ἐίχε δὲ μεγάλην χαρὰν πῶς ἐγίνη αὐθέντης τοιοῦτου μεγάλου κάστρου» κτλ.

Τέλος ἐν φ. 2156 (ἐξ ἀρχῆς;) Βασιλεία σουλτάν Μουράτη υἱοῦ Ἀχμέτη.

«Ἐλαβε δὲ τὴν βασιλείαν ὁ σουλτάν μουράτης παιδίον χρόνων

16' καὶ μετὰ τὸ νῦν ἦτον ἀνήλικος ὁ βασιλεὺς· πολλὰς ἀδικίας ἐγίνοντο, εἰς τὸν κόσμον καὶ πολλὰς ἀκαταστασίας καὶ φόνοι καὶ οἱ Ταύρκοι τὸν καιρὸν ἐκεῖνον οὕτε θεὸν ἐφοβοῦντο οὕτε κριτὰς εἴκουσαν· μόνον μετὰ μαχαίρας καὶ ξύλων ἐστέχοντο καὶ ἔλεγον τοῦτον τὸν λόγον, ὅτι ἐπειδὴ τὸν βασιλέα σουλτάν οὐμάν ἐφόνευσαν οἱ ἄνθρωποι οἱ ἄλλοι τί ἀξίζουσιν ἐμπροσθεν ἐκείνου [φ. 216α] ἐμπροσθεν ἐκείνου· ἐγένετο δὲ καὶ εἰς τὸν πρῶτον χρόνον τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἀκρίβεια μεγάλη εἰς τὸν κόσμον ὥς ἂν καὶ εἰς τὸν σουλτάν οὐμάνη τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ὅπου τότε ἐγένετο καὶ ἀκρίβεια καὶ χειμόνας πολλὰς ὅσον ἐπάγωσε ἡ θάλασσα ἀναμέσον τῆς πόλεως καὶ τοῦ Γαλατᾶ καὶ ἐπερνούσαν οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὸν πόντον.

6'.

Barbet. I. 111 15 αἰῶνος. χαρτ. ἀκέφ. καὶ κολουβός

Χρονικὸν τουρκοκρατίας Historia Imperatorum turc-
rum. ἀρχ. ἐπὶ μουράτη.

Ἀκέφαλον οὕτως (φ. 11α=1α).

Ἐξεύνης ἐδιάδε: ὅπου δὲν το ἐλπίζαναι καὶ δὲν εἶχαν τί κάμη καὶ ἐπαράδωκον· καὶ ἐκί ἤθερε τὸν υἱὸν τοῦ τοῦ σαοῦς· καὶ τὸν ἐπίασε ζοντανο.

φ. 13α (=3α).

Τοῦ ἐδόσανε αὐτοῦνου τὴν ντημὶ ὅπου τοῦς κράζουνα: χέν κίαρ ὕγουν βασιλέα· ἐδοκίλευσε στήν βασηλείαν 23—χρόνους—εἵτονε ἔτος 1373 ἀπὸ χῶ: — Τέλος τοῦ βασιλέως σουλτάν μουράτι· βασιλέως τῶν τουρκῶν.

φ. 115 καὶ εἵτονε ἄνθρωπος ταπηνός· ἀγάπα τὴν φιλοσοφίαν· καὶ ἀγάπα ναδηαδάξη τῆς πράξεις τὸν ἀπερασμένον βασηλέον· καὶ εἵτονε φήσης ἀγαθὸς ἄνθρωπος: — Τέλος τῆς βασηλίας τοῦ σουλτάν μπαγιαζήτη· υἱοῦ μεχεμέτη· ὁ τρῆς καὶ δέκατος ἱστοῦς — 1512 — ἀπὸ Χ0 — γ. 11 (διωρθωμ. ἐκ τοῦ 13).

Ἐπεται ἐν τῷ αὐτῷ φύλλῳ: 14 (διωρθ. ἐκ 13) ὁ ζοει τοῦ σουλτάν σαιλήμ. ἀρχ. Μετατον θάνατον τοῦ σουλτάν· μπαγιαζήτι· ἐκώθησαι ὅσπην βασηλήαν ὁ υἱὸς τοῦ ὁ σουλτάν σαιλήμης ὅστους 1512 κλ.

Τέλ. κολουβ. ἐν φ. 976). ἀμὲν σαιλήμης ἐγρήκισαι: τῇ ἐπὶ βου-
ληαν τὸν παταδὸν· τὸν ἐδγκότου· καὶ ἐγγραφαι.....

Ὁ κώδ. οὐδὲν ἄλλο περιέχει πλὴν τοῦ χρονικοῦ τούτου).

6'.

Harl. 5742. — «Theodori Monembasiensis synopsis
historiarum Graecae» ἐπιγράφεται ἐπὶ τῆς ράχως. Εἶνε δὲ τὸ
στάχωμα ἀρκετὰ ἀρχαῖον.

Ἐν τῇ πρώτῃ παραφυλλίδι: Author hujus compendii
non est Matthaeus Cygala. Comparas quae ex eo citat
Allatius contra Creyphtonium p. 138 cum iis quae hic
legas propriis suo loco Sic notatis. Hunc autorem credo
esse Theodorum Monembasidensen vid. Allatium. in
Creyphtonium 127.

καὶ Deducit historiam usque ad initium Salami
... ut Cyprus captam. καὶ νεωτέρα χεῖρ προσέθηκεν «Scri-
pta enim est haec historia anno Christi 1570 uti videre
est page 2.

Ἐν φ. 1α σημ.: Ἰωάννης Κώδελος βρετανικὸς γίνεται ἀπὸ
Γρωσσιὰ ἐ στήν πόλιν Κωνσταντίνου αχός.

«Σύνοψις ἱστοριῶν» ὁ τίτλος κατὰ τὸν τῆς ἐκδ. 1687· διαφοραὶ
μέχρι τοῦ νῦν σουλτάν: (οὕτω ἀφιεμένου καὶ χώρου ἴσως πρὸς ἐγ-
γραφὴν ὀνόματος).

Ἦρὸς τούτοις διαλαμβάνουσα καὶ περὶ Β. πότε ἐκτίσθη κτλ. —
Ἑλαδον. Πόσοι δὲ τῶν Πατριαρχῶν ἐπατριάρχευσαν ἐν τῷ θρόνῳ τῆς
ἀγιωτάτης τοῦ θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας· συναχθέντα ταῦτα πάντα
ἐκ διαφόρων βιβλίων τὰ ἀναγκαιότερα καὶ εἰς πεζὴν φράσιν μετα-
γλωττισθέντα ἐν ἔτει ζοή' ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ἀπὸ δὲ τῆς ἐνσάρ-
κω οἰκονομίας τοῦ Κυρίου [Κώδ. φ. 16] ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀφ' ὁ-
μηνὶ Αὐγούστῳ.

Σύγκαιται ἐκ φ. 861 εἰς 4ον (=8ον τυπωμ.) Αὐτόν φ. 861α.

† Τὸ παρὸν βιβλίον ὑπάρχει ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ μητροπολίτου
Ἀγγιᾶλου· ὅστις δὲ ἀποξενώσῃ αὐτῷ ἀφ' ἡμῶν ἔστω ἀφωραισμένος.

ἄλλῃ χειρ). Δεύτερον εἶτι (sic) Παρθενίου
 » Τμήτον Ἀνδρονίκου
 » Τέταρτον Φρομάξην
 Πέμπτον τοῦ Ἰω. Κωδέλου βριτανικοῦ

Ὡραία ἀρχικὰ πολὺν καταλαμβάνοντα τόπον, τυχὼ μὴ ζωνγρα-
 ρισθέντα, ὑπάρχοντες μόνον τοῦ χώρου.

— Βοτανιάτου λεπτομερῶς.

Φ. 741α. Διεγμὲς Ἀλεξίου τοῦ ἀγγέλου ἀπὸ τῆν βασιλείαν.

» Τέλος τῆς βασιλείας Ἀλεξίου υἱοῦ Ἰσαακίου τοῦ
 Ἀγγέλου.

Φ. 741α. Βασιλεία Ἀλεξίου Δούκα τοῦ Μουρτζούφλου. Ἴδε να
 θρηνησῆς τί ἔκαμν οἱ βενετικοί εἰς τὴν πόλιν ὡσάν τὴν ἑλαδαν.

] Λαδόντες δὲ τὴν βασιλείαν κτλ. — 743β. ἐνθα. Βασιλεία Θεοδώ-
 ρου τοῦ Λάσκαρι. — Τέλος τῆς βασιλείας Θεοδώρου τοῦ Λάσκαρι.

Φ. 744α. Τέλος τῆς βασιλείας Ἰωάννου τοῦ Δούκα τοῦ Βατάτζη.

Φ. 744β. Τέλος τῆς βασιλείας Θεοδώρου τοῦ Βατάτζη. — Ἦτε
 οἱ Ῥωμαῖοι τὴν Πόλιν ἔλαδον ἀπὸ τοὺς Βενετικούς.

Φ. 745α. Βασιλεία Μιχαήλ τοῦ Παλαιολόγου.

Φ. 746β. Ὁ κατάλογος τῶν θρόνων κτλ.

Τὸ τέλος φ. 860β. Λέγουσιν δὲ ὅτι ἕως λαὸς ἠχματίσθη εἰς ὅ-
 λον τὸ νησίον τῆς Κύπρου ἄνδρες γυναῖκες καὶ παιδία ἦτον ἕως π'
 χιλιάδας [Κωτ. 861α] καὶ διεσκορπίσθη αὕτη ἡ ἀγχμαλωσία ἀνα-
 τολή καὶ δύση· εἰ δὲ ἕσοι ἐσφάγησαν εἰς τὸν πόλεμον ἦσαν ἕως μ'
 χιλιάδες. Ὅρισαν δὲ οἱ βενετικοί τὴν Κύπρον χρόνια ἐννεμήκοντα
 ἑπτὰ.¹ τὴν ὁποίαν ἔλαδον ἀποθανόντος τοῦ Ρεγάτζου εἰς τοὺς αὐο
 δ' ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως.

1. Ἐν τῇ φμ. Περί πόσους χρόνους ὅρισαν τὴν Κύπρον οἱ Βενετικοί.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΤΖΕΤΖΟΥ

ΠΕΡΙ ΡΗΜΑΤΩΝ ΑΥΘΥΠΟΤΑΚΤΩΝ ΣΤΙΧΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ

Τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 4Δ' κατάλοιπον τοῦ Λάμπρου¹ ἀποτελούμενον
 ἐκ τεσσάρων φύλλων, ὅκτῳ δηλαδὴ σελίδων γεγραμμένων,² περιέχει
 ἀντίγραφον ἐκ τοῦ φύλ. 756—816 τοῦ κώδ. Vind. Phil. gr.
 CCXVI. Ἰδοὺ τί σημειοὶ ὁ Λάμπρος, ἐν σελίδι 7 μετὰ τὸ τέλος
 τῶν περὶ ρημάτων αὐθυποτάκτων στίχων πολιτικῶν τοῦ Τζέτζη.

Ἐκ τοῦ κώδ. Vind. Phil. gr. CCXVI χαρτίου γεγραμ-
 μένου περὶ τὰν ιε' αἰῶνα. — Τὸ ποίημα γέγραπται καταλογάδην,
 περιλαμβάνεται δ' ἐν τοῖς φύλλοις 756—816.

Ἐν τῇ αὐτῇ κώδικι φύλλ. 756 ἐν τέλει:—776»

Κατὰ ταῦτα τὸ κατάλοιπον τοῦτο περιέχει δύο τινα

1. Τοὺς περὶ ρημάτων αὐθυποτάκτων στίχους πολιτικοὺς τοῦ
 Ἰωάννου Τζέτζη (σ. 1—7) καὶ
2. Καρκίνους στίχους ἡρωικοὺς καὶ ἄλλους ὡς τὰ πολλὰ τοῦ αὐ-
 τοῦ Ἰωάννου τοῦ Τζέτζου (σ. 7—8).

Τῶν ἔργων τούτων τὸ πρῶτον ἔχει ἐκδοθῆ ἐν μέραι· ὑπὸ τοῦ I.
 Bekker ἐν τοῖς Anecdota graeca τομ. 3. 1088—1090). Ὁ
 Bekker ἔχει ἐκδώσει τοὺς πρώτους δέκα ἔξ στίχους καὶ τοὺς δύο
 τελευταίους ἐκ τῶν κωδίκων Reg 2594 φ. 120—123 καὶ Βατικ.
 1357 φ. 44. Οὕτως ἔχοντων τῶν πραγμάτων ἐκδίδομεν τὸ ὅλον
 ποίημα, ἀποτελούμενον ἐκ στίχων 123 παραθέτοντες ἐκτὸς τῶν
 γραφῶν τοῦ ἡμετέρου κώδικος σημειουμένων διὰ τοῦ Δ' καὶ τὰς

1. Ἠρβλ. κατάλογον Χαριτάκη σ. 120.

2. Ὁ κατάλογος κατὰ λάθος ἀναφέρει 7.

3. Μετὰ τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην ἔπονται «καρκίνου στίχοι ἡρωικοὶ» καὶ
 ἄλλοι ὡς τὰ πολλὰ τοῦ αὐτοῦ Τζέτζη. Εἶνε προφανές ὅτι ἐάν οἱ στίχοι οὗ-
 τοι περιέχωνται ἀπὸ φύλλ. 756—776, οἱ περὶ ρημάτων αὐθυποτάκτων στί-
 χοι πολιτικοὶ τοῦ Τζέτζη δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἀρχίζονται ἀπὸ τοῦ φύλλου 756
 ἐκτὸς ἐάν οἱ προειρημένοι στίχοι περιέχωνται ἀπὸ τοῦ 756—766.

γραφῆς τοῦ ὑπὸ τοῦ Bekker ἐκδοθέντος ἀποσπάσματος τῶν 18 σημειωμένων στίχων, σημειούμενας διὰ τοῦ Β¹.

Τοῦ δευτέρου ἔργου πολλοὶ τῶν στίχων εἶνε καὶ ἄλλοθεν γνωστοί, 2 τινὲς δὲ καὶ ἐκδομένοι, ἐν τούτοις, ὥπως οἱ ἀναγνώσται λάβωσι γνῶσιν τῆς σειρᾶς τῶν ἐν τῇ ἡμετέρῳ χειρογράφῳ στίχων ἐκδίδομεν πάντας κατὰ τὴν ἐν τῇ χειρογράφῳ σειράν.

Κ. Ι. Δ.

Τοῦ φιλοσόφου Κυρίου Ἰωάννου τοῦ Τζέτζου
περὶ ῥημάτων αὐθυποτάκτων στίχοι πολιτικοί

Φέρε μικρόν τι παύσωμεν πολιτικοῖς ἐν στίχοις
τῆς νόσου παρηγόρημα καὶ τῆς μικροψυχίας,
περὶ ῥημάτων δ' ἔστωσαν αὐθυποτάκτων οὔτοι·
τοῦτο γὰρ ἀνεξέταστον ἐστὶ τὸ μέρος μόνον.
5 Δεῖ γοῦν προσέχειν ἀκριδῶς, ἀλλὰ μοι προσεκτέον
ὥς ἔταν τὸν βαρύν ἔχῃ πάντως τὸ ῥῆμα τόνον.
ἢ μετοχή δ' ὀξύνοιτο καὶ περισπῶτο πάλιν
τούτων τὸ ἀπαρέμφατον γνῶμεν αὐθυποτάκτων
τὸ θάναθ' ἀπαράδειγμα, θανῶν, θανεῖν καὶ θιάνης.
10 μεθ' ὧν καὶ τὸ ἀπόσχονται καὶ πρῶνται τακτέον
καὶ γένονται καὶ τράπωνται, ἀφίονται τὰ χρέη,
ἀφίκονται καὶ πρίωνται, τὸ ἀγοράσωσι τι,
ἀπόσχονται, ἀντίσχονται καὶ προσαφέλωνται τι,

1. Ἀξιὸν σημειώσεως εἶνε ἐνταῦθα ὅτι ἡ ἐπιγραφή τοῦ ἔργου παρὰ Bekker εἶνε ὁμοία τῇ ἡμετέρῃ πλην τοῦ «τοῦ φιλοσόφου» τῆς ἡμετέρας ἐπιγραφῆς, ὅπου ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Bekker γέγραπται «τοῦ φιλοσοφωτάτου».

2. Ὅσῳ π. χ. ἐκτὸς τῶν περισσοτέρων ἐκ τῶν κυρκίνων καὶ τὸ «Ἄλλοι στίχοι ἡρωϊκοὶ ἔχοντες ἐν αὐτοῖς ἕκαστος τὰ καὶ στοιχεῖα ἡγουν τὰ γράμματα» εἴρηται καὶ ἐν κώδ. Παρ. ἑλλ. 8058 φ. 37β (πρβλ. Κρουμβάχερ κατὰ μετάφρασιν Σωτηριάδου τομ. 2 σελ. 256).

1. πέσωμεν Α 2. τοῖς νόσου Α 3. ἀνεξέταστον ἐστὶν Α 4. ἔχει Β
6. ῥῆμα Α 11. ἀφίονται τε Β 12. ἀγοράσωσι γε Α ἀγοράσωσι τε
13. προσαφέλωνται Β

τι δ' ἐπιλάβονται λαθὼν τατάχθω τελευταῖον.
Καὶ ταῦτα μὲν εἰρήσθωσαν αὐθυποτάκτων πέρι
15 κεφαλαιώδη, σύντομα, λακωνικά, βραχέα.
τὰ δ' αὐθυποτακτικά ζητεῖν ἐπιμελῶς ἀρκτέον.
Ὅπότεν ἐνεργητικὸς ἀόριστος ἐκλείπει
ἢ πρῶτος μέσος ἀχρηστος ἀόριστος τυγχάνοι,
20 ὁ μέλλων αὐθυποτακτὸς ἐστὶν ὥς ἐπὶ τοῦδε.
Τοῦ γὰρ ἀφήσαμεν οὐκ ἦν ἀόριστος ἀφήσα
τοῦδ' ἀφησάμην· τειγασθὲν πῶς ἂν ὑποταχθεῖη·
Κανὼν γὰρ ὑποτακτικὸς τὸν μέλλοντα διδάσκει
ἐξ ἀορίστου γίνεσθαι καὶ μέλλοντος εὐστόχως.
25 Εἰ γὰρ οὐκ ἔχει σύμφωνον ὁ μέλλων ἀορίστου
ἔχει τὸ αὐθυποτακτικὸν ἔσχεν αἰσίαν χώραν.
Τοιοῦτο καὶ τὸ δώσωμεν καὶ θήσωμεν τυγχάνει
καὶ τοῦτον παρατήρησαι καὶ τεκμηρίῳ χρῆσαι.
Ἄν γὰρ ὁ μέλλων ὀρμηθεῖς ῥημάτων βαρυτόνων
30 περισπωμένης ἰσωθῇ μέλλοντι συζυγίας
καὶ τοῦτο δείγμα πέφυκε τῆς αὐθυποταξίας.
Τοῦ γὰρ ἀμάρτιω ῥηματιος ἡέματος τρισυλλάδου
ὁ μέλλων τετρασύλλαδος ὥς ἐκ περισπωμένου.
Οὐκοῦν ὑποταχθήσεται τὸ ἁμαρτήσῃς ῥῆμα,
35 ἀλλ' οὐδὲ τὸ εὐρήσονται τοῦ εὔρω γὰρ ὀρμήθη.
οὗτ' αὐθὺς τὸ βεβλήσονται, γέγονε γὰρ τοῦ βούλω.
Κἀπὶ μελλόντων ἀττικῶν τοῦτο συντηρητέον.
Ὁ ὕβρις γὰρ γεγονώς ἐκ τοῦ ὕβρισω μέλλων
τὸ ὕβρις τετήρηκεν οὐκ ὑποτεταγμένον.
40 Ταῦτα καὶ μονοσύλλαβα τῆς πρώτης συζυγίας
περισπωμένων ἐνεστώς τὸ πλεῖ καὶ ρεῖ φυλάσσει
παρηχημένον ξύμπαντες οὐκ ὑποτάσσονται γὰρ
ὥς τὰ ἡθύμεις προδηλοῖ, ἐνήργεις, διηκόνεις,

14. λαθὼν Α λαθὼν Β 20. αὐθυποτακτὸς ἐστὶν Α 21. ἀφήσαμεν Α
21. ἀφήσα Α 22. τοι γὰρ οὐκ 23. τὰ μέλλοντα 24. ἀορίστου
27. τοιοῦτον 27. τυγχάνειν 30. ἰσωθῇ 33. περὶ σπωμένου 35. ὀρ-
μήθη 42. παραχρημένου 43. ἡθύμοις προδηλοῖ διηκόνεις

45 ἡτύχεις δὲ τῶν ἀγαθῶν τῶν κακῶν ἔρην ἔχων
 οὕδ' δεύτεροι μέλλοντες τῆς πέμπτης συζυγίας,
 εἴαν βλαῖ καὶ κερδαίνει, φανεί, τὸ φανερώσει,
 καὶ πρῶτοι μέσοι μέλλοντες παθητικοὶ τηροῦσι
 μετὰ δευτέρου μέλλοντος τὴν ἀνυποταξίαν
 ὡς τὸ ἀφῆσμαι· δηλοῖ καὶ τὸ τυπήσομαι τα.
 50 οἷς δὲ καὶ μέσοι μέλλοντες δεύτεροι συμφωνοῦσι·
 τὸ ἀπολείται δείκνυσιν τοῦτο καὶ τὸ φανείταί.
 Ἐξ ὧς οὐ ἐπίρρημα προδήλως ὑποτάσσεται,
 τὸ δ' ἔως μόνον οὐδαμῶς, οὐδὲ το μέχρει, ἄχρει·
 τὸ μὴ τὸ κατ' ἐρώτησιν ταῖς οὐχ ὑποτάσσεται·
 55 «μὴ μάτην ἐκδιδάσκειν»· εἶρε τις εὐθυθέλως.
 Εἰ δ' ἔστιν ὡς προστακτικὸν μέλλουσα· συνημμένον
 ὑπέταξε «καὶ σύμβολον μὴ τις ποιήσῃ τόδε».
 Καὶ τὸ οὐ μὴ ἐνέργειαν ἔσχε παραπλήσιαν.
 ὡς Ἰσοκράτης δείκνυσιν, ὁ πάνσοφος προφήτης
 60 «ἐπὶ τῆς γῆς ἀλήθειαν οὐ μὴ ποιήσει» λέγων.
 Εἰ δ' ἐνεστώσι συνταχθῇ, προστακτικὸν μὴ,
 ἐνταῦθα καταλέλυται ὑποταγῆς ἢ τόξε·
 καὶ τὸ ληφθέν ἀντὶ τοῦ πῶς ἔκπῳς οὐχ ὑποτάσσεται,
 οἷον «σχοπῶν ἦν ἄπνους ὅπως πολίτας σώσει»
 65 οὐδὲ τὸ ἵνα τὸ λαβέν ἀντὶ τοῦ ὅπου, οἷον
 «ἵνα τυγχάνει ὀηταιρὸς ἔκει καὶ ἡ καρδίαν»,
 οὐδ' ἵνα τὸ ἐρώτημα τὸ δείξαι τι σημαίνειν,
 ὡς «ἵνα τί φρυάττονται κατὰ Χριστοῦ τὰ ἔθνη»·
 70 ἂν δ' οὐ προστέθεται τὸ τί τοῖς ἵνα ὑποτάσσεται
 Πλὴν ἀλλ' ὡς ἐν ὑφάσματι παντὶ συναρμωστέον
 κατὰ στοιχεῖον ἀπ' ἀρχῆς μέχρις αὐτοῦ τοῦ τέλους·
 δεῖ γὰρ τὸν πέπλον ἐντελὴ τοῦ λόγου προσυφαίνειν
 καὶ συντηρεῖν ἀκριβοσμένον τὸν τῆς ἀλληλουχίας
 καὶ καθ' εἰρμόν καὶ σύνδεσμον τα λείποντα διδάσκειν.

44. ἡτύχεις 47. πρῶτοι 49. δηλοῖ γε 51. ἀπολείται 59. οὐ δείκνυσιν
 61. δὲ ἐνεστώσι οὐ συνταχθῇ 62. καταλέλυται 63. ὑποτάσσεται 64. σώσει
 68. φρυάττονται 72. πρὸς ὑφαίνειν 73. συντηρεῖν

75 δεικνύντος τὴν ἀκρίβειαν τοῦ τεχνικοῦ κανόνος
 πρὸς ὅνπερ ἀπευθύνοντο ρημάτων ἀριότης,
 τὰ περιττὰ δὲ τέμνεται τοῦ λόγου τῇ μαχαίρᾳ,
 ἢ δοκοιμάζοντο καλῶς ὥσπερ λυδίᾳ λίθῳ,
 ὡς ποταμῷ τῷ κελτικῷ τὰ τῶν βαρβάρων βρέφει
 80 σωζόμενα τὰ γνήσια, συρόμενα τὰ νόθια,
 ὡς αἰετοῦ νεότητι πρὸς τὰς αὐγὰς ἡλίου
 ἢ καθαρῶς προσβλέποντα ἢ δυσαντιδραστῶντα.
 Καὶ δὴ παρατιθέσθωσαν ὅσα γνησίως ἔχει,
 ἐρριζωθ' ἐς Κυνόσαργες, ὥσπερ οἱ νόθοι, τάλλα.
 85 Καὶ φέρε μυωπήσωμεν τὸν πῶλον πρὸς τὴν νύσσαν,
 τὸν λογικὸν δραμεύμενον ὡς ἱππικὸν ἀγῶνα
 καὶ τῇ τοῦ νοῦ μαστίξωμεν μάστιγι πρὸς τὸν δρόμον,
 πετασθησόμενον εὐθὺς ὥσπερ οἱ παρ' Ὀμήρῳ,
 καὶ τοῦ διαύλου θεατῆς ὁ φιλολόγος ἔστω,
 90 ὅπερ καὶ παραινέσωμεν χρησίμους παρεμφάσεις,
 αὐτὰ δὲ τὰ προκείμενα παράγοντες εἰς μέσον.
 Μὴ τοὺς ἐμοὺς λυσιτελεῖς ἔρρειν ἀφῆσεις λόγους
 ὡς ἀποθήσανται καλὰ τοῦ βίου σου τὰ τέλη.
 Ἄν γὰρ ἀνήσῃς τὴν πηγὴν τῶν φαύλων ἐφθυρίαν
 95 αἱρήσεις τε συμφειτητὰς ἐν τῷ καιρῷ τῆς πάλης,
 οὐκ ἂν εὐδοκιμήσεις τῆς φιλίης ἀμαρτίσεις,
 οὐδ' ἂν βουλήσωνται πολλοὶ ταύτης ἀπαγαγεῖν σε,
 οὐδ' ἂν γενήσωνται πολλαὶ ἡμέραι σοι τοῦ βίου
 οὐκ ἂν σε γνώσονται τινες πάνπαν ἡδοξηκότα.
 100 Ἄν δώσης δὲ γε σεαυτὸν ἀνέσει καὶ βασιλῶνῃ
 οἱ δυσμενεῖς δυνήσονται βλάπτειν ἐκ τοῦ προχείρου,
 ἡμεῖς δ' οὐχ ἔχομεν ἰσχύον ὥστε σοὶ προσαμύνειν,

75. δεικνύντος 77. τέμνεται 79. βρέφει 82. πρὸς βλέπον
 84. δε ἐς κύνσαργες τάλλα 85. μυωπήσωμεν πῶλον 87. τῇ μαστίξω-
 μεν 91. προκείμενα 92. ἐμοῖς ἔρρειν 93. ἀποθήσανται 95. αἱ-
 ρήσεις τε πόλιν 97. βουλήσονται 98. γενήσονται 99. γνώσονται
 τινές 100. δώσεις σεαυτὸν 101. προχείρου 102. οὐδέχομεν σοὶ
 προσαμύνειν

- εἰσέμεθα δ' ὥς ἐσσονται πάντες ὑπέρτεροί σου.
 Ἦως γὰρ ἐντήσαι ραθυμῶν ἦεντι τοὺς ἀντιπάλους:
 105 καὶ κλυόντες ἐφύμεθα, εὐρήσαμεν ἀνοίας.
 Ἐρεῖς δ' ἐφύπου καὶ κύτος, ἂν ἐνεγκῶν ἦς φρένας
 καὶ ἦν τὸ περικάρδιον αἱμά σοι κἄν ὀλίγον,
 ὡς μάρτηρ βίης ἂν μὴ μακρὰν τὴν ραθυμίαν θήσεις.
 Ὅταν γὰρ ἦῃς ὁ ἀγών, σὺ κερδανεῖς τὴν ἦταν.
 110 συμμάχηται δὲ λήφενται τὸν στέφανον τῆς νίκης.
 κἂν ὀφῃ καὶ ἐφύμεθα πῶς εἴσομεν τὸ πρᾶγμα·
 οὐκ ἂν γὰρ εἰρησόμεθα νικᾶν κἂν τις ἐμείτῃ,
 οἴκτροι δὲ ἐφύησόμεθα ἂν σε ἀνειδίει τις.
 Ἄλλ' ἵνα μὴ παρήσωμαι τότε τῇ λύπῃς βέλει.
 115 μὴ δ' ἀπευχταῖον πείσωμαι πάθος ἐκ συμπαθείας.
 μικρὰν φωνὴν ποιήσομαι ὥς ἂν πλῆξῃ ἐξ οὐρίας
 καὶ ρεῖ σοι πάντα κατὰ νοῦν, ριφύσονται δ' ἀνοίαν.
 Κἂν σὺ συνήσεις ἐνεργῶς ἐπὶ τὴν νίκην σχήσεις.
 οὐχ ὕβρις δὲ ὁ ἐχθρὸς σοὶ χαίρων ἀπωλείαν,
 120 φανήσονται δὲ ξύμπαντες ἡττονές σοι τῇ πάλῃ.
 ἂν χεῖς ἰδρύῃταις περιττοῦς ἐπαγρυπνῶν μελέτῃ,
 ἦδη τὸν δρόμον ἦνυσεν ὁ κάλλιστός μοι πῶλος
 καὶ πνευστιᾶν πῶς ἔοικεν· οὐκοῦν ἀναπαυστέον.

Καρκίνοι στίχοι ἡρωϊκοί

- Ἦδη μοι Διὸς ἄρα πηγγὴ¹ παρὰ σοί, Διομήδῃ.
 — Ἀθλήσας ἦδη πῶλῳ πεδηήσας ἦλθα.
 — Ἀμύσας ἄρδην ὀρεφτηφόρον² ἦδρασσά σῆμα.

Στίχοι ἱαμβικοί, δωρικός. Καρκίνος Ἰωάννου τοῦ Τζέτζου εἰς τὴν βίβλον τοῦ Σιράχ.

— Σιράχ, ἦσασα ἦχῃ ἦσασα χάρις.

Τοῦ αὐτοῦ ἄλλος καρκίνος

Σολομῶν φήσω Ἰωσήφ νῶ μέλος

Ἄλλος:

Ἐλς σὺ ὦ ὁ σεφός, ὁ ἦθος ἔλς

Εἰς τὴν Ἀνδρομίδα¹ τοῦ αὐτοῦ καρκίνος

Ἡ ποιητὴ τῇ (:) ὁ μύθος, Ἡβὴ ἰσθμῶν ἢ τῇ Ἰόπῃ.

Ἄλλοι στίχοι ἡρωϊκοὶ ἔχοντες ἐν ἀκροῖς³ ἑκάστης τὰς αἰδ' στοιχεῖα, ἦρουν τὰ γράμματα:

— Ἀδροχίτων δ' ὁ φύλαξ⁴ θηράτω⁵ σε, κορυμμάτωπε.

— Φθέγγεαιτο δὴ βάρβαρος⁶ ἐπὶ τῷ ὄρει δ' κλώπει.

— Ζεὺς ὑψιβρεμέτης, κύπε δὲ χθών⁷, ἔγραπτο δὲ φλόξ.

— Ἐρηχὺν δ' ὑπερβάς φραγμὸν ἐξήνοίξες πολέω.

Ἄλλοι ἱαμβοὶ ὁμοίως ἔχοντες αὐτὰς τὰς ἀκροῖς τοῦ Ἰωάννου τοῦ Τζέτζου.

— Ζευχθεῖς⁸ πτεροῖς ἐκλαγῆς βορμώδην φέρον.

— Στραμνὴν βδελυχθεῖς⁹ ἔλαυνε¹⁰ ἐβόων¹¹ (:) σέφει.

— Τζέτζης, ἄγρυπνος, μῆ, ἀάδων, φύχθη, σέφει.

107. εἰσέμεθα εὐρήσαμεν 108. ἐνεγκῶν εἰ φραίνας 109. ζεῖ περικάρδιον αἱμά σοι ὀλίγον 110. ἦντι ἀγών 111. ὅφει ἐφύμεθα εἴσομεν πρᾶγμα 112. εἰρησόμεθα νικᾶν 113. ἂν σε τίς 114. παρήσωμαι 115. μὴ δ' ἀπευχταῖον 116. ἐξουρίας 119. οὐχ' σοὶ ἀπωλείαν 121. περιττοῦς μελέτῃ 121. ἦδη Α ἦδη Β ἦνυσεν Α ἦνυσεν Β 123. πῶς Α πῶς Β

1. πηγγὴ 2. ὀρεφτηφόρος

1. ἀνδρομίδα 2. εἰσέμεθα 3. ἀκροῖς 4. φύλαξ 5. θηράτω 6. βάρβαρος 7. χθών 8. ζευχθεῖς 9. βδελυχθεῖς

ΛΟΥΚΑ ΧΡΥΣΟΒΕΡΓΗ

ΠΕΡΙ ΔΙΑΙΤΗΣ ΚΟΣΜΙΚΗΣ ΤΟΥ ΘΛΟΥ ΕΝΙΑΥΤΟΥ

Τὸ ὑπ' ἀριθμὸν ΡΛΗ' κατάλοιπον τοῦ Λάμπρου¹ περιέχει ἀντίγραφον τοῦ περὶ διαίτης κοσμικῆς τοῦ θλου ἐνιαυτοῦ ἔργου τοῦ Λουκά Χρυσοβέργη ἀντιγραφέντος ἐκ τοῦ κώδικος τῆς Βιέννης Hist. gr. 70 (Nesselr. f. 129a—1316).

Περὶ τοῦ Λουκά Χρυσοβέργη τοῦ διατελέσαντος οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ἀπὸ τοῦ 1156—1169 ἀρκούσας παρέχει ἡμῖν εἰδήσεις ὁ Μ. Γεδεών,² περὶ δὲ τῶν ἔργων αὐτοῦ ὁ Κρουμβάχερ.³

Τὸ προκείμενον ἀντίγραφον τοῦ Λάμπρου ἀποτελεῖται ἐξ εἴκοσι τεσσάρων σελίδων,⁴ τῶν ὁποίων αἱ τρεῖς τελευταῖαι περιέχουσι τὰς ἀκολουθούς σημειώσεις τοῦ Λάμπρου περὶ τοῦ ποιήματος τούτου καὶ τοῦ κειμένου τοῦ κώδικος, ἐξ οὗ τὸ παρὸν ἀντίγραφον.

Καὶ αἱ ἐν τῇ ὡς διὰ κινναδάρεως ἐπιγραφῇ τῶν κεφαλαίων πρέπει νὰ τεθῶσιν ἐν τῷ κειμένῳ, ἐνθα ἀναφέρονται, ὡς δεικνύουσιν ἐν τοῖς πλεῖστοις οἱ σχετικοὶ ἀστερίσκοι.

Τοῦ ποιήματος οἱ στίχοι γεγραμμένοι εἰς δύο σελίδας οὕτως ὥστε πρέπει νὰ ἀναγινώσκωνται ἀνὰ δύο, εἰ, ἐξ ἑκατέρας σελίδος.

Ἐν φύλλ. 16α τοῦ κώδ. οἱ 18 πρῶτοι στίχοι τοῦ ποιήματος ἔλα-

1. Πρβλ. κατάλογον Γ. Χαριτάκη σ. 126.

2. Πατριαρχικοὶ Πίνακες σελ. 360 ἔ. Ἄξιον σημειώσεως εἶνε ἐνταῦθα ὅτι ἐγκώμιον τοῦ Γρηγορίου τοῦ Ἀντιόχου εἰς τὸν ἡμέτερον Λουκᾶν τὸν Χρυσοβέργην εὕρηται ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμὸν ΣΕΒ χειρογράφῳ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Escorial. Πρβλ. τὸν κατάλογον τῶν χειρογράφων τῆς βιβλιοθήκης ταύτης τὸν συνταχθέντα ὑπὸ Miller καὶ Μ. Γεδεών ἐν. ἀν. σελ. 68 σημ. 115 καὶ σ. 365.

3. Ἱστορ. τῆς βυζ. λογοτ. κατὰ μετάφρ. Σωτηριάδου том. В σελ. 723 ἔ. πρβλ. ἐτι Fabricius bibl. gr. ἐκδ. Harl. 11.338. Αἱ κανονικαὶ ἐργασίαι τοῦ Χρυσοβέργη ἔχουσι τυπωθῆ παρὰ Migne ἐλλ. πατρολ. том. 119 σελ. 769. 884 ἔ. Πρβλ. ἐτι Ράλλη καὶ Ποτλῆ том. Α σ. 159, Γ σ. 345 καὶ Ε σ. 95.

4. Ἡ ἀριθμησις ἀρχεται ἀπὸ 41 καὶ φθάνει μέχρι τοῦ 64. Αἱ πρὸ τοῦ 41 σελίδες ἔχουσιν ἀποκοπῇ. Ὡς φαίνεται περιέχον ἀντίγραφον ἄλλου ἔργου, ὅπερ ἀντεγράφη πρὸς ἐκδοσιν ἢ εὐρέθῃ ἐκδοσὶν, καὶ διὰ τοῦτο ὡς ἀχρηστοὶ ἀπεκόπησαν.

χιστὰς παρέχοντες διαφορὰς ἄνευ τῆς ἐπιγραφῆς καὶ ἄνευ τῶν ἀρχικῶν στοιχείων τῶν στίχων, ἵνα ἀμφότερα ἐμελλον νὰ γραφῶσι διὰ κινναδάρεως. Τὰς διαφορὰς γραφῆς τῶν στίχων τούτων σημειώσω διὰ τὴν ὑπὸ τὸ κείμενον.

Ἐν τῇ ὡς ἐκασταχοῦ λατινικῇ σημειώσεις τοῦ περιεχομένου.

Τὸ εἰς φαίνεται ἐγκληνόμενον εἰς δύο τρία χωρία.

Ἐντα λέξεις τις τονιζομένη ὡς πρέπει ἀντιδίνει εἰς τὸν ρυθμὸν τοῦ στίχου ἀφίνετα ἀτόνιστος.

Ἐπάρχουσι στίχοι κολοβοὶ καὶ ὑπέρμετροι.

Περὶ τοῦ ποιήματος ἴδ. Lambecii Comment. lib. oct. ed. Kollar. Vindob. C100000LXXXII f. 965 A. fol. 129 pag. 1 usque ad fol. 131 pag. 2 Lucae Chrysobergae, Patriarchae Constantiniani ad A.C. 1148 usque ad A1166 Padema versibus politis etc. Plura de eodem Luca Chrysoberge vide apud Card. Baronium Annalium ecclesiasticorum tomo XII in actis anni 1148, ubi de electione ejus agitur et anni 1166, quo paulo post concilium Cons) li habitum, obiit Consule etiam librum quintum horum Comment. pag. 470 et 524d. Ἐκεῖ πρόκειται περὶ τῶν ἀσκητικῶν τοῦ κανόνων, ἐξῶ περὶ λαμβικοῦ τοῦ τινος ποιήματος».

Ἐκδίδομεν κατωτέρω τὸ κείμενον τοῦ ποιήματος τούτου τοῦ Λουκά Χρυσοβέργη κατὰ τὸ ἀντίγραφον τοῦ Λάμπρου σημειοῦντες ὅτι ὁ Λάμπρος ἔχει πιστῶς ἀντιγράψαι ἐκ τοῦ κώδικος τὸ κείμενον, ἔχει δ' ἀπλῶς, ὡς συνειθίζει, ὑπογραμμίσει τὰς λέξεις, αἱ ὁποῖαι ἐνόμιζε, ὅτι ἔπρεπε νὰ διορθωθῶσι σκοπεύων κατὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ κειμένου νὰ διορθωθῇ τὸ κείμενον καὶ τὰς ἐσφαλμένους γραφὰς τοῦ κειμένου νὰ θέσῃ κάτωθεν αὐτοῦ. Ὑπογραμμίσει ἔχει ἐπίσης ὁ Λάμπρος καὶ τὰς λέξεις, αἵτινες δὲν πρέπει νὰ διορθωθῶσιν, ἀλλὰ ἐγράψαν ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἕνεκα τοῦ μέτρου σφαλερῶς. Καὶ τινὰς τῶν ἐπιγραφῶν δὲ ἔχει ὁ Λάμπρος οὐχὶ ἐν τῷ κειμένῳ, ἀλλὰ κάτωθεν αὐτοῦ θέσει παρὰ τὰ λεγόμενα ἐν τέλει ὅτι αἱ ἐπιγραφαὶ καὶ αἱ ἐν τῇ ὡς γεγραμμέναι πρέπει νὰ τεθῶσιν ἐν τῷ κειμένῳ. Τὰς οὕτω γεγραμμένας ἐπιγραφὰς ἀφήκα ἐν ταῖς ὑποσημειώσεσιν.

Τοῦ μακαριωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Κυροῦ Λουκᾶ τοῦ Χρυσοβέργη περὶ διαίτης κοσμικῆς τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ ἐξαιτουμένης μὲν γυναικὸς προσγενοῦς αὐτῷ. Ταῦτα δὲ ἐξέθετο πρὸ τοῦ εἰς τὸ πατριαρχεῖον ἀτελεῖν.

- Δεῦρο ψυχῇ βασίλισσα, ψυχῇ φιλοσοφουσα
 ψυχῇ λαμπρῇ φιλόχριστε καὶ φιλευσεύεστίτη,
 ψυχῇ περὶ τὰ κάλλιστα σφόδρα καταγομένη,
 ψυχῇ πρὸς θεαρέσκειαν ὅλως ἐξελασμένη.
 5 τὸ πάγχρυσον τῶν ἀρετῶν καὶ θαυμαστὸν δοχεῖον
 δέξαι σου τὴν σωτήριον αἵτησιν πληρομένην.
 δέξαι τὸ πάλαι πατρικῶς ὑποσχεθὲν σοι δῶρον.
 δῶρόν σοι μόνον προξενούσιν τὴν ἄνω βασιλείαν.
 Ἐπεὶ γὰρ με τὸν ταπεινὸν παρώτρυνας πολλάκις
 10 διὰ γραφῆς δηλώσαι σοι πῶς διαίγειν ὑπερίληψι
 εἰς εὐχὴν, εἰς ἐγκράτειαν, εἰς ἀληθινὴν νηστείαν.
 ἔτι δὲ δίδαιταν ἀπλῶς τοῦ ὅλου φημι χρόνου.
 ἤδη πεισθεὶς σου τῷ σκοπῷ ὥς εὐσεβεῖ καὶ θεῷ,
 ὑπείξας τῇ βουλῇ σου, παρακληθεὶς τοῖς λόγοις
 15 καθὼς ὁρᾷς χαράττω σοι τὰ τῇδε γεγραμμένα,
 ἐνθεν ἀρχὴν ποιούμενος ἔθεν ἀρχεσθαι θέον.
 Σεπτέμεριος μὲν ἄρχεται· πρῶτος μὲν τῆς Ἰνδίκτου
 καὶ δεῖ σε πάντως φυλακὴν ἔχειν ἐν ταῖς νηστεαῖς.
 * Ποίαν νηστείαν δὲ φημι· τῶν ἡμερῶν τῶν δύο
 20 Ἑτεράδος καὶ Παρασκευῆς πασθὴν τοῦ ὅλου χρόνου,
 ἀλλὰ νηστείαν ἀκριβῆ, ὥς εἶπον οἱ πατέρες,
 ἐχθρῶν τε ἀπέχεσθαι, ἐλαίου τε καὶ οἶνου,
 ξηροφαγίαν δ' ἅπασαν ποιεῖν ἐν τῇ ἐννάτῃ.
 Ἀλλὰ γε σὺ ὥς ἀσθενὴς οἶνον ὀλίγῃ χρήσῃ,
 25 ὁσπρίοις σὺν ἐλαίῳ τε καὶ τοῖς ὀστρακοδέρμοις.
 Οἱ θεοὶ γὰρ ἀπόστολοι ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις,
 ὡσαύτως καὶ οἱ μετ' αὐτοὺς μακαριστοὶ πατέρες

- ἀκρίβειαν ὀρίζουσιν ὄντως ἡκριθωμένην,
 ἄρτον καὶ μόνον τρέφεσθαι, ἄλατι καὶ λαχάνοις,
 30 ὕδωρ τὸ πόμα πίνειν δὲ μόνον μεμονωμένον
 εἰ μὴ που δι' ἀσθένειαν τις ἀδυνατῶς ἔχων
 οἶνον ὀλίγῃ χρήσαιο διὰ τὴν ἀρρωστίαν,
 τῶν δὲ λοιπῶν ἀπέχοιτο παντελῶς ὡς ἐγράφη,
 εἰ μὴ που τις ἀσθενεία, καθὼς εἶπον, ἐπέλθοι,
 35 πλην οὐχ ὡς ἔτυχεν ἀπλῶς, ἀλλ' ἀναγκαίως πάντοτε
 τότε γὰρ θέον μερικῶς καὶ τὴν νηστείαν λύειν
 πανευσεβῶς, πανευλαβῶς ἅμα καὶ πεφεισμένως.
 Καθόλου ταῦτα γράφω σοι περὶ παντός τοῦ χρόνου,
 αὕτη δὲ ἡ ἀκρίβεια τῶν νηστειῶν ὧν λέγω
 40 οὐ μόνον πρὸς τοὺς μοναχοὺς ἐγράφη καλῶς ἄρα
 τινὲς ὑπολαμβάνουσι κατ' ἐσφαλμένην κρίσιν,
 ἀλλὰ πρὸς πάντας τοὺς πιστοὺς καὶ τῆς Χριστοῦ μερίδος.
 Τοῦ στίβους γὰρ τῶν μοναχῶν ἄλλος ὑπάρχει βίος,
 βίος πανακριβέστατος καὶ κατησφαλισμένος.
 45 Εἰ βούλει δὲ πρὸς πίστωσιν τῶν λεγομένων τούτων,
 καὶ τῶν πανσέπτων νουνεχῶς ἀκρόασαι κανόνων,*
 Εἴ τις, φησὶν, ἐπισκόπος, πρεσβύτερος σὺν τούτῳ,
 ἔτι δὲ καὶ διάκονος καὶ τις τοῦ καταλόγου
 βαθμῶν τῶν ἱερατικῶν μὴ βούλοιτο νηστεύειν
 50 τὴν θείαν τεσσαρακοστήν καὶ πᾶσαν τὴν τοῦ χρόνου
 Ἑτεράδα καὶ Παρασκευήν, εἰκότως κολληθῆσθαι
 εἰ δ' ἔστιν ἄρα λαϊκὸς ὄντως ἀφοριζέσθαι,
 εἰ μὴ που δι' ἀσθένειαν ἐμποδίζοιτο τάχα.
 Ὅρᾳ εἰς πάντας ἤκουσαν τὴν ἐρᾶξιν τῶν κανόνων,
 55 καὶ κληρικοὶς καὶ λαϊκοὶς σφοδρῶς ἐπιτιμῶσαν
 τοῖς ἔχουσι καταφρονητικῶς πρὸς ταύτας τὰς νηστείας.
 Νῦν οὖν λοιπὸν ἀπάρξομαι τοῦ γράφειν ὡς πάλιν.

3. B κάλλιστα 10. B ὁφείλεις 13. B εὐσεβῆ 17. B εἰσέρχεται

* Περὶ τῆς νηστείας τῶν τετραδοπαρασκευῶν τοῦ ὅλου χρόνου.

* Ἐν τῇ αἰγ. «Περὶ πάντων κοινωνῶν ἀνθρώπων κανόνων τῶν ἁγίων ἀποστόλων ἐστ'.

Περὶ τῶν ἑορτῶν καθ' ὥς ἡ νηστεία λύεται

Τὰς ἑορτὰς ὧς λέγομεν δεσποτικὰς οἱ πάντες*

καὶ λύομεν ἐν ὅπασιν εἰς βρώσιν τε καὶ πόσιν

60 πάντων μεταλαμπάδοντες μετ' εὐχαρίστων γνώμης

καὶ προστιθέσθω πρότερον γέννησις τῆς παρθένου

τῆς Θεοτόκου ἀληθῶς καὶ παναγνοῦ δεσποίνης,

ὥσαύτως εἰσόδος αὐτῆς εἰς τὸν ναὸν Κυρίου,

λοιπὸν ἡ τοῦ δεσπότη μου γέννησις κατὰ σάρκα,

70 ἡ τούτου πάλιν βάπτισις δι' ἐμὲ τὸν φθαρέντα,

ἀνακαταλίζοντες ἐμὲ τοῖς ρείθροις Ἰωρδάνου

Ἡ τούτου δ' αὖ εἰσένοξις εἰς ναὸν γε τὸν θεῖον

ἢ πάντες ἐνομίζομεν ὑπαπαντήν Κυρίου

σὺν ταύταις ἢ ἐν τῇ θαδῶρ ἑλλαμψίᾳ τοῦ δεσπότη,

80 Χριστοῦ δὲ ταύτην λέγομεν μεταμόρφωσιν θεῖαν

ἢ κοίμησις ἢ ἐνδοξος καὶ ξένη ἐνδημία

τῆς παναγώμου καὶ μητρὸς τοῦ θεοῦ κατὰ σάρκα.

Ἀρχὴν καὶ τέλος ἔδωκαν αἱ πάντιμοι καὶ θεῖαι

τῆς Θεοτόκου ἑορταὶ καὶ μητρὸς τοῦ Κυρίου

90 ἀρχὴν ἔσχεν ἢ γέννησις, ἢ κοίμησις τὸ τέλος,

μέσον συμπαρελήφθησαν αἱ τούτου τοῦ δεσπότη.

Ἐν ταύταις οὖν ταῖς ἑορταῖς εἰ μέλλεις καταλύειν

ἐν αἷς ὑπάρχει ἢ τετράς τῶν ἡμερῶν ἢ ἕκτη,

δψάριον καὶ ἔλαιον κατάλυε καὶ μόνον,

80 εἰ δέ γε θέλεις καὶ τυρόν οὐδὲν τὸ διαφέρον.

Ἐν μόναις δὲ ταῖς τέσσαρσιν οὕτως ἐστιαθήσῃ,

ἐν τῇ Γεννήσει τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Θεοφανείων,

ναὶ μὴν καὶ τὴν Ὑπαπαντὴν σὺν τῇ Μεταμορφώσει,

ταῖς δ' ἄλλαις οὖν ἀρκέσθητι εἰς οἶνον καὶ ἰχθυῖας.

90 Τίνας*** δ' αὐταὶ τυγχάνουσιν ἀπαριθμῶμεν ἤδη.

***Τούτων λοιπὸν προκείσθωσαν αἱ δύο τε καὶ μείζους

τοῦ προφητῶν ἀκρέμνος, τοῦ βαπτιστοῦ Προδρόμου

ἢ γέννησις ἢ πάντιμος καὶ πανένδοξος ὄντως,

τῆς κεφαλῆς ἢ ἐκτομὴ ἢν ἀδίκως ὑπέστη

ἐπισυνάψεις τε αὐταῖς τῶν θεῶν ἀποστόλων,

90

Παύλου, φημί, τοῦ κήρυκος, τοῦ κορυφαίου Πέτρου,

τῶν ἀποστόλων τῶν σοφῶν καὶ μυστῶν τοῦ Κυρίου,

τῆς δωδεκάδος τῆς σεπτῆς, τῆς θαυμαστῆς καὶ θεῖας,

τῶν ἀθλοφόρων τῶν στερρῶν ὧν ἐνδοξος ἡ μνήμη,

σὺν ταύτοις τῶν ἱεραρχῶν καὶ ἱερομαρτύρων,

95

τῶν προεχόντων ἀσκητῶν ὁμάδος τῆς παντίμου.

Ἐν ταύταις οὖν ταῖς ἑορταῖς λύομεν τὴν νηστείαν,

εἰς βρώσιν μόνον ἔλαιον, εἰς δὲ τὴν πόσιν οἶνον,

σὺ διὰ τὴν ἀσθένειαν χρῆσθαι καὶ τοῖς ἰχθυῖσι

ἄλλου δὲ τινος ἀψασθαι βρώματος παχυτέρου

100

Τατράδας ἢ Παρασκευῆς πάμπαν ἐπηγορεύθη

καὶ μή μοι μέμφοιο λοιπὸν ὡς ἀκριβοῶλογοῦντα

σὺ γάρ τι κανονίζομεν οὐδὲ νομοθετοῦμεν,

οὐδέ γε πρὸς ἀκρίδειαν λέγω τὴν τῶν πατέρων,

ἀλλὰ πρὸς τὴν ἀσθένειαν λέγω τὴν ὑμετέραν.*

Πλὴν ἴσθι, καθὼς φάσκουσιν οἱ θαυμαστοὶ πατέρες

105

ὠφέλιμος, λυσιτελής καθάπαξ ἡ νηστεία

πάντα τὸν χρόνον τοῖς αὐτὴν ποιεῖν προαιρουμένοις

καὶ μή μοι λέγε τῶν πολλῶν τοὺς χόλους καὶ τοὺς λόγους

καὶ μᾶλλον τῶν γαστρίμαργεῖν εἰδόντων καὶ θελόντων

μὴ δὲ προφάσεις πρόφερε μηδὲν ἔχουσας λόγους

110

*** Ἀλλὰ σπουδὴν εὐτρέπιζε πρὸς τὴν μέλλουσαν κρίσιν

καὶ γε τὰ λογοθέσια τῆς ἐξελεύσεώς σου,

ἀναλογίζου πάντοτε, πρόβλεπε, προμελέτα,

ἐνθυμοῦ τε τὴν μένουσαν βάσανον εἰς αἰῶνας

καὶ στρέφε ταύτην κατὰ νοὸν καὶ τὰς λοιπὰς κολλάσεις

115

καὶ καθ' ἑκάστην ρύθμιζε σαυτὴν καθ' ἅπερ δέον,

* Περὶ τῶν δώδεκα δεσποτικῶν ἑορτῶν.

** Διωρθωμένον μελάνη τε καὶ κινναβάρει εἰς πίνας.

*** Περὶ ἑορτῶν τοῦ Προδρόμου Ἰωάννου, τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ τῶν λοιπῶν ἐνδόξων ἁγίων.

* Διωρθωμένον ἀπὸ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ἡμετέραν.

** Περὶ θανάτου καὶ ἀναστάσεως καὶ κρίσεως τῆς μελλούσης.

- ὅπως ἐτοίμη γένοιτο καὶ τύχοις σωτηρίας
 ὅταν μέλλῃς παρίστασθαι κριτῇ τῷ ἀδεκάστῳ,
 ὅπου οὐκ ἔστι πρόφασις οὐδ' ἀπόκρισις λόγου,
 120 ὅπου τὰ ἔργα κρίνουσιν πᾶσαν ἀνθρώπων φύσιν,
 πάντων ἁμαρτωλῶν, φημί, πρὸς δὲ καὶ τῶν δικαίων
 καὶ τοὺς ἀξιόους δέχεται τρυφὴ τοῦ παραδείσου,
 ὅπου χαρὰ πανάρρητος, ὅπου γλυκεῖα τέρψις,
 125 ἐνθα μέγας οὐράνιος ἐστὶ μισθαποδότης
 καὶ ὁ μισθὸς αἰώνιος, ἡ Χριστοῦ βασιλεία,
 τοὺς δ' ἀναξίους δέχονται πᾶσαι κολάσεις, οἱμοί.
 Ἐκεῖ κλαυθμὸς αἰδῖος, ἐκεῖ ζοφῶδες χάος,
 ἐκεῖ κριμώδης τάρταρος, ἐκεῖ φλόξ τῆς γεέννης,
 130 ἐκεῖ σχώληξ ἀκολμήτος, ἐκεῖ βρυγμὸς ὀδόντων
 καὶ πᾶσα κάκωσις ἀπλῶς ἄστεκτος ἄρρητός τε.
 Ταῦτα μελέτα πάντοτε καὶ στρέφε κατὰ νοῦν σου.
 Καὶ ζήλου μόνα τὰ καλὰ καὶ τὰς πέντε παρθένους
 καὶ σωφροσύνη σύμμιξον τὴν ἐλεημοσύνην,
 ἀρίστην τούτων συνεργὸν ἔχουσα τὴν νηστείαν,
 135 ὅπως εἰσέλθῃς σὺν αὐταῖς καὶ σὺ πρὸς τὸν νυμφῶνα
 καὶ συμμετάσχῃς τῆς χαρᾶς καὶ τῆς τρυφῆς καὶ δόξης.
 Καὶ ταῦτα μὲν ἐρρέθη μοι περὶ παντός τοῦ χρόνου,
 ἀρκέσθητι δ' οἷς ἔγραψα καὶ μηδὲν πλέον ζήτει.
 Οἶδας τὴν ἀγροικίαν μου καὶ τὸ στενὸν τοῦ λόγου.
 140 *Ἐπεὶ δὲ πρόκειται λοιπὸν μελίζων ἀγῶν καὶ δρόμος,
 ἡ τεσσαρακονθήμερος τῶν νηστειῶν ἡ πρώτη,
 ἀνάγκη πάντως τὴν αὐτὴν εἰπεῖν ἰδιαιτάτως
 διαγωγὴν καὶ δίαιτάν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους
 καὶ μὴ σοι δόξῃ περιττὸν ὃ μέλλω γράφειν ἄρτι.
 145 Τοῖς προλαβοῦσι λόγοις γὰρ τοῖς ἄνω γεγραμμένοις
 ἄλλον σκοπὸν ἐγράψαμεν, ἄλλον νηστείας ὅρον.
 Τῆς νῦν λοιπὸν ἡ δίαιτα ὅλως ἐξηλλαγμένη,
 ἐπεὶ περ καὶ πανθαύμαστος καὶ φοβερὰ τυγχάνει

Περὶ τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης τεσσαρακοστῆς.

- καὶ γνώτῃ τούτου δ' ἀκριβῶς ε' νουνεχῶς προσέχῃς. 150
 Ἀλλὰ γε πρὸ τῆς τεσσαρακοστῆς εἰπεῖν ἐξ ἀναγκαίου
 τὰ πρὸ τῆς τεσσαρακοστῆς εἰκότως ἀναγκαῖα,
 μικρὸν τι παρνεύσαντες τῷ λόγῳ καὶ προσθέντες.
 Ἡ δὲ προσθήκη θαυμαστὴ καὶ συμμιγῆς τις ἅμα,
 σπούδασμα καὶ ἀστείσμα, κλαυθμὸς ὁμοῦ καὶ γέλως
 κλαυθμὸς ἐπὶ τοῖς πράττουσιν ἅπερ μὴ θέμις πράττειν, 155
 γέλως ὡς καταγέλωτος ἄξια τὰ πραχθέντα
 καὶ μέντοι τὰ πραττόμενα παγκάκως ἐτησίως
 παρ' Ἀρμενίων τῶν δεινῶν ἐκτόπως καὶ βεδήλως
 καθὼς ἄρριθηνότερον ὁ λόγος παραστήσει.
 *Οἶδας πάντες ἀκριβῶς ὄντως ἀντιρρήτως 160
 ὡς πρὸ γε τῆς Ἀπόκρεω, πρὸ ἐβδομάδα μίαν
 Ἀρμένιοι νηστεύουσι τὴν βδελυρὰν νηστείαν,
 νηστείαν κατ' ἐπίτασιν, νηστείαν ἀκροτάτην
 ἣν καὶ κατονομάζουσι τὴν τῶν ἀρτζιβουρτζίων.
 Βαβαί, Χριστέ, σοῦ τῆς πολλῆς ἄγαν μακροθυμίας! 165
 Ἴν' οὖν μὴ συνηστεύοντες ἐκείνοις φωραθῶμεν
 νηστεύειν ἀπηγόρευται ταύτην τὴν ἐβδομάδα.
 Ἴνα δὲ μάθῃς ἀκριβῶς περὶ τοῦ Ἀρτζιβουρτζι,
 οἶδ' ἔτι θέλεις τοῦ μαθεῖν περὶ τοῦ καταπτύστου,*
 Ἐπίσκοπός τις παρ' αὐτοῖς, ἐπίσκοπος δὲ μᾶλλον 170
 ἐπὶ τισιν ἐκέχρητο τινὶ κυνιδάρῳ,
 καθὼς τινες ἐκ τῆς αὐτῶν θρησκείας κατελθόντες
 εἰς τὴν ἡμῶν εὐσέβειαν ἐξεῖπον φιλαλήθως,
 φιλομύσται τὸ πρότερον ὑπάρχοντες ἐκείνων.
 Ἀρτζιβουρτζις ἐπώνυμον ἦν δὲ τῷ κυνιδάρῳ, 175
 τουτὶ δὲ τὸ ἐπώνυμον εἰς τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν
 σαφῶς μεταβάλλόμενον σημαίνει προηγῆτωρ,
 προμηνυτής, προοδευτής, πρόδρομος, προπομπεύων.

* Περὶ τοῦ ἀρτζιβουρτζιου.

** Ὅπως καὶ πλέον καταγνώσῃς τῆς τούτων ἀλογίας.

* Ἀκουε καὶ κατάπτυσε τῶν ὄντων καταπτύστων

- 180 Τοῦ Ἀντιχρίστου πρόδρομος ὄντως ὁ Ἀρτζιβούρτζης.
 Τοῦ προρρηθέντος γὰρ ἀνδρὸς τάλανος ἐπισκόπου
 εἰς τινα κώμην μέλλοντος εἰσελθεῖν ἢ καὶ πόλιν
 τὰ μυστὰ διδάγματα τοῦ Σατανᾶ διδάξαι,
 προκήρυξ τῆς ἐλεύσεως ὁ κύων προηγεῖτο,
 τὸ πονηρὸν καὶ κάκιστον Πύθονος ἔχων πνεῦμα.
 185 Τοῦ κυναρίου τὸ λοιπὸν τὸ ζῆν ἀποβαλόντος
 ἐνισταμένης ταυτησὶ τότε τῆς ἐβδομάδος
 ὁ μυστὰς ἐπίσκοπος τοῖς κούφοις Ἀρμενίοις
 νηστεῖαν ἑπταήμερον νομοθετεῖ καὶ πένθος
 ἀνάμνησιν ἐτήσιον τελεῖν τῇ κυνιδίῳ.
 190 Ἦδη καὶ κατεκράτησε παρ' αὐτοῖς μέχρι δεῦρο
 θάβα! τῆς θέλας ἀνοχῆς, βαθα! τῆς τούτων πλάνης.
 Κατέγνωε, κατεγέλασας τῆς σφῶν ἀδελτηρίας;
 Καὶ πῶς οὐ καταγέλαστος ἦ τούτων ἀφροσύνη!
 Τούτους νῦν ἀνατρέποντες ἡμεῖς εὐσεβοφρόνως
 195 νηστεῖαν πᾶσαν λύομεν ταύτην τὴν ἐβδομάδα,
 πάντων ἀπογευόμενοι πρὸς Θεοῦ θέλαν δόξαν,
 καθὼς καὶ παρελάβομεν ἀνέκαθεν τῶν χρόνων.
 Πλὴν οὐ πρὸς κόρον λύομεν, οὐ πρὸς γαστριμαργίαν.
 ἵνα μὴ παραλύσωμεν θεσμοὺς τοὺς τῶν κανόνων.
 200 Πολλοὶ γὰρ ἔθος ἔλαβον ἀδεῶς καταλύειν
 Τετράδα καὶ Παρασκευήν, οἱ κοσμικοὶ τὸ κρέας,
 ὡσαύτως δὲ καὶ μοναχοὶ τυροῦ μεταλαμβάνειν
 ἀνεγκρατῶς, ἀνευλαβῶς, οἶμαι, μὴ προσηκόντως,
 οἱ δὲ τιμᾶν ἐθέλοντες πάντοτε τὴν νηστεῖαν
 205 καὶ μὴ γαστρὶ χαρίζεσθαι προφάσει τυχούσαις
 ἀλλὰ φυλάττειν εὐσταθῶς πάντα κατὰ κανόνας
 οὐδόλως παραλύουσι τὴν ἱερὰν νηστεῖαν
 μόνον δ' ἀπογευόμενοι ψήγματος βραχυτάτου
 λύουσι πᾶσαν πρόφασιν σκανδάλων δλεθρίων
 210 καλῶς νοοῦντες ἀληθῶς καὶ πράττοντες κοσμίως.
 Εἰ γοῦν φυλῆς κατάγονται τινὲς τῶν Ἀρμενίων,
 εἶχον δὲ καὶ τὴν αἵρεσιν τὴν τῶν ἀρτζιβούρτζιων

πρὸ γε τῆς ἐπιγνώσεως καὶ πρὸ τοῦ βαπτισθῆναι
 καλῶς ποιοῦντες λύουσιν ἅπαντα ὑπεφίαν·
 εἰ δὲ πιστοὶ τυγχάνουσιν ἐξ εὐσεβῶν προγόνων
 215 εἰς μάτην προφασίζονται λύοντες τὴν νηστεῖαν.
 Ἐκεῖνοι γὰρ νηστεύουσι πᾶσαν τὴν ἐβδομάδα
 ἄρτι ψιλῷ τρεφόμενοι σὺν ὕδατι καὶ μόνῳ,
 ἡμεῖς* δὲ καταλύομεν ἀπ' αὐτῆς τῆς Δευτέρας
 καὶ τούτου δείκνυμεν, λοιπὸν μὴ κοινωνοῦντες τούτοις
 220 καὶ μάτην προφασίζονται τὴν Ἀρτζιβούρτζην οὗτοι,
 οὐ τῆς μερίδος, Κύριε, πᾶσα ψυχὴ βυθθεῖν.

Περὶ τῆς αἵρέσεως τῶν Ιακωβιτῶν καὶ τετραδιτῶν

Μετὰ δὲ τὴν ἀπόκρεω τῆς τυροφάγου πάλιν
 Τετράς τε καὶ Παρασκευή, ἔχουσι μὲν νηστεῖαν
 ἄχρι τῆς ἀπολύσεως ἑσπέρας τῆς ἐννάτης,
 225 μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν ἐλάβομεν κανόνα
 Νικηφόρου τοῦ ὁμολογητοῦ καὶ σεπτοῦ πατριάρχου
 ὧν ἐσθλεῖν καὶ τυρὸν εἰς δόξαν τοῦ Κυρίου
 τῶν βαινῶν Ἰακωδίτων τὸ δόγμα καθαιρουντος,
 πρὸς δὲ καὶ τὴν Τετραδιτῶν αἵρεσιν ἀναιρουντος.
 230

Περὶ τῆς πρώτης ἐβδομάδος τῆς Τεσσαρακοστῆς

Τὸ πρῶτον τοίνυν στάδιον τῆς πρώτης ἐβδομάδος
 οἱ πλεῖστοι τῶν ἀγωνιστῶν ἄσιτοι περνοῦσι
 σὺ διὰ τὴν ἀσθενεῖαν ἄρτι ἐλίγῳ λήψει,
 εἰ δὲ πρὸς πλεῖον ἔλκοιο καὶ χρεῖα κατεπεῖγοι
 235 χρήσει καὶ οἶνῳ πρὸς μικρόν, ὁσπρίοις καὶ λαχάνοις,
 παρὰ μικρόν ἐσθλείς δὲ τῆς χρεῖας καθ' ἡμέραν,
 ὥς φησιν ὁ πατήρ ἡμῶν Θεόδωρος ὁ μέγας.
 Τὰς πέντε τοίνυν φύλαξον ἡμέρας ὡς προέφην,
 τὰς δύο δὲ κατάλυσον εἰς ἔλαιον καὶ οἶνον

* Διωρθωμένον ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος ὕμεις.

- 240 καὶ εἴ τι ἄλλο εὗρεθῇ ἐκ τῶν ἐστρακιδέρμων.
 *Ὅταν δ' ἡ πρώτη ἐβδομάς σὺν Θεῷ λάβῃ πέρας.
 τὰς τρεῖς ἡμέρας φύλαττε τῶν λοιπῶν ἐβδομάδων,
 Τετράδα καὶ Παρασκευὴν, φημί, καὶ τὴν Δευτέραν,
 245 κατὰ λυε τὰς δύο δὲ πλὴν εἰς τὸν οἶνον μόνον,
 διὰ δὲ τὴν ἀσθενεῖαν καὶ τὰ τῆς ἀσθενείας
 λυσιτελῶς ὥς νουνεχῆς τὸ σῶμα κυβερνήσης
 ἵνα μὴ πταίσῃ τέλεον ἐξ ἀδιακρίσιας·
 τῶν ἀρετῶν τὸ ἅλας γάρ, διάκρισις ὑπάρχει.
 Εἰ δὲ καὶ ταύτας δύνασαι φυλάττειν καὶ τὰς ἄλλας
 250 μείζονα σχῆς ὠφέλειαν ὥς ἐντολὴν πληροῦσα.
 *Σαββάτῳ καὶ Κυριακῇ λύε δ' ὥς προεγράφη,
 ἰχθύος ἄψῃ δ' οὐδαμῶς ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις
 ἐκτὸς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τὴν ἐορτὴν καὶ μόνον,
 ὡσαύτως καὶ τὴν ἔγερσιν Λαζάρου τοῦ δικαίου,
 255 ἅμα δὲ καὶ τὴν ἐνδοξὸν ἡμέραν τῶν Βαΐων
 ἂν διὰ τὴν ἀσθενεῖαν ἐστὶ τὸ κατεπεῖγον
 δίδωμι τὴν διάκρισιν, τέκνον, τῇ συνειδήσει.

Περὶ τῆς μεγάλης ἐβδομάδος

- Τὴν δὲ σεπτὴν καὶ πάντιμον μεγάλην ἐβδομάδα
 ὥς ἔχουσιν ἀνάμνησιν τοῦ σωτηρίου πάθους
 260 οὕτως σε δεῖ φυλάττειν ὡς οὐδεμίαν ἄλλην,
 ἅπαρ δὲ μόνον λῦσαι δεῖ, ἐν τῇ μεγάλῃ Πέμπτῃ,
 πλὴν οὐκ ἰχθύος ὡς τινες, ἀλλ' ἔλαιον καὶ οἶνον,
 τὰς δὲ λοιπὰς τῶν ἡμερῶν παρέλκον ἐστὶ γράφειν.
 Μᾶλλον μὲν οὖν, εἰ δύνασαι, τὰς δύο μὲν συνάψῃς,
 265 Παρασκευὴν καὶ Σάββατον, ἄσιτος διαμεῖναι
 ἕως τὸ τέλος δέξαιτ' ἂν ἡ θεία λειτουργία·
 ὁπὲρ Σαββάτῳ τῷ σεπτῷ ὑπερευλογημένῳ

Περὶ τῶν μετὰ τὴν πρώτην ἐποικῶν ἑτέρων πέντε ἐβδομάδων τῆς τεσσαρακοστῆς.

* Περὶ τοῦ πότε δεῖ ἐσθίειν ὑπόριον τῇ μεγάλῃ τεσσαρακοστῇ.

ἔταν ἀπονηστίζεσθαι διδάσκωσιν οἱ λόγοι
 καὶ οὕτως ἐστιθήητι παντευχαρίστῳ γνῶμῃ.
 Καὶ ταῦτα μὲν πρὸς ἀκριβὴ σκοπὸν τὸν τῆς νηστείας, 270
 σὺ δὲ τὸ κατὰ δύνανμιν χρήσῃ, καὶ τῇ νηστείᾳ,
 τῆς ἀσθενείας ἐς αἰὶ συγγνώμην ἐξαιτοῦσα *

Περὶ τῆς λαμπρᾶς Κυριακῆς καὶ τῆς διακαινησίμου ἐβδομάδος

Ἰδοὺ λοιπὸν ἐφέστηκεν ἡμέρᾳ λαμπροφόρος
 ἡ τοῦ Χριστοῦ ἀνάστασις, πιστῶν ἡ θυμηδία.
 Πατήσατ' γὰρ τὸν θάνατον ὡς θεὸς καὶ δεσπότης
 275 τριήμερος ἐγγίγεται, καθὼς πάλαι προέφη.
 Ἀπέθου τοίνυν καὶ αὐτὴ τὸν πένθιμον χιτῶνα
 καὶ τὴν νηστεῖαν σχόλασον· οὐκ ἔστι γὰρ νηστεία
 ἀλλ' εὐφροσύνη, καὶ χαρὰ πλὴν, ὡς πιστοῖς ἀρμόζει.
 Ἐνταῦθα δὲ γενόμενος βούλομαι τι προσθεῖναι
 ἐκ τῶν πανσέπτων καὶ χρυσῶν τοῦ Χρυσοστόμου λόγων. 280
 Ἐκεῖνος γὰρ ἐφθέγγετο καθένα τούτων οὕτως,
 εἰ καὶ παρήλθεν ὁ καιρὸς νηστείας τῆς παντίμου,
 ἀλλ' ἡ ταύτης ὠφέλεια, ἐν ἡμῖν αἰὶ ἔστω.
 Ὅθεν καὶ γιὺ σοὶ παραινῶ ταῦτα καὶ γράφω, τέκνον,
 εἰ τόχα καὶ παρήλασεν ὁ τῆς νηστείας χρόνος, 285
 ἀλλ' ἡ τῆς ἐγκρατείας γε συνόλως οὐ παρήλθεν
 καὶ δεῖ σε ταύτην ἀσφαλῶς ὡς τιθηνὸν κατέχειν.

Περὶ τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς τοῦ Πάσχα
 Μονοπροσώπως φύλαττε Τετράδα καὶ τὴν ἕκτην
 τυροῦ μετὰ σχῆς καὶ ὡοῦ, κρέατος δὲ μηκέτι,
 290 ἀλλ' ἐλευθέρως ἐν ταῖς νῦν ἡμέραις ἀναστρέφου·
 νηστεία γὰρ οὐ γέγραπται οὐδὲ γονυκλισία·
 Ταύτας γὰρ τὰς πεντήκοντα τὸ τῶν πατέρων κλεῖτος
 ἀνακυκλοῦντες ἔφασαν ἡμέραν εἶναι μίαν.
 Καὶ περὶ τούτων τὸ λοιπὸν ἀρκεῖ σοὶ τὰ γραφέντα.
 Ἀγῶν δὲ τις ἐπὶ κεῖται πάλιν ἐντεσθεν ἄλλος. 295

Αἱ δύο τεσσαρακσταὶ κατελείφθησαν ὄντως,
 Χρῆ περὶ τούτων εἰπεῖν, ὥς δυνατόν ὑπάρχει·
 καὶ πρότερον διεξελλεῖν περὶ τῶν Χριστουγέννων.

Περὶ τῆς τεσσαρακοστῆς τῶν Χριστουγέννων

300 Παράξουσιν ἐκάδομεν ἐκ παλαιάτων χρόνων
 ταύτῃ τῇ τεσσαρακοστῇ μονοσιτίαν ἔχειν
 ἀλλ' οὐδ' ἰχθύων ἀπιεσθαι ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις.
 Δευτέρῃ, Τρίτῃ, λέγω δέ, σὺν ταύταις καὶ τῇ Πέμπτῃ,
 Τετράδῃ καὶ Παρασκέυῃ ὡς ἔλαιον καὶ οἶνον.
 Τοῦτο παρακαλούθημα τῆς ἀληθοῦς νηστείας.
 305 Σὺ δὲ κατὰ τὴν δύναμιν λύε· μοι προσηκόντως,
 Σαββάτῳ καὶ Κυριακῇ πάντων μεταλαμβάνης.
 Ἄλλις μὲν οὖν περὶ αὐτῆς· οὐ δεῖ γὰρ πλεον γράφειν.

Περὶ τῆς τεσσαρακοστῆς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων

Ἀνάγκη τοίνυν διελθεῖν περὶ τῆς τελευταίας,
 ἣν πάντες ὀνομάζομεν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων.
 310 Συνήθως [δὲ] κεκρατήκε ἐν τῇ νηστείᾳ ταύτῃ
 ἐκθεῖν τῆς ἡμέρας δίδας, δι' ὃ λέγειν οὐκ ἔχω.
 εἶμαι δὲ διὰ τὸν καιρὸν ὄντα καυσώδη τότε.
 εἴτε καὶ τὸ διάστημα τοῦ μήκους τῆς ἡμέρας.
 Ἀλλ' οὐ γὰρ πρὸς τὸ σύνηθός ὥς ἡμᾶς προσέχειν.
 315 οὐδὲ τὸ πῶς καὶ διατετέταται· τόδε λέγειν
 ἀλλ' ἀκριβῶς ἐξερευνήσαντες τῶν πατέρων λόγους,
 καὶ τοὺς κανόνας τῶν σεφῶν καὶ ἁγίων ἀποστόλων,
 ἐνθεν καὶ τὸν ἡμιέτερον οὕτως ρυθμίζειν βίαν.
 Ὅμως εἰ τὴν ἀκρίβειαν καὶ ταύτην ἔχειν θέλεις
 320 ζήτησον ὀπίσθεν μικρὸν ἐν τῇ τῶν Χριστουγέννων
 κακειθεν εὐρυς ὁ ζήτησις, καὶ περὶ οὗ βούλει πράττει.
 Ἐνταῦθα δὲ γενόμενος τοῦ τόπου καὶ τοῦ λόγου
 τὸν λόγον ἐδουλόμην νῦν εἰκότως καταπαύσαι.
 ἀλλὰ μοι βίᾳ πρόσσετο μικρά τινα προσθεῖναι.

325 ἵνα μὴ τὴν ὑπόσχεσιν ἡμιτελῇ παρέλθω,
 καὶ δέδοικα μὴ φορτικός ἐν ταύτοις σοὶ φανοῦμαι.

*Περὶ τοῦ πότε καὶ πόσας τὸν ὅλον χρόνον
 καθ' ἐκάστην ποιεῖν γονυκλισίας*

Γονυκλισίας δὲ ποιεῖν πάντα τὸν χρόνον ὅλον
 εἰ μὴ που τύχοι ἑορτῇ νηστείας μὴ παρούσης
 ἐν ᾗ ἀργία γίνεται τῶν ἁγίων καὶ τοῦ ἔργου.
 Μὴ φεθῇς τὸν ἀριθμὸν, ἐλιγιστὸς ὑπάρχει.
 330 Δώδεκα μέλλεις ἀριθμεῖν ἐν ταῖς λοιπαῖς ἡμέραις,
 ταῖς δὲ γε τεσσαρακσταῖς ψηφίζειν δεκαπέντε
 ἐν τῇ τῶν Χριστουγέννων τε καὶ τῶν μυστῶν τοῦ λόγου.
 τὴν δ' ἄλλην τεσσαρακοστήν, λέγω σοὶ τὴν μεγάλην,
 διπλασιάζεις ταύτας γε καὶ οὕτως ὁκλάσεις.
 335 Εἰ δὲ βαρὺ σοὶ φαίνεται μέτρον τοσοῦτον φέρειν
 καὶ τὰς 24 πληρώσεις χωρὶς λόγου.
 Οὐ μὲν δ' ἀπαξ ἢ δεύτερον τελέσεις τῆς ἡμέρας,
 ἀλλ' ὥς ἐδίδαξεν ἡμᾶς Λαυρεντίος θεοπάτωρ·
 340 Θεὸν αἰνεῖν προτρέπεται ἐπὶ πᾶσι τῆς ἡμέρας
 καὶ ψήφισον ὥς νουεχῆς καὶ γνώσης ὑπερ λέγω
 Ἀπὸ πρώτου ἄρξομαι καὶ λήξω πρὸς ἑσπέραν.
 Ὅρθρος καὶ πρώτη, τρίτη τε καὶ ἕκτη καὶ ἑνάτη,
 ἑσπερινόν, ἀπόδειπνον σὺν τῷ μεσονυκτίῳ.
 345 Ἴδου τοίνυν πεπλήρωκα τὴν αἵτησίν σου, τέκνον,
 ὥς ἐφικτὸν ὑπῆρχέ μοι καὶ δυνάμειος εἶχον.
 Εἰ γὰρ σαφῶς ἐπίστασαι τὸ πάμπαν, ἄκουσόν μου,
 καὶ ὅπως ἰδιωτικὸν πρὸς τὸ τοιαῦτα γράφειν,
 ὅμως τὸ κατὰ δύναμιν θεῷ φίλον ὑπάρχει,
 350 δέξαι καὶ σὺ μοι προσηγῶς τὴν προαίρεσιν μόνην,
 δέξαι πατρός ἀγροικικοῦ ῥήσεις ἐξ ἀγροικίας,
 πλοκάς δὲ λόγων καὶ στροφάς τέ σύνολον μὴ ζῆτει.
 Εὐγνωμοσύνη παλίων γὰρ ἀνάπαυσις πατέρων.

355 ἢ πρὸς πατέρας δὲ τιμὴ πρὸς Θεὸν ἀνατρέχει.
 Λοιπὸν ἐνταῦθα σταλῆμεν τοῦ σκοποῦ καὶ τοῦ λόγου.
 Εἰ μὲν ἀποδεκτέα σοι, Θεῷ χάρις ἐν τούτοις,
 εἰ δὲ πολλάκις φορτικός, κριτῆς τὸ σφειδός σοι.
 Ὅ* δέ γε πάντων κύριος θεὸς τε καὶ δεσπότης
 360 ὁ θέλων πάντας σώζεσθαι διὰ φιλανθρωπίαν,
 αὐτὸς καὶ σὲ στηρίξειεν ἐν ἀγαθοεργίᾳ,
 τοῦ πληρωτὴν γενέσθαι σε τῶν ἐνταλμάτων τούτου
 καὶ βασιλείας οὐρανῶν γενέσθαι κληρονόμον
 ἐν Χριστῷ τῷ Κυρίῳ μου, ᾧ δόξα καὶ τὸ κράτος,
 τιμὴ τε καὶ προσκύνησις εἰς αἰῶνα αἰώνων ἀμήν.

ΤΑ ὙΠ' ΑΡΙΘΜΟΝ ΡΑΒ' ΚΑΙ ΡΔΓ' ΚΑΤΑΛΟΙΠΑ

Τὸ ὑπ' ἀριθμὸν ΡΑΒ κατάλοιπον ἀποτελούμενον ἐκ σελίδων ἐξ
 εγγραμμένων περιέχει δύο τινὰ 1) παραβολὴν τοῦ ἐκδομένου κει-
 μένου ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Βόννης τοῦ φέροντος ἐπιγραφὴν «Περὶ τῶν
 ἰάφων τῶν βασιλέων τῶν ὄντων ἐν τῷ ναῷ τῶν ἀγίων ἀποστόλων 1»
 πρὸς τὸ κείμενον τοῦ αὐτοῦ ἔργου τοῦ περιεχομένου ἐν τῷ κώδικι.
 Παρισιῶν 1788 φ. 71α καὶ ἐξῆς. (Ἡ παραβολὴ αὕτη δημοσιεύεται
 κατωτέρω ὡς ἀξία δημοσιεύσεως) καὶ 2) κείμενόν τι περιεχόμενον ἐν
 τῷ αὐτῷ κώδικι ἐν φύλῳ 1α καὶ ἀρχόμενον διὰ τῶν λέξεων «Χρῆ
 γινώσκειν ὅτι τὸ Βυζάντιον πόλις ἦν τοῦ Βύζαντος». Εἶναι προφανές
 ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ ἐκδομένου κειμένου 2. τοῦ φέροντος ἐπι-
 γραφὴν «Περὶ τῆς σχηματογραφίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως». Ἐν
 τέλει τοῦ ἀντιγράφου τούτου ὁ Λάμπρος σημεῖοι τὰ ἀκόλουθα.

«Ἐν τῇ ἀρχῇ μετὰ κίρρον ἐπίτιτλον τρεῖς κίρροι στίχοι λίαν
 ἀφανεῖς, δι' ἐπιγεγραμμένων δὲ ἀριθμῶν τοῦ κώδικος νεωτέρων καὶ
 τῶν νεωτέρων λέξεων «ψα ἀκριδῆς βυζαντιο» (ἀπερ ἀνημμένα ἐπὶ
 τῶν ἀφανῶν) ἔτι ἀφανέστεροι.

Ἐκ τοῦ πρώτου ἀναγινώσκονται περὶ τὰ μέσα «στηλα» ὁ δεύ-
 τερος ὅμως ἀφανής, ὁ τρίτος «ἀλεξίω μέδοντι κομνηνῷ φέρω».

Ἴδε Theodor Preger Beiträge zur Textgeschichte
 der Πάτρια Κωνσταντινουπόλεως. München 1895 σ. 23 περὶ
 τούτου τοῦ κώδικος.

Σύγκρισις τοῦ ἡμετέρου κειμένου πρὸς τὸ ἐκδομένον κείμενον
 ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Βόννης δεικνύει πλείστας διαφοράς, αἵτινες καθι-
 στῶσι τὸ κείμενον ἀξιὸν ἐκδόσεως. Κατωτέρω δημοσιεύομεν τὸ κεί-
 μενον τοῦτο κατὰ τὸ ἀντίγραφον τοῦ Λάμπρου.

Τὸ δὲ ὑπ' ἀριθμὸν ΡΔΓ' κατάλοιπον, ἀποτελούμενον ἐκ σελί-

1. Κωδινὸς ἐκδ. Bekker σ. 203—208 πρβλ. καὶ Migne τομ. 157 σελ.
 726—739.

2. Κωδινὸς ἐκδ. Bekker σ. 24—26.

δων τεσσάρων γεγραμμένων περιέχει ἀντίγραφον ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 2211 κώδικος τῆς μονῆς Κουτλουμουσίου ἀπὸ φύλλ. 15 δ (τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος) φέρων τὴν ἐπιγραφὴν «Ἑρμηνεία περὶ τὰς λάρνακας τῶν βασιλέων τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐνθ' αὖ καίτονται» καὶ ἀρχόμενον διὰ τῶν λέξεων «Ἐν τῷ ἡρώῳ τοῦ ἁγίου καὶ μεγάλου Κωνσταντίνου». Εἶνε προφανές ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ αὐτοῦ κειμένου τοῦ, ὡς ἀνωτέρω ἐσημειώθη, ἐκδεδομένου παρὰ Migne καὶ Bekker. Σύγκρισις τῶν δύο κειμένων δεικνύει μικρὰς διαφορὰς συνισταμένας ὡς τὰ πολλὰ εἰς παραλείψεις τοῦ ἡμετέρου κειμένου, ὅπερ ὡς φαίνεται ὅτι ἦτο λίαν ἐφθαρμένον ἢ ἐξίτηλον ἰδίᾳ περὶ τὸ τέλος ἐνθα σημειοῦνται διὰ στιγμῶν ὡς παραλείπόμεναι πολλαὶ λέξεις. Ἐνεκα τῶν λόγων τούτων ἡ ἐκδοσις τοῦ κειμένου τούτου καθίσταται περιττή.¹

Κ. Ι. Δ.

1. Θεοφύλῳ ἀναγκαῖον νὰ σημειώσω ἐνταῦθα ὅτι καὶ τὸ ὑπ' ἀριθ. PMZ' κατάλοιπον τὸ περιέχον ἀντιγεγραμμένην ἐκ τοῦ κώδικος Land. gr. 10 (τοῦ 10^{ου} αἰῶνος) φ. 96r, ἐπιστολὴν τοῦ Γρηγορίου φέρουσαν ἐπιγραφὴν «τῷ μεγάλῳ δομestίκῳ» καὶ ἀρχομένην διὰ τῶν «Σὺ καὶ πατρὶν ἡμῶν τρυφὴ γίνῃ τῶν ὑφθαλμῶν καὶ ἀπὸν ἀρθρονον αὐτὸν παρέχει ταῖς τε ἀκοαῖς καὶ τῇ γλώττῃ τὸ θέατρον» δὲν εἶνε ἀξίον δημοσιεύσεως, διότι ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἔχει δημοσιευθῇ (πρβλ. Cramer anecdota graeca oxon. τομ. 4 σ. 429—432 καὶ πατρ. ἑλλ. Migne τομ. 149 σελ. 667 ἑ.). Ἀξίον σημειώσεως εἶνε ἐνταῦθα ὅτι ὁ λάμπρος ἐν τέλει τοῦ ἀντιγράφου τούτου σημειοῖ «Ἐν τῷ αὐτῷ κώδικι περιέχονται καὶ αἱ ἐξῆς ἐπιστολαὶ τοῦ Γρηγορίου».

«Τῷ φιλοσοφώτατῳ Ἰωσήφ «Ἀριστοτέλης ὁ Νικομάχου—ἅπαντα ῥᾶστα πωλοῖτο». 93r—94r. Τῷ μεγάλῳ δομestίκῳ· Γινώσκοντες οἱ πολλοὶ με—τῆς τῶν ρωμαίων τύχης ἀγαθόν. 94r—96r. Ἡ ἀνωμνημ. 96r—98r. Ἐπειτα δὲ παραβάλλον τὸ κείμενον τῆς ἐν τῷ κώδικι τούτῳ ἐπιστολῆς τοῦ Γρηγορίου τῆς «Τῷ μεγάλῳ δομestίκῳ» ἀπευθυνομένης καὶ περιεχομένης ἀπὸ τοῦ φύλλου 94r πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ Μουστοξύδου ἐκδοθὲν σημειοῖ τὰς ἀκολούθους διαφορὰς. ἀξίας ἀναγραφῆς.

Μουστοξύδου σ. 1

νῦν μὲν κατ' ἄνδρα—ἀντι καταίροντες—νικῶντα τὲ—ἡμῶν γε ῥᾶστα—φιλοποιεῖ—τάγαθόν—ἀλλ' αἰ μεθ'—πλεῖστα δὲ ῥᾶστα—νεῶς καὶ οὗ τῆς ἡγρῆς οὐσίας

Μουστοξύδου σ. 2

βορέας—οὕτω διὰ πάσης—πῶς οἷη με κατακλείσθαι—σύνειμι—διείργε—

Περὶ τῶν τάφων τῶν βασιλέων κτλ. (Παραβολὴ πρὸς κώδικα Περσίων 1788, f. 71a κ. ἑ.).

Ἐπιγραφὴ τοῦ 1788 † τὰ ἐν τῷ ἡρώῳ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου βασιλέως μνημεῖα. †

Bonn. c. 203, 1 ἔμπροσθεν: ἐν πρώτοις ΡαΓ.

» 2 αὐτοῦ μεγάλου: ἁγίου Ρ.

» 3 μητρὸς αὐτοῦ Ἑλένης: ἁγίας Ἑλένης καὶ μητρὸς αὐτοῦ Ρ.

» 5 τοῦ μεγ. Κωνστ.: αὐτοῦ Ρ.

» 6—7 Ἐτέρω—μέγας: desunt Ρ.

post 10 Ζήνων: Ἐτέρω λάρναξ ἀνακητιανή· ἐν τῇ ἀπόκειται ἀναστάσιος καὶ ἀριάδνη:—Ρ. (τῆς Bonn. c. 204, 5. Τὰ 204. 1-4 Bonn. λείπουσιν ἐν Ρ.)

» 204, 7 πράσιος Θετταλή: Θετταλή Ρ.

» 9 Σαγγαρινή φλεγμονούσιος: σαγαρηνή Ρ.

» 12 υἱὸς αὐτοῦ Β: υἱὸς βασιλ Ρ.

» 14 εὐδοκίας τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Β: εὐδοκία ἢ θυγάτηρ αὐτοῦ Ρ.

» 16 Βιθυνή: δέθηνή Ρ.

» 18 ἀπόκειται Β. ἀπόκειται εὐδοκία Ρ.

» 19 τοῦ αὐτοῦ Λέοντος Β: Λέοντος τοῦ φιλοσόφου Ρ

» 20 προικοννησία Β: προικονησία Ρ.

» 21 ζῶν Β: καὶ ζώῃ Ρ.

» 205 στ. 1 παιδίον Β: παιδὶν Ρ.

» 3 δὲ Β: doest Ρ.

» 4 καὶ Β: δ Ρ.

» 5 βασιλέως Βασιλείου Β: desunt Ρ.

ται—τοσοῦτω ψυχῆς—ἐνικασιέων—συγχαιρόμέν σοι

Μουστοξύδου σ. 3

ἐκ μεσῆς σε τῆς ψυχῆς—εὐρυτέραν τέ—οἶον εἰπεῖν—ἀλλὰ καὶ τὸν ἐμὸν—τί χρὴ—χειλέων ποτὲ—σοιφρονοῦνται—κοιμήσει γε—ἀβρῶν

- » 205 στ. 5 αὐτοὶ εἰσιν B: οἱ P.
 » » 6 καλοῦ παιδίου B: καλὸν παιδίον.
 » » » καὶ μητρὸς αὐτῶν Θεοφανοῦς—αὐτῇ: ὧν μή-
 τηρ Θεοφανῶ ἢ κειμένη P.
 » » 7 αὐτοῦ B: deest P.
 » » » ἁγίου B: μεγάλου P.
 » » 9 ἡρώων—λουσιτιανοῦ B: ταῦτα δὲ
 ἐν τῷ ἡρώω τοῦ μεγάλου λουσιτιανοῦ¹
 Ἡραῖον τοῦ μεγάλου λουσιτιανοῦ²
 » » 11 βιθνοῦ B: βιθνοῦ P.
 » 11—12 παρὰ λίθου δοστρέτου B: desunt P.
 » » 15 τὴν χροιάν B: τὸ χρώμα P.
 » » 16 ῥοδοποικίλος B: ῥοδοποικίλος δοκημένη P.
 » » » ἢ γυνή B: εὐδοκία ἢ γυνή P.
 » » 17 προικοννήσιος B: προικονήσ. P.
 » » 19 προικοννήσιος B: προικονησία P.
 » 206 » 1 Δοκιμίνου B: δοκημίνου P.
 » » 2 Ἡράκλειος B: ἡράκλειος ὁ μέγας P.
 » » 5 προικονησία B: προικονησί P.
 » 10—11 Σαγγαρινὴ ἐν ἣ ἀπόκειται ἢ γυνή αὐτοῦ B
 ἐν ἣ ἀπόκειται Κωνστας ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου:
 υἱοῦ ἡρακλίου P.
 » » 12 ἱεραπολίτις B: ἱεραπολίτης P.
 » 12—13 τοῦ Κοπρωνύμου B: αὐτοῦ P.
 προστ. τοῦ Κοπρωνύμου in Par: Ἑτέρα λάρ-
 ναξ ἀπὸ λίθου προικονήσου. ἐν ἣ ἀπόκειται
 εἰρήνη ἢ γυνή τοῦ Κοπρωνύμου.
 » 14—16 ἀπὸ τοῦ ἡρώου—κατεκαύθη B: καὶ ἐκαύθη P
 » » 16 ἐπρίσθη B: ἐπρήσθη P.
 » » » ἐχρημάτισεν B: ἐχρημάτισε P.
 » » 17 συσιήματα B: συστήματα P.

1. Κιερὰ ὡς ἐπιγραφή.

2. Μελανὰ ὡς πρῶτον περιεχόμενον τοῦ κειμένου.

- Bonn. σ. 206, 17 παλατίου B: παλατίου καὶ ἀνάκτα τὰ ὄντα
 ἐν τῷ φόρῳ P.
 » στ. 18 ἐν B: ἀπὸ P.
 » » 18 Προικονησίου B: προικονησί P.
 » » 19 Ἰσαῦρος B: Ἰσαυρος P.
 » » 20 προικοννήσιος B: προικονῶ P.
 » » 22 ὁ B: deest P.
 » » 23 ἑτέρα—ἀπόκειται B: ἑτέρα πρὸς μεσημέριαν
 τοῦ αὐτοῦ ναοῦ ἧς κατελύθη καὶ ἔστιν ἀνα-
 πύς· ἐν ἣ ἀπόκεινται P.
 » 207 » 1 Ρωμαῖα B: ῥωμαῖα P.
 » » 1 τὸ B: τό ἐν P.
 » » 2 δὲ B: δὲ διαγεγραμ P.
 » » 5 τιμίου: deest P.
 » » 6 ἐν ἣ B: ἐν ἣ δὴ καὶ P.
 » » 6 παμμίαρον B: παμμίαρον (ἐκ τοῦ παμμίαρον) P.
 » » 9 πλησίον—Εὐλοχέρκου B: ἐν τῇ εὐλοχέρκῳ P.
 » » 13 αὐτοῦ B: αὐτῶν P.
 » » 14 ἵσταται B: ἐν ἣ ἵσταται P.
 » » 14 ἐν ἣ ἀπόκειται B: καὶ ἀντιέθη P.
 » » 15 ἀπὸ B: ὑπὸ P.
 » » 16 ἐπονομαζομένης B: ἐπονομαζομένης P.
 » » 19 βασιλέως B: deest P.
 » » 20—208, 3. Κι δὲ—βασιλέως B: desunt P.
 » 208 » 4 γυναικίω B: γυναικεία P.
 » » 6 βασιλέως: βασιλέως ἢ ὀρθοδοξοτάτη P.

II

Paris 1788.

φ. 1α.

Χρὴ γινώσκειν, ὅτι τὸ βυζάντιον πόλις ἦν τοῦ βύζαντος βασι-
 λέως· οὐπερ τὰ παλάτια ἦσαν ἐν τῇ ἀκροπόλει· ὁ δὲ ἐν αὐτῇ ναὸς
 ὑπῆρχε πρότερον τοῦ διός· ἐξ οὗ ἔχει τὰς μαρμαρίνους ἀψίδας, τῆς

ὑπερῆεν τῶν μεγάλων δοκίων οἱ ὑπάρχουσι τοῦ διὸς καὶ τοῦ κρό-
του αἱ τεῖλαι· δι' ὧν ἔχειν ἔθος τοῖς παλαιοῖς εἰς τὰς ἀκροπόλεις
κτιῶν τὰς ἐαυτῶν οἰκίας (ἐκ τοῦ οἰκίας) ἦγουν τὰ παλάτια· ἦρ-
χοντο δὲ ἀπὸ τοῦ τείχους ἀκροπόλεως καὶ διήρχοντο εἰς τὸν τοῦ εὐ-
γενίου πύργον· καὶ ἀνέβαινε μέχρι τοῦ στρατηγίου· καὶ ἦρχετο
εἰς τὸ ἀγυλλέως λουετρόν· ἡ δὲ ἐκεῖσε ἀψὶς ἡ λεγόμενη τοῦ οὐρδι-
κίου πάντῃ ἦν χερσαία τῶν βυζαντίων· ἀνέβαινε | κώδ. 16 | εἰς
τὰ χαλκοπρατεῖα τὸ τεῖχος ἀπὸ τῶν Τόπων· καὶ ὑπέκαμπτεν εἰς
ἀκρόπολιν· πλὴν εἰς τοῦ μιλίου ἦν τὸ τεῖχος· καθεῖσε δὲ ἐτύγγανε
πύργα τῶν βυζαντίων χερσαία· ἡτις διήρχετο εἰς τοὺς πλεκτοὺς κί-
ονας τῶν τετρακαλάρων· καὶ κατέβαινε τὸ τεῖχος ὡς εἴρηται ἀπὸ τῶν
Τόπων καὶ διικνεῖτο εἰς ἀκρόπολιν· διὰ δὲ τῶν μαγγάνων καὶ τῶν
ἀρκαδιανῶν. εἶχε πύργους τὸ ἕλιν κς· αὕτη οὖν ἐστὶν ἡ σχηματο-
γραφία τῶν βυζαντίων. Ἡ δὲ ἑτέρα σχηματογραφία ἦν μετέθηκεν
ὁ μέγας Κωνσταντῖνος, ἐστὶν αὕτη:—

Προσέθηκε τοῖσιν τὸ τεῖχος ἀπὸ τῶν εὐγενίου μέχρι τοῦ ἀγίου
Αντωνίου· ἀπὸ δὲ τῶν Τόπων εἰς τῆς Ἀγίας Θεοτόκου τῆς ράβδου·
καὶ ἀνέβαινε εἰς τὸ ἐξωκίονιον· καὶ τὸ χερσαῖον τεῖχος, ἀπὸ τοῦ
μιλίου· καὶ ἦρχετο μέχρι τῆς παλαιᾶς πόρτης τοῦ προδρόμου· καὶ
τῆς μονῆς Στόυδίου· καὶ τῆς Ἰκασίας· καὶ διήρχετο μέχρι τῆς κιν-
στέρνης τοῦ Βώνου· καὶ εἰς τὴν || κώδ. 2α || ἅγιον Μανουήλ, Σα-
εὶλ καὶ Ἰεμυήλ· ἐν τῷ τόπῳ ἀνηρέθησαν οὗτοι οἱ ἅγιοι· καὶ διήρ-
χετο εἰς τὸν Ἀρματίου καὶ μέχρι τοῦ ἀγίου Ἀντωνίου τοῦ ἐν τῇ
πλατεῖᾳ μετὰ τὸ πλατεῖα ἐσθρομένον τῶν:) ἔκαμπτεν εἰς τὸν
τοῦ εὐγενίου· διήρχετο δὲ τὸ τεῖχος ἑτη ρλδ· δέκα βασιλέων αὐ-
τοκρατορησάντων· αὕτη τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἡ σχηματο-
γραφία:—

ΠΑΡΑΠΕΜΠΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ

Τὸ ὑπ' ἀριθμὸν ΟΒ' κατάλοιπον τοῦ Λάμπρου ἀποτελεῖται ἐκ
τριῶν ἀντιγράφων τῶν παραπεμπτικῶν σημείων τῶν εὐρισκομένων
εἰς τοὺς ἀκολουθοῦς κώδικας 1) τὸν ὑπ' ἀριθμὸν 366 τοῦ Μονάχου
2) τὸν ὑπ' ἀριθμὸν 118 τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Ἀλ. Κολουδά καὶ 3)
τὸν ὑπ' ἀριθμὸν 20 τοῦ ἀρχιμανδρεῖου Ἰωαννίνων.

Τὸ πρῶτον τῶν ἀντιγράφων τούτων ἀποτελεῖται ἐκ φύλλων
27 σχήματος ὀγδόου. Ἐπὶ τῆς προσόψεως ἐκάστου φύλλου ἔχουσι
κατ' αὐξοῦντα ἀριθμὸν ἐπικαλληθῇ τὰ σχήματα τῶν παραπεμπτικῶν
σημείων ἀντιγεγραμμένα ἐπὶ μικροῦ τεμαχίου χάρτου διαφανοῦς,
ἄνωθεν δ' αὐτῶν καὶ ἐνδοτε εἰς τὰ πλάγια ἔχουσι σημειωθῇ τὰ
φύλλα τοῦ χειρογράφου, εἰς τὰ ὅποια εὐρίσκονται τὰ παραπεμπτικά
αὐτὰ σημεία. Ἄξιον σημειώσεως εἶνε ἐνταῦθα ὅτι συνήθως τὰ πα-
ραπεμπτικά σημεία τὰ ἀπαντῶντα πολλάκις ἐν τῷ κώδικι δὲν ἐπι-
καλλῶνται ἀπὸ ἀλλὰ πολλάκις. Ἡ παράθεσις πολλῶν τεμαχίων
χάρτου, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔχουσιν ἀντιγραφῇ τὰ αὐτὰ παραπεμπτικά
σημεία, δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ἐὰν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν τὸν τρόπον τῆς
ἐργασίας τοῦ Λάμπρου, τὸν ὁποῖον, ὡς νομίζω, δυνάμεθα νὰ κατα-
νοήσωμεν ἄριστα, ἐὰν ἔχωμεν πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ δεύτερον ἀντίγραφον,
τὸ περιέχον τὰ παραπεμπτικά σημεία ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 118 κώδι-
κος τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Κολουδά.

Τὸ δεύτερον τῶν ἀντιγράφων τούτων ἀποτελεῖται ἐκ δύο
φύλλων διαφανοῦς χάρτου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔχει ὁ Λάμπρος ἀντι-
γράφει τὰ παραπεμπτικά σημεία τοῦ κώδικος 118 τῆς βιβλιοθήκης
τοῦ Κολουδά κατὰ σελίδας ἀρχίσας ἀπ' ἀρχῆς ἀδιαφόρως ἐὰν ταῦτα
ἐπαναλαμβάνωνται καὶ εἰς ἄλλας σελίδας. Πλησίον τοῦ ἀντιγεγραμ-
μένου σημείου ἔχει γράφει ὁ Λάμπρος τὴν σελίδα, εἰς ἣν ἀπαντᾷ
τὸ παραπεμπτικὸν τοῦτο σημεῖον.

Ἐὰν ἔχη τις πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ δεύτερον τοῦτο ἀντίγραφον καὶ

τυσχεῖται, αὐτὸ πρὸς τὸ πρῶτον δύναται νὰ νοήσῃ ἄριστα τὴν τρέ-
πην τῆς ἐργασίας τοῦ Λάμπρου. Ὁ Λάμπρος ἐλάμβανε πρῶτον δια-
φανή χάρτην καὶ ἀντέγραφε τὰ παραπεμπτικά σημεῖα τοῦ κώδι-
κος κατὰ σειράν γράφων πλησίον αὐτῶν τὴν σελίδα, ἐξ ἧς ἀντεγρά-
φησαν, καὶ ἀδιαφορῶν ἐάν ταῦτα ὑπάρχοντα καὶ εἰς προηγουμένας
σελίδας ἀντεγράφονταν καὶ πρότερον. Ἐπειτα ἀπέκοπτε μετὰ μικρὴν
χάρτου τὰ οὕτω ἀντιγεγραμμένα παραπεμπτικά σημεῖα καὶ ἐκόλλει
αὐτὰ κατ' αὐξοῦντα ἀριθμὸν κολλῶν τὰ ὅμοια ἐμοῦ καὶ παραθέτων
τὴν σελίδα, εἰς ἣν εὗρίσκετο τὸ παραπεμπτικὸν σημεῖον. Κατὰ
ταῦτα τὴν ἀρχικὴν ἐργασίαν εὗρίσκομεν εἰς τὸ δεύτερον ἀντίγρα-
φον, τὸ περιέχον τὰ παραπεμπτικά σημεῖα τοῦ κώδικος τῆς βιβλιο-
θήκης τοῦ Κολουβά, τὴν δὲ τελειωτικὴν εἰς τὸ πρῶτον ἀντίγραφον.
τὸ περιέχον τὰ παραπεμπτικά σημεῖα τοῦ κώδικος τοῦ Μονάχου.

Τὸ πρῶτον τῶν ἀντιγράφων τούτων ἀποτελεῖται ἐκ μικροῦ
τεμαχίου χάρτου, ἐφ' οὗ ἔχουσιν ἀντιγραφῆ τὰ παραπεμπτικά ση-
μεῖα τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 20 κώδικος τοῦ ἀρχιμανδρεῖου Ἰωαννίνων
ἔνευ παραθέσεως καὶ τῆς σελίδος εἰς ἣν ταῦτα ἀπάντιται κατὰ τὴν
ἐν τόμῳ ΙΕ σελ. 223 τοῦ Νέου Ἑλληνομνημόνος δημοσιευθὲν
σχῆμα.

Περὶ τῶν παραπεμπτικῶν σημείων τῶν τριῶν τούτων κωδίκων
παρατηρεῖ ὁ Λάμπρος ἐν τῇ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἡ ὑπὸ τοῦ Μαξι-
μου Πλανούδη μετὰφρασις τῶν λεγομένων διστίχων τοῦ Κάτωνος
καὶ τὰ σχόλια αὐτῆς ἐν τῷ κώδικι τοῦ ἀρχιμανδρεῖου Ἰωαννίνων»
διατριβῇ αὐτοῦ, τῇ δημοσιευθείσῃ ἐν τῷ Ν. Ἑλληνομνημόνῳ (τομ.
ΙΕ τευχ. Β—Γ σ. 217 ἐ.) τὰ ἀκόλουθα 1 «Δὲν θεωρῶ δὲ ἀσκοπον
νὰ παραθέσω ἐνταῦθα καὶ αὐτὰ τὰ σχήματα τῶν παραπεμπτικῶν
σημείων ἐν ἰδίῳ πίνακι. 2 Θὰ μοι δοθῇ δ' εὐκαιρία ἄλλοτε ἐπ' εὐ-
καιρίᾳ τῆς ἐκδόσεως καὶ ἄλλων πολλῶν παραπεμπτικῶν σημείων ἐκ
δύο ἄλλων κωδίκων ἔχοντων πλῆθος τοιούτων σημείων ὃ καὶ πρα-
γματευθῶ τὰ κατ' αὐτὰ ἐπιλαμβανόμενος θέματος ὅπερ δὲν προσείλ-
-

1. Ἐν. ἀν. σ. 222 ἐ.

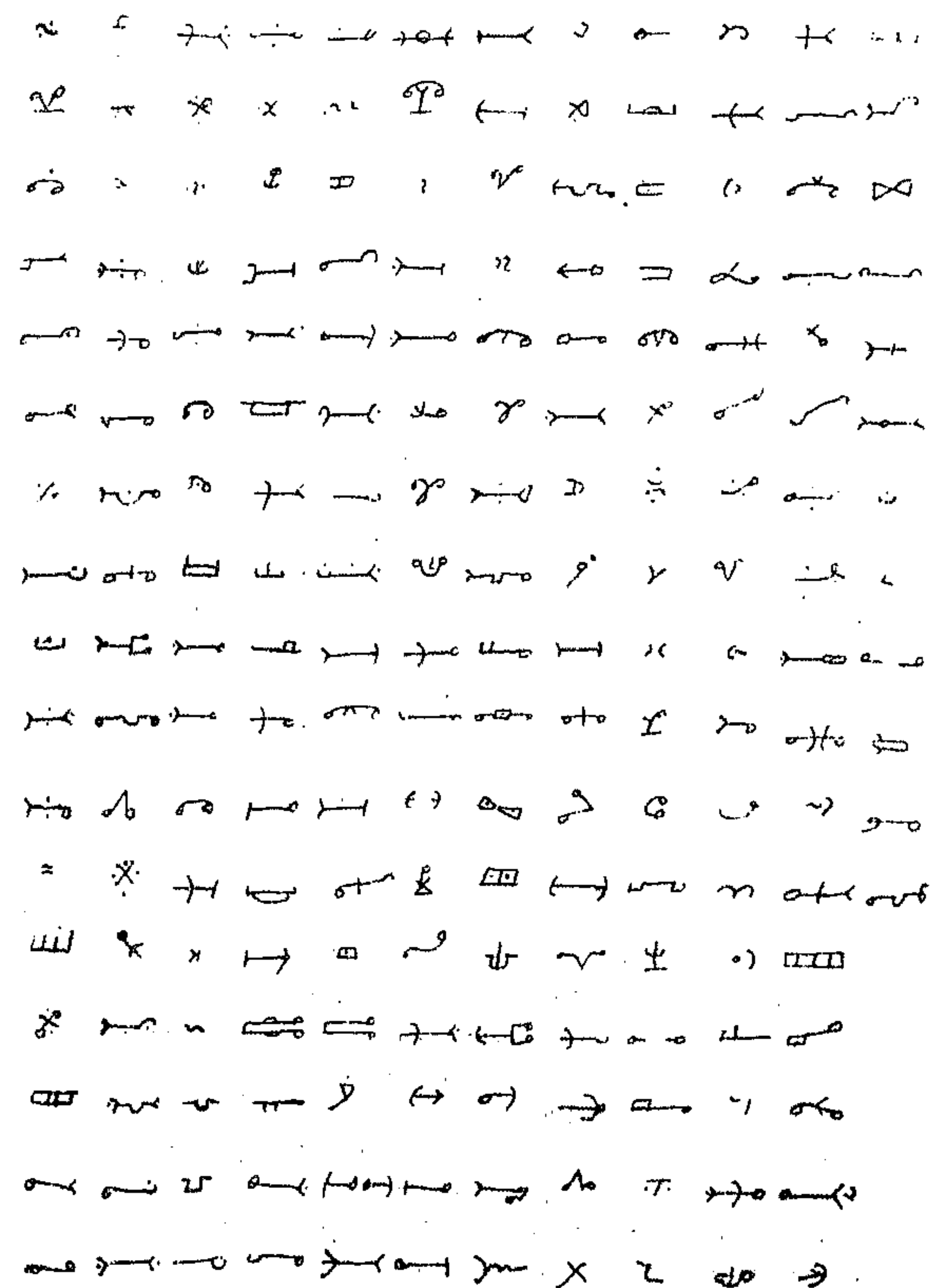
2. Ὁ πίναξ ἐδημοσιεύθη ἐν. ἀν. σ. 223.

3. Πρόκειται προφανῶς περὶ τῶν δύο ἀνωτέρω μνημονευθέντων κωδίκων
τοῦ τοῦ Μονάχου καὶ τοῦ τῆς βιβλιοθήκης Κολουβά.

κυσεν ἀκόμη μέχρι τοῦδε τὴν προσοχὴν τῶν περὶ τὴν ἐλληνικὴν πα-
λαιογραφίαν ἀσχολουμένων».

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἐκτεθέντων γίνεται δῆλον ὅτι ὁ Λάμπρος
ἐσκόπει νὰ γράψῃ ἰδίαν διατριβὴν περὶ τῶν παραπεμπτικῶν ση-
μείων καὶ πρὸς τοῦτο εἶχε συναθροίσει τὸ κατ' αὐτόν 1 ἀπαιτούμε-
νον ὕλικόν, ἀλλὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην δὲν ἐπεράτωσε. Δὲν ἐπερά-
τωσεν οὐ μόνον διότι τὰ ἐκ τοῦ κώδικος τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Κο-
λυβά ἀντιγραφέντα παραπεμπτικά σημεῖα δὲν ἔχει κατατάξει, ὡς τὰ
ἐκ τοῦ κώδικος τοῦ Μονάχου, ἀλλὰ, τὸ καὶ σπουδαιότερον, διότι δὲν
ἔχει ἐξαγάγει τὰς γενικὰς παρατηρήσεις, ἴσως δὲ καὶ τοὺς κανόνας
τῆς χρήσεως τῶν παραπεμπτικῶν σημείων. Παρὰ τὸ ἀτελὲς ὅμως
τῆς ἐργασίας ταύτης τὸ ὕλικόν τὸ συναθροισθὲν ὑπὸ τοῦ Λάμπρου
δὲν ἔπρεπε νὰ μένῃ ἀδημοσίευτον, ἔπρεπε νὰ δημοσιευθῶσι
τὰ παραπεμπτικά σημεῖα, τὰ μετὰ τόσης ἐπιμελείας καὶ προσοχῆς
ἀντιγραφέντα καὶ καταταχθέντα ὑπὸ τοῦ Λάμπρου ἐκ τῶν κωδίκων
τοῦ Μονάχου καὶ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Κολουβά. Τούναντίον, ἐφ' ὅ-
σον ἡ ἐργασία δὲν συνεπληρώθη, ἡ δημοσίευσις τῶν σελίδων, εἰς
τὰς ὁποίας εὗρηται ἕκαστον σημεῖον, δὲν εἶνε, ὡς νομίζω, ἀναγκαῖα.
Τούτου ἕνεκα παραλείπων τὰς σελίδας ἐκδίδω κατωτέρω ἐν δυοῖ
πί-
ναξιν τὰ παραπεμπτικά σημεῖα τοῦ κώδικος τοῦ Μονάχου καὶ τῆς
βιβλιοθήκης Κολουβά κατατάξας αὐτὰ κατὰ σειράν.

1. Ἐξ ἐκ τῶν λεγομένων ὑπὸ τοῦ Λάμπρου καταφαίνεται, ἐνόμιζεν οὗ-
τος ὅτι οἱ δύο κώδικες ἀρκοῦσι πρὸς καταρτισμὸν τῆς περὶ τῶν παραπεμ-
πτικῶν σημείων ἐργασίας. Ἀλλ' εἶνε φανερόν ὅτι καὶ ἄλλοι κώδικες ἔπρεπε
νὰ μελετηθῶσιν ὅπως οὕτω ἐξαχθῶσιν ἀσφαλῆ πορίσματα περὶ τῆς χρήσεως
τῶν παραπεμπτικῶν σημείων καὶ τῶν τυχόν ἐπικρατούντων κανόνων ἐν τῇ
χρῆσει αὐτῶν. Πρέπει ἐπίσης, ὡς νομίζω, νὰ συγκριθῶσι τὰ παραπεμπτικά
σημεῖα πρὸς τὰ κρυπτογραφικά, πρὸς τινὰ τῶν ὁποίων ἔχουσι μεγάλην ὁ-
μοιότητα, καὶ νὰ ἐρευνηθῇ τὸ ζήτημα ἐάν ἡ ὁμοιότης αὕτη εἶνε τυχαία ἢ
ἔχῃ σημασίαν τινὰ καὶ ποῖαν.

Παραπεμπτικά σημεῖα τοῦ κώδικος 366 τοῦ Μονάχου

Παραπεμπτικά σημεῖα τοῦ κώδικος 118 τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Κολυβᾶ

Ἄξιον σημειώσεως εἶνε τέλος ἐνταῦθα ὅτι ὁ Λάμπρος ἐν ἰδίῳ τεμαχίῳ χάρτου ἔχει σημειώσει τὰ ἀκόλουθα περὶ τοῦ κώδικος τοῦ Μονάχου.

«Μονάχου 366 ἑῶι ἀγίων

Περγ. X: XI: κατὰ δύο σελίδας

Ἡ γραφή ἀνωθεν τοῦ χαρακώματος

Τὰ σημεῖα παραπομπῆς νὰ γείνωσι λεπτὰ μὲ εὐθείας καὶ στραγγυλὰς γραμμάς.

Λείπουσι κεκομμένοι αἱ ἐξωθεν ὄσαι τῶν γ. 20, 34, 67—70, 90, 111, 127, 132, 141, 144, 145, 148, 152, 156, 159, 174—6, 180, 184—7, 191, 197—9, ἀλλ' οὐδὲν σημεῖον περιεῖχον ὥστε δὲν ἐκόπησαν ὑπὸ τινος ἐπιδιώκοντος νὰ ἔχη συλλογὴν τοιούτων.

Τινὰ σημεῖα (σημειούμενα ἐν τῇ διαφανεί δι' ἀριθμῶν μελανῶν διπλᾶ ἐν τῇ ᾧα, ἀλλ' ἐν τῷ κειμένῳ χωρισμένα, διότι ἡ λέξις χωρι-

σμένη εἰς δύο στίχους. Οὕτως ἐν φύλλοις βδ. 4α. δα. 9α. 206. 96.6
115r 1236. 228α.

Τὰ σημεῖα βραχύτερα ἐνίοτε ἐν τῇ ᾧ καὶ μακρότερα ἐν τῷ κει-
μένῳ. Ἐλήφθησαν παρ' ἐμοῦ ἀδιαφόρως ἐκ τοῦ κειμένου ἢ ἐκ τῆς
ᾧας.

Τὰ σχόλια συνήθως ἀπλᾶι λέξεις ἢ ἐνίοτε καὶ μικρότεραι φρά-
σεις. Εὗρηνται δὲ τὰ παραπεμπτικὰ σημεῖα μετὰ τῶν σχολίων τοῦ-
των ἐν τῇ ᾧ πρὸς τῇ ράχει ἢ τῇ ἔξω ἢ τῇ μεταξὺ τῶν δύο σε-
λίδων ἢ ἄνω ἢ κάτω πλησίον τῶν οἰκείων σημείων τοῦ κειμένου.

Ἐν φ. 221α, τῷ τὰ περισσότερα παραπεμπτικὰ σημεῖα ἔχοντι,
εὗρισκονται 16 τὸ ἕλόν διάφορα ἀλλήλων παραπεμπτικὰ σημεῖα.

Κ. Ι. Δ.

ΓΟΔΟΦΡΕΙΔΟΥ LANGEN

ΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΛΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμὸν PK καταλοῖπῳ, τῷ φέροντι τὴν ἐπιγραφὴν
Γοδοφρείδου Langen περιγραφή τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντι-
νουπόλεως λατινιστί¹ εὗρηνται καὶ τρεῖς ἐπιστολαὶ τοῦ Δόκτορος
Herding, βοηθοῦ τῆς ἐν Gießen βιβλιοθήκης. Αἱ ἐπιστολαὶ
αὗται ἀπευθύνονται πρὸς τὸν Λάμπρον γραφεῖσαι ἢ μὲν πρώτη τῇ
29 Αὐγούστου 1907, ἢ δὲ δευτέρα τῇ 15 Σεπτεμβρίου 1907 καὶ
ἡ τρίτη τῇ 11 Ἰανουαρίου 1908.

Ἐν τῇ πρώτῃ ἀναφέρει ὁ Herding τῷ Λάμπρῳ ὅτι ἡ διεύ-
θυνσις τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Gießen ἀνέθηκεν εἰς αὐτὸν τὴν ἀντι-
γραφὴν τοῦ περὶ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔργου τοῦ
Langen, τὴν ὅποیان εὐχαρίστως θέλει κάμει. Ἐν τούτοις πρὸ τοῦ
ἀντιγράψαι τὸ κείμενον ἀποστέλλει αὐτῷ περιγραφὴν τινα τοῦ χει-
ρογράφου τοῦ περιέχοντος τὸ κείμενον. Ἰδοὺ ἡ περιγραφή αὕτη τοῦ
χειρογράφου τοῦ Gießen.

Der Schrift nach dürfte sie (die Handschrift) etwa
aus dem 18. Jahrh. stammen, sie ist nach einer Notiz des
weiteren Besitzers auf der ersten Seite abgeschrieben aus
einem Codex des 15. Jahrh. in dem sich auch noch andere
kleinere Arbeiten aus der Heiligen — und Profangeschi-
chte z. T. von Schulerhand geschrieben befanden. Die
rechte obere Ecke des ersten Blattes ist abgerissen und
durch anderes Papier ersetzt, auf dem eine dritte Hand
das Fehlende ergänzt hat. Von dieser selben 3. Hand
stammt auch die Bemerkung: Edita jam sunt duo hęc Mss.

1. Ποβλ. Γ. Χαριτάκη κατάλογον σ. 124.

Es sieht so aus, als ob das auch schon auf dem jetzt verloren gegangenen Stück gestanden habe und ergänzt sei wie die erstern Zeilen der folgenden Randbemerkung. Wo diese Handschrift allerdings veröffentlicht ist, weiss ich nicht. Die Abschrift ist von dem Besitzer nach dem original durchkorrigiert. Die Vorlage hatte sehr viel abbreviaturen, die der Abschreiber manchmal falsch aufgelöst hat. Der Besitzer, derselbe von dem die Bemerkung «Ex codice...saeculi XV» auf der ersten Seite geschrieben ist, hat öfter am Rand die genaue Schreibung der original Handschrift notiert und die richtige Auflösung der Abkürzungen dazu geschrieben. 1 Seite 48 bricht der Text mitten in Satz ab, das Wort «nostras» ist durchgestrichen und der Besitzer hat dafür «e.t.c.» drübergeschrieben. Ich denke mir, dass sich etwa ein Professor von einem Studenten hat die Originalhandschrift abschreiben lassen. Der Student ist 's dann wohl müde geworden». 1

Ὁ Herding φρονεῖ ὅτι τὸ ἔργον δὲν ἔχει ἀξιῶν τινα, ἐν τοῦτοις εἶνε πρόθυμος νὰ ἀντιγράψῃ τὸ περὶ ἁλώσεως ἔργον, τοῦ ὁποίου στέλλει καὶ ἀντίγραφον τῆς πρώτης σελίδος.

Ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐπιστολῇ ἀναγγέλλει ὁ Herding τῷ Λάμπρῳ ὅτι σὺν τῇ παρούσῃ ἀποστέλλει αὐτῷ καὶ τὸ ἀντιγραφὸν κείμενον τοῦ περὶ τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔργου τοῦ Langen.

1. Ἀξιὸν σημειώσεως εἶνε ἐνταῦθα ὅτι ἐν τέλει τοῦ ἀντιγραφέντος κειμένου παρατηρεῖ ὁ Herding τὰ ἀκόλουθα: Aus der Bemerkung p. 7 Quod olim non perquam Grande legi geht hervor dass die Abschrift von demselben Mann gemacht ist, von dem auch die Korrektur herrührt, die ich Ihnen nemlich als 2 Hand oder Schrift des Besitzers bezeichnet habe.

Dagegen ruhren von einer jüngeren Hand die Randbemerkungen, die mit Lg. forte oder mit forté eingeleitet werden, auf p. 15. 23. 37. Her. 100 habe das erst später gemerkt, konnte sie daher nicht mehr in der Abschrift besonders kennzeichnen.

Ἐν τῇ τρίτῃ ἀπαντῶν ὁ Herding εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ Λάμπρου τὴν δὲν ἐν τέλει τοῦ περὶ ἁλώσεως ἔργου Ε παρατηρεῖ.

«Nun habe ist die Handschrift noch einmal angesehen auch Freunde und Kenner gefragt, aber ich sowohl wie die anderen Herrn können das Zeichen nicht erklären. Einer vermutet, es solle nur ein Schlusszeichen sein, ein Schnörkel, wie man ihm wohl macht, wenn man froh ist fertig zu sein. Ich dachte es bateute vielleicht «correxī». Es konnte auch der Anfangsbuchstabe des Namens des Abschreibers sein».

Ταῦτα περὶ τοῦ περιεχομένου τῶν τριῶν ἐπιστολῶν τοῦ Herding. Ὡς πρὸς δὲ τὸ ἀντίγραφον παρατηροῦμεν τὰ ἑξῆς:

Τὸ ὑπ' ἀριθ. PK κατάλοιπον ἀποτελεῖται 1) ἐξ ἐνὸς φύλλου, τοῦ σταλέντος ὑπὸ τοῦ Herding ὡς δείγματος πρὸς τὸν Λάμπρον, ὡς ἐκ τῆς πρώτης ἐπιστολῆς τοῦ Herding γίνεται δῆλον καὶ 2) ἐξ ἐνὸς τετραδίου, ἐν τῷ ὁποίῳ ἔχει ὁ Herding ἀντιγράψῃ τὸ κείμενον. Τὸ τετράδιον τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ φύλλων 16, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ 3α καὶ 16β εἶνε ἄγραφα. Ἡ ἐπιγραφή τοῦ ἔργου εἶνε ἡ ἀκόλουθος:

«Ad clarissimum virum magistrum
Gotschalcum de Meschede, sactae The-
ologiae interpretem subtilissimum
atque Professorem eximium Historia
excidit et ruinae Constantinopo-
litanæ urbis, per Gotfri-
dum Langen in-
cipit

Ἡ δὲ τοῦ περιθωρίου τοῦ πρώτου φύλλου σημείωσις ἡ ἑξῆς:

Edita jam sunt
duo haec Mss.

Ex codice in quo haec
occurrunt

Discipuli Germanici de sancti
ejusdenque promptuarium mira-
culorum B Mariae, item
Kalendarium de festis sancto-
rum intimandis: quibus sub-
iunguntur historica quaedam
et chronologica nec non
hoc Gottfr. Langen opus-
culum. Scripta sunt
omnia circa medium
saeculi XV

Ἐκ τῆς ἀνωτέρω σημειώσεως γίνεται δῆλον ὅτι τὸ περὶ ἀλώ-
σεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔργον τοῦ Langen εἶχεν ἤδη ἐκ-
δοθῆ, δὲ. Ὁ Λάμπρος ἐν τῇ διατριβῇ αὐτοῦ «Μονοδία καὶ θρήνοι
ἐπὶ τῇ ἀλώσει τῆς Κωνσταντινουπόλεως» τῇ δημοσιευθείσῃ ἐν Ν.
Ἑλληνομνήμονι (τόμ. 5 τοῦ 1908 σ. 190 ἑ.) λόγον ποιούμενος περὶ
τοῦ ἔργου τούτου τοῦ Langen καὶ τοῦ ὑπὸ τοῦ Herding
σταλέντος αὐτῷ ἀντιγράφου τοῦ ἔργου τούτου ἐκ τῆς βιβλιοθήκης
τοῦ Giessen προσθέτει ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Langen ἐξετυ-
πώθη τῷ 1823 ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «De capta a Mehemothe
II Constantinopoli Leonardi Chiensis et Codofridi Langi
narrationes sibi inuicem collatae Recensebat et
notis illustrabat I. Bapt l'Eucy Doctor Sorbonicus abbes
praemonstrati. Lutitiae Parisiorum 1823» ὡς ὁ Zinkeisen
ἀναφέρει¹. Ὁ Zinkeisen μάλιστα προσθέτει ὅτι ἀφορμὴν πρὸς
ἐκδόσιν τοῦ ἔργου τούτου τοῦ Langen ἔδωκε κώδιξ ἀγορασθεὶς ἐν
Νυρεμβέργῃ, ἐν ᾧ περιείχετο καὶ τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Langen, ὁπερ

1. Πρβλ. Geschichte des osmanischen Reiches. Ἐν Ἀμβούργῳ 1840 τομ. Α' σ. 823, σημ. 1.

ὅμως μετ' ἀκριφεστέραν ἐξέτασιν ἀπεδείχθη ὅτι περιείχεν ἐπεξειρ-
γασμένον τὸ κείμενον τοῦ Λεονάρδου τοῦ Μιτυλήνης.

Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι δυσκόλως δυνάμεθα νῦν δεχθῶμεν ὅτι ὁ γρά-
φας ἐν τῇ ἡμετέρῳ κώδικι «edita jam sunt duo haec Mss»
εἶχεν ὑπ' ὄψει καὶ τὴν ἐκδόσιν ταύτην, ὡς φροναὶ ὁ Λάμπρος.
Ἀφοῦ τὸ ἡμέτερον ἀντίγραφον ἐγένετο κατὰ τὸν 18 αἰῶνα, δὲν
ἠδύνατο βέβαια νῦν ἀναφέρειν ἐκδόσιν τοῦ ἔργου τοῦ Langen γενο-
μένην κατὰ τὸν 19 αἰῶνα. Κατὰ ταῦτα πλὴν τῆς ἐκδόσεως ταύτης
τοῦ Bapt. l'Eucy τοῦ 1823 ἔχομεν καὶ δύο ἄλλας τύποις γενομέ-
νας ἐκδόσεις τοῦ ἔργου τοῦ Langen.

Ἀξίον σημειώσεως εἶνε ἐνταῦθα ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ Λεονάρδου τοῦ
Χίου τοῦ χρηματίσαντος ἐπισκόπου Μιτυλήνης¹ συγγραφεῖσα ἱστο-
ρία τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων ἔχει
πολλάκις ἐκδοθῆ τύποις 2. Ἡ προχειροτέρα δι' ἡμᾶς ἐκδόσις εἶνε ἡ
ἐν τῇ ἑλληνικῇ πατρολογίᾳ τοῦ Migne, τόμ. 159 σ. 923—944.
Ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ τὸ ἔργον τοῦ Λεονάρδου φέρει ἐπιγραφὴν:

«Leonardi chiensis historia C)politanae urbis a Mahu-
mete II captae per modum epistolae die 15 Augusti anno
1453 ad Nicolaum V Rom pont».

1. Περὶ τοῦ βίου τοῦ Λεονάρδου τοῦ Χίου παρέχει ἡμῖν πλείστας εἰδή-
σεις ὁ Κάρολος Χόφ ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ ἔργου τοῦ Λεονάρδου «De Lesbo a
Turcis capta epistola Pii papae II missa. Regimonti 1886» ἐν ἡ προτάσει
βιογραφίαν τοῦ Λεονάρδου. Ἐκ τῆς βιογραφίας ταύτης ἠνέκτησε τὰς ὀλίγας
εἰδήσεις, αἷς παρέχει ἡμῖν ὁ Σάβας ἐν τῇ Νεοελληνικῇ αὐτοῦ φιλολογίᾳ
(σ. 100).

2. Περὶ τῶν ἐκδόσεων τοῦ ἔργου τούτου τοῦ Λεονάρδου πρβλ. Legrand
Bibl. hell. τοῦ 16 καὶ 19 αἰῶνος τομ. 3 σ. 428 καὶ 429 καὶ τὸν 4 τομ. σ. 57.
Ἔτι τὰ προλεγόμενα ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ ἔργου παρὰ Migne (Πατρ. Ἑλλ.
τομ. 159 σ. 923) καὶ ἐν Repertoire des sources historiques du moyen age
τομ. 2 σ. 2805. Καὶ ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Dethier παρασκευασθέντι ἀλλὰ μὴ ἐκδο-
θέντι τῷ τῶν Monumenta Hungar. hist. XXI μέρος. 1 περιείχετο πλὴν ἄλ-
λων κατὰ τὸν Κρουμβάχερ καὶ ἡ «5 Ἡ πολλάκις ἐκδοθεῖσα ἐπιστολὴ τοῦ
Λεονάρδου Χίου περὶ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως μετὰ παρεκ-
βολῆς τοῦ ἐκδότου (σ. 558—619). 6 Ἡ αὐτὴ ἐπιστολὴ ἰταλιστὶ κατὰ τὴν
ἀρχικὴν ἐκδόσιν τοῦ 1568 (σ. 621—663) (Πρβλ. Κρουμβάχερ κατὰ μετάφρ.
Σωτηριάδου ἱστορ. τῆς βυζ. λογ. τομ. Α' σ. 629 πρβλ. ἐτι καὶ σ. 632).

*Αρχεται δὲ οὕτω·

«Leonardus Chiensis, archiepiscopus Mitylenaeus
Nicolao V Pont Max.

Plere mihi magis licet, beatissime pater».

Συγκρίνοντας τὸ ἐκδεδωμένον τοῦτο κείμενον τοῦ Λεονάρδου τοῦ Χίου περὶ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως πρὸς τὸ ἡμέτερον κείμενον τοῦ Langen παρατηροῦμεν ὅτι τὸ κείμενον τοῦ Langen οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ περίληψις τις, ἄνευ οὐδεμιᾶς αὐτενεργείας, τοῦ κειμένου τοῦ Λεονάρδου.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω εἰρημένων γίνεται δῆλον ὅτι τὸ κείμενον τοῦ Langen περὶ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπερ δὲν εἶνε πρωτότυπον ἀλλ' ἀπλή περίληψις ἄνευ αὐτενεργείας τοῦ περὶ ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔργου τοῦ Λεονάρδου τοῦ Χίου, ἔχει ἐκδοθῆ τύποις τρις καὶ ἐπομένως δὲν εἶνε ἄξιον ἐκδόσεως. Δυστυχῶς δὲν δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ τύποις ἐκδεδωμένον κείμενον τοῦ Langen, ὁπότε ἡ σύγκρισις τούτου πρὸς τὸ ἡμέτερον καὶ ἡ εὑρεσις τῶν τυχόν διαφορῶν μεταξὺ τῶν δύο τούτων κειμένων ἤθελεν εἶσθαι εὐκολωτάτη, ἢ ἀλλ' ὅσον μεγάλοι καὶ ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι εἶνε αἱ διαφοραὶ μεταξὺ τοῦ ἡμετέρου κειμένου καὶ τοῦ τύποις ἐκδεδωμένου, ὑπόθεσις ἡ ὅποια βεβαίως πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἀπιθανωτάτη. Δὲν δύνανται αὐταὶ νὰ δικαιολογήσῃσι τὴν ἐκδοσιν καὶ τοῦ ἡμετέρου κειμένου, ἀφοῦ μάλιστα τούτου ἐλλείπει τὸ τέλος μὴ ἀντιγραφέν.

Κ. Γ. Δ.

ΚΕΡΚΥΡΑΪΚΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ

Τὸ ὑπ' ἀριθμὸν ΡΛ' κατάλοιπον ἀποτελεῖται ἐξ ἐνὸς ἀντιτυπου τοῦ γνωστοῦ ἔργου τοῦ Λάμπρου τοῦ φέροντος ἐπιγραφὴν «Κερκυραϊκὰ ἀνέκδοτα ἐκ χειρογράφων ἁγίου Ὁρους, Κανταδριχίας, Μονάχου καὶ Κερκύρας νῦν πρῶτον δημοσιευόμενα» καὶ τυπωθέντος τῷ 1882 ἐν τῷ τυπογραφείῳ τοῦ Παρνασσοῦ. Μεταξὺ τῶν ἐν τῷ τόμῳ τούτῳ ἐκδεδωμένων ἔργων εἶνε καὶ τὰ ἀκόλουθα δύο 1. «Ἀρσενίου ἀρχιεπισκόπου Κερκύρας ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον Θερίνον τὸν μάρτυρα» (σ. 9—22) καὶ 2. «Στίχοι ἱαμβικοὶ τοῦ σοφωτάτου Κερκύρων κύρ Νικολάου γεγονότες ἐπὶ τῇ παραιτήσει αὐτοῦ» (σ. 30—41). Τῶν ἔργων τούτων τὸ πρῶτον ἐξεδόθη ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 189 κώδικος τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Κουτλουμουσίου (φ. 107α—118α) γραφέντος ὡς πρὸς τὸ μέρος τοῦτο κατὰ τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα¹. Τὸ δεύτερον ἐξεδόθη ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν CCXII ἑλληνικοῦ κώδικος τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Μονάχου. Ἐν τῇ ἐκδόσει ὅμως ταύτῃ εἶχε ὑπ' ὄψει ὁ Λάμπρος καὶ τὰς ὑπὸ τοῦ Μουστοξύδου γενομένας πρότερον ἐκδόσεις ἐκ τοῦ Λαυρεντιακοῦ (P)mi v cod X) καὶ τοῦ Βατικανοῦ (ὑπ' ἀριθ. CVII) κώδικος, τῶν ὁποίων τὰς γραφὰς σημειοὶ κάτωθεν τοῦ ἐκδοθέντος κειμένου². Μετὰ τὴν ἐκδοσιν τύποις τῶν δύο τούτων ἔργων, τὴν γενομένην, ὡς ἐσημειώσαμεν ἀνωτέρω, τῷ 1882, παρέβαλεν ὁ Λάμπρος τὸ ἐκδοθὲν κείμενον τοῦ πρώτου πρὸς αὐτὸν τὸν ὑπ' ἀριθ. 182 κουτλουμουσιακὸν κώδικα ἐξ ἀντιγράφου τοῦ ὁποίου εἶχεν ἐκδώσει, ὡς ἀνωτέρω ἐσημειώθη, τὸ πρῶτον τῶν ἔργων τούτων³, τοῦ δὲ δευτέρου πρὸς τὸν ὑπ' ἀριθμὸν 17 (φ. 231β κ.ε)

1. Παρβλ. ἐν. ἀν. σ. 6 β. Κατὰ τὸν Λάμπρον «ὁ κουτλουμουσιακὸς κώδιξ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὁ μόνος περιέχων αὐτὰ» (ἐν. ἀν. σ. 7).

1. Παρβλ. ἐν. ἀν. σ. 24 ε.

2. Τοῦτο βεβαίως δηλοῖ τὸ ἐν ἀρχῇ διὰ μελάνης ὑπὸ τοῦ Λάμπρου σημειούμενον «Παραβλήθη πρὸς τὸ ἐν τῷ ὑπ' 189 φ. 107α—117 β κουτλουμου-

κώδικα τοῦ Κουτλουμουσίου ἐν τῷ ὁποίῳ εὑρίσκεται τὸ ἀνωτέρω ἔργον τοῦ Κερκύρας Νικολάου. Τὰς διαφόρους γραφὰς ἔχει σημειώσει ἐν τῷ περιθωρίῳ ὡς πρὸς τὸ πρῶτον, ἐν τῷ κειμένῳ αὐτῷ ὡς πρὸς τὸ δεύτερον.

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων ἄξιαι λόγου καὶ ἀναγραφῆς εἶνε αἱ ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ σημειούμεναι διόφοροι γραφαί, τῶν ὁποίων αἱ πλείεσται εἶνε ἀναμφιδόλως καὶ αἱ ὀρθαί.

Ἐν τῷ πρώτῳ τῶν κειμένων τούτων ἔχουσι σημειωθῆ αἱ ἐξῆς διόφοροι γραφαί. Ἐν σ. 11 στ. ἡ μετὰ τὸ «σὺ μὲν οὖν» προστίθεται «ὅ γάρ ταῦτα πάντα καταπερρόνεται». Ἐν σ. 13 στ. 8 ἀντὶ «ἐποινετέον» γέγραπται «ἐπανιτέον». Ἐν σ. 16 στ. 4 ἀντὶ «τὴν προκειμένην» γέγραπται «τῶν προκειμένων». Ἐν σ. 17 στ. 1 ἀντὶ «πεπλήγει» «ἐπλήγη». Ἐν σελ. 18 στ. 27 ἀντὶ «τότε ὁ Τίγρις» «ὁ τε Τίγρις» καὶ ἔχει σημειωθῆ ἐν τῇ ὥσ «ἄλλη ὁμῶς χειρὶ προσετέθη κακῶς ἔμπροσθεν τοῦ ὁ ἐν τ». Ἐν σ. 19 στ. 1 ἀντὶ «κινεοῦνται» «κενοῦνται». Ἐν σ. 20 στ. 22 ἀντὶ «αὐτόν» «αὐτόν» στ. 25 ἀντὶ «τηλικούτων» «τηλικαύτην» καὶ στ. 28 ἀντὶ «ἀνέμεινε» «ἀνέμενε».

Ἐν δὲν τῷ δευτέρῳ αἱ ἀκόλουθοι¹.

Σελ.	Στίχ.	Ἀντὶ	Γράφ.
30	2	μὴ κάμνης	μὴ κάμνε
»	2	περιττὰ	περισσά
»	7	τοῦτ' ἐστὶ	τοῦτ' ἔστι
»	10	κρύφ' ἄλλα	κρύφαλα
»	14	τῆξίς ἐστι	τῆξις ἐστὶ
»	15	τοῖς	τῶν
»	16	σωζόντων	σωζόντων

σιακῶ κώδικι ὑπάρχον ἀντίγραφον». Ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν κωδίκων τῶν βιβλιοθηκῶν τοῦ Ἀθωγράφου ἐν τοῖς ὑπ' ἀριθμῷ 3086 (17) καὶ 3262 (189) κώδικες τῆς μονῆς Κουτλουμουσίου σημειοῖ ὁ Λάμπρος τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοσιν τῶν δύο τούτων κειμένων (πρὸβλ. τομ. Α' σ. 276 καὶ 295).

1. Δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα ὅτι αἱ διόφοροι γραφαὶ ἐν τῷ δευτέρῳ κειμένῳ, ἐν ᾧ πρόκειται περὶ παραβολῆς πρὸς νέον κώδικα, εἶνε πολὺ περισσότεραι τῶν ἐν τῷ πρώτῳ. Ἀξίον σημειώσεως εἶνε ἐνταῦθα ὅτι ἡ ἐπιγραφή τοῦ ἔργου ἐν τῷ ἡμετέρῳ κώδικι εἶνε ἡ ἐξῆς «Στηλογραφία τῆς ἐμῆς κηδίας. Στίχοι τοῦ Κερκύρας πρὸς τὴν παραίτησιν αὐτοῦ».

»	18	ἡ	ῆ
»	18	ὡς	καὶ
»	19	αὐτὸν	αὐτῶν
»	32	μάλης	μέθης
»	33	πλησιάση	πλησιάζει
»	35	τις εὐθέως	τις εὐθέως
»	41	ποιὰ	ποία
32	54	γὰρ ἦλθον	προῆλθον
»	60	φέρειν	φέρων
»	61	μάλιστα	μάλλιστα
»	62	ἡσυχάζειν	ἡσυχάζειν
»	62	ἁρμόσει	ἁρμόσει
»	65	διδαχῆς	διδαχῆς
»	65	πονηρίαν	πονηρίας
»	69	συνιών	συνιδιών
»	70	ἔσται	ἔστω
33	74	εὐστόχως	εὐστόμως
»	82	πλήρη φρίκης	φρίκης πλήρη
»	88	ταῦτα	αὐτὰ
»	88	λόγῳ μακαρίσῃ	μακαρίσῃ λόγῳ
»	89	Μιλῆσια	μειλίχια
»	90	σαφῶς	σοφῶς
»	90	ἀκούσαι	ἀκούση
»	90	παροιμίαν	παρρησίαν
»	91	θράνος	θρήνος
34	99	θέλης	θέλεις
»	101	ψάροι	ψάρες
»	105	φαγεῖν	φυγεῖν
»	105	μόνος	μόνον
»	106	τὸν	τὸ
»	106	λόγον	λέγειν
»	107	ἐκλαλητέον	οὐ λαλητέον
»	109	πρὸ' ἀξίαν	παραξένων
»	110	θεοῦ	θείαν
»	117	ἔδοξεν	ἔδειξεν
»	119	θέμις	θέμης
»	124	πάντα πᾶσι	πάνταπασι

35	130	κτανεῖν	κτανεῖ
»	130	ταῖς	ταῖς
»	136	ἀπέλθης	ἀπέλθῃ
»	137	ἐν βίῳ	ἐν μέσῳ
»	138	σοφοῖς δ'	σοφοῖς
»	139	ὄνυχον βέλη	βέλη ὄνυχου
»	141	ἀπαρέστω	ἐναρέσκειν
»	141	κρίνων	κρίνω
»	142	παττάλευε	πάντα λέγε
»	145	τὸν ζήλον	τῶν ζήλων
»	146	τὴν φυλακὴν	τῇ φυλακῇ
»	151	μακρόθεν	γωνίᾳ
36	152	ἀκομφὸς εἶμι	ἀκομφος εἰμί
»	152	μετακλίσεις	μετακρίσεις
»	154	ἃ στενὴ γνώμη φέρει	ἀσθενὴ γνώμη λέγειν
»	158	καὶ	καὶ
»	158	τὴν διαρτίαν	τῇ διαρτίᾳ
»	159	μικτὸν	φρικτὸν
»	164	τάς	τοὺς
»	165	ζῆν	ζῆν
»	171	παύσῃ	παύσαι
»	173	ἐκθύμως	ἐνθέτως
»	178	οἴμοι	οἴμοι
37	182	ποιόν	ποιόν
»	182	οἶόν ἐστι	οἶόν ἐστι
»	191	σύμπασα	ξόμπασα
»	192	ζῆν	ζῆν
»	198	τι δέ	δέ τι
»	199	κακία	καρδία
»	202	φύγοι	φύγη
»	203	πηγνύντος	πηγνύντος
»	205	δυσμενοῦς	δυσμενῶς
»	206	καλῶς	κακῶς
38	209	κακῶς	βαβαί
»	211	φύγοιμι	φεύγοιμι
»	214	προσελθὼν	προελθὼν
»	218	γραφῇ	γραφαῖς

»	218	τροφῶν	γραφῶν
»	219	τροφῇ	τροφῇ
»	219	προσλαλεῖν	προσλαλή
»	221	ζῆν μόνον	ζῆν μόνον
»	226	κλίνει	κλίνει
»	227	οὖν τί πάθω	ὦ τί δράσω
»	230	άλωτά	άλωτά
»	231	ἔξεστιν	ἔνεστιν
39	237	ἀεὶ κόκλοις	κόκλοις ἀεὶ
»	238	ἐξ ἀμπληξίας	ἐξ ἀπληξίας
»	239	κατακρίνουσι δ'	κατακρίνουσιν
»	245	καθίσω	καθήσω
»	246	ἔχων	ἔχω
»	249	πάντα πᾶσι	παντάπασιν
»	249	τρόπον	τύπον
»	252	τέλος	πάλιν
»	254	πέφθακεν ὅς	ὅς ἐκτρέχων
»	258	νυμφαγωγῆσονται	νυμφαγωγῆσαντι
»	259	ἔδνα	ἔδνα
»	262	ἐν τῷ μέσῳ τις	ἐν τῷ μέρει τις
»	262	σκελετοστάτω	σκευοστάτω
40	263	μελανούρων	μελανούδων
»	264	τῇ	καὶ
»	266	ἀρχικὸς	σαρκικὸς
»	268	πῶς παραστήσω	παραστήσω τῷ
»	276	μετεγγράφουσι	μεταγράφουσι
»	278	ἔχον	ἔχει
»	280	στέλλεσθε	στέλλετε
»	286	σύμπασα	ξόμπασα
41	289	παρηνώχλησα	κατηνώχλησα
»	295	στιγμὸς καὶ μισητὸς	μισητὸς καὶ στιγμητὸς
»	305	εὐδοξίαν	εὐπραξίαν

Ἄξιον τέλος σημειώσεως εἶνε ὅτι ἐν τῷ ἡμετέρῳ κώδικι παραλείπονται οἱ στίχοι 92 καὶ 93, 127 καὶ 306—310, ἔχουσι δὲ οἱ ἀκόλουθοι στίχοι ὡς ἐξῆς τεθῆ· οἱ στίχοι 185 καὶ 186, 186 καὶ 185 καὶ οἱ στίχοι 258 καὶ 259, 259 καὶ 258.

τοῦτο, τὸ τοσοῦτον γνωστὸν, νὰ ἐνόμιζεν ὅτι πρόκειται περὶ ἀνεκδότου ἔργου ¹.

Κ. Ι. Δ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΔΟΜΙΑΣ ΤΗΣ ΑΓΙΩΤΑΤΗΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Περὶ τῆς οἰκοδομίας τῆς ἀγιωτάτης τοῦ Θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας

Τὸ ὑπ' ἀριθμὸν ΡΟΗ' κατάλοιπον τοῦ Λάμπρου περιέχει τὸ γνωστὸν «περὶ οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας» ἔργον ἀντιγραφὴν ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν ΒΒ φ. 222 ἐ κώδικος τῆς ἐν Ἀθῶνι μονῆς τοῦ Καρακάλλου. Τὸ ἔργον τοῦτο ἔχει ἐκδοθῇ τύποις ἐν τῷ Κωδινῷ τοῦ Bokker (σ 30 ἐ) καὶ ἐν τῇ πτυρολογίᾳ Migne (τομ. 157 σ. 614 ε) ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Περὶ τῆς οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας». Ὡς γνωστὸν τὸ ἔργον τοῦτο σώζεται εἰς πλείστους κώδικας τῶν ὁποίων τὸ κείμενον ἐνίοτε παραλλάσσει ἀρκούντως. Περὶ τῶν παραλλαγῶν τούτων καὶ καθόλου τοῦ κειμένου τῆς περὶ τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας διηγήσεως παρέσχεον ἡμῖν ἀρκούσας εἰδήσεις ὁ Th. Preger ἐν τῇ διηγησείᾳ αὐτοῦ «Die Erzählung von Bau der Hagia Sophia» τῇ δημοσιευθείσῃ ἐν τῇ Byzantinische Zeitschrift (τομ. 10. 1901 σ. 455 ἐ). Τὸ κείμενον τοῦ ἡμετέρου ἀντιγράφου παραβαλλόμενον πρὸς τὸ ἐκδεδόμενον κείμενον δεικνύει πλείστας διαφορὰς ἀξίας λόγου καὶ προσοχῆς. Ἀλλαχοῦ εἶνε συντομώτερον τοῦ ἐκδεδομένου κειμένου, ἄλλαχοῦ ἐκτενέστερον, πολλαχοῦ δὲ περιέχει προσθήκας μὴ ὑπαρχούσας ἐν τῷ ἐκδεδομένῳ κειμένῳ, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ παραλείψεις. Καὶ ὅπου δὲ τὰ δύο κείμενα συμπίπτουσι διαφέρουσι σχεδὸν πανταχοῦ γλωσσικῶς, ἢ γλῶσσαι τοῦ ἡμετέρου κειμένου εἶνε ὁμαλωτέρα καὶ ἀπλουστερά καὶ ὀλιγώτερον ἐπιτετηδευμένη τῆς γλώσσης τοῦ ἐκδεδομένου κειμένου. Αἱ διαφοραὶ αὗται, αἱ παρατηρούμεναι μεταξὺ τοῦ ἡμετέρου κειμένου καὶ τοῦ ἐκδεδομένου εἶνε ἀρκούσαι ὥστε νὰ δικαιολογῇται καὶ ἡ ἔκδοσις τοῦ ἡμετέρου κειμένου, ὅπερ πιθανώτατα ἕνεκα τῶν διαφορῶν τούτων ἀντέγραψεν ὁ Λάμπρος, ὅστις δὲν ἦτο δυνατόν ἀντιγράφων τὸ κείμενον.

1. Ἀξίον σημειώσεως εἶνε ἐνταῦθα ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο ἀντεγράφη κατὰ τὸ 1895 ὑπὸ τῶν παρικολουθούντων τὸν Λάμπρον καὶ ἔπειτα ἐπεθεωρηθῇ ὑπὸ τοῦ Λάμπρου. Ἰδοὺ τί σημειοῦται ἐν τέλει.

Ἐν Μονῇ Καρακάλλου 28 Ἰουλίου 1895

Β. Α. Καργαδαύρης

Α. Ἀδαμαντίου

Σ. Κουγέας

Παραβεβλημένον

Σ. Λάμπρος.

έριθεέντες εὐρόντες ἀπὸ εἰδωλικῶν ναῶν καὶ πολλῶν λουτρῶν καὶ ὀ-
κων καὶ κυνογαγόντες ἐπερψαν τῷ βασιλεῖ Ἰουστινιανῷ διὰ σχεδίων
ἀπὸ παντὸς θέματος, ἀνατολῆς τε καὶ δύσεως, βορρᾶς τε καὶ νότου καὶ
τῶν νήσων πασσῶν. Καὶ τοὺς μὲν ὁκτώ κίονας τοὺς Ῥωμαϊκοὺς, καθὼς
φησὶ Πλούταρχος ὁσεκρήτις Ἰουστινιανοῦ, γυνή τις ἀπέστειλεν ἀπὸ Ῥώ-
μης ὀνόματι Μορκία· εἶχε δὲ αὐτοὺς εἰς προίκα αὐτῆς· ἔσταντο δὲ ἐν
τῇ Ῥώμῃ εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἡλίου, τὸν κτισθέντα παρὰ Αὐρηλιανοῦ τοῦ
βασιλέως τοῦ προδόντος ἑαυτὸν τοῖς Πέρσαις. Τοὺς δὲ ὁκτώ πρασίνοὺς
τοὺς ἀξιοθαυμάστους εἰσεκρόμισε Κωνσταντῖνος στρατηγὸς ἀπὸ Ἰφέτου
λελατομημένους ὁμοφτέρως. Ἡ δὲ προσιρτημένη Μορκία ἐγράψε τῷ βα-
σιλεῖ ὅτι ἀπέστειλα κίονας ἰσομήκεις, ἰσοπλάτους, ἰσοστέμνους. Τοὺς δὲ
λοιποὺς κίονας τοὺς μὲν ἀπὸ Κυζίκου, τοὺς δὲ ἀπὸ Τρωάδος ὅλλους
δὲ [φ. 223α] ἀπὸ τῶν Κυκλάδων νήσων οἱ ἄρχοντας τῷ βασιλεῖ ἐξέπεμψαν
ὁμοίως καὶ τὴν λοιπὴν ὕλην ἀπέθεντο. Ἡ δὲ πᾶσα ὕλη, συνήχθη ἐπὶ
ἔτη πρὸς τῷ ἡμίσει, τῷ δὲ δωδεκάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἤρξατο
Ἰουστινιανὸς κατολύνειν ὡς εἴρηται τὸν ὁπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντί-
νου κτισθέντα ναόν. Καὶ τὴν ὕλην αὐτοῦ ἰδίως ἀπέθετο· οὗδὲ γὰρ εἶχε
χρεῖαν αὐτῆς διὰ τὸ πολλὴν καὶ ἄπειρον ὕλην ἐτοιμάσαι. Ἠρξάτο δὲ ἐξω-
νεῖσθαι καὶ οἰκήματα τῶν ἐκείσε πλυσιαζόντων· καὶ πρῶτον χήρας τινὸς
γυναικὸς ὀνόματι Ἀννης τὰ οἰκήματα ἀπετιμῆθησαν εἰς νομίματα λίτρας
πέντε. Ἐκείνης δὲ μὴ βουλομένης ταῦτα πωλῆσαι ἀπέστειλε πρὸς αὐτὴν ὁ
βασιλεὺς πολλοὺς τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ εἰς ἱκεσίαν καὶ οὐδὲν ἔγνω.
Ἔπειτα ποραγενόμενος ὁ βασιλεὺς αὐτὸς ἐδεγέθη οὕτως· ἡ δὲ θεασαμένη
τὸν βασιλέα προσέπεσεν αὐτῷ δευμένη καὶ λέγουσα, τίμημα σὺ θέλω
λαβεῖν εἰς τὰ οἰκήματά μου, εἰς δὲ τὸν ναὸν ὃν βούλει κτίσαι, αἰτοῦ-
μαί σε ἵνα ἔχω κἀγὼ μισθὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως καὶ ταφῇ πλυσ-
σίον τῶν οἰκημάτων μου. Καὶ ὑπέσχετο αὐτῇ ὁ βασιλεὺς ταφῆναι αὐ-
τὴν ἐκείσε μετὰ τὴν τοῦ ναοῦ ἐκπλήρωσιν καὶ μνημονεῖσθαι διηνεκῶς
ὡς ἴδιον κτῆμα δοῦσαν· ἔστι δὲ ὁ τόπος τῶν οἰκημάτων αὐτῆς τὸ σκευὸς
[φ. 223 β] φυλάκιον ὅλον, τὸ ὀνομαζόμενον ὄχιον φρέαρ καὶ τὸ ὄχιον
θυσιαστήριον ὅλον. Καὶ ὁ τόπος τοῦ ἁμβωνος καὶ ἕως τοῦ μέσου τοῦ
ναοῦ ὑπῆρχεν ὁστιαρίου τινὸς εὐνοῦχου οἰκήματα ὀνόματι Ἀντιόχου,
ἅπερ ἀπετιμῆθησαν λίτρας δέκα ὁκτώ. Δυσχεραίνοντος δὲ αὐτοῦ μὴ
βουλομένου πωλῆσαι αὐτὰ φιλοδίκαιος ὢν ὁ βασιλεὺς καὶ μὴ θέλων
ἀδικῆσαι τινα ἰθύμει ἀδτημονῶν τί πράξοι. Στρατῆγος δὲ ὁ μάλιστα
καὶ ὁ τῶν βασιλικῶν χρημάτων φύλαξ καὶ τοῦ βασιλέως ἀδελφοποι-
τὸς ὑποσχενεῖτο τῷ βασιλεῖ διοικῆσαι τοῦτο διὰ μηχανῆς. Τὸν δὲ ῥη-

θέντα ὑποφύριον φιλιππόδρουμον ὕψος καθείρξεν ὁ μάλιστα ἐν φρουρᾷ
τῇ ἡμέρᾳ τοῦ ἱππικοῦ. Ὁ δὲ ἤρξατο κράζειν ἀπὸ τῆς εἰρηκτῆς καὶ λε-
γεῖν θεῶμαι τὸ ἱππικόν καὶ τὸ θέλημα τοῦ βασιλέως ποιήσω. Ἠγαγόν
οὖν αὐτὸν ἐν τῷ στόματι τοῦ καθίσματος ἐν ᾧ στέφεται ὁ βασιλεὺς καὶ
ἐκείσε ἐποίησε τὴν διάπραξιν ὑπογράφαντος τοῦ καισιτέρος καὶ τῆς συγ-
κλήτου πάσης πρὸ τοῦ τοῦδε ἱππου γυμνασίου· τύπος γὰρ ἦν ἐκ παλαιού, ὡς
ἦν ἡ ἀνῆρχετο ἐν τῷ καθίσματι, ἔτραχον οἱ ἡνιοχευτικοὶ ἵπποι· διότι τότε
ἤρτησαν εἰς τὴν πρῶσιν τοῦ εὐνοῦχου μέχρι τῆς σήμερον, ὁργῶς ἐξέρ-
χονται τὰ ἡνιοχευτικὰ ἔρματα τῶν ἵππων [φ. 224 α]. Τὸ δὲ δεξιὸν μέ-
ρος τοῦ γυναικίτου ἕως τοῦ κίονος τοῦ ἀγίου Βασιλείου ὑπῆρχε Ξε-
νοφῶντος τινος τὴν τέχνην βασιλισκαρίου, ὃς θέλων ἐξωνηθῆναι τὰ
οἰκήματα αὐτοῦ ἠτήσατο τὸν βασιλέα μὴ μόνον τίμημα λαβεῖν διπλοῦν,
ἀλλ' ἵνα καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ ἱππικοῦ προσκυνῆται καὶ τιμᾶται παρὰ
τῶν ἡνιόχων. Τῶν δὲ δημοτῶν καὶ πάσης τῆς συγκλήτου εἰπόντων τῷ
βασιλεῖ οὐκ ἔξεστι προσκυνεῖσθαι αὐτὸν οὕτως εἰ μὴ μόνον τὸν βασι-
λέα, προσέταξεν ὁ βασιλεὺς πρὸς γέλωτα καθεζόμενον εἰς ὑπὸθεν προ-
σκυνεῖσθαι αὐτὸν μέσον τῶν καγκέλων πρὸ τοῦ ἀναστῆναι τοὺς ἡνιό-
χους ἐπὶ τῶν ἔρματων. Καὶ τοῦτο διήρκεσεν ἕως τῶν ἡμερῶν τοῦ εν-
σεβοῦς βασιλέως καὶ πορφυρογεννήτου κυροῦ Βασιλείου· οὕτως γὰρ σε-
πτὰς εἰκόνας ἔστησε προσκυνεῖσθαι τοῦ δεσπότητος Χριστοῦ, τῆς ἁγίας
Θεοτόκου, καὶ τοῦ τιμίου Προδρόμου· οὕτως προσεκυνεῖτο ὁ ρηθεὶς χλα-
μίδα λευκὴν ἡμφιεσμένος ἐκ δύσσου, καὶ ἄρχων τῶν καταχθονίων
ὠνομάζετο. Τὸ δὲ εὐώνυμον μέρος ἀπὸ ἄλλοθεν καὶ μέχρι τοῦ κίονος
τοῦ ἀγίου Γρηγορίου καὶ ἐκ τοῦ ναοῦ μέρος τι ὑπῆρχον οἰκήματα
εὐνοῦχου τινὸς Χαρίτωνος τὸ ἐπὶ κλην Χηνόποδος. Καὶ μετ' εὐχαριστίας
δέδωκε ταῦτα τῷ βασιλεῖ ἐπὶ διπλῷ τιμήματι. Τὸ δὲ ἐπίπεδον [φ. 224
β] τοῦ ναοῦ καὶ ὁ λουτήρ καὶ οἱ νάρθηκες καὶ τὰ περίε αὐτῶν οἶκος
ἦν Δαμιανοῦ πατρικίου Σελευκείας, ὅτινα ἀπετιμῆθησαν λίτρας πέντε καὶ
μετὰ πολλῆς εὐφροσύνης καὶ αὐτὸς δέδωκε ταῦτα τῷ βασιλεῖ. Ὁ
τοῦν βασιλεὺς καταμετρήσας τὸν τόπον καὶ εὐρὺν στεφανοαίαν πέτραν
ἀπὸ τοῦ θυσιαστήριου καὶ μέχρι τῆς κάτω ἀψίδος ἐθεμελίωσε γύρωθεν
τὰ βάθρα τοῦ μεγάλου λουτροῦ, ἀπὸ δὲ τῆς ἀψίδος καὶ μέχρι τῶν τεσ-
σάρων ναρθήκων εὗρε τόπον ἀλσώδη καὶ χαῦνον καὶ ἐθεμελίωσε. Ἀρ-
ξάμενος δὲ κτίζειν τὰ θεμέλια προσεκαλέσατο Εὐτόχιον τὸν πατριάρ-
χην καὶ ἐποίησε τὴν περὶ συστάσεως ἐκκλησιῶν εὐχὴν. Καὶ τότε ὁ βα-
σιλεὺς Ἰουστινιανὸς χερσὶν οἰκείαις λαβὼν τὸ ὄστρακον σὺν τῇ ἀσθέστῃ
καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εὐχαριστήσας τῷ τῶν ὅλων θεῷ,

ἔβαλεν εἰς τὸ θεμελίον πρῶτος πάντων. Πρὸ δὲ τῆς τοῦ ναοῦ κτι-
σεως ἕτερον χρυσόροφον εὐκτῆριον κατεσκεύασε περικαλλῆ οἶκον κυ-
κλικόν εἰς ὄνομα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, ὅπερ ἐστὶ πλησίον τοῦ ὠρολο-
γείου, ἡγουν τὸ καλούμενον βαπτιστήριον, καὶ πρὸς τὸ ἐκείσε παραμέ-
νειν μετὰ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ, πολλάκις δὲ καὶ ἐσθίειν· τότε γάρ καὶ
τὰ διαβατικά ἐκτίσε τὰ ἀπὸ τοῦ παλατίου μέχρι τῆς ἐκκλησίας διήκοντα
καὶ μὴ ὥρται παρὰ τῶν πολλῶν πρὸς τὸ παρίστασθαι τῇ οἰκοδομῇ καὶ
τὴν [φ. 225 α] ἀρμόζουσιν ποιεῖσθαι διάταξιν. Ἐπὶ τὴν δὲ τεχνίται
μακίστορες ῥ' ἔχοντες ἕκαστος αὐτῶν ἀνὰ ἑκτὸν προσχειριζόμενος, ὡς
εἶναι ὁμοῦ χιλιάδες δέκα· καὶ οἱ μὲν ἐ τοῦ δεξιοῦ μέρους ἀπήρξαντο
οἱ δὲ ἕτεροι τοῦ ἐκωνόμου διὰ τὸ μετὰ πρυοδῆς καὶ ἐριδος ταχέως τὸ
ἔργον ἀνύεσθαι. Τὸ δὲ τοῦ ναοῦ σχῆμα ἄγγελος ὑπέδειξε κατ'
ὄναρ τῷ βασιλεῖ. Ἦν δὲ καὶ ὁ πρωτοοικοδόμος μηχανικός καὶ πολ-
λῆς φρονήσεως γέμων καὶ εἰς τὸ ἀνεγείρειν ναοὺς ἐπιτήδειος. Ἦ δὲ κριθὴ
ἴστατο βράζουσα εἰς κακάδους παμμεγέθεις καὶ τὸν χυλὸν αὐτῆς
ἐμίγνυνον τῷ ὀστράκῳ καὶ τῷ ἀσβεστῷ ἀντὶ ὕδατος· ὁ γὰρ τοιοῦτος χυ-
λὸς ὑπάρχει γλίστρος καὶ μισώδης καὶ κολλητικός· ὁμοίως καὶ τῶν
ἰτεῶν τὸν φλοιὸν κατατέμνοντες ἐνέβαλλον ἐν ταῖς κακάδοις ὅμα ταῖς
κριθαῖς καὶ ἐποιοῦν μάζας τετραγώνους ἀνὰ πῆχεις πεντήκοντα τὸ μῆ-
κος καὶ πεντήκοντα τὸ πλάτος καὶ εἴκοσι τὸ πάχος, καὶ ἐτίθουν εἰς
εἰς τοὺς θεμελίους. Ὅτε δὲ θερμὸν τοῦτο ἐποιοῦν οἷτε πάλιν ψυχρὸν
ἀλλὰ χλιαρὸν διὰ τὸ εἶναι κολλητικὸν καὶ ἐπάνω τῆς μάζας ἐτίθουν λί-
θους εὐμεγέθεις ἰσοπλάτους καὶ ἰσομήκεις· καὶ ἦν ἰδεῖν αὐτάς τότε
δίγκην σιδήρου κρατούσας. Εἰς πῆχεις δὲ δύο τοῦ θεμελίου ὑψωθέντος,
ἐξωδιάσθησαν χρυσοῦ [φ. 225 β] κεντηνάρια οὐδ' ὡς φησὶ ὁ προειρημέ-
νος ποιητής, ὁ καὶ τὴν ἐξοδὸν ἀπογραφόμενος. Μιλιαρίσια δὲ ἀργύρια
διεκομίζοντο ἀπὸ τοῦ παλατίου καθ' ἑκάστην καὶ ἑμισίον εἰς τὸν χοῦν
καὶ ἔχυναν εἰς τὸ ὠρολογεῖον καὶ περίε τῶν κτισμάτων. Καὶ ἡνίκα ἡσύ-
χαζον οἱ ἐργαζόμενοι ὀφίας γενομένης καὶ ἔμελλον ὑποχωρεῖν ἀνερει-
νῶντες ἕκαστος αὐτὸν τὸν χοῦν διάφορα εὗρισκε ἀργύρια καὶ ἀπῆει
χαίρων. Ἔτερα δὲ ἀργύρια ἀπέκειντο εἰς τὸ ὠρολογεῖον καὶ ὅσοι ἀνεβί-
βαζον λίθους ἢ ἄσβεστον, κατ' ἔλευσιν αὐτῶν κατὰ μίαν ἑκάστην φορὰν
ἐκτὸς τοῦ μισθοῦ ἐδίδοτο αὐτοῖς ἀνὰ ἀργύριον διὰ τὸ μὴ ἀκηδιασαί
τινα καὶ βλασφημηθῆναι. Εἰς δὲ τῶν βασταζόντων λίθους ἀγανακτήσας
καὶ στενάξας, εὐθὺς εἰς τὴν γῆν κατηνέχθη καὶ συνετρίβη. Τῶν δὲ πιν-
σῶν ὑψωθέντων καὶ τῶν μεγάλων κίωνων τῶν Ῥωμαίων τε καὶ τῶν
πρατίνων σταθέντων, ὁ βασιλεὺς τὸ δειλινὸν οὐκ ἐκάθευδεν, ἀλλ' εἰ-

χεν πολλὴν σπουδὴν καὶ ἐπιμέλειαν εἰς τὸ περιέναι καὶ ὄρᾶν τοὺς τε
λιθοδόους καὶ λατόμοις καὶ οἰκοδόμους μετὰ Ἰρωίλου κουδικουλαρίου
αὐτοῦ· τὴν δὲ ἐξοδὸν κατεῖχεν Στρατήγιος ὁ ἀξελφοποιητὸς τοῦ βασι-
λέως, ὁ καὶ φύλαξ τῶν βασιλικῶν χρημάτων. Προσέταξε δὲ αὐτῷ ὁ βασι-
λεὺς ἔξω τῶν μισθῶν αὐτῶν καὶ τῶν καθημερινῶν ἀργυρίων δις τῆς ἐβδομά-
δος εὐεργετῆν αὐτοῖς· [φ. 226 α]. Ὁσάκις δὲ ἤρχετο εἰς θεωρίαν ὁ βασιλεὺς,
ἡμφιέννυστο λευκὴν καὶ ψιλὴν θόβην καὶ σουδάριον ἀμυδρὸν εἶχεν ἐν τῇ κε-
φαλῇ αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ χειρὶ ἔφερε ράβδον. Ἀνεγείραντες δὲ τὰς ἀψίδας τῶν
ἐμβόλων τῶν γυναικίτων καὶ ταύτας στεγάσαντες, προστάξει Στρατηγίου,
ἡμέραν τετάρτην, ὥρᾳ τρίτῃ, ἐξηλθον οἱ τεχνίται καὶ πόντες οἱ ἐργάται εἰς
ἄριστον· κτερχόμενος δὲ ὁ προρρηθεὶς πρωτοοικοδόμος Ἰγνάτιος κατέ-
λειψε τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἄνω εἰς τὸ δεξιὸν μέρος ἐνθα ἔκτιζον πρὸς τὸ φυ-
λάσσειν τὰ οἰκοδομικὰ ἐργαλεῖα· ὁ δὲ παῖς ἦν ἐτῶν ὡσεὶ 15. Καθαζο-
μένου γοῦν τοῦ παιδὸς ἐκείσε ἐφάνη αὐτῷ εὐνοῦχος τις λαμπρὰν
ἐσθῆτα ἡμφιεσμένος ὥραιος τῷ εἶδει ὡς δῆθεν ἐκ τοῦ παλατίου πεμ-
φθεὶς καὶ λέγει αὐτῷ τίνας χάριν οὐκ ἐκπληροῦσι τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ
τάχιν οἱ κάρνοντες αὐτό, ἀλλὰ καταλιπόντες αὐτὸ ἀπῆλθον ἐσθίειν.
(1) δὲ παῖς λέγει αὐτῷ ὅτι κήριέ μου ταχέως ἔρχονται. Λέγει ὁ εὐνοῦ-
χος· σὺ γὰρ οὐκ ἀπέλθων λάλησον αὐτοῖς· σπεύδω γὰρ τὴν τούτου ἐκ-
πλήρωσιν. Τοῦ δὲ παιδὸς ἀντιλέγοντος μὴ δύνανθαι καταλιπεῖν τὰ ἐρ-
γαλεῖα, ἵνα μὴ ἀπώληται τι ἐξ αὐτῶν, ἔφη αὐτῷ ἐκεῖνος· ἀπέλθε ταχέως
καὶ λάλησον αὐτοῖς ὥπως ἐλάβωσιν καὶ ἐγὼ [φ. 226 β] ὕμνουμί σοι τέ-
κνον, ὅτι μὰ τὴν ἁγίαν Σοφίαν τὴν νῦν κτιζομένην ἥτις ἐστὶν ὁ λόγος
τοῦ θεοῦ, οὐ μὴ ὑποχωρήσω τῶν ἐνταῦθα ἕως οὗ ὑποστρέψῃς. Καὶ
ταῦτα ἀκούσας ὁ παῖς ἐπορεύθη δρομαίως καὶ εὗρὼν τὸν πατέρα αὐ-
τοῦ Ἰγνάτιον ἐξηγγήσατο αὐτῷ ταῦτα· καὶ αὐτὸς ἤγαγεν αὐτὸν εἰς βα-
σιλέα εἰς τὸ ἐκείσε τοῦ Προδράμου εὐκτῆριον τότε ἐσθιόντα. Ὁ δὲ
βασιλεὺς ἀκούσας ταῦτα παρὰ τοῦ παιδὸς προσεκαλέσατο πάντας τοὺς
εὐνοῦχους αὐτοῦ καὶ ὑπεδείκνυσεν αὐτῷ ἕνα ἕκαστον λέγων μὴ οὗτός
ἐστιν· (2) δὲ παῖς φησὶ μηδὲνα ἐξ αὐτῶν εἶναι ὅμοιον ἐκείνου τοῦ εὐ-
νοῦχου. Ὡς δὲ λευκοφόρον αὐτὸν εἶναι καὶ ἐκ τῶν παρειῶν αὐτοῦ πῦρ
ἐκπορεύεσθαι ἔφη ὁ παῖς, ἔγνω ὁ βασιλεὺς ἄγγελον Κυρίου εἶναι καὶ
ἐδόξασε τὸν θεὸν καὶ ἐχάρη χαρὰν ἀνεκλάλητον ὅτι εὐδοκεῖ ὁ θεὸς
εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ καὶ μάλιστα ὡς ἔραθε καὶ τὴν τοῦ ναοῦ προσω-
νημίαν· ἐπεὶ οὐκ ὀλίγος ἀγὼν ἠπῆρχεν αὐτῷ καὶ φρονίως περὶ τῆς τοῦ
τοιούτου ναοῦ προσωνημίας. Ἐκτοτε οὖν ἔλαβεν ὁ ναὸς τὴν τοιαύτην
προσωνημίαν καὶ ὀνομάζεται ἁγία Σοφία. Ἐβουλεύσατο γοῦν ὁ βασι-

λεὸς μηχανεῖ ἐν τῷ κτίσματι ὑποτρέψαι τὸν παῖδα ὅπως φυλόμνη ὁ ἄγιος ἄγγελος τὸν τοιοῦτον ναὸν κατὰ τὸν ὅρκον αὐτοῦ ἄχρι τῆς συντελείας τοῦ κόσμου. Καὶ πλοῦτις πολλῶ καὶ ἀξιώματι [φ. 227α] τιμή-
 τας τὸν παῖδα εἰς τὰς Κυκλάδας νήσους τοῦτον ἐξέπεμψε τῇ βουλῇ καὶ θελήσει καὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Φθασάντων δὲ τῶν οἰκοδόμων εἰς τὰ ὑπερῶα καὶ σπησάντων τοῦς ἐπάνω κίονας καὶ τὰς περίε σκεπασάντων καμάρας, ἐγένετο ἀθυμεῖν τὸν βασιλέα διὰ τὸ μὴ ἔχειν χρυσίον Ἰσταμένου δὲ αὐτοῦ εἰς τὰ ὑπερῶα, ἡμέρα σαββάτω, ὥρα δ' καὶ περιλύπου ὄντος διὰ τὴν ἔκλειψιν τῆς ἐξόδου, ὥρθη αὐτῷ εὐνοῦχος λευκοφόρος λέγων αὐτῷ· τί λυπεῖσαι δέσποτα ἔνεκεν τῆς ἐξόδου; δὲ μοι τινας αἴριον πρῶτ' τῶν μεγιστάνων σου καὶ ἐγὼ κομίσω σοι χρυσίον ὅσον ἂν βούλῃ. Κατὰ δὲ ἐξῆς τοῦ βασιλέως πορευομένου ἐπισκέψασθαι τὰ κτίσματα, ἰδοὺ καὶ ὁ εὐνοῦχος λέγων, δὲ μοι ἀνθρώπους καὶ πορευθῶμεν· δέδωκε δὲ αὐτῷ τὸν τε εἰρημένον Στρατήγιον καὶ τὸν κοιναιότορα Βασιλίδην καὶ Θεόδωρον Πατρίκιον καὶ ἑπαρχον τὸν Κολοκύνθην καὶ ὑπρέτας ν' καὶ ἡμιόνους κ' μετὰ βουλευτῶν. Τούτους λαβὼν ὁ εὐνοῦχος ἐξῆλθε τῆς πόλεως. Ἐλθόντων οὖν εἰς τὸ τριβουνόλιον ἐφάνησαν αὐτοῖς παλάτια θανμαστὰ νεόκτιστα· καὶ τοῦν ἐκ τῶν ἱππῶν ἀπεβάντας αὐτοὺς συμπαραλαβὼν ὁ εὐνοῦχος ἀπήλθε καὶ ἤνευξεν ἐν κοινούκλιον, οὗ ἦν τὸ ἔδαφος πεπληρωμένον χρυσαίου. Καὶ λαβὼν πτόον ἔβαλεν ἐφ' ἐν ἑκαστον βουλευτῶν [φ. 227β] κεντηνάρια δ' γινόμενα ὁμοῦ κεντηνάρια π'. Οἱ δὲ λαβόντες τὸ τοιοῦτον χρυσίον ἀπήλθον πρὸς τὸν βασιλέα, ὁ καὶ λαβὼν, ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ποῦ ἀπήλθετε. Οἱ δὲ εἶπον ἅπαντα. Ἐξελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ἅμα τοῖς τὸ χρυσίον διακομισαῖν εὔρον ἄοικον τὸν τόπον καὶ ὅλον πεδίον ὄντα· καὶ γινόντες ὅτι ὁ φανεῖς εὐνοῦχος ἄγγελος θεοῦ ἦν τὴν χάριτι τῇ τῷ θεῷ. Μέλλοντος δὲ οἰκοδομεῖσθαι τοῦ θυσιαστήριου ὁ βασιλεὺς ἀμφέβαλε· καὶ ποτὲ μὲν μονοκάμαρον φωτιστικὸν προσέταττε γενέσθαι, ποτὲ δὲ δίφωτον. Ἐστῶτος δὲ ποτὲ τοῦ πρωτοοικοδόμου καὶ κτίζοντος ἐλθὼν ἄγγελος Κυρίου ἐν ὁμοιώματι τοῦ βασιλέως ἔφη αὐτῷ· τρεῖς καμάρας ποιήσου εἰς ὄνομα πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος· καὶ ὅσα τῇ λόγῳ ὑπεχώρει δῆθεν πρὸς τὸ παλάτιον. Ὁ δὲ πρωτοοικοδόμος μὴ δυνάμενος ἐνταχεῖν αὐτῷ διὰ τὸ τάχιον γενέσθαι ἀφανῆ, ἀπελθὼν ἐν τῷ παλατίῳ ἔλεγε τῷ βασιλεῖ μὴ ἔχειν ἕνα λόγον ποτὲ μὲν τοῦτο ποτὲ δ' ἐκείνο προσάτειν. Εἰπόντος δὲ τοῦ βασιλέως μὴ ἐξελθεῖν τοῦ παλατίου τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξηγήσατο ὁ μαῖστωρ τὴν ὁπτασίαν. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς· ἀληθῶς ἄγγελος θεοῦ ἦν καὶ ὡς ἐντείλατό σοι οὕτω καὶ ποιήσου.

Πάντες δὲ οἱ πινσοὶ τοῦ ναοῦ ὑπὸ τιθηρῶν μοχλῶν κατείχοντο ἐγγύς [φ. 228α] αομένων μετὰ μολύβδου. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀσβεστος τῶν συνδέσμων τοῦ ὅλου κτίσματος ἀντὶ ὕδατος ἐλαίου ὑπάρχει ἀναμεμιγμένη διὰ τὸ ἐδραῖον καὶ πάχιον· οὕτως δὲ ἔστησαν καὶ τὰς ὀρθομαρμαρώσεις. Ἀπέστειλε δὲ ὁ βασιλεὺς Τρωῖλον κοιναιότορα καὶ Θεόδωρον ἑπαρχον καὶ Βασιλίδην κοιναιότορα εἰς τὴν νῆσον Ρόδον καὶ ἔκαμην ἐκεῖσε βησάλα ἰσόσταθμα καὶ ἱσομήτη, ἐσφράγιζον δὲ αὐτὰ καὶ σφραγίσιν ἐχούσαις οὕτως· ὁ θεὸς ἐν μέσῳ αὐτῆς καὶ οὐ θαλευρήσεται· βοτῆθήσεται αὐτῇ ὁ θεὸς τὸ πρὸς πρῶτ' πρῶτ'. Καὶ διαμετροῦντες αὐτῶν τὴν ποσότητα ἀπέστελλον τῷ βασιλεῖ· ὁ δὲ σταθμὸς τῶν ε' βησάλων ἐκείνων ἐνὸς ἡμετέρου εὐρίσκεται, διὰ τὸ εἶναι τὸν πηλὸν ἐλαφρὸν πάνυ καὶ σπογγώδη καὶ λευκόχρουν· διὸ καὶ λόγος ἰδιωτικὸς φέρεται, ὅτι κισσύριόν ἐστιν ὁ τροῦλος. Ἀλλ' οὐκ ἔχει οὕτως. Μετὰ τοιούτων ἑτρώλων ἠκυδομήσαν καὶ τὰς δ' μεγάλας κψίδας. Ὅτε δὲ ἤρξαντο τοῦ τροῦλου ἀνὰ ἑωδεκα βησάλων κτίσμα, ἐποίησαν οἱ ἱερεῖς εὐχὴν περὶ συστάσεως ἐκκλησίας· ἐποιοῦν δὲ καὶ ὁπὸς καὶ ἐτίθουν ἐκεῖσε λείψανα ἁγίων. Καὶ τοῦτο ἐποιοῦν μεχρι συμπληρώσεως τοῦ τροῦλου. Ἐποίησαν δὲ αὐτὸν νεωτερικὸν ὄρθιον ἰστάμενον. Εἴθ' οὕτως ἐποίησαν [φ. 228β] τὰς περικαλεῖς καὶ θαυμαστάς ὀρθομαρμαρώσεις, κατεχρόσωσαν δὲ τὰς ζεύξεις τῶν μαρμάρων καὶ τὰς κεφαλὰς τῶν κιόνων καὶ τοὺς κοσμήτας τῶν ὑπερῶων τῶν διορόφων καὶ τῶν τριορόφων. Τὸ δὲ πάχος τοῦ χρυσώματος ἦν ὥσει δακτύλου ἐνός. Τὸ δὲ ἔδαφος τοῦ ναοῦ κατεκόσμησε διὰ ποικίλων καὶ πολυτελῶν μαρμάρων. Τὰ δὲ πλάγια καὶ τὰ περίε κατεκόσμησεν ἅπαντα διὰ λευκῶν ὀβελίων μεγίστων καὶ πολυτελῶν. Τὸ δὲ ἔθιον θυσιαστήριον ὅλον καὶ τοὺς κίονας ἅπαντας καὶ τὰ ἅγια θύρια καὶ τὰς ἐν τοῖς σπηθείς τέσσαρας κλίτας τραπέζας καὶ τὰς ἐπὶ τὰ βάσεις τῶν ἱερέων ἅμα τῇ τοῦ ἀρχιερέως πολυτίμῳ θρόνῳ καὶ τὰ δ' κίονια τοῦ κιβουρίου καὶ ἕτερα πάμπολλα ἔργα, ἐποίησεν ἐξ ἀργύρου καθαροῦ κεγρυσωμένου εἰς πάχος πολὺ. Ἔστησε δὲ ἐπάνω τοῦ κιβουρίου σφαῖραν ὀλόχρουν ἐχούσαν σταθμὸν ρ' ρ' ἡ' καὶ κρίνα χρυσὰ μ' ρ' ε' καὶ σταυρὸν χρυσοῦν ἐπάνω διὰ λίθων πολυτελῶν ἔχοντα σταθμὸν λίτρας ο'. Τὴν δὲ ἁγίαν τράπεζαν ὑπέριμνον ποιῆσαι βουλόμενος μηχανήμα τοιόνδε ἐπενόησε ὁ καὶ ἐποίησε· συνήξε γὰρ πᾶσαν ὅλην μεταλλικὴν, χρυσὴν, ἀργυρὴν, λίθους τιμίους, μαργαρίτας, χαλκὸν, σιδῆρον, μόλυβδον, [φ. 229α] ὕελον καὶ λοιπὰ εἶδη ὥσει οὐδ' χροιάς καὶ ἔτριψεν ἰδίως ἅπαντα, εἶτα ἤνωσεν ἀμφοτέρω ἐν χωνευτηρίῳ. Καὶ ὅτε ἤνώθησαν ἅπαντα πρεπόντως ἔχυσαν εἰς τύπον ἀδακίου. Καὶ μετὰ

τὸ ψυχραῖναι ἐλαττομένην καὶ ἀποκατέστησαν ἔργον ἀκατανόητον καὶ ἀμίμητον· ἕκαστον γὰρ μέταλλον ἰδίαν χροιάν ἀποτελεῖ καὶ οὐ δύναται τις κατανοῆται ἢ διακρίναι τὸ κάλλος αὐτῆς διὰ τὸ ποτὲ μὲν χρυσὴν φαίνεσθαι τοῖς ὁρώσιν, ποτὲ δὲ ἀργυρᾶν ἢ λιθίνην ἢ ἀλλοίαν τινὰ κατὰ τὴν διαφοράν τῶν μετάλλων. Τοὺς δὲ κίονας τοὺς βασιλεύοντας αὐτὴν καὶ τὴν κρηπίδα τὴν γύρωθεν οὕτως ἐποίησεν ἐξ ἀργύρου καθαροῦ καὶ χρυσοῦ. Βουλόμενος καὶ ὅλον τὸν πάτον ὁλοᾶργυρον ποιῆσαι ἀνεπέσθη παρὰ τινων Ἀθηναίων φιλοσόφων Μαξίμου καὶ Ἱεροθέου, λεγόντων ὅτι ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις ἐλεύσονται βασιλεῖαι ἐνδεεῖς χρημάτων καὶ ἐξεδαφιοῦσι τὸν ναόν· εἰ δὲ εἴσι λίθοι, συνίστασθαι ἔχει ὁ ναὸς ἕως συντελείας κόσμου· οὕτως οὖν ἀπέστη τοῦ ἐγχειρήματος. Ἐμίγνυε δὲ καὶ ἕκαστην εἰς τὸν χοῦν ἀργύρου δύο ἡμισυ χιλιάδας καὶ εὗρισκαν αὐτὰ οἱ ἐκβάλλοντες· διὸ καὶ ἔσπευδον πάντες εἰς τὴν ἐκφόρησιν. Ἦ μὲν οὖν ὕλη καθὼς προείπομεν ἐπισυνήχθη εἰς χρόνους ζ'· ὁ δὲ ναὸς ἐκτίσθη εἰς χρόνους ὀκτώ καὶ μῆνας ι' [φ. 229δ] ὡς εἶναι ὁμοῦ χρόνους καὶ μῆνας δ'. Τὸν δὲ ἄμβωνα σὺν τῇ σωλῆρ ἐποίησε διὰ σκευονίων ἀντὶ σπηυέων· τοὺς δὲ κίονας αὐτοῦ ἐποίησε ὁλοχρύσους μετὰ κεκρύων καὶ σαρμφείρων καὶ ὀσπίων λίθων. Ὁμοίως δὲ καὶ τὸν τροῦλον τοῦ ἄμβωνος ἐποίησεν ὁλόχρυσον μετὰ μαργαριτῶν καὶ λυχνιτῶν καὶ σμαράγδων. Ἐποίησε δὲ καὶ τὸν ἐπάνω αὐτοῦ σταυρὸν ἐκ χρυσοῦ καθαροῦ λιτρῶν ἕκαστον, ἔχοντα καὶ αὐτὸν μαργαρίτας ἀπιδωτούς καὶ σειστούς λυχνίτας καὶ πετάσια ὁλόχρυσά. Ἀντὶ δὲ τῶν ἄνω σπηυέων τοῦ ἄμβωνος, ἔστησεν ἀβάκια ὁλόχρυσά. Τὸ δὲ τοῦ ἁγίου φρέατος στόμιον ἤχθη ἀπὸ Σαμαρείας, αἱ δὲ τέσσαρες σάλπιγγες ἀπὸ Ἱεριχώ, αὗται δὲ εἰσιν αἱ ἠχήσασαι ἐπὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ καὶ καταβιβάσαι τὰ τῆς Ἱεριχὼ τείχη. Ὁ δὲ τίμιος σταυρὸς ὁ ἱστάμενος ἐντὸς σκευοφυλακίου μέτρον ἐστὶν τῆς ἡλικίας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὡς ἀκριδῶς ἐμετρήθη παρὰ τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ πιστῶν· διὸ καὶ ποικίλα νοσήματα δι' αὐτοῦ θεραπεύονται καὶ δαίμονες ἐξ ἀνθρώπων διώκονται. Ἐν παντὶ δὲ κίονι ἄνω τε καὶ κάτω λείψανα τίμια ἁγίων ἐνέθηκον. Ἐποίησε δὲ καὶ σκεύη ὁλόχρυσά τῶν δώδεκα ἑορτῶν ἐν διαφόροις σχήμασιν· εὐαγγέλιά τε ποτήριά τε καὶ δίσκους καὶ χερνιδόζεστα α' τὰς διαχρύσους σωληνωτάς τ' στεμματα ρ' ποτήρη [φ. 230α] καλύμματα καὶ δισκοκαλύμματα θ' εὐαγγέλια τ' ἀνὰ ρ' ρ' β' θυμιατούς ὁλοχρύσους λς' λυχνίας χρυσᾶς τ' ἀνὰ λίτρας μ' εὐαγγέλια καὶ πολυκάνδυλα χιλιάδας τ'. Ἔταξε δὲ καὶ κληρικούς χιλίους. Ἐπεκύρωσε καὶ καλύμματα τέτ' ἀπὸ τε Αἰγύπτου καὶ Ἰν-

δίας καὶ Ἀσίας καὶ δύσεως. Ἐν ἑκάστη δὲ ἑορτῇ ἐτύπωνεν ἐλαίου μέτρα χίλια, οἴνου μέτρα τ' καὶ ἄρτους χιλίους. Δέδωκε δὲ τοῖς κληρικοῖς κελλία περίε κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν· ἐποίησε δὲ καὶ ταῖς ὁδοῦσαις σκηνώματα ἀσκητικά· ἐποίησε δὲ σταυροὺς μεγάλους χρυσοῦς μετὰ λίθων παντοίων τιμωμένους ἀνὰ ρ' ρ' ἡ' καὶ μανουάλια γλυπτὰ ὁλόχρυσά μεγάλα δύο· ἔχοντα πόδας ὁλοχρύσους λιτρῶν ρ'. καὶ ἐπάνω αὐτῶν ἔστησε φατλ' διὰ λίθων· ἐποίησε καὶ ἕτερα διὰ λίθων ζυγὰς δύο τιμώμενα λιτρῶν ρ' καὶ ἕτερα παμμεγέθη ἐξ ἀργύρου καθαροῦ ν' καὶ ἕτερα ἀνδρομήκη σ' εἰς δὲ τὸν ἄμβωνα μόνον ἐξοδίασεν χρονιαῖον πακτὸν τῆς Αἰγύπτου ἦτοι ρ' ρ' τέτ' ἡ δὲ καταβληθεῖσα πᾶσα ἔξοδος ἐπὶ τῇ τοῦ τοιοῦτου ναοῦ οἰκοδομῇ ἔστι ρ' ρ' γς' θαῦμα δὲ εἶχε τότε τοὺς ὁρῶντας τὸν τοιοῦτον ναὸν ὅπως ἐξήστραπτεν ἀπὸ τε ἀργύρου καὶ χρυσοῦ καὶ μαρμάρου καὶ τῆς λοιπῆς ἀπάσης διακοσμήσεως· τὸ ἔδαφος δὲ, οὐ μικρὸν θέαμα [φ. 230 δ] τοῖς ὁρώσιν ἦν· αἱ γὰρ τῶν μαρμάρων ποικιλίαι δίκην θαλάσσης ὁρῶντο ἢ ποταμῶν ἀναδρυτῶν· τὰς δὲ τέσσαρας σφήνας τοῦ ναοῦ, τέσσαρας ὠνόμασε ποταμοὺς τοὺς ἐξερχομένους ἀπὸ τοῦ παραδείσου· ἐποίησε καὶ φρέατα ιβ' καὶ λέοντας λιθίνους ἐκφέροντας ὕδωρ ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτῶν εἰς ἀπόνηψιν τοῦ κοινοῦ λαοῦ. Ἐν δὲ τῷ δεξιῷ μέρει τοῦ γυναικίτου ἐποίησε θάλασσαν καὶ κλίμακα μίαν πρὸς τὸ ἀνέρχεσθαι τὸ ὕδωρ χάριν τῶν ἱερῶν· ἔστησε κατὰ πρόσωπον δεξιὰ μὲν ὁμδρινὴν καὶ ἔγλυψε λέοντας ιβ' λαγωὺς καὶ μόσχους καὶ λοιπὰ ἀνὰ ιβ' καὶ τὸ ὕδωρ ἐξήρχετο ἀπὸ τῶν στομάτων αὐτῶν πρὸς ἀπόνηψιν τῶν ἱερωμένων· καὶ ἐκάλεσε τὸν τόπον Λεοντάρια. Ἐποίησε δὲ καὶ τὸ λεγόμενον κοιτατώριον οἶκον ὠραῖον διάχρυσον ἵνα ὅτε ἀπέρχεται ὑπνῆ καὶ διαναπαύηται ἐν αὐτῷ. Τελειωθέντος δὲ τοῦ ναοῦ τῇ κβ' τοῦ Δεκεμβρίου μηνός, ἀπῆλθεν ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ παλατίου καθήμενος ἐπὶ ἔρματος τεθρίππου ἕως τῶν πυλῶν τοῦ Αὐγουστιανοῦ. Καὶ ἔθυσεν ἐκεῖσε βόας α' πρόβατα στ' ἐλάφους χ' χοίρους α' ὄρνεις χιλιάδας ι' καὶ σίτου μοδίους μυρίους καὶ ἔδωκε ταῦτα πάντα τοῖς πέννησι τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἕως ὥρας γ' [φ. 231 α] ἔπειτα ἐποίησεν εἴσοδον ἐν τῷ ναῷ μετὰ τοῦ σταυροῦ καὶ τοῦ πατριάρχου Εὐτυχίου· ὅτε δὲ ἦλθεν εἰς τὰς ὠραίας πύλας ἀποδράς ἐκ τῶν τοῦ πατριάρχου χειρῶν ἔδραμε μέχρι τοῦ ἄμβωνος καὶ ἐκτείνας τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν εἶπε, δόξα τῷ θεῷ τῷ καταξιώσαντί με τελειῶσαι τὸ ἔργον τοῦτο· ἐνίκησά σε Σολομών. Καὶ μετὰ τὸ εἰσοδεῖσθαι δέδωκε τῷ λαῷ χρυσοῦ ρ' ρ' γ', διὰ Στρατήγιου μαγιστροῦ. Μόνος δὲ ὁ Ἰουστινιανὸς ἐτελείωσε τὴν ἐκκλησίαν μηδενὸς ἑτέρου συνδρομῆν τὴν οἴανοῦν ποιήσαντος, διήρκεσε δὲ ὑπ' αὐτοῦ κτι-

αὐτοὺς νεωτερικὸς τροπικὸς χρόνος 13. Μετὰ δὲ τὸν Ἰουστινιανὸν θάνατον, ἐκράτησεν ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Ἰουστίνος ὁ Ἠραξ καὶ εἰς τὸν 6^{ον} χρόνον τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἡμέρᾳ 7 ὥρᾳ ε' συνέδη περὶ τὸν τροπικόν· καὶ συνέτριψε τὸν ἀξιολύμαστον ἄμβωνα καὶ τὴν πολυτίμητον σωάνην καὶ τὸν ποικιλοχίλον πάτον· αἱ δὲ τέσσαρες ἀφίδες καὶ οἱ κίνες πάντες καὶ τὰ λοιπὰ κτίσματα ἔρριψαν ἀτάλευτα. Ὁ γοῦν βασιλεὺς Ἰουστίνος προσκαλεσάμενος τεχνίτην ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε καμνόντων ἔτι περιόντα, ἐπυνθάνετο τί ἦν εἴη τοῦτο· ὁ δὲ φησὶν ὅτι σπουδαίως ἀπῆραν ὁ βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς τοὺς ἀντινύκτας καὶ τὰς παντουρώσεις, αἳ ἐδέχοντο τὸν τροπικόν [231α] πρὸς τὸ μουσεῖον· καὶ ὅτι ὁ τροπικὸς ὑψηλὸς ἐγένετο πολὺ πρὸς τὸ ὀρθοῦν πανταχόθεν· καὶ ὅτι τὰς σκαλώσεις κόπτοντες οἱ τεχνίται ἔρριπτον εἰς τὸ ἔδαφος καὶ ἀπὸ τοῦ κρήτους ἐσπαράσσοντο τὰ ἄνω καὶ διὰ ταῦτα ἔπασεν ὁ τροπικὸς. Εἶπον δὲ οἱ τεχνίται ἵνα γίνηται ἐπίπεδος καὶ κυμβαλικὸς καθὼς ἐστὶν νῦν. Ὁ γοῦν βασιλεὺς Ἰουστίνος ἐπεμψεν εἰς Ρόδον καθὼς καὶ ὁ θεὸς αὐτοῦ καὶ ἐκ τοῦ πρώην κηλοῦ καὶ τῶν σφραγίδων ἐποίησε βήσαλα καὶ ἔκτισε τὸν τροπικόν· δεδιότες δὲ οἱ τεχνίται ἵνα μὴ καὶ αὐτὸς πέσῃ ταχέως, ἔκοψαν ἐκ τοῦ πρώην ὕψους ὀργυιάς 15· εἶσάν δὲ τοὺς τε ἀντινύκτας καὶ τὰς παντουρώσεις χρόνον ἕνα ἕως ἔλαθε τὸ ἔργον πῆξιν. Τὸν δὲ ἄμβωνα καὶ τὴν σωάνην καὶ τὸν πάτον μὴ δυνάμενος ποιῆσαι οἷα ἦσαν τὸ πρότερον διὰ τὴν πολλὴν ἔξοδον ἐποίησεν αὐτὰ ἑποῖα ὀράται τὴν σήμερον· ὅτε δὲ ἐμελλον ἐπαρεῖν τὰς σκαλώσεις καὶ τοὺς ἀντινύκτας ἐγέμισαν τὴν ἐκκλησίαν ὕδαρ ἕως τῶν πρώτων κατηχομένων, καὶ οὕτως ἔρριπτον τὰ ξύλα. Τούτου δὲ χάριν εἰπόν τινες ὅτι καὶ Ἰουστίνος ἔκτισεν ἄλλ' ἐφεύσαντο. Πλησίον δὲ τοῦ ναοῦ, ἔστησε τὴν στήλην αὐτοῦ ὁ Ἰουστινιανὸς εὐχαριστῶν [φ. 232α] τῷ θεῷ, καὶ δεικνύων τοῖς πολίταις, ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ κτίτωρ. Τὸν μέντοι πολλάκις διαληφθέντα πρωτοκοδόμον τῆς ἐκκλησίας Ἰγνάτιον ἐνδιέβαλον τινες διότι ἐτιμᾶτο παρὰ πάντων καὶ ἡγάπατο διὰ τὰ θαυμαστά ἔργα ἃ ἐποίησε. φοβηθεὶς ὁ Ἰουστινιανὸς μὴ ποτε φημισθῇ καὶ ἀναγορευθῇ ὑπὸ τῶν δύο δημοτικῶν μερῶν, μὴ θέλων τοῦτον ἀποκτείνειν καθὼς συνεβούλευόν τινες καὶ διὰ τοῦτο ἄθυμῶν, οὐκ εἶχεν ὅτι καὶ ὀράσει· συνένεσαν οὖν αὐτῷ τινες ἵνα κτιζομένης παρ' αὐτοῦ τῆς στήλης τοῦ Αὐγουστεῶνος, ἑάσει αὐτὸν ἐκείσε ἄρας τὰς σκαλώσεις, ὅπως ὑπὸ τοῦ λιμοῦ τελευτήσῃ· ὃ δὴ καὶ ἐποίησε. Γνοὺς δὲ ὁ Ἰγνάτιος ὡς ἐκείσε ἐάθη ἐπὶ τὸ ἀποθανεῖν πικρῶς ἀπωδύρετο. Ὁφίας δὲ γινομένης εὔρεν ἐπιτέδευμα ἄριστον· εὔρε γὰρ σχοινίον λεπτάριον εἰς τὸν κόλπον αὐτοῦ ὡσεὶ ὀργυιῶν 5· καὶ τὴν μάχαιραν αὐτοῦ ἐκβαλὼν

ἔκοψε εἰς λεπτὰ τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ ὡσαύτως καὶ τὸ ὑποκαμισόδερακον καὶ τὸ σφικτούριον αὐτοῦ· καὶ τὸ φραξώλιον καὶ συνέδησε πάντα· καὶ ἔκλωσε καὶ ἐδοκίμασεν εἰ φθάνουσιν ἕως κάτω. Εὐρών δὲ οὕτως ἐλθούσης τῆς γυναικὸς αὐτοῦ μετὰ κλαυθμοῦ πολλοῦ καὶ ὀδυρμοῦ [φ. 232β] ἐφώνησεν αὐτῇ κυρωμένης πάσης πόλεως, νῦν γὰρ ἦν ἐλπίς, ὅτι ὡδε κοτελείφθην ἀποθανεῖν ἄλλ' ὕπαγε καὶ λάθρα ἀγύρασον παχὺ σχοινίον κατὰ τὸ μέκος τοῦ κίονος καὶ ἄλειψον αὐτὸ ὑγρόπισσον, καὶ πάλιν ἐλθέ μεσοῦσης νυκτός. Τῇ οὖν ἐπιούσῃ νυκτὶ καταλαβούσης τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἐχύλασεν ἐκεῖνος ὑπερ εἶχεν· καὶ τῆς γυναικὸς δωσάσης τὸ σχοινίον ἔουρεν ἐκεῖνος καὶ ἀνέβασεν αὐτὸ καὶ προσέδησεν εἰς τὸν πόδα τοῦ ἵππου καὶ οὕτως κρατῶν αὐτὸ κατέβη ὑγιής. Ἐποίησε δὲ τοῦτο ἵνα πολλὰ το σχοινίον ἐκ τοῦ ὑγροπισσοῦ ὅπως μὴ κατασφύει ἀθρώως πεσῶν συντριβῇ καὶ ἵνα καθῇ τὸ σχοινίον ὑπὸ τοῦ πυρός μετὰ τὸ κατελθεῖν αὐτόν. Καὶ οὕτως λαβὼν τὴν τε γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τοὺς παῖδας νυκτός ἐξῆλθε τῆς πόλεως καὶ κατέλαβε τὴν Ἀδριανούπολιν μετασχηματισθεὶς μοναχὸς ἕως χρόνων 7 νομιζόντων· πάντων ὅτι ἐπάνω τοῦ κίονος ἐτελεύτησε. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐλθὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἔστη εἰς τα Λαύσου καὶ τοῦ βασιλέως διερχομένου τότε εἰς τὴν τῶν ἀγίων ἀποστόλων προέλευσιν, ὑπῆντησεν αὐτῷ ἐκείσε αἰτῶν λόγον ἀπαθείας τοῦ μὴ φονευθῆναι· ὃν καὶ γνωρίσαντες ὅτε βασιλεὺς καὶ ἡ σύγκλητος αὐτοῦ πάσα ἐθαύμασαν [φ. 233α] προσέβλετο δὲ ὁ βασιλεὺς ἄγνοϊαν τῶν γινομένων εἰς αὐτόν· καὶ πολλὰς δωρεὰς δοὺς αὐτῷ ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνῃ, εἰπὼν ὅν θέλει ὁ θεὸς ζῆν, χίλιοι οὐ φονεύουσιν. Ἔως ὡδε τὸ πέρας τῶν κατὰ τὴν μεγάλῃν τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαν πραχθέντων· αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν.

ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ ΤΟΥ ΣΤΟΥΔΙΤΟΥ

ΦΥΣΙΟΛΟΓΟΣ

Τὸ ὑπ' ἀριθμὸν ΡΠ κατάλοιπον περιλαμβάνει τὰ ἀκόλουθα·

1) Ἀντίγραφον τοῦ κειμένου τοῦ φυσιολόγου τοῦ Δαμασκηνοῦ ἐκ τοῦ γνωστοῦ κώδικος τοῦ Τουρίνου ἀπὸ φύλ. 306 — 316α. Τὸ ἀντίγραφον, ὅπερ ἀποτελεῖται ἐκ σελ. 102 ὀγδόου, ἀρχεται ὡς ἀκολούθως·

f. 306

Συμεὼν τοῦ ἱεροδιακόνου εἰς τὸν σοφώτατον μητροπολίτην Ναυπάκτου καὶ Ἀρτης κύριον Δαμασκηνὸν καὶ τὴν αὐτοῦ βιβλίον

Τὸν πάρος εἶκελον ἀθανάτοις γράψαντα τάδ' ἄνδρα

φεῦ κόνις Αἰτωλῶν κρύψεν ἄδηλον ἄλις

Ἑλλήνων μὲν τὴν σοφίην βαρὺς ὤλεσεν αἰῶν

ὅς δὲ φιλέλληνας πάντας ἀπωρξάνισεν.

Δαμασκηνοῦ ἀρχιερέως τοῦ στουδίτου συνάθροισις ἀπὸ τὰ βιβλία τῶν παλαιῶν φιλοσόφων ὅσα εἶπον περὶ τῶν πετεινῶν ὀρνέων καὶ περὶ τῶν χερσαίων ζῴων καὶ περὶ τῶν θαλασσίων καὶ μετάφρασις εἰς τὸ κοινότερον.

Περὶ ἀετοῦ α'

Ὁ ἀετὸς εἶναι βασιλεὺς εἰς ἔλα τὰ πετόμενα καὶ ποτέ του εἰς ἔλγην τοῦ τὴν ζωὴν νερόν δὲν πίνει κ.τ.λ.

2) Ἀντίγραφον τοῦ πίνακος τῶν περιεχομένων τοῦ φυσιολόγου τοῦ καταλαμβάνοντες τὰ φύλ. 35α - 36α τοῦ κώδικος τοῦ Τουρίνου.

3) Σελίδας ὅ φερούσας τὰ γράμματα Α. Β. Γ. Δ. Ε. Ἐν ταῖς σελίδαι ταύταις ποιεῖται σύγκρισιν ὁ Λάμπρος τοῦ παρὰ τῷ Σταμ. Κρίνω ἐκδεδομένου κειμένου τοῦ φυσιολόγου (ἐκδόσεως τοῦ 1744) πρὸς τὸ τοῦ Τουρίνου καὶ εὕρισκει τὰς διαφοράς.

4) Δύο πανομοιότυπα, τὸ ἐν ὁλοκλήρῳ σελίδος, τὸ ἕτερον ἡμισείας τοῦ κώδικος τοῦ Τουρίνου.

5) Ἐπιστολὴν τοῦ Κρουμβάχερ φέρουσαν χρονολογίαν β. Χ. 87 πρὸς τὸν Λάμπρον, ἥτινι ἀναγγέλλει πρὸς τοὺς ἄλλους ὅτι ἄρα τῇ λήψει τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἐζήτησε τὸ ὑποδειχθὲν βιβλίον καὶ ἀντέγραψε τὰς ζητηθείσας σημειώσεις, τὰς ἐποίησε καὶ στέλλει αὐτῷ σὺν τῇ παρούσῃ. Τὸ σταλὲν ὑπὸ τοῦ Κρουμβάχερ εὑρηται ἐν τῷ καταλοίπῳ τούτῳ. Ἀποτελεῖται ἐκ 3 φύλλων ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔχει ἀντιγράψει ὁ Κρουμβάχερ ἐκ τοῦ ἐντύπου βιβλίου τοῦ φέροντος ἐπιγραφὴν «Αἰσώπου μύθοι»¹ τὸν πίνακα τῶν περιεχομένων «Πίναξ τῶν μύθων τοῦ παρόντος βιβλίου» καὶ τινες μύθους, τὸν 1, 2 καὶ 150. (1. Ἀετὸς καὶ ἀλουποῦ 2. Ἀλουποῦ καὶ τράγος καὶ 150. Ὄφις καὶ κάδουρας).

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε εἰρημένων γίνεται δῆλον ὅτι ὁ Λάμπρος γνωρίζων μόνον τὴν ἐκδοσιν τοῦ φυσιολόγου τοῦ Δαμασκηνοῦ τοῦ 1744, ἐκδοσιν εὐρισκομένην παρὰ τῷ Σταμ. Κρίνω, καὶ συγκρίνας αὐτὴν πρὸς τὸν φυσιολόγον τοῦ Δαμασκηνοῦ, τὸν περιεχόμενον ἐν τῷ χειρογράφῳ τοῦ Τουρίνου, ἀπεφάσισε τὴν ἀντιγραφὴν καὶ ἐκδοσιν τοῦ κειμένου τοῦ κώδικος τοῦ Τουρίνου ὡς περιέχοντος ἀρκούσας διαφοράς πρὸς τὸ ἐκδεδομένον κείμενον, τὸ ἐν τῇ ἐκδόσει τῇ παρὰ τῷ Κρίνω εὐρισκομένη. Ἴδου τί παρατηρεῖ ὁ Λάμπρος παρὰ τῶν διαφορῶν τούτων.

Παρὰ Σταμ. Κρίνω·

Μερικὴ διάγνωσις ἐκ τῶν παλαιῶν φιλοσόφων περὶ φύσεως καὶ ἰδιωμάτων τινῶν ζώων, συναθροισθεῖσα παρὰ τοῦ ἐν ἀρχιερεῶσι λογιωτάτου, Δαμασκηνοῦ τοῦ Στουδίτου. Καὶ τὴν πάλιν μετὰ πολλὴν ἐπιμέλειαν διορθωμένη καὶ μετατυπωμένη. Ἐνετίητιν, αψμδ'. Παρὰ Νικολάφ τῷ Σάρφ. 1744. Con licenza di superiorì.

Ἔς 16ον σελ. 80.

1. Ἐν τῷ ἄνω μέρει τῆς πρώτης σελίδος ἔχει σημειώσει ὁ Λάμπρος «Legrand bibliogr. hell. I 241». Ἐν τῇ αὐτῇ αὐτοῦ πίνακος σημειοὶ ὁ Κρουμβάχερ «Die Zahlen bezeichnen die Reihenfolge der (auch in der Sammlung nummerierten) Stücke. Die orthographie ist die des Druckes».

Αἱ ἐπιγραφαὶ ἔχουσιν τινὰς διαφορὰς ἀπὸ τῶν τοῦ χειρογράφου τοῦ Τουρίνου· λέγει δὲ καὶ ἐν κεφάλαιον, τὸ περὶ λαγωῦ. Ἐν τοῖς ἑξῆς ἀναφέρω τὰς διαφερούσας ἐπιγραφάς.

Περὶ ἀρκούδας, περὶ αἰτικίου, περὶ αἰγός, περὶ γλαύκου, (καὶ τὸ ἀμέσως ἐπόμενον ἀρ. ιε') περὶ ἄλλου θαλασπίου, περὶ δρακαίνης, περὶ ἀχηνοῦ χειρταίου ἡγουν καντζοχόρου, περὶ ἀχηνοῦ θαλασπίου, περὶ ἐχιδνης, περὶ κήτους θαλασπίου, περὶ κοσσίου θαλασπίου, (τὸ περὶ λαγωῦ λέγει), περὶ λαύρακος, περὶ μέλισσας, περὶ μυός, περὶ μυραίνης, περὶ μελανουρίου, περὶ μυρμήγκων, περὶ νήσας, περὶ μονακέρου, περὶ ναυκράτου, περὶ ὄφιος, περὶ πίννας, περὶ στρώου, περὶ σκάρου, περὶ σάρρου, περὶ ταοῦ, περὶ τριγᾶλας ἀλλ' ἐν τῇ κειμένῃ: τὸ τριγᾶλιν εἶναι ψάρι κτλ.) περὶ βαίνας (καίμ. ἢ βαίνα ἡγουν ὁ θηλυκὸς ἀγριόχοιρος κτλ.) περὶ φάσσας, περὶ φρήνας, περὶ φαλλαγγίου, περὶ ἐτέρου φαλαγγίου, περὶ φησαλοῦ, περὶ χερσουδόρου, περὶ διψᾶ.

Μετὰ τὸ τελευταῖον περὶ ὀνοκενταύρου ἔπονται ἐν τῇ ἐκδόσει τὰ ἑξῆς·

Ἐλήγητε τέρμα ἕως ἐδῶ τὸ παρόν.

Ἐν ἡμέραις ἕξ τὴν κτίσιν κτίσεις λόγε

οὐχ ὡς ριπὴν τὸν κόσμον ἀσθενῶν κτίσαι,

ἀλλ' ἵνα ταῖς ἕξ προστιθεῖς τὴν ἐξδόμην,

τὸν σαβᾶτισμόν τὸν τελευταῖον μάθω.

Ὡς δεῖγμα τῆς διαφορᾶς τοῦ κειμένου τοῦ Τουρίνου ἀπὸ τῆς παρὰ Κρίνου ἐκδόσεως τοῦ 1744 ἔστωσαν τὰ ἑξῆς·

Δαμασκηνὸς ἀρχιερέως, τοῦ Στουδίτου, συνάθροισις ἐκ τῶν παλαιῶν φιλοσόφων, περὶ φύσεως ἰδιωμάτων τινῶν ζώων.

Καὶ πρῶτον περὶ ἀετοῦ

Ὁ ἀετὸς εἶναι ῥασιλεύς εἰς ὅλα τὰ πετώμενα καὶ ποτὲ εἰς ὅλην τοῦ τὴν ζωὴν ἐρὸν δὲν πίνει. Διότι πρέπει τοῦ ἐπειδὴ εἶναι βασιλεὺς τῶν ὀρνέων πάντων, νὰ μὴν εἶναι δοῦλος εἰς ὅλα τὰ θελήματα

τῆς σαρκός, καθὼς εἶναι τὰ παρακάτω του πουλίου. Ἀκόμη θεωροῦν πολλὰ καθαρὰ τὰ ὀμμάτιά του, καὶ ἔταν πέτεται εἰς τὰ νέφη ὕψηλά, δύναται νὰ ἰδῇ κάτω εἰς τὴν γῆν τὸ λεπτότατον πρᾶγμα, ὡσὰν μύτιαν, ἢ ὡς σπυρὶ σιταριοῦ· τόσον δὲ τὸν φοβοῦνται τὰ ὀφίδια, ὅτι μόνον νὰ ἀκούσουν τὴν βροχὴν τῶν πτερῶν του, ἔταν πετᾷ, παρευθὺς κρύπτονται εἰς τὰ βάθη τῆς γῆς, μὴν τὰ πιάσῃ καὶ ξεσχίσῃ τα μετὰ ὀνύχιά του, ἐπειδὴ ἀγαπᾷ νὰ τρώγῃ τὰ θηρία. Ἡ δὲ τροφή αὐτοῦ εἶναι οἱ λαγοὶ καὶ τὰ μικρὰ ζωρκάδια, καὶ ἐλάφια, καὶ αἱ χῆνες, καὶ τὰ ἀρνία. Πολλαῖς βολαῖς ὀρπάζει· καὶ τὸ μοσχάριον καὶ τὸ τρώγει ἔταν τὸ εὖρη εἰς ἔρημον τόπον. Ἐχει δὲ τέτοιαν σοφίαν ἐκ Θεοῦ, ὅταν γεννήσῃ ὁ θηλυκὸς ἀετὸς τὰ πουλιά του, τότε ὁ ἀρσενικὸς ἀετὸς, ὑπάγει εἰς τὴν φωλεάν τῶν μικρῶν πουλιῶν, στήνει τα καταπρόσωπον τοῦ Ἡλίου, καὶ στοχάζεται καλῶς. κτλ. κτλ.

Περὶ δρακαίνης. (σελ. 20).

Ὁ Δράκων εἶναι ψάρι εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ οἱ ἄνθρωποι τὸ λέγουσιν δράκαιναν, καὶ τὸ φαγὶ τοῦ εἶναι γλυκόν καὶ ὠφέλιμον· πλὴν ἔχει εἰς τὰ ποδάρια του φαρμακερὸν κεντρί, μετὰ τὸ ὅποτον ἂν κεντρώσῃ ἄνθρωπον ἀποθνήσκει. Εἶναι δὲ ἡ λατρεία του νὰ τὸν σχίσῃς ἐκείνον τὸν δράκοντα νὰ βάλῃς τὸ σικόντι τοῦ ἐπάνω εἰς τὴν πληγὴν. Διὰ τοῦτο προσέχουν οἱ ψαράδες, καὶ δὲν τὸ πιάνουν μετὰ τὸ χέρι τους ἕως νὰ ψοφήσῃ. Εἶναι δὲ πλουμιστὸς ὥσπερ ἑχιδνα, καὶ μακρὸς ὡς ὄφις, πλὴν εἶναι πλατύς.

Περὶ μυγαλῆς (σ. 49).

Ἡ μυγαλὴ εἶναι ζῷον τετράποδον, τὸ ὅποτον λέγουσιν τινὲς ἀγριόγατον. Ἐχει δὲ τέτοιαν συνήθειαν, καὶ φοβᾶται νὰ περάσῃ ἀπὸ στράταν ὅπου εἶναι σημαδεμένη ἀπὸ τροχὸν ἀμαξιοῦ· καὶ ἂν τύχῃ καὶ περάσῃ καμίαν βολάν ἐξανάγκης ἀπὸ τὴν αὐτὴν στράταν, μουδιάζει τὸ κορμὶ τῆς, καὶ ἂν τύχῃ — σ. 50 — καὶ περάσῃ καμίαν βολάν ἐξανάγκης (sic) ἀπὸ τὴν αὐτὴν στράταν, μουδιάζει τὸ κορμὶ τῆς, καὶ ἂν τύχῃ καὶ τὴν κρατήσῃ τινὰς πολλὴν ὥραν ἐπάνω εἰς τὴν

αὐτὴν στράταν ἀποθνήσκει. Ἐὰν δὲ τύχη καὶ θαγκώσῃ κανένα ἄνθρωπον, αὐτὴ εἶναι ἡ ἰατρεία του. νὰ πάρῃ χῶμα ἀπὸ στράταν σημάδεμένην ἀπὸ ἀμάξι, καὶ νὰ τὸ βάλῃ ἐπάνω εἰς τὴν πληγὴν, καὶ ἰατρύεται. Ἐὰν δὲ καὶ δὲν βάλῃς ἐπάνω εἰς τὴν πληγὴν ἀπὸ τέτοιον χῶμα ἀποθνήσκει ὁ ἄνθρωπος, διότι εἶναι φαρμακερὰ τὰ ὀδόντια της.

Περὶ μυός. (ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι 50)

Εἰς τὴν Ἰνδίαν εὐρίσκονται μεγάλοι ποντικοί. ὥσάν τοὺς γάτους ἐδῶ· καὶ ἂν πιάσῃ τινὰς κανέναν ἀπ' ἐκείνους, καὶ τὸν σχίσῃ, εὐρίσκει παιδί μικρὸν μέσα. Καὶ πάλιν ἐὰν σχίσῃ καὶ ἐκεῖνο τὸ παιδί, εὐρίσκει μέσα εἰς αὐτὸ ἄλλο. Καὶ πάλιν ἐκεῖνο ἄλλο τρίτον.

Ὅπως ὁ ἀναγνώστης λάβῃ γινώσκιν τῆς διαφορᾶς τοῦ ἀνωτέρου δημοσιευθέντος κειμένου τῆς παρὰ τῷ Κρίνω ἐκδόσεως, ἀπὸ τοῦ κείμενου τοῦ κώδικος τοῦ Ταυρίνου, παραθέτομεν κατωτέρω τὸ κείμενον τοῦ Ταυρίνου, τὸ ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸ ἀνωτέρω δημοσιευθὲν κείμενον, παραλαβόντες ἐκ τοῦ ἀντιγράφου τοῦ Λάμπρου.

Περὶ ἀετοῦ α

Ὁ ἀετός εἶναι βασιλεὺς εἰς ὅλα τὰ πετόμενα καὶ ποτὲ τοῦ εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν νερὸ δὲν πίνει· διότι πρέπει αὐτῷ ὡς βασιλεὺς τῶν ὀρνέων πάντων νὰ μὴν εἶναι δουλαμένος εἰς ὅλα τὰ θελήματα τῆς σαρκός, ὥσπερ εἶναι καὶ τὰ παρακάτω πουλιά, εἶναι δὲ καὶ ἐξυδερκίης κατὰ πολλὰ, ἡγουν εἶναι οἱ ὀφθαλμοὶ του καθαροί καὶ ὅταν πέτεται εἰς τὰ νέφη ὑψηλὰ δύναται νὰ ἴδῃ κάτω εἰς τὴν γῆν καὶ τὸ λεπτότατον πράγμα, ὡς μύγαν ἢ καὶ σκυρὶ κεχρητοσοῦτο δὲ εἶναι φειδωρός εἰς τὰ ὀφίδια, ὅτι μόνον νὰ ἀκούσουν τὴν βοήν τῶν πτερῶν αὐτοῦ ὅταν πέτεται παρευθὺς κρύπτονται εἰς τὰ βάθη τῆς γῆς νὰ μὴ, τὰ πιάσῃ καὶ τὰ σχίσῃ μὲ τοὺς ὀνυχας αὐτοῦ, ἐπειδὴ ἀγαπᾷ νὰ τὰ τρώγῃ. Ὑἱναὶ δὲ ἡ τροφή αὐτοῦ οἱ λαγῶι καὶ τὰ μικρὰ ζαρκάδια καὶ ἐλάφια καὶ αἱ χήνες καὶ τὰ ἀρνία. Πολλάκις δὲ ἀπὸ τὴν δύναμιν τὴν πολλὴν καὶ ἔχει ἐκ Θεοῦ ἀρπάζει καὶ τὸ μικρὸν μοσχάριον καὶ τρώγει το, ὅταν το εὕρῃ εἰς ἔρημον τόπον. Ἔχει δὲ καὶ τούτην τὴν ποτρίαν, ὅταν γεννήτῃ ὁ θηλυκὸς ἀετός τὰ πουλιά του καὶ καμίζαν

ἡμέραν ὑπάγει νὰ βοσκήσῃ, τότε ὁ ἀρσενικὸς ἀετός ὑπάγει εἰς τὴν φωλεὴν ἐκείνην τῶν μικρῶν πουλιῶν καὶ στένει τὰ πουλιά του κατέναντι τοῦ ἡλίου καὶ στέκεται στοχαζόμενος αὐτὰ κ.τ.λ. κ.τ.λ.

Περὶ δράκαινης

Ὁ δράκων εἶναι ψάρι εἰς τὴν θάλασσαν, τὸ ὅποιον τὸ ὀνομάζουν οἱ ἄνθρωποι δράκαιναν, εἶναι δὲ τὸ φαγὶ τοῦ γλυκοῦ καὶ ὀφέλιμον πλὴν ἔχει εἰς τὸ πιερά του κεντρί φαρμακευμένον, μὲ τὸ ὅποιον ἐὰν κτυπήσῃ τὸν ἄνθρωπον ἀποθνήσκει. Εἶναι δὲ ἡ ἰατρεία του νὰ σχίσῃς πάλιν ἐκεῖνον τὸν δράκοντα, νὰ βάλῃς τὸ σικότι τοῦ ἀπάνω εἰς τὴν πληγὴν. Διὰ τοῦτο προσέχονται οἱ ψαράδες καὶ δὲν πιάνουσι μὲ τὸ χέρι τοῦς ἑως οὐ νὰ ψεφίσῃ. Εἶναι δὲ πλουμιστὰς ὥσάν ἡ ἐχιδνα καὶ μακρὸς ὡς ὄφις πλὴν πλατύς.

Περὶ μυγαλῆς

Ἡ μυγαλὴ εἶναι ζῷον τετράποδον τὸ ὅποιον τὸ ὀνομάζουν οἱ ἄνθρωποι ἀγριόκχτον· ἔχει δὲ τοιαύτην συνήθειαν νὰ φοβᾶται νὰ περάσῃ ἀπὸ στράταν ἔπου εἶναι σημαδεμένη ἀπὸ τροχὸν ἀμαξίου καὶ ἂν τύχῃ νὰ περάσῃ καμὴν φορὰν ἐξ ἀνάγκης ἀπὸ τοιαύτην στράταν αἰμοδιάζει τὸ κορμὶ της καὶ ἂν τὴν κρατήσῃ τινὰς πολλὴν ὥραν ἐπάνω τῆς τοιαύτης στράτας ἀποθνήσκει. Ἐὰν δὲ τύχῃ καὶ θακώσῃ κανένα ἄνθρωπον, αὐτὴ εἶναι ἡ ἰατρεία του νὰ πάρῃ χῶμα ἀπὸ στράταν σημαδεμένην ἀπὸ ἀμάξι καὶ νὰ τὸ πασίῃ ἀπάνω εἰς τὴν πληγὴν καὶ ἰατρύεται, διότι ἐὰν δὲν βάλῃ εἰς τὴν πληγὴν ἀπὸ τοιοῦτον χῶμα, ἀποθνήσκει ὁ ἄνθρωπος ὅτι εἶναι φαρμακερὰ τὰ ὀδόντια της.

Περὶ μυός Ἰνδικοῦ.

Εἰς τὴν Ἰνδίαν εὐρίσκονται μεγάλοι ποντικοί ὥσπερ οἱ κάτω εἰς ἡμᾶς καὶ ἂν πιάσῃ κανεὶς κανένα θηλυκὸν καὶ τὸν σχίσῃ εὐρίσκει παιδί μικρὸν μέσα καὶ πάλιν ἐὰν σχίσῃ καὶ ἐκεῖνο τὸ παιδί εὐρίσκει μέσα εἰς αὐτὸ ἄλλο μικρότερον καὶ πάλιν εἰς ἐκεῖνο ἄλλο τρίτον.

Ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν δύο κειμένων, τοῦ κειμένου τῆς παρὰ τῷ Κρίνω ἐκδόσεως καὶ τοῦ ἐν τῷ κώδικι τοῦ Τουρίνου γίνεται ὁλοκλήρως ὅτι ἀρκοῦσαι διαφοραὶ ὑπάρχουσι μεταξὺ τῶν δύο κειμένων. Ἀλλ' ἡ ἐκδοσις τοῦ φυσιολόγου τοῦ Δαμασκηνοῦ ἢ παρὰ τῷ Κρίνω, ἢ τοῦ 1744, δὲν εἶναι ἡ μόνη, καθ' ἣσον ὁ φυσιολόγος ἔχει ἐκδοθῆ πολλὰ καὶ εἴτε μόνος εἴτε ἐν τέλει τοῦ εἰρηολογίου. Ἡ πρώτη ἐκδοσις αὐτοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι ἡ τοῦ 1643 (πρὸς Legrand Bibl. Hell. τοῦ 17 αἰῶνος τόμ. Α' σ. 441), ἔπειτα ἐγένοντο ἐκδόσεις τῷ 1671, 1743, 1753, 1760) πρὸς Legrand bibl. Hell. τοῦ 17 αἰῶνος τόμ. Β' σ. 263 καὶ τοῦ 18 αἰῶνος τόμ. Α' σ. 307, 422 καὶ 512). Τὸ κείμενον τῶν ἐκδόσεων τούτων δὲν εἶναι πάντοτε τὸ αὐτό, τῶν ἐκδοτῶν φιλοτιμουμένων νὰ διορθώσιν, ὡς τοῦλάχιστον ἐνόμιζον, τὸ κείμενον τῆς νεωτέρας ἐκδόσεως. Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων πρὸς εὐρεσιν τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου, τοῦ πραγματικοῦ κειμένου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ἢ πρὸς ἀποκατάστασιν αὐτοῦ, δὲν ἀρκεῖ εἰς καὶ μόνος κώδιξ. Εἶνε ἀνάγκη νὰ μελετηθῶσι πολλοὶ κώδικες, νὰ συγκριθῇ τὸ κείμενον αὐτῶν καὶ οὕτω νὰ εὕρεθῇ τὸ ἀρχικὸν κείμενον, ὅπερ ἀναμφιβόλως οὐ μόνον οἱ ἐκδοταὶ ἀλλὰ καὶ οἱ ἀντιγραφεῖς ἔχουσιν ἀρκούντως παραλλάξει διὰ προσθέσεων, ἀφαιρέσεων ἢ καὶ μεταβολῆς λέξεων καὶ ἐκφράσεων. Κατὰ ταῦτα περικτῆ εἶνε ἡ ἐκδοσις τοῦ ἀντιγραφέντος κειμένου τοῦ φυσιολόγου τοῦ Δαμασκηνοῦ τοῦ Στουδίτου¹.

Κ. Ι. Δ.

ΤΑ ΥΠ' ΑΡΙΘΜΟΝ ΡΠΒ ΚΑΙ ΡΚΘ ΚΑΤΑΛΟΓΑ

Τὸ ὑπ' ἀριθμὸν ΡΠΒ κατάλοιπον ἀποτελεῖται

1) Ἐκ τριῶν φύλλων μεγάλου ὀγδόου γεγραμμένων ἐπὶ τῆς μιᾶς μόνον ὀψεως καὶ φερόντων ἐπιγραφὴν «Zwei metrologische Fragmente». Ἐν τῇ διατριβῇ ταύτῃ, τῇ γερμανιστὶ γεγραμμένῃ, γίνεται λόγος περὶ δύο μετρολογικῶν ἀποσπασμάτων, ὧν τὸ πρῶτον ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 324 κώδικος τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Διονυσίου ἐν ἁγίῳ ὄρει (τοῦ 16ου αἰῶνος) ἀρχεῖται «Κῶς Νικολάου Ἀρταβάσδου γεωμέτρου. Ὁ στατήρ ὃν ἡ κοινὴ συνήθεια» καὶ τελευτᾷ «ἔχουν τὰ κεράτια καὶ τοὺς πυροὺς»,¹ τὸ δὲ δεύτερον ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2671 Παρισινοῦ κώδικος φύλ. 430α (τοῦ 15 αἰῶνος) εἶνε τὸ ἀκόλουθον «Τὸ μεδόπουλον πήχες κτιστηκῆς (scr. κτιστικῆς aus κτίζω) λε' δλόγουρα (wohl = in Quadrat) τὸ σχοινὴ ἰ' σημάδια ἐνι, τὸ σημάδι γ' +- πήχες». Ὁ Λάμπρος προσπαθῶν ἐν τῇ διατριβῇ ταύτῃ νὰ ἐξακριβώσῃ τίς ὁ Νικόλαος Ἀρτάβασδος, ὃν θεωρεῖ ἄγνωστον συγγραφέα,² ἀναφέρει γνωστά τινα πρόσωπα φέροντα τὸ ὄνομα Ἀρτάβασδος καὶ ὑποδεικνύει πιθανὴν συγγένειαν τοῦ ἡμετέρου Ἀρτάβασδος πρὸς τὸν Νικηφόρον Ἀρτάβασδον τὸν ἐπὶ Ἀλεξίου Α' τοῦ Κομνηνοῦ ἀκμάσαντα.

Ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι ἔχει διὰ μολυβδίδος σημειωθῆ δι' ἄλλης χειρὸς «Zurück 27 X. 94» εἰς δὲ τὸ ἄνω μέρος καὶ εἰς τὸ περιθώριον πρὸς τὰ ἀριστερὰ «Vgl Berliner Philol. Wochensch. 1894 Nr. 42 sp. 1327 ist doch wohl dersehl Mann».

2) Ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 42 (τῆς 13 Ὀκτωβρίου 1914, φύλλου

1. Ἄξιον σημειώσεως εἶνε ἐνταῦθα ὅτι καὶ ἐν ἄλλαις βιβλιοθήκαις καὶ ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῶν Μειτεώρων ὑπάρχουσι πλείστοι κώδικες περιέχοντες τὸ κείμενον τοῦτο τοῦ φυσιολόγου, τινὲς μάλιστα τούτων ἀρκούντως παλαιοί.

1. Περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ Δαμασκηνοῦ τοῦ Στουδίτου πρὸς Ph. Meyer Bie theol. Litt. der gr. Kirche im sechz. Jahrh. σ. 128 ἐνθα καὶ πλήρης βιβλιογραφία.

1. Τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο ἔχει δημοσιευθῆ καὶ ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν κωδίκων τῶν μονῶν τοῦ Ἀθῶνος τοῦ Λάμπρου πρὸς Ph. Meyer Bie theol. Litt. der gr. Kirche im sechz. Jahrh. σ. 128 ἐνθα καὶ πλήρης βιβλιογραφία.

2. Περὶ τοῦ Νικολάου Ραβδᾶ ἢ Ἀρταβάσδου πρὸς Ph. Meyer Bie theol. Litt. der gr. Kirche im sechz. Jahrh. σ. 128 ἐνθα γίνεται λόγος περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ ἡμετέρου Νικολάου.

της «Berliner philologische Wochenschrift», ἐν στήλῃ 1327 καὶ ἐξῆς τῆς ἀπορίας ἀναγνώσκουμεν κρίσιν τοῦ Fr. Hultsch περὶ τοῦ ἔργου τοῦ Z. Baillel «Le papyrus mathématique d'Akhmim». Ἐν τῇ κρίσει ταύτῃ γίνεται λόγος ἐκ παρέργου καὶ περὶ τοῦ Νικολάου Ἀρταξιάδου καὶ τῆς ἐκδόσεως ὑπὸ τοῦ P. Tannery δύο ἐπιστολῶν αὐτοῦ ἐν ταῖς Notices et extraits des manuscrits tom. XXXII, 1 (1886).

3) Ἐκ φύλλου χάρτου, ἐφ' οὗ ἔχουσιν ὑπὸ τοῦ Λάμπρου σημειωθῆ διαφόρα χειρόγραφα διαφόρων βιβλιοθηκῶν, ἐν αἷς περιέχονται ἔργα τοῦ Νικολάου Ἀρταξιάδου ἢ Ραξῆδα.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω γίνεται ὁρῶν διὰ τοῦ Λάμπρου τὴν ἐν τῷ καταλοίπῳ τούτῳ ὑπάρχουσαν διατριβὴν ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Zwei philologische Fragmente» συνέταξε γερμανιστὴ καὶ ἀπέστειλε πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ «Berliner Phil. Wochenschrift» πρὸς δημοσίευσιν. Ἡ διεύθυνσις ὁμῶς ἀπέστειλε αὐτῷ ταύτην ὁπίσω μετὰ τοῦ φυλλαδίου τοῦ περιοδικοῦ, ἐν ᾧ γίνεται λόγος περὶ τοῦ Ἀρταξιάδου καὶ ἐξ οὗ φαίνεται ὅτι ὁ Ἀρταξιάδης δὲν εἶνε ἄγνωστος συγγραφεύς.

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων περιττὴ εἶνε ἡ ἐκδοσις τοῦ καταλοίπου τούτου τοσοῦτο μᾶλλον καὶ ὅσον τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο, ὅπερ καὶ ἄλλοθεν εἶνε γνωστόν, ἔχει δημοσιευθῆ καὶ ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν βιβλιοθηκῶν τοῦ ἁγίου ὁρους ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Λάμπρου.

Τὸ δὲ ὑπ' ἀριθμὸν PKΘ κατάλοιπον ἀποτελεῖται ἐκ φύλλων ἐντόπιων 8 περιεχόντων δις τὸν ὑπὸ τὸν Λάμπρον ἐκδοθέντα ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἐταιρείας τῆς Ἑλλάδος (τομ. Α' 1883 σ. 101 ε) ἀνέκδοτον λόγον τοῦ Παχωμίου Ρουσάνου «Πρὸς τοὺς ἐλληνίζοντάς» καὶ τοὺς τὰ θεῖα μυστήρια βεβηλοῦντας καὶ ὅτι οὐ δεῖ προσέχειν τοῖς πολλοῖς ἀπαδέειν οὖσιν, ἀλλὰ τοῖς εὐσεβεσίν, καὶ ὀλίγοι ὦσι». Ὁ Λάμπρος τῆς ἐκδόσεως τῆς ἐπιστολῆς ταύτης προτάσσει προλεγόμενα καταλαμβάνοντα τὰς σελίδας 101—105, ἀπὸ τῆς σελίδος δὲ 105 ἀρχεται τὸ ἐκδεδόμενον κείμενον. Κατὰ ταῦτα τὸ ἐκδεδομένον κείμενον καταλαμβάνει τὰς σελίδας 105—112. Τὰς σελίδας ταύτας ἔχει δις ἀποσπάσει ὁ Λάμπρος ἐκ τοῦ τεύχους καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ ἀποσπάσματι ἔχει γραφῆ διὰ

μελάνης «ἐκ τοῦ κώδικος CIII clas. II (βιβλιοθήκης Μαρκιανῆς) σ. 4», ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ «ἐκ τοῦ κώδικος XXVI clas. XI σελ. 193 (βιβλιοθ. Μαρκιανῆς)». Ἐν τῷ δευτέρῳ ἀποσπάσματι ὑπάρχουσι ἐν τῇ ὡς διορθώσεις τινὲς τοῦ κειμένου, ἐν ᾧ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ πρώτου γέγραπται «Δελτίον (Βελοῦδου ἀντιβολή)». Εἶναι φανερόν διὰ τὸν Λάμπρον ἐκδώσας τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ρουσάνου «ἐκ τοῦ ὑπ' ἀρ. CXXV ἐν τῇ Μαρκιανῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Βενετίας ἀποκειμένου νανιακοῦ κώδικος»¹ δηλαδὴ τοῦ CIII clas. II ἠθέλησεν ἔπειτα νὰ συγκρίνῃ τὸ ἐκδοθὲν κείμενον πρὸς τὸ ἐν κώδικι XXVI cl. XI τῆς αὐτῆς βιβλιοθήκης ἐπιχαλεσθεὶς τὴν φιλικὴν μέριμναν τοῦ ἐφόρου τῆς Μαρκιανῆς βιβλιοθήκης, Ἰωάννου Βελοῦδου, ὅστις ἀνέλαβε καὶ ἐξετέλεσε τὴν ἀντιβολήν. Αἱ παρασελίδες λοιπὸν διορθώσεις ὡς καὶ αἱ ἀνωτέρω σημειωθεῖσαι ἐπιγραφαὶ προέρχονται ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Ἰωάννου Βελοῦδου. Τὰς διορθώσεις ταύτας ἐνόμισεν ὁ Λάμπρος καλὸν νὰ δημοσιεύσῃ ἐν τῷ αὐτῷ Δελτίῳ² τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἀντιβολή κωδίκων περιεχόντων τὸν ἀνέκδοτον λόγον Παχωμίου τοῦ Ρουσάνου». Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων ἡ ἀναγραφὴ τοῦ καταλοίπου τούτου ἐν τῷ καταλόγῳ ἦτο περιττὴ, ὡς ἐξ-αντληθέντος τελείως διὰ τῶν δημοσιευθέντων ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἐταιρείας τοῦ 1883 ἀπὸ σ. 105—112 καὶ 367—369.

Κ. Ι. Δ.

1. Πρὸς Δελτ. σ. 103.

2. Σελ. 367—369.

ΤΟ ΥΠ' ΑΡΙΘΜΟΝ ΡΑΕ' ΚΑΤΑΛΟΙΠΟΝ

Τὸ κατάλοιπον, τοῦτο ἀποτελεῖται·

1) Ἐκ μιᾶς πρὸς τὸν Λάμπρον ἐπιστολῆς γεγραμμένης· «Σιν. Ι. Λα' Μα'ου αωη» καὶ φερούσης ὑπογραφῆν.

Πρόθυμος αὐτῆς ἐν Χριστῷ εὐχέτης

† ὁ Ε. Π. Ι.

Ἀρχιμανδρίτης Φώτιος

Ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ ὁ Φώτιος γράφει πρὸς τὸν Λάμπρον «Διὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου, Δημητρίου Μιχαλίτση, ἱατροῦ ἐπιστέλλονται τῇ ὑμετέρᾳ ἐριτίμῳ ἐλλογιμότητι, καθ' ἣν ἐξήλωσεν ἐπιθυμίαν, ἀντίγραφα τοῦ «ὀρισμοῦ Σινᾶν Ιασαᾶ» καὶ τοῦ καταλόγου τῶν πυλῶν Κωνσταντινουπόλεως» ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 1208 χειρογράφου τῆς Σιναϊτικῆς βιβλιοθήκης καὶ προσθέτει ὅτι, ἐπειδὴ, «ἐν τῷ σημειώματι τῆς ὑμετέρας ἐριτίμου ἐλλογιμότητος λόγος γίνεται περὶ προσοχῆς εἰς τὴν ἐπὶ τῆς ἐπικεφαλίδος τοῦ ὀρισμοῦ χρονολογίαν, πέμπω αὐτῷ πανεμοιότυπον τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης ὡς καὶ σημειώσιν περὶ τῶν ἀντιγράφων, ἐν ἧ' πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀναγράφονται καὶ τινες παρατηρήσεις τείνουσαι, ὡς ἐλπίζω, εἰς ἄρσιν πάσης ἀμφιβολίας περὶ τῆς χρονολογίας ταύτης».

2) Τὰ ἀντίγραφα τοῦ Φωτίου Μιχαλίτση ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 1208 χειρογράφου τῆς Σιναϊτικῆς βιβλιοθήκης περιλαμβάγοντα τὸν ὀρισμὸν τοῦ Σινᾶν πασα (σ.2) καὶ τὸν κατάλογον τῶν πυλῶν Κωνσταντινουπόλεως (σελ. 2).

3) Τὴν ἀνωτέρω μνημόνευσμένην σημείωσιν περὶ τῶν ἀντιγράφων, ἥτις ἔχει οὕτως.

Σημείωσις περὶ τῶν ἀντιγράφων, τῶν ἐπιστελλομένων τῷ καθηγητῇ Σ. Λάμπρῳ ἐκ τοῦ χειρογράφου τῆς Σιναϊτικῆς Βιβλιοθήκης τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 1,208.

α') Ἡ ἀντιγραφή ἐγένετο πιστὴ κατὰ λέξιν καὶ γράμμα, τηρηθείσης καὶ αὐτῆς τῆς πρὸς τὴν ὀρθογραφίαν ἀνωμαλίας τοῦ κειμένου, ἔπερ' γέγραπται καθαρῶς καὶ εὐαναγνώστως.

β') Ἐν τῷ καταλόγῳ ἔμως τῶν πυλῶν τῆς Κ' λεως ὁ πρῶτος στίχος περιέχει τὸ δυσξύμβλητον τεῦτο «Ἐν πρώτοις ἀπὸδε ἐκεῖθι δισικὸν μέρος». Ἐπιστέλλεται ὅθεν πανεμοιότυπον τοῦ στίχου τοῦτου ἀντίγραφον πρὸς ἀκριβεστέραν ἔρευναν. Ἐν τῷ αὐτῷ καταλόγῳ ἡ δι' ἀλφαριθμητικῶν γραμμάτων ἀρίθμησις τῶν πυλῶν παύει εἰς τὸ κ καίτοι ἀναγράφονται ἔτι πύλαι δύο.

γ') Περὶ τῆς χρονολογίας τοῦ ὀρισμοῦ τοῦ σινᾶν πασία (οὕτως ἄνευ τόνου ἀναγράφεται ἐν τῷ κειμένῳ τοῦνομα σινᾶν) καταφαίνεται ἐκ τοῦ ἐπιστελλομένου πανεμοιότυπου αὐτῆς ἀντιγράφου ὅτι αὐτὸ τὸ κείμενον οὐδὲ μίαν ὑπέχει αἰτίαν ἀμφιβολίας. Ἀληθῶς ὁ ἐκδότης τοῦ καταλόγου τῆς Σιναϊτικῆς βιβλιοθήκης Gardthausen, σημειῶν τὴν χρονολογίαν ταύτην, τίθησιν αὐτὴν ἐν ἀμφιβολίᾳ διὰ τῆς ἐπεξηγήσεως ἢ μᾶλλον ἐρωτήσεως ἐν παρενθέσει (1424? 1430?), πλὴν ἀλλ' ἀπλὴ ἀνάγνωσις τῆς χρονολογίας

Σωλῆ^ω εὐκρινέστατα γεγραμμένης καὶ ἀπλὴ ἀντιπαραβολὴ τοῦ ἥτα αὐτῆς πρὸς τὰ ἄλλα ἥτα, τὰ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ καὶ ἐν τῷ κειμένῳ, ἀρκοῦσι καταδειξάιναι ὅτι ἀδίκως προκαλεῖται ἡ ἀμφιβολία αὕτη, ἀδίκως ἐκληφθέντος τοῦ η (=ἥτα) ἀντὶ βῆτα καὶ ὡς δηθὲν τοιοῦτου ἐκτυπωθέντος. Οὕτω τὸ δεύτερον ἥτα τῆς λέξεως βεζήρης ἐν τῇ ἐπιγραφῇ, τὸ ἥτα τῆς λέξεως Ἰ' ἥς τοῦ στίχου τοῦ κειμένου καὶ ἔπειτα πάντα σχεδὸν τὰ ἥτα τῶν λέξεων πασης, μοπολιτην, στρατηγοπυλον, προσκυνήσει καὶ λοιπῶν, ἀντιπαραβαλλόμενα τῷ εὐκρινεστάτῳ καὶ ἅμα αὐτοῖς ἀπαραλλάκτῳ η τῆς χρονολογίας, ἀποδεικνύσιν αὐτὸ ἥτα, οὐδαμῶς δὲ β. Ἡ χρονολογία ἄρα ἐστὶν 6,938 ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ἀντίστοιχος τῷ 1430 σωτηρίῳ ἔτει. Ὁ ὀρισμὸς τοῦτ' ἐστὶ τοῦ σινᾶν πασία ἐκδόδοις πρὸ ἐτῶν 460.

δ') Ἴσως οὐκ ἂν εἴη ἄτοπον παρατηρήσαι ἐνταῦθα καὶ περὶ

τῆς ἑλθῆς σημειώσεως τοῦ καταλόγου τῆς Συναΐτικῆς βιβλιοθήκης περὶ τοῦ χειρογράφου τούτου εἰ φαίνεται ἐλλιπὴς περὶ τὴν ἀνχράφη ν τῶν περιεχομένων, ὡς δείκνυσιν ἡ τῷ κειμένῳ παραβολή.

Κατὰ μὲν τὴν σημείωσιν ἐν τῷ κειμένῳ περιέχεται μόνον ταῦτα :

Διήγησις πονηρᾶς γυναικός.

Δευτέρου φιλοσόφου δημηγορία.

Περὶ τοῦ πενταετοῦς πριδίου :

Στίχοι πολιτικοί — — εἰς . . . Θεοτόκον.

De portis Constantinopoleos nominibusque iis a Turcis impositis

Ὅρισμός ἐν περ ἔστειλεν ὁ Σινὰν πασίας, ὁ τοῦ Σουλτὰν Μουράτ βεζήρης, εἰς τὰ Ἰωάννινα ἐπὶ ἔτους ١٧٢٤ (1424 ? 1430 ?)

Τὸ δὲ κείμενον περιέχει ταῦτα :

1ον) συγγραφὴν ἀνευ τέλους καὶ ἀνευ ἀρχῆς ἐν τύπῳ μυθιστορίας, ἣς μέρος ἐλάχιστον ἢ τε «διήγησις τῆς πονηρᾶς γυναικός» καὶ ἡ «περὶ πενταετοῦς πριδίου». Ἡ ἀτελής αὕτη συγγραφή καταλαμβάνει ὅλας 284 σελίδας.

2ον) μέρος πραγματείας ἄλλης, ἴσως κατηχητικῆς, ἐκτεθειμένης συντόμῳ κατ' ἐρωταποκρίσιν, κατέχον καὶ τοῦτο σελ. 15.

3ον) «Τοῦ ἐν ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν Κυρίλλου, πατριάρχου Ἀλεξανδρείας, κεφάλαιον ἐκ τῆς Νεστορίου καὶ τῶν κατ' αὐτόν». εἰς σελ. 6.

4ον) ἀνεπιγράφων ἄλλην συγγραφὴν, (ὁ τόπος τῆς ἐπιγραφῆς μένει καθαρὸς) κατ' ἐρωταποκρίσιν, πραγματευομένην περὶ ἠθικῶν καὶ ἑρμηνευτικῶν ζητημάτων καὶ ἐξαντλοῦσαν σελ. 38.

5ον) «Στίχοι πολιτικοὶ καταναυκτικοὶ εἰς τὴν πρὸς τὸν Θεὸν τῶν ἁμαρτωλῶν μεσίτριαν Θεοτόκον». εἰς σελ. 5.

6ον) «Στίχοι καταναυκτικοὶ κατὰ ἀλφάβητον περὶ τῆς μελλούσης κρίσεως καὶ περὶ ἐλεημοσύνης». εἰς σελ. 3 1/2.

7ον) «Στίχοι καταναυκτικοὶ διπλοὶ κατ' ἀλφάβητον». σελ. 6.

8ον) «Πρὸς τὸν Θεὸν καὶ σωτῆρα Ἰησοῦν Χριστὸν εὐχαὶ διὰ στίχων». σελ. 4.

9ον) «Περὶ τοῦ πόσας πόρτας ἔχει τῷ νῦν καιρῷ ἡ κωνσταντινούπολις καὶ πῶς καλοῦνται τουρκικώτερον». σελ. 2 1/4.

10.ον) «Ὅρισμός, ἐν περ ἔστειλεν ὁ σινὰν πασίας, ὁ τοῦ Σουλτὰν Μουράτ βεζήρης ἐπὶ ἔτους ١٧٢٤».

Ἡ διαφορὰ ἄρα σπουδαία καὶ τὰ ἐλλείποντα πολλά.

ε.ον) Οὐκ ἀνωφελὴς φαίνεται καὶ ἡ σημείωσις αὕτη :

«Εἴ στερα ἀπὸ τὸν πατέρα

μου εἰς τεις καὶ τοῦ μαρ

τηρου μινῶς ἀπέθανεν ἡ

καταργηνα. ἐτὶ ١٧٢٥».

γεγραμμένη ἐν τῷ τελευταίῳ ἐξωφύλλῳ ὑπὸ τινος τῶν κατόχων τοῦ βιβλίου, ὅπερ οὕτω καταγγέλλεται γεγραμμένον ἀνὰ μέσον τοῦ ١٧٢٤ καὶ τοῦ ١٧٢٥. ἡ ἀνὰ μέσον 1430 καὶ 1548 ἀπὸ τοῦ Σωτήρος. —

Σινά

λαη Μάρου αωη.

1) Τὰ δύο ἀνωτέρω μνημονευθέντα πανομοιότυπα τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ Σινὰν πασᾶ καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ καταλόγου τῶν πυλῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Τὸ πρῶτον τῶν ἀντιγράφων τούτων, τὸ φέρον ἐπιγραφὴν «Ὅρισμός, ἐν περ ἔστειλεν ὁ Σινὰν πασίας ὁ τοῦ Σουλτὰν Μουράτ βεζήρης εἰς τὰ Ἰωάννινα ἐπὶ ἔτους ١٧٢٤» ἔχει ἤδη δημοσιευθῇ πᾶσιν ἐδημοσιεύθη δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Λάμπρου ἐξ ἀντιγράφου γενομένου τῷ 1888 χάριν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Γαβριήλ Λεστούννη ἐκ τοῦ κώδικος τῆς αὐτοκρατορικῆς βιβλιοθήκης τῆς Παιτρικῆς πόλεως ὑπ' ἀρ. COLVI φ. 23—24, τοῦ γραφέντος κατὰ τὸν δέκατον ἑκτον αἰῶνα. Τὸ κείμενον τοῦ κώδικος τούτου ἐξέδωκεν ὁ Λάμπρος ἐν ἀντιβολῇ πρὸς τὰ ἐκδομένα ἤδη κείμενα ὑπὸ τοῦ Αἰνιᾶνος, τοῦ Μουστοξύδου καὶ τοῦ Ἀραβαντινοῦ¹, σημειῶν ὅτι τὸ κείμενον τοῦτο περιέχεται καὶ ἐν τῷ

1. Πρὸς Ν. Ἑλληνομν. τομ. Ε (τοῦ 1908) σ. 61 ἐ.

σιναϊτικῷ κώδικι, τῷ γεγραμμένῳ τὸν δέκτον πέμπτον αἰῶνα, οὗ-
τινος ὅμως δὲν ἔχει ἀπόγραφον.² Εἶνε φανερόν ὅτι ὁ Λάμπρος γρά-
φων τῷ 1908 εἶχε λησμονήσει τὸ ὑπὸ τοῦ Φωτίου Μιχαλίτση στα-
λὲν κατὰ τὸ 1890 ἀντίγραφον ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 1208 σιναϊτικοῦ
κώδικος, τὸ περιέχον τὸν ὁρισμὸν τοῦ Σινᾶν πασᾶ. Συγκρίνοντες τὸ
ἐν τῷ ἀντιγράφῳ κείμενον πρὸς τὸ ἐκδεδομένον εὐρίσκομεν μικρὰς
διαφορὰς προερχομένας ἐκ τοῦ ἀντιγραφέως. Κατὰ ταῦτα τὸ κείμε-
νον τοῦτο δὲν εἶνα ἄξιον ἐκδόσεως.

Τὸ δεύτερον τῶν ἀντιγράφων τούτων, ἂν καὶ ἄλλοθεν γνωστόν,
εἶνε ἄξιον δημοσιεύσεως διὰ τινὰς τῶν περὶ αὐτῶν τοῦ.

**Ἀντίγραφον ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 1,208 χειρογράφου
τῆς Σιναϊτικῆς Βιβλιοθήκης.**

περὶ τοῦ πόσας πόρτας ἔχει τῷ νῦν καιρῷ ἡ κωνσταντινου-
πολις καὶ πῶς καλοῦνται τουρκικότερον. :: :: —

Ἐν πρώτοις ἀπῶδε ἐκεῖθι δυτικὸν μέρος εἰς τοὺς ἑπτὰ

γουλᾶδες, πόρτα	α'
Τοῦ Φαίτ πάσια, ἐν θαλάσῃ	β'
Τὰ φομανθία ἐν θαλάσῃ	γ'
Ἡ βλάχκα ἡ πορτοποῦλα, εἰς τὸ μποστάνη τῆς ἀγίας Σοφίας, ἐν θαλάσῃ	δ'
Εἰς τὸ κοντοσκάλη, ἐν θαλάσῃ	ε'
Εἰς ταῖς ἀρκοῦδες, ἐν θαλάσῃ	ς'
Εἰς τὸ σαράγη τοῦ βασιλέως ἐν θαλάσῃ	ζ'
Τῆς ὥραιας ἡ πόρτα	η'
Εἰς τὰ φαροπούλεια	θ'
Εἰς τὸ γεμήσι καπὶ	ι'
Ἡ ξυλόπορτα	ια'
Τὸ οὖν καμπάνη	ιβ'
Τῆς ἀγίας ἡ πόρτα	ιγ'
Τοῦ τζιουμπαλῆ καπισῆ	ιδ'

Τοῦ φαναρίου	ιε'
Τοῦ κυνηγοῦ	ισ'
Τὸ ἀηδέσση	ις'
Ἡ στραξιόπορτα ἐν ξηρᾷ	ιη'
Τῆς Ἀνδριανου πόλεως	ιθ'
Τὸ Τοπ καπισῆ	κ'
Ἀπ' αὐτὴν τὴν πόρταν παρέλαθεν τὴν πόλιν ὁ σουλ- τὰν με ἐμέτ ::	
Τὸ γενὶ καπισῆ.	
Τῆς συλληθρίας ἡ πόρτα.	
Ἐξωθεν δὲ ταύτης τῆς πόρτας ἐστὶν ὁ ζαλαχανᾶς, ἔχουν τὸ μακελεῖον τῆς πόλεως.	

2. Ἐν. ἀν. σελ. 62 πρβλ. καὶ ἐν α. 116 ε. ἐνθα προσθῆται.

ΤΑ ΥΠ' ΑΡΙΘΜΟΝ ΡΙΣΤ ΚΑΙ ΡΙΗ ΚΑΤΑΛΟΙΠΑ

Τὸ ὑπ' ἀριθμὸν ΡΙΣΤ' κατάλοιπον ἀποτελούμενον ἐκ σελίδων 8 περιέχει 1) ἀντίγραφον ἐκ τοῦ Παλατίνου κώδικος 367 τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Βατικανοῦ, (τοῦ 14 αἰῶνος) φύλ. 135α φέρον τὴν ἐπιγραφὴν «Ἀλφαβητάριον τοῦ κυροῦ Συμεὼν καὶ λογοθέτου τοῦ δρόμου» καὶ 2) ἀντίγραφον ἐκ τοῦ αὐτοῦ κώδικος φ. 135β φέρον ἐπιγραφὴν «ἕτερον». Εἶνε φανερόν ὅτι πρόκειται περὶ τῶν δύο ἀλφαβητῶν τῶν ἀποδιδομένων εἰς τὸν Συμεὼν τὸν λογοθέτην καὶ ἐκδομένων (πρὸλ. Migne ἐν τῇ ἐλληνικῇ πατρολογία τομ. 114 σελ. 131—133 καὶ σ. 133). Σύγκρίνοντες τὸ ἐκδομένον κείμενον εὐρίσκωμεν μικρὰς τινὰς διαφορὰς ὡς πρὸς τὸ πρῶτον ἀλφαβητῶν, οὐδεμίαν δὲ ὡς πρὸς τὸ δεύτερον. Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων ἡ ἐκδοσις τῶν δύο τούτων ἀλφαβητῶν καθίσταται περιττή. Ἄξιαι σημειώσεως εἶνε μόνον αἱ διαφοραὶ αἱ περὶ τηρούμεναι μεταξὺ τοῦ ἡμετέρου ἀντιγράφου καὶ τοῦ ἐκδομένου κειμένου, αἵτινες εἶνε αἱ ἀκόλουθοι:

Στίχ. 8 ἐπὶ ψυχὴν κενώσατε πολλῶν θρήνων ἀξίαν

- » 9 Ἐρῶ τι καὶ θρασύτερον εἰ νικᾷ σὴ χρηστότης
- » 11 Ζῆν οὕτως ἀμαρτάνοντι τὸ θανεῖν πρόσω κρεῖττον
- » 14 κράξω πικρῶς ἐλέησον, ἐξέλιπον ἐλπίδες
- » 15 θάνατος τὸ μνημόσυον πικρὸν σου τοῖς ἀνθρώποις
- » 39 Γέ θεοῦ, προάναρχε, μὴ χωρισθῇς σῆς ποιμνῆς,
- » 46 τὸ μετὰ τέλος πένθος γὰρ πένθος οὐδὲν ἀνθον
- » 48 μνησθῇς τίς μευ ὑπόστασις, σῶσον, ὡς οἶδας, σῶσον.

Τὸ δὲ ὑπ' ἀριθμὸν ΡΙΗ' κατάλοιπον ἀποτελουμένου ἐκ δύο σελίδων περιέχει ἀντίγραφον ἐκ τοῦ ἀγιορειτικοῦ κώδικος τῆς μονῆς Ἰδύρων 18 φύλ. 183α φέροντος ἐπιγραφὴν «Πλάτωνος ὅσα σε δεῖ φοβεῖσθαι ἀποδείξω τέκνον ἐμόν». Ὁ Λάμπρος ἐν τέλει τοῦ ἀντιγράφου σημειοῖ τὰ ἀκόλουθα:

«Παρατηρητέον ὅτι ἔχομεν ἐσωτερικὴν ἀλφαβητῶν μετὰ τὸ φοβοῦ ταρασσομένην ἐν ἐν στ. 2, 9, 10, ὧν ὁ 2 διορθοῦται, ἀν γράψω.

μεν «βίαιους καὶ δυνάστας». Ὑπέρμετροι οἱ στίχοι 5, 6, 9, 15 (γραπτέον αἰκαδ') 21, 22, 23 καὶ 24». Τὴν ἀλφαβητῶν ταύτην δημοσιεύομεν κατωτέρω.

Περὶ τῶν ἀλφαβητῶν πρὸλ. ἰδὲ τὸν Krumphacher Gesch. der byz. Litt. σ. 717 ἐ. καὶ 734, 3 καὶ τὸν Anastasiewicz ἐν Byz. Zeitschr. τομ. XVI σ. 484 ἐ.

Κ. Ι. Δ.

Πλάτωνος ὅσα σε δεῖ φοβεῖσθαι.

Ἀποδείξω τέκνον ἐμόν.

	Φοβοῦ ἄνδρας ἐν κρίσει τοὺς ξιφηφόρους.
	Φοβοῦ δυνάστας καὶ βίαιους ἐν πόλει.
	Φοβοῦ γλῶσσαν γυναικὸς ἀναιδεστάτης.
	Φοβοῦ δάνεια καὶ τόκους καὶ ζημίαις.
5	Φοβοῦ ἐάν τι πράξῃς τῶν νόμων ἐναντίον.
	Φοβοῦ ζηλοτύπους καὶ φθονεροὺς γείτονας.
	Φοβοῦ ἥθη πονηρὰ τῶν ψευδηγόρων.
	Φοβοῦ θυμὸν τυράννου ὡς θηρὸς κακοῦ.
	Φοβοῦ ἐπιθυμῆσαι ἀλλοτρίας ὑπάρξεως.
10	Φοβοῦ ὀμιλεῖν γυναικὶ οὐκ ἰδίᾳ.
	Φοβοῦ κολάκων ἥθη καὶ συναρπαγὰς.
	Φοβοῦ λαλεῖν ἀκαίρως καὶ ψευδηγορεῖν.
	Φοβοῦ μισεῖν ἀδίκως καὶ ζυγοστατεῖν.
	Φοβοῦ νόμον, βέλτιστε, μὴ πάθῃς κακῶς.
15	Φοβοῦ ξένους ἀγνώστους εἰς οἶκον ἀγαγεῖν.
	Φοβοῦ οἶνον καὶ φεῦγε πίνειν εἰς μέθην.
	Φοβοῦ πόρναις ὀμιλεῖν, μὴ θάνῃς κακῶς.
	Φοβοῦ ῥόθιον χειμάρρου περὶ ὕδωρ.
	Φοβοῦ συνάγειν ἐξ ἀδίκων χρήματα.
20	Φοβοῦ ὑπούλου ἄνδρὸς ἐννοίας κακᾶς.
	Φοβοῦ φίλοις οὐ βεβαίοις μυστήρια λέγειν.
	Φοβοῦ χλευαστὰς καὶ φθονεροὺς ὁμοτέχνους.
φ. 183 β	Φοβοῦ ψευδηγορεῖν, κἂν μισῇς τινα.
	Φοβοῦ ὠροσκοπῆσαι καὶ μαντικὰς ἐπαοιδίας.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΕΝ ΚΩΔΙΚΙ ΟΞΩΝΙΟΥ
MISC. 283 ΚΑΙ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΖΗΝΟΣ

Τὸ ὑπ' ἀριθμὸν ΡΙΕ κατάλοιπον, ὅπερ ὁ Λάμπρος ἔχει ἐπιγράφει ἐν ἰδίῳ φύλλῳ διὰ κυανῆς μολυβδίδος «Διήγησις Ἀλεξάνδρου ἐν Ὀξωνίου Misc. 283 καὶ Δημήτριος Ζήνος» ἀποτελεῖται ἐκ δώδεκα φύλλων, εἰς τὰ πλεῖστα τῶν ὁποίων ὑπάρχουσι σημειώσεις τοῦ Λάμπρου, ἐξ ὧν δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι ὁ Λάμπρος προϋτίθετο διὰ μακρῶν νὰ πραγματευθῇ τὸ περὶ τῆς γνωστῆς διηγήσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου ζήτημα.

Ὡς γνωστὸν ὁ Jules Berger de Xivrey διὰ μακρῶν ἐπραγματεύθη τὰ περὶ τῆς διηγήσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐν Notices et extraits des manuscrits de la bibliotheque du Roi et autres bibl., τόμ. 13 (τοῦ 1838) σελ. 163 ἐ, ὁ δὲ Krumpholtz ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς βυζαντινῆς λογοτεχνίας παρέχει ἡμῖν ἀφθόγους εἰδήσεις περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἀναφέρων τὰς ἐκδόσεις καὶ μεταφράσεις τοῦ ἔργου καὶ τὴν σχετικὴν φιλολογίαν. Ὁ Legrand τέλος ἐν τῇ bibl. hellen. τοῦ 15 καὶ 16 αἰῶνος τόμ. 2 σ. 205 καὶ τοῦ 17 αἰῶνος τόμ. 1 σ. 28 ἀναφέρει ἐκδόσεις τοῦ ἔργου τοῦ Δημητρίου Ζήνου «Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδών», οὗτινος ἡ πρώτη ἐκδοσις καὶ κατὰ τὸν Ζαβίραν (N. Ἑλλ. σ. 96) ἐγένετο τῷ 1529.

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων ἐλάχισται μόνον ἐκ τῶν σημειώσεων τοῦ Λάμπρου, τῶν περιεχομένων ἐν τῷ καταλοίπῳ τούτῳ, δύνανται νὰ ἐκδοθῶσι καὶ δὴ αἱ ἀφορῶσαι τὴν περιγραφὴν τοῦ κώδικος 283 καὶ τὴν σύγκρισιν τοῦ κειμένου αὐτοῦ πρὸς τὸ τοῦ Ζήνου καὶ τοῦ ἐν ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ κειμένου. Αἱ λοιπαὶ σημειώσεις οὐσαι συνειλεγμέναι πρὸς ἀτομικὴν χρῆσιν τοῦ Λάμπρου, ὅστις, ὡς ἀνωτέρω ἀνέφερον, ἐσκόπει διὰ μακρῶν νὰ πραγματευθῇ τὸ περὶ τῆς διηγήσεως τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου ζήτημα, πρέπει νὰ παραλειφθῶσι. Οὕτω πρέπει νὰ παραλειφθῶσιν αἱ σημειώσεις περὶ τῶν ἔρ-

γων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν περὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου διήγησιν, ὥς προϋτίθετο ὁ Λάμπρος προφανῶς νὰ μεταχειρ-τῇ ἐν τῇ ἀναπόσει τοῦ ζητήματος, ἐπίσης σημειώσεις τινὲς ἐκ τοῦ ἀνωτέρω μνημονευθέντος ἔργου τοῦ Berger de Xivrey, ὃς πρὸς ἰδίαν χρῆσιν εἶχε καταγράψει ὁ Λάμπρος. Τοῦναντίον σημειώσεις περιέχουσιν παρατήρησεις τοῦ Λάμπρου πρέπει νὰ δημοσιευθῶσιν. Οὕτω πρὸς τοὺς ἄλλοις πρέπει νὰ δημοσιευθῶσι τὰ χωρία, ἂν καὶ ἡ συλλογὴ αὐτῶν δὲν εἴνε πλήρης, ἐν οἷς λέξεις ἀρχαῖαι ἐρμηνεύονται διὰ λέξεων τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς καὶ δι' ὧν ἀποδεικνύεται ὅτι τὸ κείμενον τοῦ κώδικος 283 τοῦ Ὀξωνίου προήλθεν ἐκ τοῦ κειμένου τοῦ γεγραμμένου ἐν ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ.

Κ. Ι. Α.

Cod. Miscell. 283 (Ὀξωνίου)

Βίος καὶ πολιτεία τοῦ ἐν βασιλευσὶ γενναιοτάτου καὶ δοκιμωτάτου Ἀλεξάνδρου τοῦ τῶν μακεδόνων βασιλέως.

Σπουδαῖος κώδιξ, νεοελληνικὴ μετάφρασις τοῦ Ψευδοκαλλισθέ-
νους, διαφέρουσα περὶ πολλὰ τῶν παρὰ Jules Berger de Xivrey (Notices et extraits MDCCOXXXVIII) δειγμάτων ἐν ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ. Εἶνε προφανῶς μετάφρασις ἐκ πρωτοτύπου γεγραμμένου ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ, ὥς δεικνύουσι μάλιστα αἱ διὰ τοῦ ἡ γ ο υ ν προστεθειμένοι ἐνλίτε συνώνυμοι ἢ τρυτώνυμοι ἐρμηνεύονται ἀρχαιοτέρων λέξεων. Τὸ πρωτότυπον δὲ τοῦτο ἢ τὸ κείμενον ταύτης ἢ ὁμοίως τινὲς μεταφράσεως μετεχειρίσθη βεβίως ὁ Δημ. Ζήνος ἐν τῷ περὶ Ἀλεξάνδρου ποιήματι αὐτοῦ· αἱ διαφοραὶ εἶνε ἐλάχισται. Ὁ Ζήνος εἶνε συνήθως, ὡς εἰκός, συντομώτερος, σπανίως ἔχει τινὰ προστεθειμένα, ἅτινα λείπουσιν ἐν τούτῳ τῷ κώδικι. Συχνὰ ἀποδείκνυται μάλιστα ὁ Ζήνος παρεννόησας ἢ κακῶς ἀναγνώσας τὸ κείμενον. Ὁ κώδιξ σύγκειται ἐκ φύλλ. 120 εἰς 16ον βιβλίου. Μεταξὺ 6 καὶ 7 εἶνε προφανῶς χάσμα, ἐπίσης μεταξὺ 8—9· ἐξ ἀμφοτέρων λείπουσιν, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν τετραδίων μόνον φύλλα 8.—

Ἐν τῷ προτελευταίῳ λευκῷ φύλλῳ μεταξύ διαφόρων παιγνίων τῆς γραφίδος τῇ αὐτῇ προφανῶς χειρὶ γέγραπται: ἐτελειώθη ἔτους ζ'κδ' ἐν Ἰνδ. δ'.—ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ ταῦτα «ετοῦτο το χαρτη ηνε τευ πανιεροτατου μητροπωλητου γρεθενον κυδ(ι) ἐντιζηου κυρ κυριλ- λον εκ της χοιου» ξενικοῖς γράμμασιν καὶ «cuesto libro Are di mon sino (sic) Cirillo, arcivescovo di Greveno de la Cio Justiniano. 1670 οκτωβριου 15· καὶ κατωτέρω cuestolibro e' di Monsign. Ci- rillo Giustiniani Archivescovo di Greveno anno domini 1675.

Τοῦ Ζήνου ἐκδόσεις ὑπάρχουσιν ἐν τῇ βοδληϊανῇ «Ὁ Ἀλέξαν- δρος ὁ Μακεδών». Ἐνετίησι παρὰ Δομινίκῳ τῷ Ντεπολωνίῳ. Τύποις τοῖς τοῦ Σπινέλλου. Ἔτει τῷ ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ κῷ Ἰο ΧϞ αχ'.—«Ὁ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδών». (Στέμμα ἐν ᾧ ἀλώπηξ). Ἐν τῇ ὀπισθεν σελίδι τῆς προμετωπίδος εἰκῶν, ἣ ἐπιγέγραπται ὁ βασιλεὺς νεκτεναβός. Ἐν τῇ α' σελ. ὑπὲρ τὴν ἀρχὴν τῶν στίχων «Γέννησις, κατορθώματα καὶ θάνατος Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνοσ διὰ στίχων». Ἀσελίδωτος. Ἐν τέλει Registro. α β γ δ ε ζ η tutti sono quaderni eccetto η il quale e duerno. Finito Alexandro Magno Stampato in Venetia per Giovan Antonio e fratelli da Sabbio ad instantia di M. Damiano di Santa Maria nel ano MDXXIX. Ἐπε- ται τελευταῖον φύλλον.

Ἐτοῦτο τὸ βιβλόπουλον στὴ βενετία τυπόθι (sic) κ.τ λ. ὀπισθεν οἱ τελευταῖοι στίχοι:

Ἐτετυπώθη τὸ λοιπὸν ἔλαβε γὰρ καὶ τέλος
ἐτούτη ἡ ἱστορία καὶ τὸ ὥραιον μέλος
ἔτει μετὰ τὴν λύτρωσιν ἀνθρώπων γὰρ τὴν νέα
χίλια πεντακόσια, δις δέκα καὶ ἐννέα
στάς δεκαπέντε τοῦ μηνὸς λέγω τοῦ Σεπτεμβρίου
κόπος καὶ δεξιότητι Ζήνου τοῦ δημητρίου.

Ἄρα αὕτη εἶνε πράγματι ἡ πρώτη ἐκδοσις. Οἱ δὲ στίχοι οἱοὶ ἐπαναλαμβάνονται καὶ ἐν ταῖς μεταγενεστέραις ἐκδόσεσι.

—Ὁ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδών. Ἐνετίησιν παρὰ Μάρκῳ τῷ Πι- νέλλῳ. αχγ'.

Ὅλαι αὗται αἱ ἐκδόσεις κοσμοῦνται δι' εἰκόνων, συνήθως τῶν αὐτῶν μετ' ἐλαχίστων παραλλαγῶν.

Εἰς πεζὸν ἔχομεν ἐκδοσιν Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνοσ βίος πόλεμος καὶ θάνατος, ἣτις οὐδεμίαν, ἢ καὶ ἐλαχίστην, ἔχει ὁμοιότητα πρὸς τὸ κείμενον τοῦ κώδικος (τὸν Βηλέριον κτλ.) φαίνεται δ' ἔχουσα ἄλλην πηγὴν. Ἀλλ' ὁμοιάζει πως ἐν τῇ διηγῇ- σει τινῶν τῶν θαυμασίων, ὡς ἐν τῇ διὰ τοῦ κώδωνος ὑποδρυχίῳ κα- ταβάσει κλ. Εἶνε πολλῷ μυθικωτέρα ἐν γένει τῆς Version τοῦ κώ- δικος.—Ἐξεδόθη, φαίνεται, πολλάκις ἐν Βενετίᾳ: Εἶδα ἐν Ὁξω- νίῳ τὴν παρὰ Νικολάῳ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωννίνων 1819 ἐκδοσιν. Εἰς 16ον. 251.

Τῆς συντάξεως τῆς τὸ πρῶτον διαδοθείσης διὰ τοῦ τύπου ὑπὸ τὸν τίτλον Historia Alexandri magni de proeliis πλεῖστα ἐκδόσεις.

Ἐν Παρίσι τοῖς τρία χειρόγραφα τοῦ Ψευδοκαλλισθένους ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ.

Ἰδε τοὺς στίχους τοῦ κώδικος Leiden τοῦ περιέχοντος τὸν Στεφανίτην. (ἐν σελ. 201). Ἐσφαλμένως λέγεται ὅτι τὸ χειρόγρα- φον ἐγράφη ἐν Σικελίᾳ. Πρὸλ. κώδικα Ὁξωνίου.

Κατὰ τοὺς μεχισταριστάς τῆς Βενετίας ἡ ὑπ' αὐτῶν ἐκδοθεῖσα ἀρμενικὴ μετάφρασις ἀνέρχεται εἰς τὸν ε' αἰῶνα.

Ὁ τίτλος καὶ ὁ πρόλογος τοῦ ἐν τῇ Μαρκιανῇ κώδικος τοῦ ἀναφερομένου ὑπὸ Burger, ἀν καὶ ἀταγράφονται ἐνταῦθα κατα- λογάδην σελ. 203, εἶνε προφανῶς στίχοι. (Graeca divini Marci Biblioth. p. 198 chez Mr Favr. σ. 329 note).

Ἐπιστολὴ Ἀλεξάνδρου πρὸς μητέρα του περὶ ἀμαζόνων διαφω- ρετικὴ ἐν ἀρχῇ παρὰ Ζήνῳ καὶ ἐν κώδικι. — Ὁ κώδιξ συμφωνεῖ μὲ Leyden.

Λείπουσιν ἐκ τοῦ κώδικος ἡμῶν καὶ Ζήνου τὰ παρὰ Βαλερίῳ καὶ De proeliis III, 77—82. Λείπουν δ' ἐκ τοῦ Βαλερίου ἐν τῇ

ἐπιστολῇ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐνθα διηγεῖται τὰ ἀμαζονεικά, τὰ ἐν τῇ ἀρχῇ κώδ. καὶ Leyden.

Δείπουσιν ἐκ τοῦ κώδικος τὰ παρὰ Βαλερίω ἐν τῇ ἐπιστολῇ Ἀλεξάνδρου περὶ τρωγλοδυτῶν κλπ. III, 83.

Ἐν τῇ κώδικι τὰ περὶ τέρατος κλ. ἐπίσης ἐν ἐπιστολῇ Ἀλεξάνδρου πρὸς Ὀλυμπιάδα.

Αἱ δύο πρὸς τὰς ἀμαζόνας ἐπιστολαὶ Ἀλεξάνδρου διαφέρουσι ἐν τῷ κώδικι πρὸς τὸν Ζήνον, ὀλιγώτερον διαφέρει ἡ πρώτη ἀπάντησις τῶν ἀμαζόνων, ἥτις ὁμοῦς εἶνε ἐκτενεστέρα παρὰ Ζήνῳ. Ἡ δὲ πρὸς τὴν μητέρα τοῦ ἐπιστολῇ δὲν ἀρχεται μετὰ τὴν μὲ τὰς ἀμαζόνας ἀλληλογραφίαν, ἀλλὰ περιλαμβάνει καὶ ταῦτα πάντα ἀρχομένη πολλῇ πρότερον ἐν τῷ κώδικι φύλλῳ 946.

Ἐξηγοῦνται τινὰ ἀνεξήγητα ὡς καὶ γραφαὶ ἢ παρανοήσεις τοῦ Ζήνου οὕτω· ὁ χάρος γράφει τῷ Ἀλεξάνδρῳ «ἐγὼ ποῦ ἡμεῖς ἄκτιστος κάμε νὰ μὲ φεβάσε» ἐν δὲ τῷ κώδικι ἀναγινώσκω φυλ. 656 «ἐγὼ πίστευσον ἀνίκητος εἶμε».

ἐπεσπάσατο ἡγουν ἐφήλiseen τὸν Ἀλέξανδρον φ. 23β

μία ἀγέλη Περσῶν ἡγουν πλήθους φασάτον 24α

ἐποίησε χαρακώματα ἡγουν παρακαθισμοὺς φ. 25β

τὰ ὑπάρχοντα ἡγουν ἀμπέλια, χωράφια, ὀσπτήτια οὗου ἔχει.

ο καθῆς 45α

καὶ τὰς κηνὰς ἡγουν τὰς τέντας 54α

τὸ αἰδιον ἡγουν τὸ ἀθάνατον 62α

πρὸς ἄνθρωπον κομμηγόρον ἡγουν καυχηστὴν καὶ ἐπηρμένον.

φ. 66β

ἐκατασκευασεν οὖν καὶ ἐποίησεν ἀνδριάντας χιλίους ἡγουν ἀνθρώπους χαλκοὺς

ὠργίσθη καὶ ἐκάκισεν 67α

τῆς ἀκίσεσθαι καὶ νικάσθαι 69α

δόρυ οὖν ἡγουν κοντάριον κτυπήσαντες 69β

τὸ μὲν ἀρσενικὸν ἀρσενικῷ λογισμῷ ἡγουν ὄνομα 75α

διὰ τοῦ ὕδατος ἡγουν γυαλίου 76α

ἐν ποίᾳ διαλέκτῳ ἡγουν γλώσσᾳ 77α

ἐσθῆτα ἡγουν ἐπανωφόριον 86β

τῇ δὲ ἑξῆς ἡμέρᾳ ἡγουν ἐπὶ τὴν αὔριον 87β

καὶ δεθῆναι ἐν τῷ καμψίῳ ἡγουν εἰς τὸ σεντούκιον 102α

αἱ συναχθοῦσιν εἰς τὸν κόσμον (sic) ἡγουν εἰς τὸν κάμπον

ἰδόντες τὸν ἐπὶ τῆς κλίνης κείμενον ἡγουν κοιμώμενον 110α

πρὸς Leyden «καὶ εἶδον τὸν ἐπὶ τῆς κλίνης κοιμούμενον

καὶ ὀρύξας ἡγουν σκάψας 115α.

ΕΓΓΡΑΦΑ ΠΕΡΙ ΛΕΩΠΟΥΛΩΝ ΚΑΙ ΜΙΣΤΡΑ

Τὸ ὑπ' ἀριθμὸν ΡΠΕ κατάλοιπον συγκαίμενον ἐκ φύλλων 35 ἀποτελεῖται ἐκ δύο ἀντιγράφων τῶν αὐτῶν ἐγγράφων, τοῦ μὲν ἀποτελουμένου ἐκ φύλλων 17, τοῦ δὲ ἐκ φύλλων 18, φέρει δ' ἔξωθεν ἐπὶ ἰδιαιτέρου φύλλου χάρτου ὑπὸ τοῦ Λάμπρου γεγραμμένην δι' ἐρυθρᾶς μολυβδίδος ἐπιγραφὴν «Ἑγγραφα Λεωπούλων καὶ Μιστρά». Τὰ Ἑγγραφα ταῦτα ἔχουσιν ἀντιγραφὴν ὑπὸ τοῦ Λάμπρου ἐκ τοῦ ἀρχείου τῆς Βενετίας ὡς ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν αὐτῶν, τῶν δι' ἐρυθρᾶς μελάνης γεγραμμένων, γίνεται δῆλον. Τὸ πρῶτον τῶν ἀντιγράφων τούτων ἀποτελούμενον ἐκ φύλλων 17 γεγραμμένων ἐπὶ τῆς μιᾶς μόνης ὀψews καὶ ἡριθμημένων ὡς ἀκολουθῶς 1—13 ἔπειτα α—c καὶ τὸ τελευταῖον φύλλον ἀνευ ἀριθμῆσεως ἔχει ἀντιγραφὴν ἀμέσως ἐκ τῶν πρωτογράφων ἐν Βενετίᾳ ὑπὸ τοῦ Λάμπρου. Τὸ δεύτερον τῶν ἀντιγράφων τούτων ἀποτελούμενον ἐκ φύλλων 18 γεγραμμένων ἐπὶ τῆς μιᾶς μόνης ὀψews καὶ ἡριθμημένων ὡς ἀκολουθῶς 1—14, ἔπειτα α—γ καὶ I ἔχει ἀντιγραφὴν ἐκ τοῦ ἀνωτέρω ἀντιγράφου ὑπὸ τοῦ Λάμπρου, ὅστις οὕτω προητοίμασε τὰ καίμενα ταῦτα πρὸς ἐκδοσιν. Ἡ ἀντιγραφὴ ἐγένετο πιστῶς ἐλαχίστων μόνον διορθωθέντων. Κατὰ ταῦτα ἡ ἀντιγραφὴ ἐγένετο πρὸς προετοιμασίαν διὰ καθαρογραφῆσεως πρὸς ἐκτύπωσιν. Αἱ ἐλάχιστοι γινόμεναι διορθώσεις δὲν σημειοῦνται καὶ τοῦτο διότι, ὡς φαίνεται, ὁ Λάμπρος εἶχε τὴν πεποθῆσιν διὰ τὰ διορθούμενα προήρχοντο ἐκ κακῆς ἀνγνώσεως ἢ κακῆς ἀντιγραφῆς τοῦ πρωτογράφου. Πρὸς λύσιν μάλιστα τοιούτων ἀμφιβολιῶν εἶχε φαίνεται ἀπευθύνει ἐπιστολὴν ὁ Λάμπρος ἐκ Βιέννης πρὸς τὸν διευθυντὴν τοῦ ἀρχείου τῆς Βενετίας Ferro, ὅστις ἀπαντῶν εἰς τὸν Λάμπρον, ἐν Βιέννῃ ἐτι εὐρισκόμενον, ἀναγγέλλει αὐτῷ διὰ ἐπεφόρτισε τὸν ἐπιμελητὴν τοῦ ἀρχείου τῆς Βενετίας Condio νὰ φροντίσῃ περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Λάμπρου αἰτηθέντων. Τὸ ἐπιστολικὸν δελτάριον τοῦ Ferro πρὸς τὸν Λάμπρον γραφέν ἐν Βενετίᾳ τῇ 28 Αὐγούστου τοῦ 1911 σώζεται ἐτι ἐν τῷ φκελλῷ

τοῦ ἀνωτέρου καταλοίπου, ἐν τῷ ὑπόλοιπῳ εὑρηται καὶ ἕτερον ἐπιστολικὸν δελτάριον γεγραμμένον ἐν Βενετίᾳ τῇ 8 Νοεμβρίου 1911 καὶ φέρον τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Φιλίππου Condio, ὅστις λύει ἐν αὐτῇ ἀπορίας τινὰς τοῦ Λάμπρου περὶ τῆς ἐννοίας φράσεων τινῶν τῶν ἀνωτέρω ἐγγράφων καὶ ἀντιγράφει τὰς πλείστας τῶν ὑπογραφῶν, τὰς φερόμενας κάτωθεν τοῦ πρώτου ἐγγράφου.

Τὰ Ἑγγραφα ταῦτα παρέχουσιν ἡμῖν πολυτίμους εἰδήσεις καθόλου, ἡ δὲ περὶ τῶν Λεωπούλων καὶ τοῦ Μιστρά, καὶ τούτου ἕνεκα εἶνε ἄξια δημοσιεύσεως.

Κ. Ι. Δ.

*R. Archivio di Stato in Venezia. Senato [Secreta]
Provveditor General in Morea Marin Michiel —
25 Marzo 1694 a 11 Giugno 1695.*

Adi 9 Maggio 1694 J. N. Mistra

Presentata in mano di Sua Eccellenza assieme colla nota unita de Nomi delli Primati abitanti in questo Luogho.

Ilmo et Eccmo Signor Provveditor General dell'Armi in Regno.

Redenta dall'empio giogo de' Barbari la venturata e felice Grecia col valore delle sempre gloriose Armi Venete: Abbiamo ancor Noi sadditi fedelissimi di V. E. et abitanti di Lacedemonia potuto ben sciogliere dol nostro collo li vincoli della schiavità, et appendere al Veneto Nume le nostre rotte cattene, baciando più volte quella trionfante mano che seppe cangiare la nostra fluttuante captività in une calma tanto gradita, che levandoci totalmente la rimembranza credule de passati patimenti ci fa sperare per l'avvenire perpetua la quietezza dell' animo.

Si degnerà la grandezza dell' E. V. comprobar questa nostra aspettativa, cōn la concessione che viene humilmente supplicata a permetterci di poter istituire il nostro Consiglio del Corpo de' Cittadini che godono li gradi della Cività, onde con tali caparre possiamo vivere felicemente e benedir l' hora della nostra Redentione in cui la sorte nostra fortuna ci redusse, e proponendo li Capi delle nostre humilissime domande, ricerchiamo genuflessi l' admissione et approbatione delle medesime per atto di quella Real munificenza che non va mai disgiunta dall' animo Eroico di Vostra Eccellenza, alla quale ossequiosamente si inchiniamo Gratie,

Primo.—Ricerchiamo humilmente che sia concesso di poter formare un Corpo di Comunità da noi abitanti di Sparta della Lacedemonia, et di poter convocare Consiglio con li qui annotati abitanti nella casa era di Calj Mamut Turco, con l'intervento del Pubblico Rappresentante per le cose necessarie et interessi della Comunità stessa.

2do.—Che nel Consiglio in primo luogo si possano eleggere tre Sindici del Corpo di detta Comunità, li quali habbiano ad assister agli interessi della medesima, con quella fedeltà che richiede l'affare, et assistere anco a quanto occoresse al pubblico vantaggio in quella parte che tange alla loro incombenza, come fanno gli altri Sindici di altre Città.

3°.—Che sia concessa facoltà alla detta Comunità di poter eleggere tre Giudici dal detto numero, con facoltà di poter giudicare le cause che nasceranno tra noi per la somma di ducⁱ trenta, e le sentenze vadirano in appellatione dell' Illustrissimo Signor Provveditor.

4°.—Che si possa elegger un Cancellier per detto Consiglio delli Giudici per le Sentenze, et altri otto che occoreranno consumarsi in quella Corte, li quali possano rissiedere nel Borgo di Missorori ni una habitazione che le sarà destinata.

5°.—Che si possano eleggere sei Deputati alla Sanità, et un Cancelliere con incarico d'assistere alla materia tanto gelosa della Sanità medesima, come richiede il bisogno, con le facoltà, prerogative e preminenze che godono quelli delle altre littà. Qual Cancelliere debba pure hover l'obbligo d'assistere anco alla Comunità col tener ben custodite in Libro a parte le parti et altre note Consiglio, e possa essere Teriero e Forastiero a nostra Ellettione.

6°.—Che si possa far Ellettione di due Giusticier con facoltà di poter estimare tutte le robbe, comestibili, e li Vini che occoreranno vendersi nella Città e Borgo alli precii convenienti, quali habbino a conseguire tutte le regalie, atilità e Emolumenti che godono li Giusticier della Città suddite.

7°.—Che si possano eleggere due Giudici periti sive Estimatori de' Campi, e de' danni dati, che venissero causati da Animali grossi o minuti, senza la stima de' quali non si possa dar alcuna querela contro li pretesi dannificatori Juxta Leges.

8°.—Che l'Ellettione del Vercovo Greco debba stesamente nell'occasioni di Sedia Vacante, esser fatta dal solo Consiglio sempre in avvenire, qual non possi esser proposto se non che sii nativo di Mistrà.

9°.—Che si possa istituire un Fontico, nel qual si

debbero riponere li Grani che s'andaranno provvedendo a beneficio della Povertà.

10°.—Che si possa ellegere un Fonticaro per l'administratione de'Grani, qual non possi esser adnesso alla Carica se prima non haverà prestata Idonea e sufficiente Pieggaria di buona administratione.

11°.—E perchè non si ha modo di raccogliere summa di dannaro per la provvisione dei necessarij grani, si supplica humilmente l'Eccellenza Vostra che si degni concedere gratiosamente il seugalatio Seidali in Elleos con li Terminationi e questi a beneficio del Fontico stesso.

XII.—Che li Sindici possano formar e tener una Cassa della Comunità per le occorrenze che nasceranno in qual si voglia tempo et occasione, con obbligo di dover render conto dell'administratione alli Sindici sucesori, e di soggiacer alle pene in caso d'intacco solite a fulminarsi contro gli intaccatori, che s'intenderanno applicate alla Cassa medesima.

XIII.—Che li Sindici debbono dar la voce dei precij nelli Vini, Formenti, Orzi, Migli, Formentoni, Olii, et ogni altra sorte de Misti che producesse la Comunità di Mistrà alli principij de raccolti per regola de 'debitori, e creditori con le formalità che li praticano nelle altre città.

XIV.—Che le Cariche di Sindici, Giudici, Sanità Giustitieri, Fonticaro, et altre che si faranno nel Consiglio, non possano durare per più d'un anno, qual spirato si debbano far immediate li successori, li quali debbano mapure praticare la solita contucia d'un altr'anno.

XV.—Che quando il Consiglio venisse ricercato dol

maggior numero de Sindici non li possi esser negato la convocatione dall'Illustrissimo Publico Rappresentante, ma subito permetter per le deliberationi ch'occoreranno.

XVI.—Che niun Cittadino in caso di trasgressione possi esser appicato per la gola, nè condannato in Galera, ma bensì decapitato conforme la gravità del fatto.

XVII.—Che sii in arbitrio del Consiglio l'aggregare altri Cittadini Territoriati o Forestieri, dovendo seguir l'ellectione per via di Callotatione.

XVIII.—Che non pessiamo esser astretti noi del Consiglio, nè li altri abitanti della Città e Borgo al servizio delle Galere in caso di pubblica occorrenza.

XIX.—Che nel Territorio di Mistrà e Città ci sia concesso l'uso delle Armi da fuoco per poter agevolmente propulsare li tentativi de' Nemici Turchi nelle occasioni.

XX.—Che nelle occasioni che occoreranno incantarsi li publici datij, non possi alcun Forestiero qualli subastare, ma siino sempre preferiti li Cittadini.

XXI.—Che li Datij publici debbano esser da Noi corrisposti e pagati, giusto et in conformità si pratica con l'altre Città, et nel medesimo modo anco decimati.

XXII.—Che siino concesse alla Comunità tre grazie all'anno da potersi ottenere da Publici Rappresentanti due il giorno di Pasqua di Rissurrezione, et una il giorno di Natale di Nostro Signore, de banditi, o candannati alla prigione ad tempus.

XXIII.—Che il possesso de Beni Stabeli non possi esser alterato per alcuna causa, ma correr debba come correva il tempo trascorso, e ciò a scanso delle confusioni che potrebbero nascere dalle novità.

XXIV.—Che li Figlii de Cittadini s'intendino anch'.

essi descritti, e tuti per discendenza, et possino entrare in Consiglio quando haveranno l'età d'anni.—

XXV.—Che le robbe commestibili che si conduranno nel luochò non possano esser vendute a rivendigoli all'ingrosso, se prima li conduttori non l'esponeranno a pubblica vendita, e se ne daranno a minuto per giorni quattro a beneficio della povertà.

XXVI.—Che ci siano concesse quaranta Case nel recinto della Città di Mistrà, per poterte habitare alle occasioni di qualche sospetto, e ricuperarsi con le proprie famiglie e Mogli.

XXVII.—Che li Olivari non possino per niuna causa o necessità esser tagliati, così anco li altri arbori fruttiferi, ma conservati per la productione del frutto tanto necessario all'uso umano.

XXVIII.—Che si possano lecitamente uccidere li animali che si trovaranno a danneggiare li Campi e li Padroni dei medesimi, obbligati all'emenda del danno, che sarà da periti stimato.

XXIX.—Che si siano concesse graciosamente le case del Turco Chierin Cliaca con suo cortivo per il Fontico quella di Beiseidachi per l'Officio della Sanità, et la Torre rotta di Mustafulia Agusadé con suo cortivo sotto la Collina Sadibeanica per il Lazzaretto, acciò tanto più siano decorati gli ufficci.

XXX.—Che non possi alcun Forestiero concorrere in questa Città e Borgo per far acquisti de Beni Stabeli, se prima non saranno provvisti li Cittadini, il tutto però senza discapito pubblico.

*Nomi delli cittadini da esser descritti
nella Comunità di Lacedemonia*

1 Giorgio Guma.— 2 Gianni Guma.— 3 Dimitri Petradi.— 4 Giorgio Licuro.— 5 Nicolò Licuro.— 6 Giorgio Andrimodi.— 7 Dimitri Eoragiuti.— 8 Giorgiachi Marietti.— 9 Stamati Affosciano.— 10 Nicolò Longanicotti.— 11 Apostoli Longanicotti.— 12 Gioriachi Mondinà.— 13 Parisileccà Repodi.— 14 Sarando Leopulo.— 15 Dimitro Agnino.— 16 Manole Leopulo.— 17 Constantino Scolari.— 18 Cristo Zuanne.— 19 Comeio Scertocaligi.— 20 Diamantin Leopulo.— 21 Constantino Coffenzi.— Dimitri Crevatà.— 23 Gianni Grammaticaci.— 24 Cristo Volti.— 25 Giorgiachi Vacomiti.— 26 Panagioti Leopoulo.— 27 Panagioti Caffendi.— 28 Piriotti Doxa.— 29 Giorgandà Doxa.— 30 Policreni Doxa.— 31 Theophil Giatrò.— 32 Gianni Alessandrovich.— 33 Mico Statli.— 34 Calogiani Tracagni.— 35 Anagnosti Georiachi Caffenti.— 36 Stamati Stajà.— 37 Dimitri Calfa.— 38 Illoù. Papasugli.— 39 Andrea Triantafilachj.— 40 Panaghi Outtafari.— 41 Attanasi Caffenti.— 42 Georgach Melingeri.— 43 Dimitri Androgni.— 44 Panaghi Giorpiculo.— 45 Giago Stesti

Nomi de Atheniesi descritti

46 Pietro Gunà.— 47 Georgachi Lanza.— 48 Gianna Parascevà.— 49 Dimitri Ascanibaro.— 50 Dimitri Ruto.— 51 Meleti Capetanio.— 52 Statuali Marieti.— 53 Dimitri Focà.— 54 Stamati Cairi.

Altri di Mistrà

55 Dimitri Leopulo.— 56 Janni Caffedi.— 57 Georia-

chi Crevatà.—58 Georgio Strolli, Cittadino e Consigliere della Comunità da Noi eletto.

59. Micali Barceo.—60. Chinelli Gunari.

Noi Marino Michiel per la Serenissima Republica di Venetia Provveditor General dell'Armi in Regno di Morea.

Portata col sangue l'antichità del loro essere dalli Popoli di Lacedemonia, ch'hereditati della generosità di spirito, e della costante fede de' loro famosi progenitori, mal soffrendo l'empia dominatione de' Barbari, da' quali rozza et inerme tenuta per più secoli la conditione loro fu in misera habitatione sepolta, cospirarono tra primi del Regno nel fine di assoggettarsi al grembo della Serenissima Republica, coadiuvando con prove d'ardore e di zelo anco fra le gelosie, et i pericoli imminenti delle vite, al glorioso, e felicissimo acquisto del Luoco, son di presente avanti di Noi comparsi colla premessa Scrittura ad implorare per tranquillità del loro vivere, et a freggio di civil conditione gl'indulti espressi in cadaun dei Capitoli nell'accennata Scrittura di Supplicatione contenuti, sopra quali estese le più ponderate riflessioni, col riguardo non meno al merito che li accompagna, ch'al praticarsi cogli altri sudditi delle rimanenti conquistate Piazze, et agl'instituti della Sovrana Publica Munificenza, che profusi con eguale grondezza, sangue et tesori alla redentione de' Popoli, animò con rimunerazioni cagguardevoli al suo servitio, et alla costanza d'un fedele rassegnato Vassallaggio, persuasi essi dal luoco ad unire li nativi di Athene, che trovanti quà stabiliti ond'in soave amistà, partecipi della distinctione e degli honori, sol emulando la gratitu-

dine nella riconoscenza delle pubbliche grazie sussista tra loro la quiete; e si mantenga la concordia, com'altrove praticato si vede pure con felice fine conseguito, abbiamo riconosciuta effetto di Sovrana Giustitia l'essaudirli e porgerli quel respiro che con la mutatione dello stato le fu dall'Omnipotenza Divina promosso, e pecò in virtù delle presenti, e coll'autorità del Generalato Nostro Decretiamo e stabilimo sopra cadauno dei Capitoli medesimi, quanto segue.

Sopra il Primo, col quale ricercano di poter forucar un Capo di Comunità degli abitanti di Mistrà ed Athenesi accosati per convocare Consiglio coll'inter vento delli sopra annotati al numero di 60, che sono li più civili per se e loro posterì, voleuco che oltre li descritti, altri dieci ne siano aggregati, cosiechè in tutti mai habbino ad eccedere li 70, risservando l'elettione d'essi dieci alle Cariche Generalitie ad oggetto di consolar quelli che per avventura fossero sorpassati o si trovassero absentì, che riputati fossero della stessa prerogativa capaci, dovento haver ingresso li Figlij in età legittima costituiti a conservatione dell'intero numero, et in luoco de' Deffonti, come pure invece sulle Famiglie che s'andassero estinguendo altre aggregarne delle più civili, che non habbiano professione meccanica, col concorso delli due terzi de' voti, nè senza la permissione et intervento dell' Illmo Capitano da cui le verrà assegnato il fondo era di Casa habitata dal Turco Muscedimi, che si li concede per fabbricar a loro spese la Casa del Consiglio, ed intanto potranno ridursi nell'habitatione dello stesso pubblico Rappresentante.

Sopra il 2º — 3º — 4º — 5º — 6º e 7º le sia concesso quanto ricercano, dovendo oltre le cariche espresse

eleggarsi anco due Deputati sopra le pubbliche Strade, per invigilare che siano sgombrate sempre dall'immondicie a pro della salute, et a commodo degli abitanti. L' electioni delle Cariche haveranno a farsi nelle festività di Natale, e nelle stesse d'anno in anno rinnovati. La Giudicatura delle Cause Civili s'intenderà ristretto sino la summa de ducati dieci, e nel particolare delle stime da farsi dalli due Giustitieri, dovranno essere roborate dell' approbatione dell' Illustrissimo Provveditor. Et alla Giustitia Sua devolversi le trasgressioni, potendo li due giudici Estimatori de' danni dati, e stimar anco li Stabili per li contratti che occoreranno stipularsi a commodo e facilità del commercio.

Sopra l'ottavo per l'approbatione del Vescovo Greco nell'occasione di Sedia vacante, si doverà continuare la pratica sin' hora tenuta, che haverà ad essere convalidata dalla pubblica approbatione.

Sopra Il 9º — X—e XI, niente resta d'aggiungere dovendo nel più breve termine darsi principio nell' institutione del Fontico per beneficcio della povertà, e questo stabilirsi con i Capitoli della Comunità senz'altro aggravio pubblico.

Sopra il XII debbe correr quanto in esso resta espresso.

Sopra il XIII potranno li Sindici dar la voce de precij de Vini, Formenti, Orzi, Migli, Calamborchi, Lane, Formaglio, Ogli, et ogni altra cosa che producesse il Territorio a tempi de raccolti per regola del Commercio, ma con l'obbligo di ricorrere al pubblico Rappresentante per la loro approbatione.

Sopra il XIV resti ammesso come sta e gioce.

Sopra il XV sia aggiunto che il Consiglio mai s'intenda unito se non vi sarà il numero dei tre quarti che lo compongono, ed ogni ballottatione che si facesse con riduzione minore, abbi ad essere nulla, come fatta non fosse mentre, mentre poi se per alcuno legittimo impedimento non si potesse unirlo, s'intenderanno cessate le Cariche quali terminato havessero il loro tempo, correre gli utili a beneficio della Comunità, dovendo invigilare li Sindici, che niente in ciò resti pregiudicata.

Sopra il XVI, le sia graciosamente permesso l'indulto di non essere estratti quei del Consiglio alli armamenti delle galere, bensi tenuti ad altre fontioni di publico servizio, specialmente accorrere allo Stretto in caso fossero ricervati et impiegati all'essercicio de scolari Bombardieri per beneficcio della Città, non potendo pure per debiti Civili pubblici e privati, non compresi gli intacchi et i furti esser in casa propria arrestati, e posti in priggione, come pur godono quelli d'altre Comunità del Regno.

Sopra il XVII. Si doverà osservare quanto nel Capitolo I fu stabilito.

Sopra il XVIII si è dichiarato quanto basta nel Capitolo XVI.

Sopra il XIX l'uso delle Armi da fuoco fuori in Campagna sia liberamente permesso alli descritti nella Comunità per valersene a propria sicurezza, et occorrendo a' danni de' nemici.

Sopra il XX ch'anco li Cittadini siano amessi ad aboccare colle solite pieggiarie i pubblici Dazi senza escludere i Forastieri, perché nel concorso e nella molteplicità dell' offerente, ne derivi al pubblico il maggiore proffito.

Sopra il XXI doverà correr in ogni parte il suo contenuto.

Sopra il XXII dette tre ricercate grazie di liberatione di Banditi o condannati in prigghionia tempo, glieno sia concessa una all'anno, nella solennità della Santa Pasqua di Risurrezione, havendo ad esser detto caso spedito nella giurisdittione, ed il tratto della gracia stessa sempre cedere a comodo della Comunità per doverne render conto li Sindici, come del resto della loro amministrazione.

Sopra il XXIII già per il rilascio de' Beni a privati, è disposto pure nel proposito di vendite, resta prescritto quanto basta nel particolare medesimo.

Sopra il XXIV si rimette al contenuto del Capitolo Primo.

Sopra il XXV ha espressamente proibito a rivendigoli l'inchietare i Commestibili che saran portati in alimento della Città e Sobborghi, se prima, per tre continui giorni non saranno stati esposti in luogo pubblico per esitarli a minuto a comodo di tutti e beneficio della Povertà.

Sopra il XXVI, le saranno dall' Illustrissimo Rappresentante assegnate ne' recinti della Città le quatanta case che ricercano, con obbligo però di dovere restaurare, mentre queste haveranno di essere di quelle rovinose, che sono di presente dishabitate.

Sopra il XXVII. Sia proibito espressamente il Taglio degli Olivari, e qualunque altro arbore fruttifero doverà in ogni tempo essere intieramente conservato.

Sopra il XXVIII. Potranno lecitamente esser omniazzati li animali colti nell' attuatità di danneggiare; e cioè de minuti che cederanno a beneficio del danneggiato, e li

grossi d'ogni specie fermati e condotti alle dispositioni della Giustitia per i dovuti risarcimenti, giust' il tenore dei Proclami in tale maniera, havendo i padroni degli animali stessi ad essere sempre tenuti anco per i fomgli alla reintegratione del donno.

Sopra il XXIX. Sia concesso il fondo vacuo di Casa era del Turco Berchitai di passa venti di longhezza e sei di larghezza per fabricarvi il Fontico, come rimesso alla Provida cura dell' Illustrissimo Provveditor assegnato quei luochi che riconoscerà propri per l'Offitio di Sonità e Lazzaretto, dovendo essere de meno necessarij all'occorrenze pubbliche, et a spese d'essa Comunità restaurati.

Sopra il XXX sarà permesso anco a Forastieri l'habitare in Città e nel Borgo a beneficio maggiore della popolatione e del commercio, e quanto del' acquisto delli stabili dovranno osservarsi le pubbliche prescittioni.

Consolati in tale forma sopra cadauna delle loro istanze i supplicanti predetti, e resi decorati del specioso fregio del Consiglio, colle prerogative tutte che vagliano a formare un composto di ben regolata Comunità, mentre da tali e tante beneficenze premiato largamente il merito vengano a sollevarsi gli animi, e ravvivar i sensi d'un illustre antichità, di cui poco ben che la memoria stessa rimanea perduta, attendersi devono in grato riconoscimento li effetti tutti d'una perpetua inalterabile devotione, ed una costante rassegnatione qual zelo di fede e sentimento d'honore a veraci e leali sudditi insegnan verso la Sovranità del Prencipe Religioso ed Augusto, dalla di cui mano suprema doverono le pubbliche concessioni che per hora se gli rilasciano ricevere l'indulto della venerata sua approbatione.

Datum Mistrà XI Maggio 1694.

17 Giugno 1694

Presentato in mano di Sua Eccellenza Provveditor General dell' Armi dagl' infrascitti, videlicet

Illustrissimo et Eccellentissimo Signor Provveditor General dell'Armi in Regno

Il voluto la munificenza di Vostra Eccellenza fuggiare e decorare la conditione di noi abitanti di Mistrà humilissimi suoi sudditi con l'institutione della Comunità per nostra devotissima supplicatione implorata, uniformandosi all'intentione piissima del già serenissimo Doge, Capitano General di Felice Memoria, che intese con tale honorifica beneficenza nobilitare il grato dei più civili della città per la grandezza maggiore di questa Augusta Repubblica; Ma perchè tra li Capitoli dei privilegi concessici dal 16 è in parte graveso per l'obbligo che ci ingiunge Però a Piedi Clementissimi di Vostra Eccellenza, ricorrendo noi Diamantin Leopulo, Demetrio Calfachi, Petro Guna e Georgantà Doxa, per noi e rimanenti di Mistrà, tutti ossequiosissimi servi e sudditi rassegnati della sua grandezza imploriamo con tutta humiliatione che se degni con suo Venerato Decreto retrattarlo affinchè server non posso a pregiudizio tanto sensibile della nostra conditione in tanto più che non ci è altra Comunità che sia a tali carichi sottoposta, perchè ciò che riguarda il particolare del Sretto di Corinto come non mancassimo nelle altre congiunture d'accorrere con tutto il spirito, così in avvenire dimostreremo sempre maggior il fervore e la puntualità al pari delle altre Città suddite del Regno, e per l'incarico de Scolari Bombardieri potrà inferirlo ai popolari che possino essercitarlo, come si costuma nella Città di Ro-

mania, che esenti li beneficiati del Consiglio, li artesani sono in questo obbligati. La grandezza di vostra Eccellenza che ha inteso estendere gli atti di Sua Magnanimità per qualificarsi potrà condiscendere di consolarii e rendere più riguardevoli le sue beneficenze con l'esaudirci, che non mancaremo di porgere le più fervide benedittioni al nome Augusto di Vostra Eccellenza per la sua graziosa essaltatione e longa conservatione. Gratie.

Adi 17 Zugno 1694

L'Illustrissimo et Eccellentissimo Signor Marino Michiel Provveditor General dell'armi in Regno di Morea, deduta la presente supplicatione con cui implorano li descritti nella Comunità di Mistrà, che in effetto di gracia sia regolato il Decimo Sesto de' Capitoli delli privilegi loro nelle parti, l'unanche li obbliga ad accorrere allo stretto, col motivo di non essere incarico tale all' altre Comunità aggiunto, ed haversi li hannì decorsi supplito in dispositioni pure di farlo anco in avvenire, con fervore pari ad ogni altra Città suddita del Regno.—E nel' altra d'esser liberi quelli del Consiglio dall'obligatione d'impiegarsi come Scolari Bombardieri, potendosi ingiongere lo stesso agli Artesani, e popolari del Luoco come si vede nella Città di Romania praticato.

Il Sua Eccellenza prestatò maturo riflesso alla ragione non meno che all' equità apparente dall' esempio dell' altre Cittadinanze del Regno, dichiarato nella prima parte in tutto conforme le istanze de' supplicanti, e così pure terminato anno nella seconda, potendo della moltitudine del Popolo che habita di presente essa Città di

Mistrà esser agiatamente somministrato ogni bisognevole numero di persone all' essercicio de Scolari Bombardieri senza inludervi quelli del Consiglio che restano come supplicarono dispensati. —

Doverà della presente dichiarazione essere fatta nota all' appendice de' Privileggi stessi per la perfetta ordinatione.

*R. Archivio di Stato in Venezia. Senato Terra e Filza
N. 1179—1694 Giugno 1694 da 3 sin 17.*

Serenissimo Principe

La sorte e fatalità di destino che rapirono a me Colonnello Sarando Comneno Leopulo il nascimento, sono stato poi con larga veura restituito da Dio Signore, facendomi suddito di questo Augusto impero de vera perpetua serenità e di Clementissimo Soavé Dominio destinato questo Christianissimo Principato a dilatare in ogni tempo con la forma delle sue glorie la propagatione non solo della Santa Fede, ma eziandio i confini del suo pietoso stato, estendendo l'armi sue ultrici contro l'Ottomana Barbarie, spezzarono quelle catene a' Regni Christiani, restituirono agli antichi Vassalli il suo primiero Sovrano, e costituirono della più bella parte della Grecia, una terra di promissione per esser divenuta suddita del più Religioso Dominio che vantino li trascorsi secoli e siano per osservare li Posterì, e sebbene cò suddetto Sarando era contradeestinto da Barbari, esentandomi da ogni gravezza, come da documenti de Gran Signori. Appena comparvero a Mistrà le gloriose Insegne di questa Eccellentissima Re-

pubblica, che riverite dall' intimo de' miei devoti ossequis, non fui neghittoso, ma tra primi volontario a contribuire il mio vassallaggio, con testimonij di fedel impiego, e con vivi attestati di pontua rassegnatione, che rimirati con benigno aspetto dagl' Eccellentissimi Rappresentanti Ordinarij e Supremi, sario qualificato con ampli documenti le prove contradisittante de' fruttuosi impieghi in ogni tempo prestati non tampocho con le persona, ma anco con dispendij non mediocri nelle commissioni adempitoti, directione e condotte di militie, con ammasso di Cavalleria numerola, senza pubblico aggravio, accorrendo nelle Campagne tutte, nell' assedij delle Piazze a proprie spese sofferte; Come la diversità de' cimenti in ogni tempo, et occasione praticati contro gli insulti de' Barbari, comprobandolo a pieno con mano reggia et Augusta il fu Francesco Morosini invitto Eroe, l'orgoglio dell' Armi, Terrore degli Ottomani, e Capo sempre glorioso di questa Serenissima Repubblica, con la scorta de' simili laboriosi e despendiosi impieghi, che siano ben vale a farmi conoscere vero e fedel vassallo ma che hanno logorato e consunto le proprie sostanze, ho pressunto implorare poeca Terra nel Regno di Morea, che servir dovesse in rissarcimento di parte de' danni sofferti e per esser sempre più avvalorate valessero le proprie forze dar saggio di mia indefessa applicatione. Accolte però dal Serenissimo Capitano Generale le mie sommesse supplicationi, et ricercato dalla virtù dell' Eccellentissimo Marin Michiel Provveditor Extraordinario d'Armata le informationi, che come conscio de' miei deportamenti adempi la commissione mi precorse dall' invide spietate Barche, togliendo la vita a Sua Serenità hanno reso l'afflittione

maggiore alla Christianità, e fraternati a me gli effetti sempre generosi della Real Munificenza.

Rimesso pertanto l'affare a questo stacrario, e dall' Eccellentissimo Senato fatto maturo riflesso a quelle con specioso decreto 12 corrente è stata impartita facoltà all' Eccellentissimo Capitan General Zeno per l'adempimento della Reggia generosa beneficenza, che come parte della Pubblica somma Clemenza l'unilio, et adoro. — Dovendo però restituirmi al suo reggio servitio, che prometto indefesso, mentre li altri che con l'accesso a questo Augusto Trono ritornarono in Patria con freggi speciosi e di quelli non essendio io inferiore del suo servitio, imploro dalla Maestà Pubblica, con detti beni anco il semplice titolo di Conte, che derivando dalle Comuni stirpi Eccelse, sarà adattato a chi non degenerando da maggiori, è stato emulo et imitatore, et sarà monumento eterno, e memoria cospicua della veneta impareggiabile Autorità Benedicendo io et li posteri la Serenità Vostra, Principe Clementissimo, vero simulacro dell' Omnipotenza, vero retratto della Divinità, sempre diffuso nelle grazie, e sempre esteso nelle beneficenze.

1694 — 25 Maggio

Che sia rimesso ai Savj dell'una e l'altra mano.

Consiglieri

Ser Francesco Bragadin — Ser Francesco Diedo — Ser Anzolo Marcò — Ser Zorzi Cocco — Ser Piero Donà — Ser Niccolò Cat. —

Illico

D'ord^e. — Il Savio alla scrittura informi extra Giovanni Francesco Giacomazzi Nodaro Ducal.

R. Archivio di Stato in Venezia. Senato Terra.

No 228 R 1694

MDC XCIV—XII Giugno in Pregadi

Agostino Gudaldini Jecr^o.

Al primo apparire dell' Armi a Mistrà, dedicatosi alla devotione della Serenità Nostra il Collonello Sarando Comneno Leopulo, si è impiegato secondo gli ordini de' Pubblici Rappresentanti con prove distinte di fedeltà, e di coraggio contro Turchi, ammassata Cavalleria et altre Militie, et accorso senza pubblico aggravio negli Assedij, delle principali Piazze; Con tali benemerenze implorando che gli sia concesso titolo di Conte, concorre questo Consiglio ad essaudir le sue humili istanze, onde parta all' obbedienza del Capitano General consolato nei testimonij del benigno pubblico gradimento, però l'anderà parte, che il Collonello Sarando Comneno Leopulo possa usare il puro titolo di Conte con suoi legittimi discendenti in perpetuo; così che da tale effetto della pubblica Munificenza prenda cuore d'adoprarli, e rendere sempre più fruttuosi e ferventi li tributi della sua fede, e devotione.

119

1 4]5

9

1694 adi d^o in Collegio

18

2 4]5

1

ΤΟ ΥΠ' ΑΡΙΘΜΟΝ ΡΙΘ ΚΑΤΑΛΟΙΠΟΝ

Τὸ ὑπ' ἀριθμὸν ΡΙΘ καταλοιπὸν ἀποτελούμενον ἐκ φύλλων ὃ γεγραμμένων ἐπὶ τῆς μιᾶς ὀψέως¹ περιέχει τὰ ἀκόλουθα:

1. (Φυλ. 1—3) : Ἰωάννου τοῦ Λασκάρεως ἐπιστολαί.

ἔχει ἀντιγραφὴ τὸ κεμενὸν τῶν τριῶν ἀκολουθῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἰωάννου Λασκάρεως.

α' Ἰωάννου Λασκάρεως τῷ κίεσσιμωτάτῳ ἐν Χριστῷ πατρὶ καὶ δεσπότῃ τῷ Μονεμβασίᾳ Ἀρσενίῳ

Ἄρχ. Τὸ μὲν οὐκ ἀμνημονεῖν σε ὧν οὐ δεῖ

τελ. τὰ δὲ λοιπὰ ἐκ τῶν γραμμάτων αὐτοῦ μαθήσῃ. Ἐρρωσο.

Πανεψιῶνος τρίτῃ ἰσταμένου

β' «τῷ αὐτῷ»

Ἄρχ. Πότερον ἐγὼ φιλαίτιος μεμρόμενός σου τὴν σιωπὴν

τελ. ἔφη σοφὸς ἡδίστην συζυγίαν. Ἐρρωσο. Ἐκατομβαιῶνος ἰσταμένου.

γ' «Δάσκαρις Ἐρμοδώρῳ τῷ φιλτάτῳ εὖ πράττειν»

Ἄρχ. Συμφυεῖσα καὶ μόνον.

2. (Φυλ. 4) α' Ἐπιστολὴ Διονυσίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως πρὸς Ἐρμόδωρον τὸν Λήσταρχον»

Ἄρχ. Διονύσιος ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμένης πατριάρχης τῷ περιποθήτῳ υἱῷ κατὰ πνεῦμα τῆς ἡμετέρας μετριοτήτος Ἐρμοδώρῳ τῷ Ληστάρχῳ εὐεργέτη καὶ ὑγίαν ἀπὸ Θεοῦ παντοκράτορος.

Ἄρχ. «Οὐκ ἔλλην εἰ καὶ σοφίαν μετιῶν πάσαι μὲν ἡ φήμη πεπεικεν ἡμᾶς.

τελ. Ἐν δίκῃ μὲν ἂν μάλλον ἐπαινοῖτο τὸ πτώσιν ἀπειλοῦν ὑπερβίων ἢ τῷ βεβηκότι καὶ ἀσφαλεῖ προστιθέμενος.

1. Τῶν φύλλων τούτων μόνον τὰ τέσσαρα εἶνε ἡριθμημένα.

2. ἔχει ἀντιγραφὴ μόνον ἡ ἀρχή.

3. Ἐν φύλλον ἀνευ ἀριθμῆσεως, ὅπερ πιθανῶς θὰ προετύπειτο τῶν ἀντιγεγραμμένων κειμένων τῶν ἐπιστολῶν, περιέχον τὰ ἀκόλουθα.

Ἐπιστολαὶ Ἐρμοδώρου τοῦ Ληστάρχου

Ἐν τῷ Μαρκιανῷ cl. II cod. 93 (Νανιανῷ 115) αἰῶνας ιε'

φ. 5α. «Ἐρμόδωρος Ματθαίῳ τῷ φιλτάτῳ εὖ πράττειν». Ἄρχ.

Ἐγὼ τὸν ἀληθῶς ἐρωῶτα.

φ. 7α. «Ἐρμοδώρῳ Μιχαήλῳ τῷ φιλτάτῳ εὖ πράττειν». Ἄρχ.

Οὐδεμία μοι σχολή.

φ. 8β. «Λαζάρῳ τῷ Βοναμίκῳ Ἐρμόδωρος εὖ πράττειν». Ἄρχ.

Ὁ τὴν ἐπιστολήν σοι κομίζων.

Ἐπιστολαὶ πρὸς Ἐρμόδωρον

φ. 4α—6. Διονυσίου πατριάρχου. Ἴδε αὐτὴν ἀντιγεγραμμένην.

φ. 4β. Δάσκαρις Ἐρμοδώρῳ. (Ἴδε ἐν ταῖς τοῦ Ἰωάννου Λασκάρεως).

φ. 9α. «Ματθαῖος δὲ Βαρῆς Ἐρμοδώρῳ τῷ φιλτάτῳ εὖ πράττειν». Ἄρχ. Τὸ γράμμα σου, φίλτατε. Τέλ. Ἐκ Βικεντίας ἐν ἡ Νοεμβρίου.

φ. 9β. «Γεώργιος κόμης ὁ Κορίνθιος τῷ σοφῷ Ἐρμοδώρῳ εὖ πράττειν» || φ. 10α || Ἄρχ. Τὸ λαμπρὸν καὶ εὐγλωττον τῆς σῆς ἐπιστολῆς. Τέλ. Ἐκ Γορτύνης μηνὸς Πυανεψιῶνος εἰκάδι τοῦ ἀφθ' ἔτους ἀπὸ τῆς θεογονίας.

Ἐν τῷ αὐτῷ κώδικι φ. 11α «Οἱ Γρηγοριάδοι οἱ τοῦ ἑλληνικοῦ συλλόγου τῷ ἐπιφανεστάτῳ Καρδινάλει Καράμφῳ εὖ πράττειν» Ἄρχ. Ἦδη τῶν περὶ τὴν γραμματικὴν τεχνολογίαν ἀπαλλαγέντες ὅσα τε δὲ τὸν σχηματισμὸν τῶν τοῦ || φ. 11β || λόγου μερῶν. Ἐπονται καὶ ἄλλαι ἐπιστολαὶ τῶν τοῦ Collegio greco Gregoriano Ῥώμης, ἐν οἷς ἰδίως Θεοδώρου Ῥεντίου. Ἴδε Mingarelli.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων γίνεται δῆλον ὅτι ὁ Δάμπρος ἀντιγράφας ἐκ τοῦ κώδικος Μαρκιανοῦ cl. II 93 (Νανιανοῦ 115) τρεῖς

ἐπιστολὰς τοῦ Ἰωάννου Λατκάρεως (δύο ἀπευθυνόμεναι πρὸς τὸν Μονεμβασίαν Ἀρσένιον καὶ μίαν πρὸς τὸν Ἑρμόδωρον τὸν Λήσταρχον) καὶ μίαν τοῦ Διονυσίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως πρὸς Ἑρμόδωρον τὸν Λήσταρχον προετοίμασε ταύτας πρὸς ἐκδοσιν διορθώσας κριτικῶς τὸ κείμενον αὐτῶν.

Ἀλλὰ αἱ ἐπιστολαὶ αὗται ἔχουσιν ἤδη ἐκδοθῆ. Ἡ δευτέρα ἐπιστολὴ ἔχει ἤδη ἐκδοθῆ ὑπὸ τοῦ Legrand ἐξ ἀντιγράφου γενομένου ἐκ τοῦ αὐτοῦ κώδικος τῆς Μαρκεζιανῆς βιβλιοθήκης ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Βελούδου, ὅστις παρέχει ἡμῖν καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς πρώτης (Legrand Bibl. hell. τοῦ 15 καὶ 16 αἰῶνος τομ. I σ. CLXIX), ἡ δὲ τρίτη καὶ ἡ τετάρτη, ἡ τοῦ Διονυσίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως πρὸς τὸν Ἑρμόδωρον τὸν Λήσταρχον, ἔχουσιν ἤδη ἐκδοθῆ ὑπὸ τοῦ Μουστοξύδου (Ἑλλην. σ. 584. ε καὶ 597 ε).

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων περιτετὴ εἶνε ἡ ἐκδοσις τῶν ἐπιστολῶν τούτων τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον μεταξὺ τῶν ἐκδεδομένων κειμένων καὶ τοῦ ἡμετέρου οὐδεμία ὑπάρχει ἀξία λόγου διαφορά.

Κ. Ι. Δ.

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΟΣ ΕΙΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝΑ ΛΑΜΠΡΟΝ

ἀπαγγελθεὶς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῇ 14 Μαρτίου
1921 ὑπὸ Α. Ν. Σκιαῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου.

Δὲν εἶμι πλέον ὁ Σπυρίδων Λάμπρος, ἀλλ' ὅμως καὶ ἐκ τοῦ τάφου αὐτοῦ συνεμερίσθη τὰς συγκινήσεις, αἵτινες ἐδόνησαν πᾶσαν καρδίαν ἐλληνικὴν διὰ τὰ νεωστὶ τελεσθέντα μέγαρα γεγονότα· διότι ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν δεινῶν αὐτοῦ δοκιμασιῶν, ἐνῷ ἐξόριστος κατετήκετο ὑπὸ τῆς ἀνιάτου νόσου, ἐνεπνεύσθη καὶ πάλιν ὑπὸ τῆς ποιητικῆς μούσης τῶν νεανικῶν αὐτοῦ ἡμερῶν, καὶ ὡς ἐπιθάνατος κύκνος ἀπηύθυνε πρὸς ἡμᾶς τὴν ὑστάτην αὐτοῦ ψῆδον, ἵνα προαναγγείλῃ προφητικῶς τὴν ἐγγιζούσαν ἡμέραν, καθ' ἣν ὁ ἐλληνικὸς λαὸς μετὰ τοῦ αὐτοῦ ἐνθουσιασμοῦ, μεθ' οὗ πρό τινων ἔτων ἐώρταζε τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῶν Ἰωαννίνων, ἐμελλε νὰ ὑποδεχθῇ τὸν πολυφίλητον αὐτοῦ βασιλέα συνεπαγόμενον εἰς τὸ ἔθνος τὴν ἐλευθερίαν ἅμα καὶ τὴν ὁμόνοιαν.

Ὑπὲρ τὰ τεσσαράκοντα ἔτη εἶχον παρέλθει, ἀφ' οὗτο ὁ Σπυρίδων Λάμπρος εἶχε παύσει στιχουργῶν, ἀλλ' οὐδέποτε ἐγκατέλιπεν αὐτὸν ἡ μοῦσα ἡ ἐμπνέουσα τοὺς ποιητὰς καὶ πάντας τοὺς μεγάλουργοὺντας, διότι ποιητικὸν ἀληθὲς ἐνθουσιασμόν ἐμφαίνουσι τὰ τε ἄλλα αὐτοῦ ἔργα καὶ ἡ ἐν τέλει ἀφοσίωσις πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Ἑλλήνων. Εἶχεν ἐνστερνισθῇ βαθέως καὶ τελείως τὰ καταθέλλοντα τὰς ψυχὰς τῶν Ἑλλήνων ἰδανικά, αἵτινα συνέπηξεν ὁλόκληρος σχε-

1. Παρέστη ἡ Α. Μ. ὁ βασιλεὺς μετὰ τῶν πριγκίπων Νικολάου, Ἀνδρέου καὶ Χριστοφόρου, τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, ὁ μητροπολίτης Ἀθηνῶν μετὰ πολλῶν ἀρχιερέων, ὁ πρόεδρος τῆς Ἑθνικῆς Συνελεύσεως μετὰ πολλῶν πληρεξουσίων, αἱ ἀνώταται πολιτικαὶ τε καὶ στρατιωτικαὶ ἀρχαὶ καὶ πλεῖστοι ἄλλοι ἀχροαταί.

δὸν χιλιετία ἔθνικοῦ βίου διαμρφοῦσα αὐτὰ κατὰ μικρὸν ὥς ὁκυ-
μάτιον σταλακτίτην. Ὅτε τὸ Βυζάντιον ἐπέλασε πρὸς ἰατρόφρους
παντοδαποὺς θανάσιμον πάλην, διέλαμψαν ἐπὶ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ
θρόνου ἀληθεῖς ἥρωες, ὅχι μόνον τὸ κράτος ὑπερασπίζοντες, ἀλλὰ
καὶ εἰς τὸ ἔθνος ἐμπνέοντες φρονήματα γενναῖα, ὥς αὐτοὶ ἐγκλεί-
οντες ἐν τῇ ἰδίᾳ καρδίᾳ τὸ τιμιώτατον μέρος τῆς συνολικῆς ψυχῆς
τῶν Ἑλλήνων, αὐτὸ τοῦτο τὸ ἔθνικόν ἐγώ. Ἐκτοτε παρ' Ἑλλήνων
συνησθάνθη, ὅτι ὅχι μόνον καθήκον, ἀλλὰ καὶ τιμὴν ἑαυτοῦ ἔπρεπε
νὰ νομίζῃ τὴν πρὸς τοὺς ἥρωας ἐκείνους ἀμιλλαν, ὅτι ὅχι μόνον
ἐσώζετο ἀπὸ τῶν κινδύνων, ἀλλὰ καὶ ἐξηυγενίζετο προσπαθὼν νὰ
ἀνυψωθῇ, μέχρι τοῦ ἡθικοῦ παραστήματος ἐκείνων, νὰ φανῇ κατὰ
τὸ δυνατόν ὅμοιος πρὸς αὐτούς, δηλαδὴ νὰ εἶνε πρόθυμος νὰ θυσι-
άσῃ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους τὰ πάντα μιμούμενος τὸν τελευταῖον ἥμῶν αὐ-
τοκράτορα. Διὰ τοῦτο ἅπασα ἡ ὕλική ἰσχὺς καὶ ὁ πλοῦτος τοῦ αὐ-
τοκρατορικοῦ θρόνου πρὸ μὲν τῆς ἀλώσεως δὲν εἶχε πολλοὺς θυμα-
στάς, ἐλησμονήθη δὲ τελείως μετὰ τὴν ἄλωσιν· ἐξηφανίσθη δὲ καὶ
ἡ ποικίλη τῆς αὐλῆς ἐθιμοτυπία. Ἀλλ' ἐπέζησε καὶ παρέμεινεν ἀκμαί-
οτατον μέχρι τῆς σήμερον τὸ ἡθικὸν παράστημα τῶν προμάχων τοῦ
ἔθνους αὐτοκρατόρων, καὶ τοῦτο μόνον συγκεντροῖ τοὺς πόθους τῶν
Ἑλλήνων. Διότι ὁ ἰδεώδης βασιλεὺς τῶν ἔθνικῶν ἡμῶν παραδόσεων
δὲν εἶνε ὁ ἰσχυρὸς, οὐδ' ὁ λάμπων ἐν ὕλικῳ πλούτῳ, ἀλλ' ὁ πεσὼν
μὲν, ἀλλὰ μὴ ἀποθανὼν κατὰ τὴν ἄλωσιν, κειμώμενος δὲ ἐν ληθάργῳ
καὶ μέλλων νὰ ἀναστῇ ποτε, ἵνα συναναστήσῃ καὶ τὸ Γένος. Τοιου-
τοτρόπως ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ δὲν θεω-
ρεῖται ἀπλῶς ὡς ἀρχὴν τῆς πολιτείας, διότι ἔχει ὑπόστασιν καὶ
ἄνευ πολιτείας· ἀλλ' εἶνε ἐνσάρκωσις τῆς ἰδέας τοῦ ἔθνους καὶ ση-
μαία ἐμψυχος. Συνδέονται δὲ μετ' αὐτοῦ καὶ μετ' ἀλλήλων οἱ Ἑλ-
ληνες ὅχι διὰ νόμων οὐδὲ διὰ κοινωνικῶν θεσμῶν, ἀλλὰ δι' ἐγκαρ-
δίου φίλτρου ὁμοίου πρὸς τὸ οἰκογενειακόν, διὸ τὸν μὲν βασιλέα
θεωρεῖ ἕκαστος ὡς προσφιλέστατον μέλος τῆς ἰδίας ἑαυτοῦ οἰκογε-
νείας, τὸ δὲ ἔθνος λέγεται καὶ γένος καὶ οἱ ὁμοεθνεῖς ὁμογενεῖς·
ἐν τινὶ δὲ δημοτικῷ ἄσματι παρίσταται ἥρως νεκρὸς θέλων νὰ ἀξαγ-
γείλῃ, ἐκ τοῦ τάφου πρὸς τοὺς ἐπιζῶντας τοὺς πόθους αὐτοῦ καὶ ἐρω-

τῶν τὸν διαβάτην: «ἂν εἴσαι ἀπὸ τὸ αἷμά μου», δηλαδὴ
ἀπὸ τὸ Γένος τὸ προσφιλέστατον.

Τῶν ἔθνικῶν τούτων ἰδεῶν συντελεστικὴ ὑπῆρξαν κατὰ τὸ μᾶλλον
ἡ ἥττον πάντες οἱ Ἑλληνες διασώζοντες καὶ ἐνισχύοντες αὐτάς καὶ
κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας, δι' αὐτῶν δὲ ἐγκαρτεροῦντες πρὸς
τὰ δεινὰ καὶ ἐξ αὐτῶν ἀντλοῦντες παρηγορίαν καὶ θάρρος. Ὁ ἀπε-
γνωσμένος μαχητὴς ἀνελάμβανεν ἄσπονδον ἀγῶνα κατὰ τοῦ τυράν-
νου. Ὁ εἰς τὰ ὄρη καταφεύγων φιλελεύθερος ἐπύει καὶ ἐψάλλεν
ἄσματα γενναῖα. Ὁ διδάσκαλος πλήρης αὐταπαρνήσεως καὶ ἐνθίου
ζήλου διέσωζε τῆς ἑλληνικῆς παιδείας τὰ ζώπυρα. Ὁ ἱερεὺς καὶ ὁ
μοναχὸς ἐνουθέτει καὶ παρηγόρει. Ὁ προεστὼς ἐπρέσβευεν ὑπὲρ τῶν
δεδουλωμένων καὶ πολλὰκις ἐπιπτε θῦμα τῆς μανίας τοῦ τυράννου.
Ὁ ἔμπορος καὶ ὁ ναυτικὸς εἰργάζετο καὶ ἐφειδωλεύετο φιλοδοξῶν νὰ
ἀποταμιεύσῃ πλοῦτον ὑπὲρ τοῦ γένους. Ἡ γηραιὰ μάμμη ψυχαγω-
γοῦσα τοὺς μικροὺς ἐγγόνους διὰ τῶν παραμυθίων αὐτῆς μετέδιδεν
ἄμα καὶ τοὺς ἔθνικοὺς πόθους. Αὐτὸς ἔτι ὁ ἐν ἐσχάτῃ πενίᾳ καὶ
ἀμαθείᾳ διαβίων ἀπεχειρεβίωτος, ὁ μὴδὲν ἐυνάμειος νὰ προσφέρῃ,
ἐπόθει τοῦλάχιστον καὶ ἐπίστευε καὶ μετέδιδε τοὺς ἔθνικοὺς πόθους
καὶ τὴν πίστιν αὐτοῦ εἰς τοὺς ἀπογόνους, καὶ οὕτω συνετήρει καὶ
αὐτὸς ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν τὴν ἐλπίδα τῆς ἑθνικῆς ἀποκαταστά-
σεως, ἀσαφὴς μὲν καὶ ἄόριστον, ἀλλὰ θελκτικὴν καὶ παρήγορον, ὡς
ἦτο ἡ φωτεινὴ νεφέλη ἡ καθοδηγοῦσα τοὺς πλανωμένους Ἑδραίους
ἐν τῇ ἐρήμῳ.

Τοιαῦτα φρονήματα εὔρεν ὁ Λάμπρος ἐπικρατοῦντα ἐν Ἑλλάδι
κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ νεότητα, ἀλλ' ἐν ταύτῃ καὶ περιστάσεις
κρυσταλλώσκει. Ἡ μακροχρόνιος πρὸς ἀπελευθέρωσιν ἐπανάστασις
πολλαπλασιάζασα τὴν ἐν τοῖς χρόνοις τῆς δουλείας ἀθλιότητα περι-
ήγαγε τοὺς κατοίκους τῆς Ἑλλάδος εἰς δεινότατον ἀγῶνα περὶ
ὑπάρξεως, τὸ δ' ἀπελευθερωθὲν μικρότατον καὶ ἀπορώτατον Ἑλλη-
νικὸν κράτος, μέγιστας ἔχον καὶ ὅλως δυσαναλόγους πρὸς τὰς ду-
νάμεις αὐτοῦ ὑποχρεώσεις, ἀπεδεικνύετο κατ' ἀνάγκην συχνάκις
ἀνεπαρκέστατον. Ἡ ὑπάρχουσα ἀμάθεια τῶν πολλῶν καὶ ἔτι μάλ-
λον ἡ χειροτέρα τῆς ἀμαθείας ἡμιμάθεια τινῶν ἐκ τῶν ἐν τῇ ду-
τικῇ Εὐρώπῃ παιδευθέντων ἐπηύξανε τὰς στενοχωρίας, ἐδημιούργει

παραλόγους ἀξιώσεις, ἀντιθέσεις προσημάτων καὶ σύγχυσιν ἰδεῶν. Ἐπέτεινον ἔτι μάλλον τὰ κακὰ ταῦτα ξεν καὶ ῥαδιουργίαι, πιέσεις, ἀντιθέσεις καὶ ἀδιέλπειτοι κακεντρεχεῖς ὀνειδισμοί· καὶ τέλος ἡ ἀτυχὴς καὶ πολυώδυνος τριετής ἐπανάστασις τῶν Κρητῶν, ὑπερσταθμίσαντα κατὰ πολὺ τὴν ἐκ τῆς ἐνώσεως τῆς Ἐπτανήσου ὠφέλειαν, ὅχι μόνον τὰ ἄλλα θεινὰ ἐκορύφωσεν, ἀλλὰ καὶ ἡθικὸν κλονισμὸν ὅχι μικρὸν ἐπροξένησε καὶ ἀπαισιοδοξίαν ἐνέπνευσεν εἰς πολλούς.

Ὁ Λάμπρος δὲν συνεμερίσθη τὴν ἐπικρατοῦσαν ἀπαισιοδοξίαν, οὐδὲ ἡκούσθη ποτὲ μεμψιμοιρῶν μέχρις αὐτοῦ τοῦ θανάτου· ἀλλ' ἀνολοιθὼν τὸ Ὀμηρικὸν Εἰς οἷων δὲ ἄριστος, ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης, ἔσπευδε πάντοτε νὰ πράττῃ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, ὅτι ἡδύνατο μηδέποτε σκεπτόμενος τὴν ἀποτυχίαν. Ἐν τῇ κυκεῶνι τῶν ἐν πολλοῖς συγκεχυμένων καὶ πρὸς ἀλλήλας ἀντιτιθεμένων γνωμῶν καὶ ἀντιλήψεων τῆς συγχρόνου γενεᾶς ἡ εὐχισθητός αὐτοῦ ψυχὴ ἀνεῦρε τὴν ἐνότητά τῶν ἐθνικῶν τάσεων, καὶ παρὰ πάσας τὰς ἐπὶ μέρους παρεκτροπὰς καὶ ἀτελείας ἡσθάνθη ὅτι ἐγκρύπτεται, ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ ἔθνους ἀλώδητος ἡθικὸς πυρήν, καὶ ὅτι, ὁ πυρὴν οὗτος συντηρούμενος καὶ κρατυνόμενος ἡδύνατο νὰ ἀποτινάξῃ ποτὲ τὸ βῆρος τῶν κατὰπνευμένων αὐτὸν σκθρωμάτων καὶ νὰ ἀνυθίσῃ μεγάλουργος ἐξαιμύλλως πρὸς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα τὴν ἐνδοξον. Ὅθεν αἰσιοδοξῶν ἀπ' ἀρχῆς ἐν τῇ ἀθυμίᾳ, ἣν αἱ περιστάσεις ἐνέπνεον, ἀνέλαβε μετὰ θάρρους καὶ εἰργάσθη καρτερικῶς νὰ μεταδώτῃ εἰς τοὺς ὀμυθεύεις τὴν ἰδίαν ἐπὶ τὸ μέλλον πεποθήσιν, διασκεδάζων τὴν ἀθυμίαν καὶ ἀνορθῶν τὰ τεταπεινωμένα φρονήματα. Ἀπεπειράθη κατὰ πρῶτον νὰ ἐκτιτύχῃ τοῦτο γινόμενος ποιητὴς καὶ ἐπαναλαμβάνων ὑπὸ τεχνικωτέραν καὶ ποικιλωτέραν μορφήν τὸ ἔργον τῶν ὀρεσιδίων ἐκείνων ἀοιδῶν τῶν πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως χρόνων, οὓς ἐνέπνεεν ἡ Μοῦσα κατὰ τὰ διαλείμματα τῶν ἀκκαπύσεων αὐτῶν ἀγώνων κατὰ τοῦ τυράννου. Καὶ ἀπεδείχθη ποιητὴς ἀληθὺς ὑπέρροχος, ἵσως δ' ἐμελλε καὶ μέγας νὰ καταστῇ, ἂν ἤθελεν ἐπιμείνειν. Ἀλλ' αἰσθυνόμενος τὸ μέγχειον τῶν ὑποθέσεων, ἃς ἤθελε νὰ πραγματούσῃ, ἐφοβήθη ὅτι δὲν θ' ἀπεδεικνύετο ἐπαρκὴς πρὸς τὸ ἔργον, ὅτι ἵσως θὰ ἔλεγεν «ἢ οὐδὲν ἢ καὶ ὀλί-

γα·, ὡς ἀληθὴς δὲ ποιητὴς καταρρόνει τὰ μέτρια. Ἄλλως δὲ καὶ ἡ ἐνεργότατη αὐτοῦ φύσις δὲν ἦτο ἐπιρρεπὴς πρὸς ποιητικοὺς ῥευσμούς. Ἰσως δ' ἐνόμισε καὶ ὅτι ἡ λύρα αὐτοῦ δὲν ἡδύνετο νὰ ἀπηχῇ καλῶς ἐντὸς περιθάλλωντος τραχώδους. Ὅθεν ἐγκατέλιπε τὴν ποίησιν καὶ ἐπεδόθη ἐκθύμως εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἱστορίας, διότι ἀσάλευτον εἶχε τὴν πεποθήσιν ὅτι ἔθνος μορφῶται καὶ διατηρεῖται τοσοῦτον εὐγενῇ φρονήματι παρὰ πᾶσιν τῶν δεινοτάτων ἀντιδυστυχίας καὶ ἐπιδοκίμωσαν τὴν εὐλιχρίνειαν αὐτῶν ἐμπράκτως δι' ἀναριθμήτων ἡρωϊκῶν κατορθωμάτων καὶ θυμῶν ἐν τε τῇ μεγάλῃ ἀπελευθερωτικῇ ἀγῶνι καὶ ἔπειτα ἐν ταῖς ἐπιμόνοις ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως προσπαθείαις τῶν Ἐπτανήσιων καὶ ἐν τῇ ἀπεγνωσμένῃ τριετεί ἐπαναστάσει τῆς Κρήτης, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μὴ ἔχῃ κατὰ τε τὸ παρὸν καὶ ἐν τῷ παρελθόντι ἐξόχους ἀρετάς· ταύτας δὲ τὰς ἀρετάς ἐφιλοδόχηται ὁ Λάμπρος νὰ καταδείξῃ ὅχι ὡς ἰνδάλματα ποιητικοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ἀλλ' ὡς ἀτφαλῇ παρίσματα ἱστορικῆς ἐρεῦνης θετικῆς.

Ἐκ τῆς ὅλης Ἑλληνικῆς ἱστορίας ἡ μὲν ἀρχαία ἐθυσιάζετο τότε καὶ ἐσπουδάζετο ἐπιμελῶς ὑπὸ τῶν ἀλλογενῶν ἐπιστημόνων, νομιζομένη ὡς μόνη ἀξία προσοχῆς καὶ μελέτης. Ἀλλὰ τὴν μετασυναικὴν καὶ τὴν νεωτέραν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν δὲν ἐμελέτων τότε ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ εἰμὴ ὀλίγοι, καὶ οὗτοι ὅχι ἀνεπηρέαστοι ἀπὸ πεπαιδαιωμένων πλανῶν καὶ ἐρριζωμένων προλήψεων, ὑποχλωμένων ἐνίοτε καὶ ὑπὸ τινος φυλετικῆς ἀντιπαθείας. Ὑπὸ δὲ τῶν πολλῶν ἦπας ὁ μεταγενέστερος Ἑλληνισμὸς ὅχι μόνον ἐκρίνετο δυσμενέστατα, ἀλλὰ συχνάκις καὶ ἐχλευάζετο, καὶ εἰς τοὺς χλευασμούς ἐπεκρότουν ἐκ πλάνης ἐνίοτε καὶ Ἕλληνες παρὰ τὰς ἐκθύμους προσπαθείας τοῦ Παπαρρηγοπούλου καὶ τῶν ὀλίγων ἄλλων Ἑλλήνων ἱστορικῶν. Σήμερον ὁμως ἐπικρατοῦσι περὶ τοῦ μεταγενεστέρου Ἑλληνισμοῦ καὶ μάλιστα περὶ τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας δοξασαί πολλοὶ διάφοροι, ἅμα δὲ καὶ πολλοὶ δικαιοτέροι. Τῆς ἐπελευθύνσης μεταβολῆς πολλοὶ ὑπῆρξαν οἱ συντελεσταί, ἀλλὰ καὶ ὁ Λάμπρος ὑπῆρξεν εἰς τῶν πρωτίστων, διότι καίπερ ἐκ φύσεως καὶ παιδεύσεως μεγαλυτέραν ἔχων οἰκειότητα πρὸς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, ἰκανώτε-

τος ὦν νὰ ἐκτιμήσῃ τὴν ἀξίαν αὐτῆς, ἀφιέρωσε τὸς δυνάμεις αὐτοῦ κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς ἐξερεύνησιν τῆς μεταγενεστέρας Ἑλληνικῆς ἱστορίας, ὁρῶς νομίσας ἀναγκαιότερον τοῦτο καὶ εἰς τὸ ἔθνος ἐπωφελεστέρον, ἢ να ἰσχυρότερον ἀποκαταστήσῃ τὸν σύνδεσμον τοῦ σημερινοῦ Ἑλληνισμοῦ πρὸς τὸν ἀρχαῖον, τὸν ἐνδοξότατον.

Πολλὰ βεβαίως εἶνε καὶ μεγάλα τὰ κακά, ἅτινα εὐκόλως ἀνακαλύπτει τις ἐν τῇ πολιτικῇ καθεστῶτι τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἐν τῇ πνευματικῇ βίᾳ τῶν τότε χρόνων, ἐν μέρει δὲ καὶ ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλλάδι, καὶ δυσσεστέι βεβαίως πολλάκις ἢ σύγκρισις τοῦ μεταγενεστέρου Ἑλληνισμοῦ πρὸς τὸν ἀρχαῖον· ἀλλ' εἰ καταφρονέοντες διὰ τοῦτο καὶ χλευάζοντες τοὺς μεταγενεστέρους Ἑλληνας ἔνν ἀναλογίζονται ὅτι ὁ ἀρχαῖος Ἑλληνισμὸς ἦτο ἡδὴ τελείως συντετριμμένος αἰῶνας ἔλους πρὶν κτισθῇ ἡ Κωνσταντινούπολις καὶ ὅτι καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Βυζαντινῇ αὐτοκρατορίᾳ ἔνν ἦσαν οἱ Ἑλληνες κυρίαρχοι ἐν ὀρχῇ. Πράγματι ὅμως ὅτε ἡ Κωνσταντινούπολις ἐγένετο βασιλεύουσα, τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος δὲν εἶχεν εἰμὴ ἔνν μόνον ἑδραῖον ἀγαθόν, τοῦτέστι τὴν ἑαυτοῦ ἐνότητά, ἢν δὲν εἶχεν ἐπιτελέσει ὁ ἀρχαῖος Ἑλληνισμὸς. Ἐξαιρουμένου δὲ τοῦ μόνου τοῦτου ἀγαθοῦ, πᾶσα ἡ περιλειπόμενη ἐκ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος κληρονομία δὲν ἦτο εἰμὴ ἐρείπια, διασειόμενα καὶ αὐτὰ ὑπὸ παντοίων ἐχθρικῶν ἐπιθέσεων καὶ βομβηδῶν ἐξαφανιζόμενα διὰ τοῦ χρόνου. Τὰ κυριώτατα στοιχεῖα τῆς δυνάμεως τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνισμοῦ, ἦτοι ἡ ἐλευθερία, ἡ θρησκευτικὴ πίστις καὶ ἡ φιλοσοφία, εἶχον ἡδὴ τελείως καταστραφῇ, ἐξηφανίσθη δὲ μετ' αὐτῶν καὶ ἡ ὕλική εὐπορία τῆς χώρας, δεινὴν ὑποστάσης ἐρήμωσιν ὑπὸ τε τῶν Ῥωμαϊκῶν λεγεῶνων καὶ τῶν ὑστερον ἐπελθόντων ἀγρίων Σαυροματῶν καὶ Γότθων, ὥστε οὐδ' ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπιζησάντων Ἑλλήνων ἦτο πολὺς. Οἱ δ' ὑπολειπόμενοι μεγάλοι ἀληθῶς θησαυροὶ τῆς πνευματικῆς ἐργασίας τῶν ἀρχαίων μικρὰς μόνον ὠφελείας ἐγίνοντο πρόξενοι, διότι ἡ ἐκ βαρβάρου καὶ μισέλληνης χώρας προέλευσις τοῦ χριστιανισμοῦ ἐγέννα παρὰ τοῖς ὀπαδοῖς αὐτοῦ ἀπέχθειαν πρὸς πᾶν τὸ ἑλληνικὸν πλὴν τῆς πρακτικῆς χρείας ἐξυπηρετούσης κοινῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας· διὸ καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα Ἑλλην ἐθεωρήθη ἀνάρμοστον εἰς χριστιανούς. Δὲν ἔλειπον μὲν ἀληθῶς μεταξὺ τῶν χριστιανῶν ἄνδρες

ὑπέρροχοι, ὡς ὁ Μίγας Βασιλείος καὶ ἄλλοι ἀείμνητοι καὶ μεγίστης εὐγνωμοσύνης ἄξιοι ἱεράρχαι καὶ πικτέρες τῆς πατρίδος ἡμῶν ἐκκλησίας, οἵτινες καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνισμοῦ ὁρῶς ἐξετίμησαν καὶ τὸν προσήκοντα τρόπον συμβόδου πρὸς αὐτὸν ἐξεύρον καὶ συνέστησαν. Ἀλλ' ἡ φωνὴ τῶν μακαρίων τούτων ἀνδρῶν ὄχι σπανίως κατεπνίγετο ὑπὸ τῶν κρυφῶν τῶν ἀρχαίων ἐρημιτῶν τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Συρίας ἢ τῶν φλυκιδῶν τῶν παλαιῶν βλάσφημων ἐκείνων αἰώνων σοφιστῶν ἢ τῶν αἰσχυρῶς σκευοφρονούντων τοὺς Ἑλληνας ὑποκριτῶν. Ὅτε δ' ἡ ἑδρα τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους μετατέθη εἰς τὴν Βυζάντιον καὶ μετ' ὀλίγον ἐξέλιπον οἱ γνήσιοι Ῥωμαῖοι, ἡ αὐτοκρατορία ἅπασα ἔμεινεν ἐγκαταλειμμένη εἰς ἅπαν τὸ πολυμυγὲς σύμψυγμα τῶν συναποτελούντων αὐτὴν ἑτερογενῶν λαῶν ὡς ἀδέσποτος κληρονομία, διακδικουμένη πρῶτον καὶ ὑπὸ παντοίων βρῦβρων, εἴτε βίᾳ εἰσδολλόντων εἴτε ἄλλως πεισδούντων, πάντες δ' ἀντιγωνίζοντο πρὸς πάντας περὶ ἐπικρατήτως. Ὁ Ἑλληνισμὸς ὑπέρειχε μὲν ἐν τῇ ἀνατολικῇ τῆς αὐτοκρατορίας τμήματι, ἀλλὰ δὲν ἐκυριάρχει τοῦναντίον δὲ μεγίστη ὑπῆρξε ἡ κατ' αὐτοῦ βρῦβρική ἀντίδρασις, ἐκδηλουμένη διὰ τῶν παντοίων θρησκευτικῶν αἰρέσεων καὶ τῶν συχνῶν αἱματηρῶν συρράξεων τῶν λεγομένων δῆμων, πρὸς δὲ τοῦτοις καὶ διὰ τῆς πάντοτε κατὰ τοὺς παραχώδεις καιροὺς ἐμφανιζομένης μεγάλης ἐκλύσεως τῶν ἡθῶν. Ὅθεν πλέον ἢ ἄπχ. μάλιστα δ' ἐπὶ τῶν Εἰκονομάχων ὁ Ἑλληνισμὸς ἐκινδύνευσε νὰ καταστραφῇ ὀλοσχερῶς, ἢ δ' αὐτοκρατορία νὰ καταστῇ τελείως βρῦβρική, καίπερ ἴσως ἐλληνίζουσα πῶς κατὰ τὴν γλῶσσαν.

Ὅτε ὅμως ἡ ὑπ' ἀναριθμήτων ἐχθρῶν πολεμουμένη αὐτοκρατορία διήχετο τὰς ἐσχάτας ἡμέρας τοῦ βίου αὐτῆς καὶ ἐπὶ τέλους ἐπιπτε μετὰ δόξης παρὰ τὰ διαρραγέοντα τείχη τῆς βασιλείδος τῶν πόλεων, ἡ κατὰστασις ἦτο τελείως διάφορος, καὶ ἡ ἔως τότε ἐπελθοῦσα μεταβολὴ ἦτο ἀληθῶς κολοσιαια. Ὁ Ἑλληνισμὸς δὲν ἡδυνήθη μὲν νὰ ὑπερνικήσῃ μέχρι τέλους τὰς ἐπιθέσεις τῶν ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν, ἀλλ' ἐσωτερικῶς εἶχεν ἀφομοιώσει τελείως ἅπαντα τὸν χριστιανικὸν πληθυσμὸν τῆς αὐτοκρατορίας, ὥστε ἀπὸ τοῦ Ἰονίου πελάγους μέχρι αὐτοῦ τοῦ Εὐφράτου καὶ τῶν μεθορίων τῆς Ἀρμενίας ἐπεκράτει τελεία σύμπνοια καὶ ταυτότης αἰσθημάτων. Ἡ Τραπεζοῦς ἐσκέ-

πτετο καὶ ἐπέθει, ὅ,τι καὶ ὁ Μιστρᾶς. Ἡ Κέρκυρα ἐπέθει τὴν δουλεύουσαν Κωνσταντινούπολιν, ἀπεστρέφετο δὲ τὴν γαίτονα καὶ κυρίαρχον Δύσιν. Οἱ ὀλιγώτερον ταλαιπωρούμενοι Ἕλληνες τῶν φραγκοκρατουμένων ἡμερῶν δὲν ἤθελον νὰ ἀποχωρισθῶσιν ἀπὸ τῶν τουρκοκρατουμένων ἀφρομοιούμενοι πρὸς τοὺς κατακτητάς. Ἰᾶσα λοιπὸν ἡ ἑλληνοφῶνος Ἀνατολή δὲν ἀπετέλει πλέον σύγκλυθα καὶ ἀενάως διχοστατοῦντα ὄχλον, ὥς ἐπὶ τοῦ Ἰουστιανοῦ, ἀλλ' ἤδη εἶχεν ἀπαρτίσει ἐνιαῖον καὶ ὁμόφρον ἔθνος, ὑπερ πρᾶγματι ἦτο καὶ τότε τοσούτον Ἑλληνικόν, ὅσον καὶ σήμερον. Οἱ δὲ συνέχοντες τοὺς ὁμογενεῖς ἠθικοὶ δεσμοὶ τοσούτον ἦσαν ἰσχυροί, ὥστε οὐδ' αὐτὴ ἡ ἔπειτα ἐνεκα τῆς δουλείας ἐπελθούσα γλωσσικὴ διάσπασις ἠδυνήθη νὰ διαλύσῃ αὐτούς. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ πολιτικῷ καὶ τῷ κοινωνικῷ βίῳ ὁποῖα μεταβολή! Οἱ βασιλεῖς δὲν ἔξωιν πλέον κεχωρισμένοι ἀπὸ τοῦ λαοῦ καὶ ἀπρόσιτοι περικυκλούμενοι ὑπὸ χαμερπῶν καὶ διεφθορμένων κολάκων, ἀλλὰ περιέβαλεν οὐτοὺς εὐκοσμες παρρησία καὶ εὐλικρινὴς ἀγάπη, ὅπως τοὺς πάλαι βασιλεῖς τῶν Μακεδόνων. Τὸν δὲ στρατὸν δὲν ἀποτελοῦσι πλέον πολυώνυμοι βάρβαροι μισθωτοί, ἀλλὰ κυρίως συγκροτοῦσιν ὁμοεθνεῖς, γινώσκοντες νὰ μάχωνται ὡς οἱ Κομνηνοὶ καὶ νὰ πίπτωσιν ὡς ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος. Ἀντὶ τῶν ἐκκελευμένων ἠθῶν τῶν χρόνων τοῦ Ἰουλιανοῦ καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου ἐπικρατοῦσιν ἡρῆ σεμνὰ καὶ οἰκογενειακὸς βίος ἄξιος νὰ ἀποτελέσῃ αἰώνιον ὑπόδειγμα. Τὰ ἑλληνικὰ γράμματα δὲν διώκονται πλέον, ὡς ἐπὶ τῶν Εἰκονομάχων καὶ πρότερον, ἀλλὰ συντηροῦνται μετ' εὐλαθείας καὶ μελετῶνται φιλοτίμως ἀπανταχοῦ, πρωτοστατούσης τῆς ἐκκλησίας, καὶ οὕτως ἐπραγματοποιήθη, ὅ,τι δὲν εἶχεν ἐπιτύχει ὁ Μέγας Βασίλειος. Αὐτὸ δὲ τὸ τέως ἀπόβλητον καὶ ἐπάρατον ὄνομα Ἑλλήν ἀναλαμβάνεται πάλιν καὶ θεωρεῖται ὡς κάλλιστον ἐγκαλλώπισμα τῶν φερόντων αὐτό. Μετ' αὐτοῦ ἐπανέρχεται καὶ ἡ Ἑλληνικὴ ἐλευθερία, τῆς σκέψεως καταλύουσα τὴν πνευματικὴν δουλείαν τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων, καὶ οὕτω συντελεῖται ἡ περίλαμπρος ἐκείνη Ἀναγέννησις, ἣν ὁ βαρβαρικὸς χεῖμαρρος ἐξώθησεν ἐκ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Αὐτικὴν Εὐρώπην.

Ἀδίκως λοιπὸν κατεκρίθη ὁ Βυζαντινὸς Ἑλληνισμὸς διὰ τὰ τότε ὑπάρχοντα κακά, διότι τὰ κακά ἐκεῖνα ὑπῆρχον ἤδη καὶ ἐκυ-

ἄρχουν πρὶν ἢ κτισθῇ ἡ Κωνσταντινούπολις, συνετήρουν δὲ καὶ ἐπηύξανον αὐτὰ αἱ ἀένατοι βαρβαρικαὶ ἐπιδράσεις. Ἀλλὰ τὸ θετικὸν γεγονός ἐστὶ ἡ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία βαρμηδὸν ἀπαλλασσομένη τῶν βαρβαρικῶν βύβων ἀπεκατέστησε τὸν Ἑλληνισμὸν ἀντὶ τοῦ δουλοῦ περιφανῶς κυριαρχοῦντα καὶ ἐδημιούργησε τὴν Ἀναγέννησιν, ἀποδεικνύει τρανῶς ὅτι οἱ Ἕλληνας οὐκ ἀποδέχθησαν τὴν ἐπελθούσαν ταραστίαν μεταβολὴν ταύτην καὶ ἐπομένως ὅτι οὗτοι οὐτε ἐπροξένησαν οὐτε ὑπέβλαψαν τὰ κακά, ὅσα κατασχοῦνται τὴν μεσαιωνικὴν ἱστορίαν. Ὅθεν ἡ Βυζαντινὴ περίοδος δὲν πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς περίοδος παρακμῆς τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀλλὰ τοῦναντίον ὡς περίοδος ἐπιμονωτικῆς καὶ τελεσφόρου ἀμύνης αὐτοῦ καὶ περισυναγωγῆς καὶ ἀνορθώσεως, καθ' ἣν ἡ πρὸ αἰώνων διακεκομμένη συνέχεια τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας ἐπανεστήθη, καὶ τὸ ἔργον τῶν ἀρχαίων προγόνων ἐπαύσε πλέον νομιζόμενον ἄλλότριον τῶν ἐκχριστιανισθέντων ἀπογόνων αὐτῶν, τοῦναντίον δ' ἀνεγνωρίσθη ὡς πολυτίμητον ἐθνικὸν κτήμα καὶ ἐγκαλλώπισμα. Καὶ ἐπειδὴ δὲν εἶνε δίκαιον νὰ τιμᾶται μόνον ἡ περίοδος τῆς ἀκμῆς ἔθνους τινός, ἀλλ' ὁμοίως καὶ ἡ περίοδος τῆς πρὸς ἀκμὴν προπαρασκευῆς καὶ εἰ μᾶλλον ἢ τῆς περισυλλογῆς καὶ ἀνορθώσεως, δίκαιον εἶνε νὰ κριθῇ ὁ Βυζαντινὸς Ἑλληνισμὸς ὡς δυστυχέστερος μόνον τοῦ ἀρχαίου, ἄλλως δ' ἀντάξιός ἐκεῖνου διάδοχος, δι' ἡμᾶς δὲ τοὺς νεωτέρους Ἕλληνας καὶ συμπαθέστερος ἐνεκα τῶν δυστυχιῶν καὶ τῶν μαρτυρικῶν ἀγώνων αὐτοῦ.

Δυστυχῶς οἱ Ἕλληνες οἱ παραγαγόντες τὴν Ἀναγέννησιν δὲν ἠτύχησαν νὰ συντελέσωσι καὶ νὰ προαγάγωσιν αὐτὴν ἐν Ἑλλάδι, διότι ὁ βαρβαρικὸς χεῖμαρρος ὁ κατακλύσας τὴν Ἀνατολὴν ἐξέρριψεν αὐτούς τε καὶ τὸ ἔργον αὐτῶν εἰς χώρας ξένας, ὥστε ὠφελήθησαν ξένοι λαοί· ἀλλ' ἐκεῖνοι ἀποδνήσκοντες ἐξόριστοι ἐν τῇ Δύσει ἐξέπνεον ἔχοντες τὴν παρήγορον ἐλπίδα ὅτι ποτὲ οἱ ἀπόγονοι αὐτῶν ἔχῃ μόνον τὴν προγονικὴν βασιλείαν θὰ ἀναστήσωσιν ἐν τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων, ἀλλὰ καὶ δευτέραν Ἀναγέννησιν θὰ δημιουργήσωσι γνησίως Ἑλληνικὴν καὶ λαμπροτέραν τῆς προτέρας. Καὶ τὴν ἐλπίδα ταύτην δὲν θὰ διαψεύσῃ ἡ νεωτέρα Ἑλλάς.

Ὅτε ὁ Λάμπρος τὸ πρῶτον ἐπεδίδετο εἰς τὰς ἱστορικὰς μελέτας, ἡ Βυζαντινὴ ἱστορία δὲν εἶχεν εἰσέτι ἐκτιμηθῇ προσηκόντως,

ἀλλὰ ποιητικὴν ἔχων τὴν διάθεσιν ὑπερεπήδησε διὰ τῆς φαντασίας τὰ κενὰ τῶν ἱστορικῶν μελετῶν, ὥστε προησθάνθη ἕκτοτε καὶ προεῖδε τῆς μεθοδικῆς ἐρεῦνης τὰ πορίσματα. Αἰσθανόμενος δ' ὅτι καὶ αὐτὸς «ἦτο ὁ ἀπὸ τοῦ αἵματος» τῶν μεσαιωνικῶν ἡμῶν προπατόρων, ἐφιλοτιμήθη νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν ἡμέραν τῆς δικαιοσύνης αὐτῶν, ὅσον ἤθύναντο, καὶ συνεπίκουρον ἔχων τῆς φιλομαθείας τὸν ἐνθουσιασμόν καὶ φερεπονίαν ὅπως ἐξαιρετικὴν ἀνεδείχθη ἀληθῶς· πολλῶν ἀντάξιός ἐστιν ἄλλων· καὶ ἐν τῷ μέλλοντι οὐδέποτε τὸ ἔργον αὐτοῦ θὰ παροράθῃ. Ἡ ἐργασία αὐτοῦ ὑπῆρξε λίαν πολυμερής, διότι καὶ ὕλιν τῆς ἱστορίας συνέλεγε καὶ ἐξεδίδοε, καὶ γεγονότα ἐξηκρίβου καὶ ἀφηγήσεις τῶν γεγονότων συνέγραφε καλλιπεσέστατα, καὶ ἐδίδασκεν εὐδοκίμως.

Πλέον ἢ ἐξ δεκάδας τόμων ἐδημοσίευσε μόνος αὐτὸς, πολλοὺς δ' ἄλλους τόμους κατέλιπεν ἀνεκδότους, τεραστίας ἀληθῶς ὑπερνικήσας δυσκολίας πρὸς συγγραφήν αὐτῶν καὶ πρὸς ἐκδόσιν. Ἡναγκάσθη νὰ περιέλθῃ τὸ πλεῖστον τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν καὶ σχεδὸν ἀπασαν τὴν δυτικὴν Εὐρώπην ἀναγινώσκων δυσανάγνωστα καὶ εὐρωτιῶντα χειρόγραφα, νὰ ἀλληλογραφή μετὰ πλείστων καὶ νὰ μεριμνᾷ πρὸς ἐξεύρεσιν τῶν ἀπαιτούμενων κολοσσικῶν δαπανῶν ἐξοικονομῶν αὐτὸς λίαν ἐπιπόνως κατὰ μικρά, πολλάκις δ' ἐλάχιστα ποσά. Δὲν ἠρκέσθη δὲ μόνον εἰς τὴν συγγραφήν καὶ τὴν διδασκαλίαν τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπρόνοιε καὶ περὶ τῆς περαιτέρω καὶ εἰς εὐρὺν κύκλον ἡμετέρων τε καὶ ἀλλοδαπῶν διαδόσεως τῶν ἀληθῶν πορισμάτων τῆς ἱστορίας, πλείστους ἀκρωτῶν πρὸς τοῦτο ὁμιλίας καὶ προσλαλίας ἐν συνεδρίοις ἐπιστημονικοῦς ἢ ἀπὸ δημοσίου τινὸς βήματος ἢ καὶ ἐν ἐκδρομαῖς φιλοσύρων. Ἐνώπιον δὲ ξένων οὐδεὶς ἐξεπροσώπησεν ἀξιοπρεπέστερον αὐτοῦ τὴν ἰδίαν πατρίδα. Ἰνα δὲ καὶ αἰσθητότερον παραστήσῃ τὸ μεγαλεῖον τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας ἐμερίμνησεν ἐπὶ εἰκοσαετίαν ὁλόκληρον, ἵνα ἀναζητηθῶσι καὶ ἀπεικονισθῶσι πάντα αἱ ὑπάρχονσαι παλαιαὶ εἰκόνες τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, ἐπιδιώκων νὰ ζωοποιήσῃ μὲν τὴν ἱστορίαν, ἀμὲν δὲ καὶ νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τὰς ἀπαλὰς τῶν παίδων ψυχὰς τὸν πρὸς τὸν θεομὲν τῆς ἐκσιλείας σεβασμόν. Πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἐπεδεβαίωσε καθ' ἅπαντα τὴν βίον ἐμπράκτως ὅτι ἐδίδασκε, προσφερόμενος

πάντοτε προθυμότερα καὶ τελεσφορότερα νὰ συνεργῇ εἰς πᾶσι φιλόπαικτοι ἔργον ἀρορῶν εἴτε εἰς μόρφωσιν καὶ φρονηματούμενον τῶν ὁμαθῶν, εἴτε εἰς ἐπικουρίαν καὶ ἐνίσχυσιν τῶν πασχόντων καὶ κινδυνεύοντων Ἑλλήνων τῶν ὑπαδούλων χωρῶν. Πιστῶς δὲ τηρῶν τὰς ἐθνικὰς ἢ τῶν πατριότικων ὑπῆρξε πάντοτε ἀφωτισμένος φίλος τῆς βυζαντινῆς ἡμῶν οἰκογενείας, παλλάκις καὶ συνεργαζόμενος μετὰ πολλῶν, ἐκ τῶν μεγάλων αὐτῆς εἰς ἔργα κοινωνικὰ, συμπεριζόμενος δὲ καὶ τὰς εὐφροσύνας αὐτῆς καὶ τὰς ἀτυχίας καὶ δι' αὐτῆς προσηκουσῶν τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν πόθων τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ὅτε ἐν περιστάσεσιν ἐπωδύνουσιν καὶ μεγίστους κινδύνους ἐγκυμονούσαις ἐξητήθη περὶ αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ βασιλέως νὰ ἀναλάβῃ καὶ τοῦ ὅλου κράτους τὴν κυβέρνησιν, οὗτ' ἐξ ἀρχῆς ἐδίττασεν ἀποβλέπων εἰς τοῦ κινδύνου τὸ μέγεθος, οὗτ' ἐπειτα ἐν τῷ ἀπέλπειδι ἀγῶνι ἐλιποψύχησεν· ἀλλ' ἐνέμεινε πιστὸς εἰς τὸ καθήκον καὶ ἐξ αὐτοῦ εὗρε τὸν θάνατον. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ ἡμέτερον πνευματικόν, ὅπερ τιμᾷ πάντοτε ὄχι μόνον τοὺς ἐν ταῖς ἐπιστήμασι διαπρέποντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὑπὲρ πατρίδος ἀποθνήσκοντας τροφίμους καὶ διδασκάλους αὐτοῦ, δικαίως θὰ τιμᾷ τὸν Σπουρίδωνα Λάμπρον ἑσαεὶ καὶ ὡς τροφίμον αὐτοῦ καὶ διδάσκαλον ἐξόχως τιμήσαντα τὴν Ἑλληνικὴν ἐπιστήμην, καὶ ὡς ὑπὲρ πατρίδος ἀγωνισθέντα καὶ πρῶτον ἐκ τῶν καθηγητῶν πεσόντα ὑπὲρ αὐτῆς.

ΠΟΙΗΣΙΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ

πράξεις πέντε, μεταφρασθεῖσα ὑπὸ Γεωργ. Ι. Χοιβά, Κεφαλληνία 1877», τὴν δὲ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Ὁ Ἀριστόδημος τραγωδία τοῦ περιφήμου Μόντη ἐκ τοῦ ἱταλικοῦ. Ἑρμούπολις 1835» ἀνεῷ ἀναγραφῆς τοῦ ὀνόματος τοῦ μεταφραστοῦ.

Κ. Ι. Ε.

Διάλεξις πρώτη

Ποίησις και Ιστορία, Ιστορία και ποίησις. Πρὸς ὁποτέραν νὰ στραφῶμεν πρότερον, εἰς τίνα τῶν δύο θυγατέρων τῆς Μνημασύνης νὰ δώσωμεν τὸ μῆλον; Νὰ στρέψωμεν τὴν προσοχήν μας πρὸς τὴν σεβαρὰν Κλειὴν τὴν Μεῦσαν τῆς Ἱστορίας, ἢ ὅποια στρέφει τὸν νοῦν εἰς τὸ παρελθόν, ἥτις ἀνακαλεῖ, ἀνασκάπτουσα τοὺς τάφους, τοὺς νεκροὺς εἰς τὴν ζωὴν, ἥτις ἀναμιμνήσκειται τῶν ἔργων τοῦ παρελθόντος, ἥτις ἀναπολεῖ ἡμέρας δόξης, ἢ ὅποια ἐξέλτε, ἢ ὅποια φέρει ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν σκηναὶ ἐντελῶς ἀφανισθεῖσας, ἢ ὅποια περισώζει παρωχημένον κόσμον μέχρι τοῦ παρόντος, ἢ ὅποια ἀναδημιουργεῖ κόσμον δλόκληρον καὶ ἀναπαριστᾷ αὐτὸν εἰς τὸν νοῦν ὡς εἰκόνα ζωσαν ἢ νὰ στρέψωμεν τὴν νοῦν πρὸς τὴν χαρμῆσαν ποίησιν, ἢ ὅποια στεφομένη μὲ ῥόδα, γεμίζει αὐτῶς εἰπεῖν, μὲ ῥόδα τὴν ψυχὴν μας, εἰς ἐκείνην, ἢ ὅποια ἀνασκάπτουσα ὄχι τοὺς τάφους, ἀλλὰ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου τὴν ζωσαν, τὴν καρδίαν τὴν παλλομένην συγκινεῖ καὶ τέρπει ἡμᾶς; Τίνα νὰ προτιμήσωμεν; Δὲν εἶναι τρόπος νὰ συνδυάσωμεν ἀμφοτέρας, ἱστορίαν καὶ ποίησιν, καὶ νὰ ἴδωμεν κατὰ πόσον δύναται ἡ ποίησις νὰ συμβάδῃ μετὰ τῆς ἱστορίας καὶ ἡ ἱστορία μετὰ τῆς ποιήσεως; Εἶναι πράγματα συμβιβαζόμενα ἡ ἱστορία καὶ ἡ ποίησις;

Ὁ ἱστορικὸς δημιουργεῖ πράγματι εἰκόνας, ἀλλὰ τῶν εἰκόνων τούτων τὰ ψηφιδωτὰ ἀπαρτίζονται ἐκ ψήφων, αἱ ἐπταὶ ὀφείλουσιν νὰ εἶναι ἀληθεῖς. Μελετᾷ τὰς πηγὰς καὶ ὀφείλει ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς εἰκόνης νὰ τὰ εὖρη προϋπάρχοντα εἰς τὰς πηγὰς αὐτάς. Δὲν ἐπιτρέπεται εἰς αὐτὸν νὰ δημιουργῇ τι μὴ ὑπάρχον. Εἶναι στενοχωρημένος ἐνίοτε, λυπεῖται ἐνίοτε ὅτι ὥρατα ἐπεισόδια καὶ εἰκόνας,

Τὸ ὑπ' ἀριθμὸν ΝΖ' κατάλοιπον περιλαμβάνει δύο διαλέξεις γενομένας ὑπὸ τοῦ Λάμπρου ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου Παρνασσοῦ. Ὡς φαίνεται αἱ διαλέξεις αὗται ἐγγράφησαν, ὡς καὶ αἱ περὶ Βενετίας, ὑπὸ στενογράφου κατὰ τὴν ἐν τῷ Παρνασσῷ ἀπαγγελίαν αὐτῶν. Ἐντεῦθεν ἐξηγοῦνται αἱ ἐν τῷ χειρογράφῳ παρατηρούμεναι παραλείψεις τῶν κυρίων ὀνομάτων, τῶν χρονολογιῶν καὶ τῶν κειμένων, παραλειφθέντων ὥπως προστεθῶσιν ὕστερον. Τὰ κενὰ συνεπλήρωσα κατὰ τὸ ἐνόν. Τὰ κείμενα, τὰ ὑπὸ τοῦ Λάμπρου μεταπεφρασμένα, εἴτε εἰς πεζὸν λόγον εἴτε καὶ εἰς ἔμμετρον, δὲν ἦτο δυνατόν, φυσικὰ, νὰ παρατεθῶσι, τὰ δ' ἐξ ἄλλων ἔργων εἰλημμένα ἐνόμισα περιττὸν νὰ παραθέσω τοῦ ἀναγνώστου θυγαμένου εὐκόλως νὰ εὕρῃ ταῦτα εἰς τὰ σχετικὰ ἔργα, ἐξ ὧν εἶνε εἰλημμένα. Πρὸς εὐχαλίαν τοῦ ἀναγνώστου παραθέτω τὰς ἐπιγραφὰς τῶν ἔργων, τὰ ὅποια ἀναφέρει καὶ ἀναλύει ὁ Λάμπρος εἰς τὰς δύο αὐτοῦ διαλέξεις. Δημ. Βερναδάκη. Μερόπη τραγωδία. Ἐν Ἀθήναις 1806. Κ. Ι. Ἀγγελιοπούλου. Ἀριστόδημος εἰς πράξεις πέντε. Ἐν Ἀθήναις 1801. Ἀριστομένης καὶ Γόργως πόνημα Αὐγούστου Λαφονταίνου ἐκ τοῦ γερμανικοῦ μεταφρασθὲν παρὰ Γ. Α. καὶ ἐκδοθὲν ὑπὸ Νικολάου Β. Γκούστη τοῦ ἐκ Μακρυγιάννης τοῦ Πηλείου ὅρους. Ἐν Μόσχῃ ἐν τῇ τυπογραφίᾳ Αὐγούστου Σιμώνου 1820 (Τόμοι δύο). Scip. Maffei Merope tragedia Firenze 1823. Vin. Monti Aristodemo tragedia. Parma 1783. Vittorio Alfieri, Merope tragedia Venezia 1798. Felice Cavallotti il Messenio 1874. Oeuvres complètes de Voltaire. Paris 1785 tom. III.

Τὰ πλεῖστα τῶν ἔργων τούτων ἔχουσι πολλάκις ἐκδοθῇ, τῶν δ' ἔργων τοῦ Alfieri καὶ Monti ἔχομεν καὶ ἐλληνικὰς μεταφράσεις, τὴν μὲν ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Μερόπη τραγωδία τοῦ Ἀλφιέρη εἰς

ὡραία εἰς ἄλλα ἀναγκάζεται μετὰ τὴν κριτικὴν καὶ τὴν καταρτίσιν, καὶ τὴν ἀπεκρίσιν ἐκ τοῦ κόσμου τοῦ ὑπάρχοντος, καὶ τὴν ἀπεκρίσιν ἀπὸ τῆς ζωῆς. Ὅ,τι εἶναι ἀπορρίψιμον διὰ τὸν ἱστορικόν, ὅ,τι εἶναι ὀλέθριον διὰ τὸν ἱστορικόν, εἶναι ἀκριδῶς ἐκείνο ἐνὶ τῷ, τὸ ὅποιον εἶναι τὸ ὡραῖον, το σωτήριον διὰ τὴν ποίησιν. Καὶ δὲν εἶχε ἀδικον ἐκείνος, ὁ ὅποιος εἶπεν ὅτι τὰ προκείμενα διὰ τὴν αἰώνιον ζωὴν μνημεῖα εἶναι τὰ καλλιτεχνικὰ μνημεῖα. Συμβαίνει εἰς τὸν ἱστορικόν, ὅ,τι εἰς τὸν φυσιοδίφην, τὸν βιολογικόν. Ἀνυπόμυνον τὸ φυτόν, τὸ ὡραῖον ἄνθος, εὐρίσκει τὴν ἀλήθειαν, τὸν λόγον τῆς ὑπάρξεως τοῦ φυτοῦ. Ἀλλὰ δὲν δύναται καὶ ἀποδώσῃ εἰς ἄνθρωπον τὰ χρώματα, τὰ ὅποια ἢ ἀνατομικὴ τοῦ σώματος διέλυσαι, δὲν δύναται καὶ ἀποδώσῃ εἰς ἄνθρωπον τὰ κάλλη, ὅστις ἐμελέτησε τὰς ἰσχύς, τοὺς στήθονας, τὸν κάλκα. Τόσοι θρύλλοι καὶ τόσοι ἱστορικοὶ λόγοι τοῦ περὶ τὸν ὄντα, οὗς διαλύει ἡ κριτικὴ ἐρευνᾷ, εἶναι ὡραῖα φαντασμαγορίαι, εἶναι ἀντικαταπερισσώ, τοῦ ὅποιου δὲν γνωρίζομεν τοὺς νόμους τῆς ἀντικαταπερισσῆς, περιέργων φαινόμενων, τοῦ ὅποιου δὲν δυνάμεθα καὶ εὐρωμεν τὴν ἀλήθειαν ὑπαρξίν καὶ εἰκόνα.

Δὲν δύναται καὶ συμβιβασθῆναι κατὰ τὸ φαινόμενον τοῦλάχιστον ἡ ποίησις καὶ ἡ ἱστορία. Καὶ ὅμως ἡ ποίησις λαμβάνει τὸ θέμα αὐτῆς ἐκ τῆς ἱστορίας. Συμβαίνει εἰς τὴν ποίησιν ὅ,τι εἰς τὴν ζωγραφικὴν. Ὡς ἐποτε ἡδυνήθη καὶ ἐγκαταλίπει τὴν ἱστορικὴν βᾶσιν, ὅσον καὶ ἂν παρίρχωνται οἱ σαρμαί, ὅσον ἂν μεταβάλλωσι οἱ καλαισθητικοὶ νόμοι ἢ μάλλον αἱ καλαισθητικαὶ ἐξεις. Ὅπως δὲ ποτε ἡ ἱστορία χρησιμεύει ὡς θέμα τῆς ζωγραφικῆς καὶ τῆς ποιήσεως. Ὁ Βολταίρος εἶχε δίκαιον λέγων ὅ,τι ἡ ἱστορία λέγει ὅτι ὑπῆρξεν, ἐν ᾧ ἐν καλὸν μυθιστόρημα λέγει τί ἐπρεπε καὶ ὑπάρχει. Αὐτὴ ἡ μεγάλη διαφορὰ μεταξὺ ποιήσεως καὶ ἱστορίας. Καὶ ὅμως εἶναι δυνατόν ὁ ποιητὴς, ποιητὴν δὲ λέγων ἐννοῶ καὶ τὸν εἰς στίχους γράφοντα καὶ τὸν μυθιστοριογράφον, τὸν γράφοντα ἐν πεζῷ λόγῳ, εἶναι δυνατόν ὁ ποιητὴς καὶ συμβιβασθῇ τὴν ἱστορικὴν ἀκρίβειαν μετὰ τὴν ποιητικὴν ἀνάγκην, εἶναι δυνατόν καὶ ἐξεύρη τρόπον, ὥστε λαμβάνων θέμα ἱστορικόν καὶ μὴ ἐξέλθῃ πολὺ ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ καὶ ἐγκατασπείρῃ εἰς τοὺς αἰώνιους νόμους ψυχολογικὰς ἀληθείας, αἱ ὅποιαι ἀποτελοῦσι τὴν βᾶσιν τῶν μεγάλων ποιήσεων.

Θὰ ἡδυνάμην ἐπὶ μακρὸν καὶ παρατεῖναι τὴν εἰσαγωγὴν. Ἀλλὰ προτιμῶ καὶ εἰσελθῶ ἀμέσως εἰς τὸ θέμα, ἐφαρμόζων τὸ ὀλίγον, τὰ ὅποια εἶπον εἰς τινὰ τῶν μεγάλων θεμάτων τῶν ἱστορικῶν, τῶν ὁποίων ἐπελήφθησαν αἱ ποιηταί.

Ἀληθῶς μεγάλοι ποιηταὶ λαβόντες θέματα ἱστορικά εἶναι πολλοί. Τὰ ὡραιότερα, τὰ ποικιλώτερα, τὰ συγκινητικώτερα τῶν ἱστορικῶν θεμάτων ἔγειναν ἀντικείμενον τῆς ποιήσεως. Ὑπάρχουσι βεβαίως ἱστορικά τινες ἐπεχαί, αἱ ὅποιαι τρόπον τινὰ ἰδιαιτέρως προσαρμύζονται εἰς τὴν ποίησιν. Τοῦτο δυνάμεθα καὶ εἰπῶμεν περὶ τῆς Ρωμαϊκῆς ἱστορίας. Δὲν ὑπάρχει θέμα ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς μεγάλῃς τῶν αὐτοκρατόρων τῆς Ρώμης, τὸ ὅποιον καὶ μὴ ἀπετέλεσε θέμα μυθιστορήματος ἢ δράματος. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἑλληνικῆς ἡμῶν ἱστορίας καὶ ἐκ τῆς μεσαιωνικῆς πολλὰ θέματα ἀπετέλεσαν τὸ πλάσιον λαμπρῶν ποιημάτων καὶ μυθιστορημάτων. Ὀλίγον ἐκ πολλῶν θὰ φέρω εἰς ὑμᾶς παραδείγματα. Οἱ Μεσσηνιακοὶ πόλεμοι περὶ οὓς θὰ περιστραφῶμεν ἰδιαιτέρως σήμερον, ἐξεμεταλλεύθησαν σπουδαίως ὡς ἱστορικά θέματα χάριν τῆς ποιήσεως. Ἐπίσης δυνάμεθα καὶ λάβωμεν θέματα ἐκ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς ἱστορίας, τὰ ὅποια ἀπετέλεσαν τὴν ὑπόθεσιν ποιήσεων. Ἡ ἱστορία τῆς μάχης τῆς Σαλαμῖνος δὲν ἀπεικονίζεται εἰς τὰς θαυμασίας σελίδας τοῦ Ἡροδότου, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ θαυμασίᾳ εἰκόνι τῆς μάχης ἐκείνης, ἣν παρέσχεεν ὁ Ὑπατος ποιητὴς τῆς ἀρχαιότητος ὁ Ἀισχύλος. Ὁ τραγικὸς θάνατος τοῦ Πausανίου ἀπετέλεσε θέμα δραμάτων καὶ μυθιστορημάτων. Ἀρκετὸν καὶ ἀναφέρω τὰς διηγηματικὰς ἀφιστορήσεις τῶν κατὰ Πausανίαν ὑπὸ τοῦ μεγάλου Ἀγγέλου, τοῦ ποιητοῦ τῆς τελευταίας ἡμέρας τῆς Περσικῆς. Ἐκ δὲ τῶν Ρωμαϊκῶν θεμάτων ἐκείνο, ὅπερ κυρίως ἡδυνήθη καὶ συγκινήσῃ τοὺς ποιητὰς ὑπῆρξεν ὁ βίος καὶ αἱ περιπέτειαι καὶ ὁ θάνατος ἐνὲς τῶν παραδοξοτέρων τῆς Ρώμης αὐτοκρατόρων, τὸν ὅποιον ἡ ἱστορικὴ παράδοσις παριστᾷ ὡς ὠμότατον, τοῦ Νέρωνος. Θὰ ἔχωμεν τὴν εὐκαιρίαν καὶ ἴδωμεν σωρεῖαν δραμάτων, ἅτινα ἔχουσιν θέμα τὸν περίεργον αὐτὸν αὐτοκράτορα. Ἐκ τῆς ἀρχαίας ἱστορίας δυνάμεθα καὶ προσθέσωμεν τὸν θάνατον τῆς Κλεοπάτρας, τοὺς ἔρωτας αὐτῆς μετὰ τοῦ Ἀντωνίου, ἐκ δὲ τῆς μεσαιωνικῆς ἱστορίας τὸν Γουλιέλμον Τέλλον, ὁ ὅποιος μετὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας

ρικῆς ἐρεύνης ἀπεχωρίσθη τῶν μυθευμάτων, τὰ ὅποια περιείχε· ἡ διήγησις περὶ τῆς τοξεύσεως τοῦ μήλου καὶ οὕτω δὲν περιγράφεται ἐκ τῆς ἱστορίας ἐστεφανωμένος μὲ τὰ ρόδα, μὲ τὰ ὅποια τὸν ἐπτόλισεν ἡ ἀθλῆντος τοῦ Σὺλλερ μοῦσα. Ἐκτ' ἀντιθετον λόγον ἡδυνάμει·α νὰ εἰπώμεν ὅτι ἀπορρυπαίνεται, ἀποκαθαίρεται ἀπὸ τοῦ ρύπου, μεθ' οὗ ὡς γυναικῶν ἀργίων παρέστητε παίζων μὲ τὸ ὄνομα τῆς ὁ Βίκτηρ Οὐγκὼ ἢ Λουκρητία Βοργία. Αὕτη τὴν σήμερον εἶναι ἡ λογία θυγάτηρ τοῦ Πάππα Βοργία, ἡ καλλιτεχνικὴ καὶ φιλόλογος προστάτις τῶν ἐπιφανῶν συγχρόνων. Ἐὰν δὲ ἔλθωμεν εἰς τὴν μεσαιωνικὴν καὶ νεωτέραν ἡμῶν ἱστορίαν, πόσωι δραμάτων ἡ ἀληθὺς τραγικὴ ὑπόθεσις τοῦ θανάτου τοῦ Νικηφόρου Φωκά δὲν ὑπεῖρξεν ἀφορμὴ; Ἡ δὲ κυρὰ Φροσύνη ἦν ἑψάλλεν ἡ λαϊκὴ Μοῦσα ἐγένετο ἀντικείμενον ποιήσεως ἐν τῷ δράματι τοῦ Βεναρδάκη καὶ ἐν τῇ ἐποποιίᾳ τοῦ Βαλαωρίτου. Τέλος ὑπὸ διαφόρους τρόπους ἐπραγματεύθησαν τὴν πτῶσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐν τῷ προσώπῳ εἴτε τοῦ Μωάμεθ, εἴτε τοῦ Παλαιολόγου διάφοροι ποιηταὶ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους καὶ ἀλλόφυλοι.

Αἱ ὑποθέσεις ἐν αἷς συνταυτίζονται ἡ ἱστορία καὶ ἡ ποίησις ἡ ἀπεχωρίσθησαν ἀπὸ τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν ἢ ἀνέθηκαν εἰς τὸν πεινητὴν τὰ θέματα ταῦτα, ἅτινα δύναται τις νὰ ἐπεκτείνῃ ἐπ' ἀπειρον. Καὶ δεδαίως δὲν δύνανται νὰ γείνωσιν ἔλαι θέματα τῶν ἡμετέρων διαλέξεων. Τινὲς τούτων θὰ ἀποτελέσωσι τὴν σειρὰν αὐτῶν. Ἀρχόμεθα δὲ σήμερον ἀπὸ τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχαίας Μεσσηνίας ἐν σχέσει πρὸς τὴν ποιητικὴν διαπραγμάτευσιν τῶν θεμάτων τούτων ὑπὸ διαφόρων ποιητῶν.

Μὴ σᾶς τρομάξῃ, κυρταί μου, τὸ ὄνομα Μεσσηνιακοὶ πόλεμοι. Ἀπὸ τῶν θρανίων τῶν σχολείων, ὅπως καὶ πολλὰ ἄλλαι σελίδες τῆς πατρίου ἱστορίας, σᾶς ἐφόδισαν μὲ τὸ ὄνομα τῶν Ἰσως. Ξηρά, μὲ ἀπάθειαν ἀπὸ τῶν θρανίων τῆς μέσης Ἑκπαιδεύσεως πραγματεύεται συνήθως ὁ διδάσκαλος τὴν ἱστορίαν τῶν δύο θαυμασίων ἐκείνων πολέμων, ἐν οἷς βλέπομεν ἕνα τῶν πρώτων τῆς Ἑλλάδος λαῶν ἀναφαινόμενον καὶ διὰ μιᾶς ἐκλείποντα ἀπὸ τοῦ ἱστορικοῦ θεάτρου. Δὲν ὑπάρχει ὡραιότερον ἐν Ἑλλάδι μέρος τῆς Μεσσηνίας, δὲν ὑπάρχει βαθυτέρα καὶ συγκινητικωτέρα ἱστορία ἀπὸ τοῦ λαοῦ τῆς Μεσση-

νίας. Εἶχε δίκαιον ὁ Εὐρυπίδης ἐν τῷ δράματι τοῦ, τὸ ὅποion δὲν ἐπώθη, καὶ τὸ ὅποion ὠνομάζετο Κρεσφόντης, νὰ ὁμιλήσῃ ὡς ὁμιλήσῃ περὶ τῆς Μεσσηνίας. Σήμερον ὅταν τις διὰ τοῦ σιδηροδρόμου τῆς Πελοποννήσου ὑπερβάς τὴν Ἀρκαδίαν ἀφ' ὕψους βλέπει, ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ Διὰξολίται, τὴν ὑψηλὰ ὀρθοῦμένην Ἰθώμην, νομίζει ὅτι εὕρισκεται εἰς χώραν ἐλβετικὴν. Ὁ ἐξθλήμους ἀγνοεῖ τι νὰ προτιμήσῃ. Τὴν ὡραίαν, κατάρυτον καὶ πυκνῶς ἀρδευομένην πεδιάδα ἢ τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο ὄρος, τὸ κατατεῖνον τὰς παρὰφύδας εἰς τὴν πεδιάδα καὶ ἀπακλείον τὸν ὀρίζοντα. Ἐν μέσῳ θεάματος ἀληθῶς μαγικοῦ ὁ νοῦς πλανᾶται εἰς τὸ παρελθὸν τῆς Μεσσηνίας. Ἡ Ἰθώμη, τὸ ὑψηλὸν ὄρος, εἰς οὗ τὴν κορυφὴν ἔκειτο ὁ ναὸς τοῦ Ἰθωμάτα Διός, συνέχεται μετὰ τοῦ ἔρους, τοῦ κλείοντος τὴν Μεσσηνιακὴν πεδιάδα ἀπὸ τῆς Ἀρκαδίας. Ἀπώτερον δὲ βλέπει τις ψηφιδουμένην τὴν πεδιάδα ὑπὸ ἐτέρου βουνοῦ, τῆς Εἰρας, τῆς ὁποίας τὰς φάραγας διεισρέχουσι διάφοροι ρύακες τοῦ ποταμοῦ, ὅστις κατέρχεται ἀπὸ τῆς Ἀρκαδίας.

Μόνον ἐν τῇ Ἑλβετίᾳ ὁ ἰδὼν τὸ θαυμασίον ἐκεῖνο θέαμα, τὸ πλῆθος ἐκεῖνα τῶν λιμνῶν καὶ τοπείων, ὁ ἀντιληφθεὶς τῶν ποικίλων ἐντυπώσεων καὶ ἀναμνήσεων, ὅς παρέχει ἡ ἐλβετικὴ ἱστορία τῶν μέσων αἰώνων, εὕρισκεται εἰς ἀνάλογόν τι πρὸ τοῦ θεάματος ἐκεῖνου, ὅπερ παρέχει ἡ ὑπόθεσις καὶ ἡ θεὰ τῆς Στενηκλάρου. Ἀληθῶς ἡ Ἰθώμη καὶ ἡ Εἰρα, τὰ δύο ταῦτα βουνὰ συνδέονται πρὸς τὴν ἀρχαιοτάτην ἱστορίαν τῆς Μεσσηνίας, πρὸς τὰ συγκινητικώτατα ἐπεισόδια τῶν δύο πρώτων πολέμων τῆς Μεσσηνίας. Ἡ χαριτωμένη πολύκαρπος καὶ εὐδωοττάτη χώρα δὲν δύναται ἢ νὰ προκαλέσῃ τὸ ἀπληστον ὄμμα τοῦ κατακτητοῦ. Ἰσχύει, ἀναπτύσσεται ἡ Πελοπόννησος προβαίνουσα εἰς ἀκμὴν, ἣν δεικνύουσιν αἱ ἀκροπόλεις τῆς Τίρυνθος καὶ τῶν Μυκηνῶν, ἐν τῇ ἐποχῇ τοῦ Μυκηναίου πολιτισμοῦ, ὅτε βαρὺς ἠκούσθη ὁ πρὸς τῶν Δωριέων κατακτητῶν καταβαινόντων ἀπὸ τοῦ βορρᾶ. Πόσον ὡραία καὶ πλουσία ἦτον ἡ Μεσσηνία, τὸ ἀποδεικνύει ὁ μῦθος περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν κατέλαβεν αὐτὴν ὁ Κρεσφόντης ἀπὸ τοῦ Ἡρακλείδου, ὅτε οἱ Δωριεῖς ἀπὸ τοῦ φόβου τοῦ μυθευομένου Ἀριστοδήμου κατέλαβον ὁ μὲν Τήμενος τὸ Ἄργος, ὁ δὲ Κρεσφόντης τὴν Μεσσηνίαν καὶ οἱ υἱοὶ τοῦ Ἀρι-

σ τοῦτο μέν ἐκ τῆς Εὐρυπιδείας καὶ ἐκ τῆς Προκλήους τὴν Λακωνικήν. Ἀπὸ τοῦτο
 πρεῖς ὁ ποιητὴς Κρεσφόντης δειδεῖν ἐπὶ τῇ ὥραιοτέρᾳ γῇ καὶ ὁ πλου-
 σιώτερος κληρὸς ἦτο ἡ Μεσσηνία. Ἐκ τούτου λέγει ὁ μῦθος ἔταν
 ἀπεφάσισαν νὰ κληρώσων τὴν χώραν, ὁ Κρεσφόντης ἀντὶ λίθου ἐη-
 λκύντες τὴν ἐγλωτέαν χώραν ἐλοθεν βῶλον γῆς καὶ ἐκλήρωσε τελευ-
 τοῦτος. Οὐδεὶς ἀπὸ τῶν διαλιθέντων ἐν τῇ ὁρίᾳ βῶλον ἤδύνατο νὰ
 λάβῃ πρὸ οὗτο καὶ συνεπᾶς ὁ τελευταῖος κληρὸς ἔπεσεν ἐπ' αὐτοῦ.
 Αἱ ἀρχαὶ διγγήσεις παριστάνουσι τὴν Πελοποννησιακὴν κατά-
 κτησιν γενομένην ταχέως, εἰσιεὶ διὰ στρατιωτικῶ περιπάτου, ἀλλ'
 αἱ μεγάλαί ἐκεῖνα: ἀκροπόλεις δεικνύουσι τὸν μέγαν πολιτισμόν,
 καὶ τὰς ἐχυρὰς αὐτὰς ἀκροπόλεις, δὲν θὰ ἤδύνατο νὰ καταλάβῃ ὁ
 κοτοκλιτικὸς λόγος τῶν Δωριέων διὰ μῆτος, ἀλλὰ διὰ μακρῶν πολι-
 ορχιῶν καὶ πελυαδύων ἀγώνων. Ἡ Μεσσηνία ἐγένετο κτῆμα τοῦ
 Κρεσφόντου, ἀλλ' αὐτὸς φονεύεται μετ' οὗ πολὺ. Ἰπάρχει ἐν τοῖς
 ἀρχαίοις μύθοις βεβαίως πλοῦτος μέγας ἀλλαχοῦ, ὅστις θὰ ἤδύνατο
 νὰ κάμῃ τινὰ νὰ νομίσῃ, ὅτι ἡ Μεσσηνία δὲν παρῆλθεν εἰς τοὺς ἀρι-
 στοτέλους ζητητὰς τῶν μύθων τοῦ ἀρχαίου ποιήματος, τὴν ὥραιαν
 καὶ τραγικὴν δραματικότητα, τὴν ἐπείαν παρῆλθεν ὁ πολὺχρυσος
 ἀλγέως καὶ μεστὸς τραγικῶν παραδόσεων ἀνακτορικὸς τῶν Μυκηνηῶν
 εἶκος, εἰκόνα ὡς τοῦ Ἀγομέμνονος, τῆς Κλυταιμνήστρας, τοῦ Αἰγί-
 σθου, εἴτινες ἔχουσιν οὐδεὶς πρὸς τὰς Μυκήνας. Ἀλλὰ πρὸς τὰ Θυ-
 ἑστεια δειπνα τὰ συνδεόμενα πρὸς τὰ ἀνάκτορα ταῦτα καὶ πρὸς τὰ
 ἀμπλοκήματα τοῦ εἴκτου τῶν Δαίδακιδῶν τὰ συνδεόμενα πρὸς τὰς
 Θήβας δύναται νὰ παραβληθῇ ὁ μῦθος ὁ ἀνοφερόμενος εἰς τὸν Κρε-
 σφόντην καὶ τὴν Μερόπην. Εἰς τοὺς ἀρχαίους μύθους ἡ ὑπόθεσις
 αὕτη ἔχει ὡς ἑξῆς.

Ἡ Μερόπη ἀναγκάζεται ὑπὸ τοῦ Πολυφόντου τοῦ φονέως τοῦ
 συζύγου καὶ τῶν τέκνων αὐτῆς νὰ γείνη σύζυγος αὐτοῦ. Ἐν μόνον
 τῶν τέκνων αὐτῆς σώζεται, ὁ Αἴπυτος. Σώζεται ἀπαγόμενος εἰς τὴν
 Ἀρκαδίαν ἢ Αἰτωλίαν, εἰς ξένην τέλος χώραν. Ἡ δυστυχὴς Μερόπη,
 ἡ σύζυγος τοῦ φονέως τῶν τέκνων καὶ τοῦ συζύγου τῆς νομίζει
 ὅτι ὁ υἱὸς αὐτῆς ἐξέλιπε. Ταῦτο τοῦλάχιστον φαντάζεται ὅτι ἐγέ-
 νετο, ὅτε παρουσιάζεται εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Μεσσηνίας νεανίας, ὅστις
 ἔρχεται ἐκεῖ παριστάμενος ὡς ὁ φονεὺς τοῦ υἱοῦ τῆς. Ἀλλ' ὁ φο-

νεὺς εἶναι ὁ υἱὸς τοῦ υἱοῦ τῆς, ἡ μήτηρ ἀναγνωρίζει αὐτόν, φονεύεται
 ὁ Πολυφόντης καὶ ἀρχεὶ τῆς Μεσσηνίας ὁ υἱὸς τοῦ Κρεσφόντου. Μῦ-
 θος ἀπλοῦς κατὰ τὸ φαινόμενον καὶ τὴν πλοκὴν εἰλκυσε τὴν μεγά-
 λην διάνοιαν τοῦ Εὐρυπίδου, ἐν τῇ ἀπολεσθέντι δράματι τοῦ,
 «ὁ Κρεσφόντης».

Εἶναι ἀπλοῦς κατὰ τὸ φαινόμενον ὁ μῦθος τῆς Μερόπης, ἀλλὰ
 δύναται νὰ περιλάβῃ ἐν τῇ θερμῇ καρδίᾳ τοῦ ποιητοῦ ὅλα τὰ αἰσθήματα,
 ὅλας τὰς ἐκφάνσεις, ἃς δύναται νὰ παρουσιάσῃ περιπαθὴς μητρικὴ
 στοργή. Ἡ θερμὴ μητρικὴ στοργὴ καὶ ὁ πόνος πλήσσουσιν εἰς τὰ
 καίρια τὴν μητέρα, ἔταν μανθάνῃ ὅτι τὸ τέκνον τῆς ἐκεῖνο ἐξέλιπε,
 οἱ παλμοὶ τῆς καρδίας τῆς, ἔταν ἐν τῇ νομιζομένῳ φονεῖ τοῦ υἱοῦ
 τῆς ἀναγνωρίζει τὸ δῆθεν πεφονευμένον τέκνον τῆς, οἱ κίνδυνοι, ὅς
 διατρέχει τοῦτο ἀπὸ τοῦ φονεύσαντος τὰ ἄλλα τῆς τέκνα, ἡ διά-
 σωσις καὶ ἡ χαρὰ τῆς μητρὸς βλεπούσης ἐλκεϊκόμενον τὸν θάνατον
 τοῦ συζύγου τῆς, εἶναι ἀρμοδιώτατα ζητήματα πρὸς τραγωδίαν.
 Εἶναι κρίμα ὅτι δὲν ἐσώθη ἡ τραγωδία τοῦ Εὐρυπίδου. Ἀλλ' εἶναι
 ὁ μῦθος τοιοῦτος, ὥστε καὶ μετὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ δράματος ἐκεῖ-
 νου, εἶναι πολὺ φυσικὸν ὅτι ἔπρεπε νὰ προσελκύσῃ νεωτέρους ποιη-
 τὰς. Διὰ τοῦτο ἀπὸ τοῦ 16ου αἰῶνος ἀρχοῦνται λαμβάνοντες θέμα
 τὸν Κρεσφόντην καὶ τὴν Μερόπην. Κατὰ τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἐπέρ-
 χεται ἐν Ἰταλίᾳ ἡ δευτέρα ἀναγέννησις τῶν γραμμάτων, στρέφεται
 ἡ προσοχὴ τῶν ποιητῶν πρὸς τὸν λησμονημένον, ἀλλὰ πάντοτε
 θελκτικώτατον Ἑλληνικὸν κόσμον. Ἐν τῇ ἐποχῇ ἡ ὁποία μᾶς ἐνθυ-
 μίζει τὸν 14ον ἢ 15ον αἰῶνα, ὅτε οἱ Πάππαι, οἱ Μέδικοι, οἱ με-
 γάλοι οἴκοι τῶν Ἰταλικῶν πόλεων τέρπονται ἐπὶ τῇ ἀναμνήσει τοῦ
 ἀρχαίου ἑλληνικοῦ κόσμου καὶ ζῶσιν τρόπον τινὰ με αὐτόν, ἐν τοῖς
 ὥραιοις ἐκείνοις χρόνοις παρουσιάζεται σειρὰ ποιητῶν Ἰταλῶν, οἵ-
 τινες λαμβάνουσι θέμα τὴν Μερόπην. Δὲν εἶναι μικρὰ ἡ ἀνάμνησις
 τῶν ποιητῶν τούτων, οἱ ὅποιοι ὡς διὰ σειρᾶς ὑπαλλήλου ἄγουσιν
 τέλος ἡμᾶς πρὸς τὸν μέγιστον τῶν Ἰταλῶν ποιητῶν, ἐξ ὧν ἐπρα-
 γματεύθησαν τὸν μῦθον τοῦτον πρὸ τοῦ Μαφφεί (Maffei), περὶ
 τοῦ ὁποίου πρόκειται. Ἐκ τῶν Ἰταλῶν ποιητῶν τῶν πρότερον λα-
 βόντων ὡς θέμα τὴν Μερόπην διεκρίθησαν τινες συγκινήσαντες τοὺς
 Ἰταλοὺς καὶ ἐλκύσαντες τὴν προσοχὴν τῶν νεωτέρων ποιητῶν. Ἀλλ'

ὁ ἀγαθὸν ἀλληγομνημὸν θριάμβους διὰ τῆς διαπραγματεύσεως τῆς Μερόπης ὑπῆρξεν ὁ Μαφφέ. Οὗτος κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα ἐπὶ τοσοῦτον ἐπέτυχε δραματουργήσας τὴν Μερόπην, ὥστε ἀπὸ τοῦ 1713, ὅτε συνέγραψε τὸ δράμα μέχρι τοῦ 1730, ἐντὸς 17 ἐτῶν, εἶδε 30 ὅλας ἐκδόσεις τοῦ δράματός του. Τὸ πρῶτον ἔτος, καθ' ὃ ἐδιδάχθη ἡ Μερόπη ἐν Βενετίᾳ καθ' ὅλας τὰς Ἀπόκρεω ἐπαίζετο τὸ δράμα, ἐν ᾧ συγχρόνως τὰ θεάτρα τῆς Βιέννης, τοῦ Λονδίνου, τῶν Παρισίων ἀνεδίδαζον ἐπὶ τῆς Σκηνῆς μεταφράσεις Ἀγγλιστί, Γερμανιστί, Γαλλιστί. Ἡ ἀπλότης, ἡ φυσικότης, τὸ ἀγροτικὸν κάλλος τῆς Μερόπης τοῦ Μαφφέ ἐλκυσε καὶ συνεκίνησε τὸν ἄνδρα, ὁ ὁποῖος κυριαρχεῖ ἐν τῷ 18ῳ αἰῶνι, ὅχι μόνον ὡς ποιητής, ἀλλὰ καὶ ὡς ἱστορικὸς καὶ φιλόσοφος καὶ φυσιοδίφης τοῦ πνεύματος τοῦ αἰῶνος, τὸν Βολταῖρον. Ἄνθρωπος ὅσον ἐγκυκλικῆς εὐφυΐας καὶ τόσον διακεκριμένου πνεύματος, ὅστις τοσοῦτον ἔδρασεν ἐν ταῖς αὐλαῖς τῆς Γαλλίας ἐχάρη γνωρίσας ἐν Παρισίοις τὸν Μαφφέ καὶ ἀνέγνω μετὰ συγκινήσεως τὸ δράμα του, τὸ ἔχον ὑπόθεσιν ἐκ τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ κόσμου. Ὅταν δὲ εἶδεν ἐν Λονδίῳ παριστανομένην Μερόπην ἔχουσαν ἀναμεμιγμένα ἐρωτικὰ ἐπεισόδια καὶ μεταμφιέζουσιν οὕτω τὸν ἀρχαιότερον ἑλληνικὸν κόσμον, ἐπὶ τῷ θεάματι τούτῳ ἀπεφάσισε νὰ μεταφράσῃ τὴν Μερόπην τοῦ Μαφφέ. Ἀλλὰ κατόπιν ὁ ἴδιος ἐπιχειρήσας νὰ μεταφράσῃ τὸ δράμα εἶδεν ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μετενεχθῇ εἰς τὴν Γαλλικὴν. Εἶναι Συβαρῖτσι ἐν Παρισίοις, ἔλεγεν, συνηθισμένοι εἰς τὴν πολυτέλειαν, ἐν ᾧ ἡ ἀγροτικὴ ἀφέλεια καὶ ἡ φυσικότης τοῦ δράματος μὲ ἐπείσαν ὅτι δὲν εἶναι προωρισμένον διὰ τὴν Γαλλίαν. Ἀλλὰ τὸ θέμα ἦτο τόσον συγκινητικόν, ὥστε ἀπεφάσισε νὰ δραματουργήσῃ καὶ αὐτὸς μὲ τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν. Μετὰ μεγάλης λεπτότητος, μετὰ δηκτικῆς εὐφυΐας, ἡ ὅποια χαρακτηρίζει τὸν Βολταῖρον, ἐπληξε τὸν Μαφφέ διὰ τοῦ χειροκτίου του, οὕτως εἰπεῖν, ἐν ᾧ συγχρόνως φίλος τοῦ Βολταῖρου κατέφερε πληγὰς ἢ μάλλον γρόνθους ἐναντίον τοῦ δράματος τοῦ Μαφφέ. Ὅτε παρέστη τῷ 1743 ἐκδίδων καὶ διδάσκων ἀπὸ σκηνῆς τὴν Μερόπην τοῦ Βολταῖρου δὲν ἠδύνατο ἢ νὰ ἐλκύσῃ καὶ σαγηνέυσῃ τοὺς ἑλλήνους. Μόνον τοὺς Ἀκαδημαϊκοὺς δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐλκύσῃ, καὶ τὸ Ἰπποδελφόν, ὅπερ μὲ τὸν πόλεμόν του πρὸς

τὸν Βολταῖρον δὲν ἄφινε αὐτὸν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Γαλλικὴν Ἀκαδημίαν. Ἐχρειάσθησαν μετὰ τὴν Μερόπην τρία ἔτη καὶ πέντε ἀποτυχίαι ἕως ὅτου εἰσέλθῃ εἰς τὴν Γαλλικὴν Ἀκαδημίαν, ὁ ἐπιφανέστατος, ὁ πνευματώδεστερος τῶν ἀνδρῶν τοῦ αἰῶνός του. Ἡ Μερόπη τοῦ Βολταῖρου δὲν κατέρριψε τὸ δράμα τοῦ Μαφφέ.

Ἡ Μερόπη τοῦ Βολταῖρου ὀλιγώτερον φιλοσοφικὴ τῶν ἄλλων τοῦ δραμάτων ἔχει τὸ κακὸν ὅτι εἶναι ἀρκετὰ φιλοσοφικὴ εἰς βάρους πάντοτε τῆς Μερόπης. Ἡ ἀφέλεια ἐκείνη, τὴν ὁποῖαν μετὰ τέχνης κατέκρινε παρὰ τῷ Μαφφέ ἐλλείπει ἐκ τῆς Μερόπης τοῦ Βολταῖρου, ἡ τέχνη ὁμῶς καὶ ἡ οἰκονομία τοῦ δράματος εἶναι ἐξοχοὶ ἀληθῶς. Εἶναι ἐν ἐκ τῶν ὠραιότερων δραμάτων τοῦ Βολταῖρου, ἀλλὰ ἥκιστα τοῦτο ἔχει τὸν ἀφελῆ χαρακτήρα, ὃν δύναται νὰ ἔχῃ δράμα, τὸ ὁποῖον ἔχει ἀξιῶσαι νὰ παρυστήσῃ τὸν ἀρχαῖον ἑλληνικὸν μυθικὸν κόσμον. Ἐχει διὰ τὸν ἑλληνα ἀναγνώστην, ἡ προσφώνησις π. χ. τῆς Μερόπης ὑπὸ τοῦ Πολυφόντου διὰ τοῦ Madame, ἔχει τὸ ἄτοπον, τὸ ὁποῖον ἔχουσιν ὅλα σχεδὸν τὰ Γαλλικὰ δράματα, τὰ ἔχοντα ὑπόθεσιν ἑλληνικὴν. Ἀλλὰ καὶ ἡ καθόλου μετατροπὴ τοῦ ἀρχαίου μύθου, ἣν ἐπεχείρησεν ὁ Βολταῖρος, ἀπομακρύνει τῆς γυναικός, ἣν ἔχει θέμα ὁ μῦθος τῆς Μερόπης ἐν τῇ παραστάσει τῆς μητρικῆς στοργῆς. Εἶναι μήτηρ πονοῦσα ἡ Μερόπη τοῦ Βολταῖρου, ἀλλὰ δὲν ἔχει τὴν μητρικὴν δύναμιν, ἣν ἔχει ἡ Μερόπη εἰς τὸ δράμα τοῦ Μαφφέ ἢ εἰς τὸ ἑλληνικὸν δράμα τοῦ Βεναρδάκη. Ἐν τῇ Μερόπῃ τοῦ Βολταῖρου μετετρέπη ὁ μῦθος. Δὲν εἶναι αὕτη σύζυγος τοῦ Πολυφόντου, ἀλλὰ στέργει χάριν τοῦ ἰδίου υἱοῦ εἰς τὸν γάμον, ὅταν ἐπέσθῃ ὅτι ἐσώθῃ ὁ υἱὸς τῆς. Τὴν σωτηρίαν αὐτὴν δὲν βλέπει εὖνους ὁ Πολυφόντης καὶ ἐπέρχεται ὁ θάνατος αὐτοῦ ἐν μέσῳ στάσεως, καθ' ἣν στιγμὴν παρασκευάζεται ἡ θυρία χάριν τῆς γαμηλίου τελετῆς. Ἀνέφερον καὶ τὸ δράμα τοῦ Μυτιληναίου ποιητοῦ. Ὁ Βεναρδάκης ἐστόλισε τὸν ἑλληνικὸν Παρνασσὸν μὲ δράματα, τῶν ὁποίων ἡ συχνὴ διδασκαλία δὲν εἶναι γέννημα τῆς πετωχίας τοῦ δραματολόγου τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰς πνευματικὰς ἀνάγκας καὶ τὰς ποιητικὰς συνθήκας ὅχι μόνον τῶν παλαιότερων παρ' ἡμῖν ἡμερῶν, ἀλλὰ πρὸς πρόγραμμα προδιαγεγραμμένον, τὸ ὅποιον εἶχεν ὁ Βεναρδάκης περὶ τῆς παρ' ἡμῖν ἐκ

νέου ἐμφυτεύσεως τῆς δραματικῆς ποιήσεως. Θὰ ἔχωμεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ γνωρίσωμεν τοῦτο ἐν τῇ κυρᾷ Φροσύνῃ. Ἡ Μερόπη αὐτοῦ εἶναι ἐπιβολὴ βαρεῖον. Εἶχεν ἐνώπιον αὐτοῦ τὸ δράμα τοῦ Εὐρυπίδου, ὅπερ ἀπωλέσθη, εἶχε τὸς περισωθεῖσας ἐπὶ ἀρχαίων ἀγγείων καὶ ἀναγλύφων εἰκόνας εἰλημμένας ἴσως ἐκ τοῦ δράματος τοῦ Εὐρυπίδου, εἶχε τὸς παραδόσεις τῶν ἀρχαίων, εἶχε τὰ δράματα μεγάλων δραματουργῶν καὶ ἔνεκα τούτων ἔλων ἐνέμεινε πιστότερον εἰς τὸν ἀρχαῖον μῦθον καὶ ἠθέλησεν, οὕτως εἰπεῖν, νὰ παρυστήσῃ τὴν ἀλληλουχίαν τῶν εἰκόνων καὶ τῶν σκηνῶν, ἣ ὅποια παριστάνεται ἐν τῷ δράματι τῷ ἀρχαίῳ. Τὸ ἐλάττωμα τοῦ δράματος τοῦ Βεναρδάκη εἶναι κυρίως ἐκεῖνος, τοῦ ὁποῦ ἐν εἶναι ἀπηλλαγμένος καὶ εἰς ἄλλα τοῦ δράματος, ὅτι παρέλκει ἡ τελευταία πράξις. Ἐπέρχεται ἡ πέμπτη, πράξις, ἡ ὅποια ἔχει καὶ στενὴν ἔννοιαν, παρ' ὅλον τὸν ἐρμηνευτικὸν χαρακτήρα, ἐν ἔχει ὁ Βεναρδάκης πρὸ παντὸς ἐν τῇ Σαικοπυρίζουσῃ Μαρίας Δοξαπατρή, τὴν στενὴν ἔννοιαν, τὴν ὅποian ἔχει ὁ ποιητὴς χάριν τῆς καθάρσεως. Ἐν τῇ πέμπτῃ πράξει φαίνεται νεωτερίζων καὶ ἀπομακρυνόμενος ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου μύθου, ἐν ταύτῃ φονεύεται ἐν στάσει γενομένη ὑπὸ τοῦ Μεσσηνιακοῦ λαοῦ ἡ Μερόπη καὶ τὸ δράμα καταλήγει κατὰ τρόπον, τὸν ὁποῖον ὁ θεατὴς δὲν περιμένει οὔτε ἐπιδοκιμάζει. Ἐνθυμοῦμαι κατὰ τὴν πρώτην παράστασιν τοῦ δράματος τούτου, τὴν αἰσθῆσιν τὴν γεννηθεῖσαν μετὰ τὸ τέλος τῆς τετάρτης πράξεως, ὅτε ἐνομίζετο ὅτι τὸ δράμα ἔληξεν καὶ ἠθέλον εἰ θεαταὶ νὰ καλέσουν ἐπὶ τῆς σκηνῆς τὸν συγγραφέα. Εὐρέθησαν ἐκπεπληγμένοι πρὸ τῆς ὕψους πράξεως, ἥτις ἔχει μὲν ὥραιας σκηνὰς καὶ στίχους, ἀλλὰ παρέλκει. Μία τῶν ὥραιότερων σκηνῶν τοῦ δράματος τοῦ Βεναρδάκη εἶναι ἡ ἀναγνώρισις τῆς μητρὸς κατ' αὐτὸν υἱοῦ. Ἐν πάσῃ Μερόπῃ ἡ ἀναγνώρισις αὕτη ἀποτελεῖ τὸ κυριώτερον μέρος τοῦ δράματος. Ὁ ἄγνωστος ἐκεῖνος, ὅστις ὑπὸ διάφορα ὀνόματα ἐν τοῖς διαφόροις δράμασι παρουσιάζεται θέλων νὰ διαδοικολήσῃ τὸν Πολυφόντην ὡς φονεὺς τοῦ υἱοῦ τῆς Μερόπης, διὰ νὰ τύχῃ χάριτος καὶ οὕτως ἐκδικήσῃ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς, ὁ ἄγνωστος ἐκεῖνος ἀναγνωρίζεται ἐν τῇ Μερόπῃ τοῦ Βεναρδάκη τὴν στιγμὴν καθ' ἣν κοιμάται καὶ ἡ μήτηρ βλέπουσα αὐτὸν ἐξηπλωμένον ἐπὶ τοῦ βωμοῦ νομίζει ὅτι πράγματι αὐτὸς εἶναι ὁ φο-

νεὺς τοῦ υἱοῦ τῆς, διότι βλέπει τὸν σύζυγόν τῆς δεξιούμενον τὸν ξένον αὐτόν. Ὁ Πολυφόντης τῇ εἶχεν ὑποσχεθῆ νὰ φέρῃ τὸν Αἵπυτον, ὡς ὠνομάζετο ὁ υἱὸς τῆς, ἐκ τῆς ξένης καὶ νὰ καταστήσῃ αὐτὸν διάδοχον τῆς ἀρχῆς, ὅτε δὲ παρουσιάζεται ὁ Αἵπυτος, ὁ Πολυφόντης φέρεται σκληρῶς πρὸς αὐτόν, δὲν δέχεται τὸν φονέα τοῦ υἱοῦ, ἀλλὰ τὸν ξένον κατὰ τὰ νόμιμα τῆς ξενίας, τὸν συνάμενον νὰ τύχῃ ξενίας παρ' αὐτῷ. Ὅτε δὲ παρουσιάζεται ἡ σκηνὴ καθ' ἣν ἐξηπλωμένος ὁ ξένος ἐπὶ τοῦ βωμοῦ καὶ κοιμώμενος ἐξεγείρει τὴν ὀργὴν τῆς μητρὸς, ἡ Μερόπη εἶναι ἐτοίμη νὰ καταφέρῃ κατ' αὐτοῦ τὸν θάνατον, ὅτε παρουσιάζεται ὁ γηραιὸς Λυκόρτας, ὅστις μεταδίδει τὴν εἶδησιν ὅτι ζῇ ὁ υἱὸς τῆς καὶ ἐπέρχεται συγκινητικώτατῃ ἡ ἀναγνώρισις. Ἐὰν ἠθέλον νὰ ἀναγνώσω σκηνὰς τῆς Μερόπης, θὰ εὐρισκόμην ἐν δισταγμῷ τίνα νὰ ἐκλέξω. Εἶναι ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς στιχουργίας καὶ τῆς ποιητικῆς δυνάμεως ἐν τῶν μᾶλλον ἐπιτυχῶν δραμάτων τοῦ Μυτιληναίου ποιητοῦ. Ἀλλὰ βεβαίως ἐκ τῶν ὥραιότερων αὐτοῦ στίχων εἶναι ἐκεῖνοι καθ' οὓς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πολυφόντου ἐν τῇ 5ῃ πράξει εὐσπλαγχνίζεται τὸν θανόντα καὶ λέγει πρὸς τὴν γηραιάν τροφόν

«Ἐκ τοῦ ἐγγύς λειμῶνος σπεῦσον γηραιά
καὶ ἄνθη ραντισμένα μὲ τὴν πρωϊνὴν
ἀκόμη δρόσον δρέψασα προσκόμισον»
κ. τ. λ.

Τὸ δράμα τοῦ Βεναρδάκη παριστάνεται καὶ θὰ παριστάνεται τόσον συχνά, ὥστε νομίζομεν περιττὸν νὰ εἰσέλθωμεν εἰς λεπτομερεστέραν αὐτοῦ ἀνάλυσιν.

Οἱ Δωριεῖς κατέλαβον τὴν Πελοπόννησον, οἱ Αἰπυτίδαι ἄρχουσιν ἐν Μεσσηνίᾳ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πολυφόντου. Ἀλλ' ἡ Μεσσηνία ἐκείνῃ δὲν ἐπέπρωτο νὰ ζήσῃ ἐλευθέρᾳ μακρὸν χρόνον ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γῇ. Μάτην τὴν ἐχώριζεν ὁ ὑπερύψηλος Ταύγετος ἀπὸ τῆς Λακωνικῆς. Ἡ ἰσχύς καὶ ἡ μεγάλη δύναμις τῶν κατακτητῶν τῆς Λακωνικῆς ἦτο τριαύτη, ὥστε ἦτο φυσικὸν νὰ στρέψωσι τὴν προσοχὴν αὐτῶν οἱ Λάκωνες ἐπὶ τῆς εὐφόρου γείτονος χώρας καὶ οὕτως ἄρχονται οἱ μακροὶ Μεσσηνιακοὶ πόλεμοι, οἵτινες μετὰ μακρὰν πάλην ἐμελλον νὰ ἀπολήξωσιν εἰς τὴν κατὰληψιν τῆς Μεσ-

σηνίας ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν. Τότε παρουσιάζονται τὰ 2 ὄρη, ἡ Ἰθώμη καὶ ἡ Εἰρα. Ἐπὶ 21 ἔτη ἐπάλαιεν ὁ Μεσσηνιακὸς λαὸς ἐναντίον τῆς Σπάρτης, ὅτε ἐπερατώθη ὁ πρῶτος πόλεμος τῷ 724 π. Χ., μετὰ 80 δὲ ἔτη ἄρχεται ὁ ἀγὼν ἢ μᾶλλον ἡ ἐπανάστασις τῶν Μεσσηνίων καὶ ἀπολήγει τῷ 628 π. Χ. εἰς τελείαν ὑποδούλωσιν τῆς Μεσσηνίας. Δύο ὄρη καὶ δύο ἄνδρες εἶναι τὰ προσελκύνοντα τὴν προσχὴν κατὰ τοὺς ἀγῶνας τούτους τῆς Μεσσηνίας, ἡ Ἰθώμη κατὰ τὸν πρῶτον πόλεμον καὶ ἡ Εἰρα κατὰ τὸν δεύτερον, ὁ Ἀριστόδημος κατὰ τὸν πρῶτον καὶ ὁ Ἀριστομένης κατὰ τὸν δεύτερον. Εἶναι ποίησις μᾶλλον ἢ ἱστορία ἢ διήγησις τῶν πολέμων ἐκείνων. Ἐὰν ἀποδλέψωμεν εἰς τὴν γενικὴν εἰκόνα τῶν δύο πολέμων, εἶναι ἀληθὲς ὅτι εὐρισκόμεθα ἐνώπιον ποιητικῆς φαντασμαγορίας. Ὁ Ἀριστέδης, ὁ ἥρως τοῦ πρῶτου πολέμου, ἀνὴρ στιβαρὸς καὶ γενναῖος βλέπει τὴν πατρίδα του ἀγωνιζομένην ἐπὶ μακρὰ ἔτη χωρὶς ὁ στιβαρὸς βραχίων του νὰ δύναται νὰ βοήθῃ αὐτήν. Ἄρχει τῶν Μεσσηνίων ὁ βασιλεὺς Εὐφάης, ὅτε ἔρχεται τὸ μήνυμα τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν τὸ λέγον ὅτι ἔπρεπε νὰ θυσιασθῇ κόρη ἄχραντος ὅπως σωθῇ καὶ μεγαλουργήσῃ ἡ Μεσσηνία. Γίνεται κλήρωσις καὶ ὁ κληρὸς πίπτει ἐπὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ Λυκίσκου ὅστις διὰ παντὸς τρόπου ζητεῖ νὰ ἀποφύγῃ τὴν θυσίαν τῆς θυγατρὸς καὶ τέλος αὐτομολεῖ πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας σώζων τὴν θυγατέρα. Ἐπὶ τούτῳ ἡ Μεσσηνία γίνεται ἀνάστατος, ὅτε παρουσιάζεται ὁ Ἀριστόδης προσφέρον χάριν τῆς πατρίδος εἰς θυσίαν τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ θυγατέρα. Δὲν γινώσκωμεν τὸ ὄνομα τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἀριστοδήμου. Ἐχει μάλιστα καὶ μνηστήρα αὐτῇ, ὅστις καὶ αὐτὸς μένει ἀνώνυμος. Ὁ μνηστήρ παρουσιάζεται τότε μάτην διεκδικῶν τὴν μνηστὴν ἀπὸ τοῦ πατρὸς. Γίνεται λόγος ὅτι δὲν εἶναι κύριος τῆς κόρης ὁ πατήρ, ἀλλ' ὁ μνηστήρ. Ὅταν δὲ ἐπιμένῃ ὁ πατήρ νὰ θυσιάσῃ τὴν κόρην, τότε νομίζων ὁ μνηστήρ ὅτι θὰ σώσῃ αὐτήν, λέγει ὅτι ἄλλοι λόγοι πρέπει νὰ ἀναγκάσωσι τὸν πατέρα νὰ μὴ θυσιάσῃ τὴν κόρην, νὰ σαδαυθῇ τὸ νήπιον τὸ ὅποιον μέλλει νὰ γεννηθῇ ἐξ αὐτῆς, ἐκείνο τὸ ὅποιον θὰ εἶναι ὁ διάδοχος ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἐὰν ἀνέλθῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου ὁ Ἀριστόδης. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο δὲν πείθει τὸν πατέρα, ἀπ' ἐναντίας ὀργίζεται οὗτος ἀκούων τὰ παρὰ τοῦ μνηστή-

ρὸς ἐπινοούμενα καὶ θέλων νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀγνότητά τῆς κόρης διατρυνᾶ τὰ ἄθῳα αὐτῆς στέρνα. Ὁ θάνατος τῆς κόρης ἐπιφέρει θύελλαν παρὰ λαῶ. Μόνον ἡ σύνεσις τοῦ βασιλέως μένει λέγοντος ὅτι ἐξετελέσθη ὁ χρησμός. Μετ' ὀλίγον ἐν μεγάλῃ μάχῃ φονεύεται ὁ Εὐφάης. Ἡ Μεσσηνία διασπᾶται εἰς τρεῖς ὁμάδας καὶ ἐξ αὐτῶν ἐκάστη ἓνα ἀναδεικνύει βασιλέα. Ὑπερισχύει ἡ φατρία τοῦ Ἀριστοδήμου, ἀλλ' ἄρχει τοῦ Μεσσηνιακοῦ λαοῦ ἐν ἡμέραις ἐπωδύνοισι ἀξιοκλουθοῦντος τοῦ πολέμου, ἀλλ' ἄρχει βεβαρημένος ὑπὸ τῆς κατάρας τῆς θυγατρὸς νομίζων ὅτι βλέπει ἀπανταχοῦ τὸ φάσμα αὐτῆς καὶ καταδιωκόμενος ὑπὸ τῆς σκιάς αὐτῆς καὶ ἐν ταῖς σκέψεσι καὶ ἐν τοῖς ὀνείροις. Ἡ Ἰθώμη πολιορκεῖται ἐπὶ μακρόν. Ἐκείνο ὅπερ ἀποσθενγύει πᾶσαν ἐλπίδα διασώσεως τῆς Μεσσηνίας εἶναι ὅτι ὄνειρα κακὰ καὶ δυσολῶνοι χρησμοὶ πείθουσιν ὅτι οὐδεμία ἀπομένει ἐλπίς σωτηρίας. Τυφλὸς μάντις ἀναβλέπει καὶ ὡς προβλέπει ὁ χρησμός χάνεται πάλιν ἡ ὁρὰς του. Ὁ Ἀριστόδης βλέπει ὅτι ἐνῷ μέλλει νὰ θύσῃ, ἡ κόρη του ἐξορμῶσα ἀπὸ τοῦ βωμοῦ ἄρπάζει τὸ θῦμα καὶ πίπτει νεκρά. Ἀλλὰ κυριώτατα ταρασσει αὐτὸν τὸ ὄνειρον τοῦτο. Νομίζει ὅτι βλέπει τὴν κόρην του φοροῦσαν μελανὴν ἔσθητά καὶ ἐνῷ κείνται ἐπὶ τῆς τραπέζης τὰ σπλάγχνα τῶν ἱερέων, τὰ ὅποια ἔχει θύσῃ, ἡ κόρη ἀπορρίπτει τὰ σπλάγχνα τῶν ἱερέων ἀπὸ τῆς τραπέζης καὶ καταπατεῖ ταῦτα. Ἐπίσης βλέπει ἐν ἄλλῳ ὀνείρῳ ὅτι τὸν περιβάλλουν διὰ χρυσοῦ στεφάνου καὶ τὸν ἐνδύουν δι' ἱματίων λευκῶν. Συνήθιζον οἱ Μεσσήνιοι νὰ θάπτωσι τοὺς νεκροὺς αὐτῶν φέροντας στεφάνους χρυσοὺς ἐπὶ κεφαλῆς. Τὸ ὄνειρον ὑπεδείκνυε ῥητῶς τὸν μέλλοντα θάνατον τοῦ πολυπαθοῦς ἡγεμόνος τῶν Μεσσηνίων. Οὐδεμία ἐλπίς ὑπάρχει. Οἱ θεοὶ ἔκριναν. Ὁ Ἀριστόδης θύει ἑαυτὸν αὐτοκτονῶν ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς θυγατρὸς του. Ἡ Ἰθώμη πίπτει καὶ ἡ Μεσσηνία ὑποτάσσεται εἰς τοὺς Λακεδαιμόνας. Οἱ Μεσσήνιοι ἀναγκάζονται νὰ μεταβαίνωσιν εἰς τὴν Σπάρτην κατὰ τὴν κηδεῖαν τῶν βασιλέων τῆς Σπάρτης, ἐνδεδυμένοι μελανὴν στολὴν καὶ θρηνοῦντος τοῦ κήρυκος. Ἡ γῆ τῆς Μεσσηνίας κληροῦται εἰς τοὺς ἀκλήρους τῶν Σπαρτιατῶν καὶ βαρὺς ζυγὸς δουλείας ἐπικάθηται ἐπὶ τοῦ τραχήλου τῶν Μεσσηνίων. Παρέρχονται 80 ἔτη πικρά, καθ' ἃ οἱ Μεσσήνιοι βρέχουσι τὸν ὀλίγον αὐτῶν

ἄρτον μὲ τὰ δάκρυα τοῦ Ἑλλωτος. Ὡς περ ὄνοι βεδαρημέγοι ὑπὸ πολλοῦ βάρους ἀνέμενον οἱ Μεσσήνιοι κακουχούμενοι, πιεζόμενοι ὑπὸ τῶν κατακτητῶν τὴν ἡμέραν τῆς ἀπολυτρώσεως ἀπὸ τῆς δουλείας. Αἱ μεγάλαί τιέςαι, αἱ πολλαὶ ταλαιπωρίαι γεννῶσι νέαν γενεὴν μεστήν φρονήματος, ἣ ὁποῖα ἐν μέσῳ τῆς εὐδύνῃς ἀποφασίζει τὴν ἀποτίναξιν τοῦ ζυγοῦ. Ὁ δεῦτερος Μεσσηνιακὸς πόλεμος εἶναι ἐκεῖνος καθ' ὃν κυριαρχεῖ ὡς ἤρως μυθιστορικὸς ὁ Ἀριστομένης. Ἐν τῇ μεγάλῃ Τάφρῳ γίνεται ὁ ἀγὼν, ἀλλ' ὅταν ἐκλείπη πᾶσα ἐλπίς ἀναδαινύουσιν οἱ Μεσσήνιοι μετὰ τοῦ βασιλέως των εἰς τὴν Εἴβραν καὶ ἔχει μακρὰ πολιορκία δὲν κατορθώνει νὰ πείσῃ αὐτοὺς νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τοὺς πολιορκητάς. Εἶναι περίεργος τύπος μυθιστορικὸς ὁ Ἀριστομένης, ὅστις μεταδίδει νύκτωρ εἰς αὐτὴν τὴν Σπάρτην καὶ ἀναδαινῶν ἐπὶ τοῦ ναοῦ τῆς Χαλκιοίκου Ἀθηνᾶς ἀφιεροῖ ἀσπίδα θέτων ἐπιγραφὴν ὅτι ἀναθέτει αὐτὴν ὁ Ἀριστομένης ἀπὸ τῶν λαφύρων τῶν Σπαρτιατῶν εἰς τὴν θεὸν τῆς Σπάρτης, ὁ ὁποῖος ἀρπάζει παρθένους Καρυάτιδας ἀπὸ τὰς Καρυᾶς τῆς Ἀσίας σώζων αὐτάς ἀπὸ τῶν παροινούντων, τῶν ἀσέμνως πρὸς αὐτάς φερομένων, ὅστις τέλος ζωγρούμενος ὑπὸ 7 τοξοτῶν Κρητῶν παρουσιάζεται δέσμιος εἰς τὰ σύνορα τῆς Μεσσηνίας, ὅπου σώζει αὐτὸν μία χήρα μετὰ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς. Ἡ κόρη εἶχεν ὀνειρευθῇ ὅτι λύκοι εἶχον δεσμεύσει λέοντα στερούμενον ὀνύχων καὶ ὅτι αὕτη φονεύσασα τοὺς λύκους ἐπανεῖρε καὶ ἔδωκε τοὺς ὀνύχους εἰς τὸν λέοντα. Ἡ ἐμφάνισις τοῦ Ἀριστομένου πείθει αὐτὴν ὅτι πρέπει νὰ σώσῃ αὐτόν. Μεθύσκει τοὺς Κρητάς καὶ λαμβάνουσα τὸ ἐγχειρίδιον τοῦ μάλλον ὑπὸ τοῦ οἴνου κατεχόμενου λύει τὰ δεσμὰ τοῦ Ἀριστομένου, ὅστις φονεύει τοὺς τοξότας. Περίεργος τύπος, ὅστις βληθεὶς ὑπὸ λίθου ζωγρεῖται σκοτοδινίῳ καὶ ἄγεται εἰς τὴν Σπάρτην, ῥίπτεται εἰς τὸν Καιάδαν καὶ εἰς τὰ βάθη τοῦ βαράθρου ἐκείνου ἐν ᾧ ἀρχίζουσι νὰ ἐκπνέουσιν οἱ μετ' αὐτοῦ καταρριφθέντες εἰς τὴν αἰδύσσον καὶ αὐτὸς σκεπαζόμενος μὲ τὸν μανδύαν του ἀναμένει τὸν θάνατον ἐγκεκορδυλημένος οὕτως ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, ἀκούει μικρὸν ψόφον, ἀνοίγει τὴν χλαμύδα καὶ βλέπει ἀλώπεκα, εἰκάζει ὅτι ἔμειναν ἀνοικτὴ ὀπή, συλλαμβάνει τὴν ἀλώπεκα ἀπὸ τῆς οὐρᾶς προτείνων αὐτῇ νὰ δάκνῃ τὴν χλαμύδα καὶ οὕτω φθάνει εἰς ὀπήν, ἣν

εὐρύνει διὰ τῶν χειρῶν ἐξέρχεται καὶ ἐπανερχόμενος εἰς Μεσσηνίαν ἀναλαμβάνει πάλιν τὸν ἀγῶνα τοῦ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας μαχομένου λαοῦ του, ὅστις καταλήγει εἰς νέαν ὑποδούλωσιν τῆς Μεσσηνίας ὑπὸ τοὺς Σπαρτιάτας. Ἡ τελευταία εἰκὼν τοῦ δράματος εἶναι ἐκείνη καθ' ἣν μετὰ δεινὸν ἀγῶνα, καθ' ὃν οἱ Λακεδαιμόνιοι φαίνονται ὑπερισχύοντες, προσκχλεῖ τοὺς περὶ αὐτόν, τάσσει τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας εἰς τὸ μέσον καὶ τοὺς στρατιώτας πέριξ καὶ προπρευόμενος δεικνύει διὰ τοῦ κατακεκλιμένου δόρατός του ὅτι ἀπεφάσισε τὴν ὑποχώρησιν καὶ ὅτι ἐγκρίνει τὴν ὑποδούλωσιν τῶν Μεσσηνίων ὑπὸ τοὺς Σπαρτιάτας.

Τοιαύτη ἡ ἱστορία τῶν δύο Μεσσηνιακῶν πολέμων. Βλέπετε ἐν τοῖς ἐπεισοδίοις, τὰ ὁποῖα σᾶς διηγοῦμαι καὶ ἐν ταῖς λεπτομερείαις, τὰς ὁποίας μᾶς διηγείται ἡ μόνη πηγὴ, εἰς συγγραφεύς, ὁ Πικρυνίας, ζήσας κατὰ τὰ τέλη τοῦ δευτέρου αἰῶνος μετὰ Χριστόν, ὅτι ὀλίγην ἔχομεν ἱστορίαν καὶ πολλὴν μυθιστορίαν. Ὁ Παυσανίας γράφει 900 ἔτη μετὰ τὸν πρῶτον καὶ 800 μετὰ τὸν δεῦτερον Μεσσηνιακὸν πόλεμον. Οἱ Μεσσήνιοι ὀδῶς μετὰ τὴν δευτέραν ὑποδούλωσιν τῆς Μεσσηνίας, μετὰ τὴν ὁποῖαν καλύπτει τὴν χώραν σιγὴ νεκροταφείου, σκορπίζονται, ἐκτὸς ἐκείνων ὅσοι μένουσιν Εἰλωτες δουλεύοντες εἰς τοὺς Σπαρτιάτας, εἰς ἄλλας χώρας τῆς Πελοποννήσου, εἰς τὸ Ρήγιον τῆς Ἰταλίας, εἰς τὴν Ζάγκλην τῆς Σικελίας, ἣ ὁποῖα λαμβάνει τὸ ὄνομα Μεσσήνη. Ἄλλοι σκορπίζονται ἐκτὸς τῆς Πελοποννήσου εἰς τὴν Ζάκυνθον, τὴν Ἀφρικὴν καὶ ἄλλας χώρας. Καὶ αὐτὸς ὁ Ἀριστομένης μεταβαίνει εἰς τὴν Ρόδον. Ἀπόγονος αὐτοῦ ἐγένετο ὁ Διαγόρας καὶ οἱ Διαγορίδαι οἱ ὀνομαστότεροι τῶν ἀγωνιστῶν, οἱ ὁποῖοι ἐστεφανώθησαν μὲ τοὺς στεφάνους ὅλων τῶν πανελληνίων νικῶν τῶν πανελληνίων ἀγώνων. Εὐτυχεῖς ἔμποροι ἐν Σικελίᾳ, εὐδαίμονες γεωπόνοι ἐν Ἀφρικῇ, δοξασμένοι ἐν Ρόδῳ Ὀλυμπιονίκαί δὲν ἐλησμόνουν οἱ φυγάδες Μεσσήνιοι ὅτι ἡ πατρίς των ἐδόλευε καὶ ὅτι κατῴκουν εἰς τὴν ὥραιαν των πατρίδα, τὴν καλλίκαρπον Μεσσηνίαν μόνον οἱ συγγενεῖς αὐτῶν οἱ ἐγκαταλελειμμένοι καὶ δουλεύοντες. Μακρὰν τῆς Σικελίας, τῆς Ἰταλίας, μακρὰν ἔξω οἱ ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων ἐλευθέρων, οἱ δεδουλωμένοι, οἵτινες ἡροτρίων τὴν γῆν χάριν ξένου δεσπότη. Ὅλαι αἱ γυναῖκες ἔφαλλον ἀκόμη

ἐπιμετικὰ ἄσματα ἀνομιμνήσκοντα τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ἡ Μεσσηνία ἦτο ἐλευθέρη, καθ' οὓς ἐμάχετο πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας, καθ' οὓς ἡγωνίζετο τὸν μέγαν ἀγῶνα, ὃν εἶχε ψάλλει ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος ὁ Σπαρτιάτης ἔστις οὕτω κατὰ τὸν δεῦτερον Μεσσηνιακὸν πόλεμον ἐνεθάρρυνε τοὺς Σπαρτιάτας καὶ ἀνέδειξε νικήτριαν τὴν Σπάρτην. Ὅπως αἱ γυναῖκες αἱ δουλεύουσαι τὴν Μεσσηνίαν ἐψάλλον ἄσματα δημοτικὰ ὑπομιμνήσκοντα τοὺς ἀρχαίους ἀγῶνας, οὕτως εἰς τὰ σχολεία τῶν συσσίτων τῆς Σπάρτης ἐψάλλοντο τὰ ἄσματα τοῦ ἀοιδοῦ, ἔστις ἦτο ὁ Τυρταῖος. Ἡ ἀρχαία παράδοσις λέγει ὅτι ἦτο Ἀθηναῖος, ὅτι ἐκλήθη εἰς τὴν Σπάρτην καὶ ὅτι ὁ χωλὸς δημοδιδάσκαλος εἶχεν ἐμπνεύσει φρόνημα καὶ θάρρος εἰς τοὺς Σπαρτιάτας διὰ τῶν ἐλεγείων του καὶ τῶν ἐμβατηρίων εἶχε ὑποδείξει εἰς αὐτοὺς τὸ καθήκον των παριστῶν εἰς αὐτοὺς μεγάλην τὴν Σπάρτην. Ἐν τῶν ποιημάτων αὐτοῦ, τὸ κάλλιστον τῶν ἄλλων σωζομένων, εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον δύο τῶν μεγαλυτέρων ἀνδρῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος ἠθέλησαν νὰ μεταφράσωσιν, ὁ Κοραῖς καὶ ὁ Τρικούπης. Ἡ μετάφρασις τοῦ Κοραῖ εἶναι πιστοτέρα, ἀλλ' ἡ τοῦ Τρικούπης ἐνέχει μεγαλυτέραν ποιητικὴν θέρμην, διότι, μολονότι νεωτερίζει παριστάνουσα τοὺς μέλλοντας ἀγωνιστὰς ριπτομένους εἰς τὴν φωτιάν, ἡδυνήθη ἐν ταῦτοις νὰ μεταδώσῃ εἰς τὴν ἀρχαίαν ποιητὴν ἔλπην τὴν δύναμιν καὶ τὴν χάριν νεωτέρου ποιήματος. Κατάρθωσεν ἀληθῶς ὁ Τρικούπης νὰ εἴσῃ εἰς τὸ ποίημα τοῦ Τυρταίου τὴν δύναμιν ἢ μάλλον τὸν νεωτερικὸν τρόπον ποιήματος τοῦ Ρήγα Φεραίου. Οὕτως ἐνῷ αἱ μὲν Μεσσήνιοι διὰ τῶν δημοδῶν ἁσμάτων ἀνεκάλουν τοὺς ἀγῶνας τῆς Μεσσηνίας, ἡ Σπάρτη ἐνεπνέετο ἐκ τῶν ποιημάτων τοῦ Τυρταίου. Καὶ οἱ δύο λαοὶ ἦσαν ἀντίμαχοι χωριζόμενοι ἀπὸ τὸν ὑπερύψυλον Ταύγετον, ἀλλ' ἡ Σπάρτη δοξασμένη κατορθώνει νὰ ἡγήται τῶν ἄλλων πόλεων μαχεμένη ἐναντίον τῶν Περσῶν, νὰ πολεμῇ καὶ καταβάλλῃ τὰς Ἀθήνας κατὰ τὸν περιώνυμον Πελοποννησιακὸν πόλεμον, νὰ κρημνίσῃ τὰ τεύχη τῶν Ἀθηναίων ὑπὸ τοὺς ἥχους τῶν αὐλῶν τῶν αὐλητρίδων, νὰ μεταφέρῃ τὸν στρατὸν αὐτῆς ὑπὸ τὸν χωλὸν βασιλέα Ἀγησίλαον εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν γενομένη πρόδρομος οὕτως εἰπεῖν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τέλος νὰ γινῇ κατὰ ὑπὸ τοῦ Ἐπαμεινώνδου, καθ' ὃν χρόνον ἡ Μεσσηνία διαβιοῖ τεταπεινωμένη, χωρὶς ζωὴν τινα, ἀνώνυμος καὶ ἀνιστόρητος παρέρ-

χεται ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἱστορίᾳ. Καὶ τὴν σιγὴν τῶν τάφων διέκοψε μόνον κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἡ κατάληψις τῆς Πύλου ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, ἔτε ἰσχυρῶς προστατευόμενοι ὑπ' αὐτῶν κατάρθωσαν οἱ Μεσσήνιοι νὰ νικήσωσι μετὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ Ναυπακτίων τοὺς Σπαρτιάτας καὶ 40 ἔτη μετὰ τὸ φοβερὸν γεγονός ἐπερ ἐκλόνισε τὴν Σπάρτην τῷ 464 π. Χ. Τοῦτο καὶ μόνον ὑπενθυμίζει τὴν μόνην νίκην τῶν ὑποδούλων καὶ ἐκπατριζομένων ἐναντίον τῶν δεσποτῶν. Τὸ γεγονός ἐκεῖνο ἦτο ὁ φοβερὸς σεισμός, ἔστις εἶχε κλονίσει τὴν Σπάρτην καὶ ἐξ οὗ ὁ μόνον οἰκία ἐσώθησαν, πλῆθος δὲ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἐτάφη ὑπὸ τὰ ἔρεπια. Ἡ Σπάρτη τεταπεινωμένη ἠναγκάσθη νὰ στείλῃ πρεσβεῖαν εἰς τὰς Ἀθήνας ἐξαιτουμένην βοήθειαν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι φιλόανθρωποι μάλλον καὶ ἀμνηστικάκοι ἔπως παρουσιάζονται ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἱστορίᾳ, ἀποστέλλουσαι βοήθειαν ὑπὸ τὸν Κίμωνα. Εἶναι ἡ δευτέρα ἐπανάστασις τῶν Μεσσηνίων, ἡ μακρὰ ἐπανάστασις, ἥτις εἶχε κέντρον τὴν Ἰθώμην καὶ ἥτις ἀπολήγει μετὰ τὰς πρώτας νίκας τοῦ Κίμωνος εἰς τὴν ἐκδίωξιν τοῦ Ἀθηναίου στρατηγοῦ ὑπὸ τῶν ὑπερηφάνων Λακεδαιμονίων, εἰς νέαν ὑποδούλωσιν τῆς Μεσσηνίας ὑπὸ τοὺς Σπαρτιάτας. Εἶναι ἀληθῶς Ἀθηναῖος, ἀλλ' ὅχι καὶ χωλὸς γρομματοδιδάσκαλός ὁ βοηθὸς τότε τοὺς Σπαρτιάτας. Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Κίμωνος ἦτο ὡς συμμάχου καὶ βοηθοῦ. Τὸ γεγονός τοῦτο ἐδημιούργησε τὴν πλαστὴν παράδοσιν περὶ τῆς Ἀθηναϊκῆς καταγωγῆς τοῦ Τυρταίου. Ὁ Τυρταῖος ἦτο Σπαρτιάτης. Αὐτὸ ἐνθυμοῦνται οἱ Σπαρτιάται καὶ αὐτὸ ἀναφέρεται εἰς τοὺς μύθους. Καθ' ὅλον τοῦτον τὸν χρόνον μόνον μικρὰ ἐπεισόδια διακόπτουσι τὴν ἀνιστόρητον σιγὴν τῶν Μεσσηνίων, ὡς αἱ νῖκαι τοῦ Θηβαίου ἥρωος. Παρουσιάζεται ὁ ἀνὴρ ὁ μέλλων νὰ νικήσῃ τὴν Σπάρτην, εἰς τὸ ἀκουσμα αὐτὸ τῶν νικῶν τοῦ Ἐπαμεινώνδου συνταράσσεται ἡ Πελοπόννησος ἔλπῃ. Μεταβαίνει οὗτος ἐκεῖ καὶ παρὰ τὸν ναὸν τοῦ Ἰθωμάτα Διὸς ἐπὶ τῶν προπέδων τῆς Ἰθώμης πλησίον τοῦ σημερινοῦ Μαυροματιοῦ κτερίζει τὴν Μεσσήνην, ἥτις εἶναι ἡ πρώτη ἐν τῇ Μεσσηνίᾳ Μεσσήνη πολὺ μεταγενεστέρα τῆς Μεσσήνης τῆς Σικελίας. Ὑπὸ τὴν φωνὴν τῆς σάλπιγγος, εἰς τὸ κέλευσμα τῶν κηρύκων ἔρχονται οἱ δίκην σημερινῶν Ἰουδαίων διεσπαρμένοι Μεσσήνιοι εἰς τὴν ἀρχαίαν Μεσσηνίαν.

Ἀναγεννᾶται ἡ χώρα, ἀκούονται τὰ ἔσματα τῶν γυναικῶν τῶν ἀναμιμνησκόμενων τῶν ἀρχαίων ἀγώνων τῆς Μεσσηνίας καὶ δημιουργεῖται μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐν αὐτῇ, νέα μεγάλη καὶ ἀπαστράπτουσα Μεσσηνία, ἥς ἡ ἀνακάλυψις διὰ τῶν ἀνασκαφῶν τῶν ἐρεπιπλῶν τῆς παρυσιάζει ἡμῖν μίαν ἱστορίαν φαντασμαγορικὴν τῶν ἀγώνων ἐκείνων, ἡ ὁποία ἔχει εἰς ἱστοριογραφικὴν διατύπωσιν, εἰς ποιητικὴν ἀναδημιουργίαν, ἡ ὁποία εἶναι δι' ἡμᾶς ἡ βῆσις, αἱ πηγαὶ τοῦ Πυσανίου. Κατὰ τὸν ὅσον πρὸ Χριστοῦ αἶψα διεμορφώθη ἡ παράδοσις τῶν ἐν τῇ μικρᾷ δουλείᾳ ὀνειρευομένων ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος, ἣτις ἐτυπώθη εἰς μίαν ἱστορικὴν συγγραφὴν, εἰς τὰ Μεσσηνιακά ἐνὸς Μύρωνος ἀπὸ τὴν Πιριήνην τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, καὶ εἰς ἓν ποίημα Κρήτης ποιητοῦ, ὀνομαζομένου Ριανοῦ, πηγᾶς τὰς ὁποίας ἀμφοτέρως ἔχει ὁ Πυσανίας εἰς τὰ Μεσσηνιακά. Παρουσιάζονται ὅλαι αἱ ποιητικαὶ περιγραφαί, αἱ μυθιστορικαὶ φαντασμαγορικαὶ παραστάσεις, τὰς ὁποίας εἶδομεν λαμβανούσας χώραν περὶ τὴν Ἰθώμην καὶ τὴν Εἴραν, περὶ τὰ ὀνόματα τοῦ Ἀριστοδήμου καὶ Ἀριστομένους. Ἡ θυσία τῆς κόρης τοῦ Ἀριστοδήμου, αἱ θαυμάσιαι ἐκδρομαὶ καὶ οἱ ἱστορικοὶ περίπατοι τοῦ Ἀριστομένους, εἶναι ἡ ἀπήχησις τῶν γόων καὶ τῶν καυχήσεων τῶν ὑποδούλων Μεσσηνίων κατὰ τοὺς μακροὺς αἰῶνας, ὡς διέτύπων ὁ Μύρων καὶ ὁ Ριανός. Περὶ τὸν εἶνα: ὅτι μετὰ τοὺς δύο Μεσσηνιακοὺς πολέμους, ἐπέρχεται ἱστορία λαοῦ ἑλληνικοῦ ὁ ὁποῖος ἐπὶ αἰῶνας μένει ὑπὸ τὸν ἀφόρητον ζυγὸν τῆς δουλείας, καὶ οὕτως ἀνιστόρητος διέρχεται χρόνους μακροὺς. Διὰ τοῦτο ἡ ἱστορία τῆς ἀναδιώσεως τοῦ λαοῦ αὐτοῦ καὶ ἡ συγκίνησις καὶ ἡ χαρὰ τοῦ κόσμου ἐπὶ τῇ ἀναγεννήσει τῆς Μεσσηνίας δὲν ἠδύνατο ἢ νὰ προκαλέσῃ τὰς τοιαύτας παραδόσεις καὶ νὰ συγκινήσῃ καὶ ἄλλους λαοὺς πλὴν τῶν Μεσσηνίων. Ἀπὸ τοῦ βάθους τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς Κρήτης ἔρχονται αἱ μυθιστορικαὶ διηγήσεις περὶ τοῦ Ἀριστοδήμου καὶ τοῦ Ἀριστομένους. Εἶναι ἡ φαντασμαγορικὴ, ἡ θαυμασιὰ ἀντανάκλασις τοῦ πάθους τῆς ἀναγεννήσεως, τῶν ματαίων ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας ἐλπίδων τοῦ Μεσσηνιακοῦ λαοῦ, τὸ ἄσμα τῶν ἡττημένων, αἱ παραδόσεις τῶν δούλων. Εἶναι τι ἀνάλογον πρὸς τὰ κρυφὰ ἐπὶ τῶν βουνῶν ψαλλόμενα ἄσματα τῶν κλεφτῶν καὶ τῶν ἄρματωλῶν, ἀπὸ τῶν ὁποίων προσεδοκᾶτο ἡ ἀναγέν-

νησις τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Μὲ τοιαῦτα ὕμνοι καὶ ψαλμοὶ προσδίκας τρεφόμενοι ἐπὶ αἰῶνας οἱ Μεσσήνιοι ἐδημιούργησαν μεγαλήτε-
ρους τοὺς ἥρωας αὐτῶν, παρ' ὅτι πράγματι ὑπῆρξαν, ἐμβάλλοντες εἰς τὴν ψυχὴν αὐτῶν δδύνας, ἃς τινόντι δὲν ὑπέστησαν. Ἡ σκηνὴ τῆς ἐξόδου τῶν παλιουργομένων τῆς Εἴρας εἶναι ποιητικὴ, ἀλλ' ὅχι καὶ ἱστορικὴ. Ἀλλὰ καὶ τὸ σύνολον ὅταν ἐξετάσωμεν, καθ' ὃν τρόπον παρέστη ἡμῖν, παρουσιάζεται ὡς ἰδιαιτέρως ποιητικὸν κατὰ ἱστορ-
κόν. Ὁ Ἀριστόδημος καὶ ὁ Ἀριστομένης δύνανται νὰ ἐκφεύγωσιν ἀπὸ τῆς ἱστορίας, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀπὸ τῆς ποιήσεως καὶ διὰ τοῦτο ἡ ποίησις ἐπελήφθη αὐτῶν καὶ ὁ Μόντι ἔγραψε τὸν Ἀριστόδημον, ὁ δὲ Καβαλλότι τοὺς Μεσσηνίους. Εἰς τὸν Ἀριστόδημον ἐμπεριέχεται ἡ πατρικὴ ἀγάπη καὶ ἡ πρὸς τὴν πατρίδα, εἰς δὲ τοὺς Μεσσηνίους πῶς ὁ Ἀριστομένης κατορθώνει νὰ συγκρατῇ περὶ αὐτὸν τὴν Μεσσηνίαν ἀνάστατον ἐπὶ ἔτη μακρά. Ὁ Ἀριστόδημος τοῦ Μόντι καὶ οἱ Μεσσήνιοι τοῦ Καβαλλότι θὰ ἀποτελέσωσι τὸ θέμα μας ἐν τῇ προσεχεῖ διαλέξει.

(Ἔπεται συνέχεια)

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΚΩΔΙΚΩΝ
ΤΩΝ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ
ΠΑΙΔΗΝ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ

Γ'.

ΚΩΔΙΚΕΣ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΛΕΞΙΟΥ ΚΟΛΥΒΑ

200

Χαρτ. 0,10×0,7 Αἰῶνος XVIII (σ. 154)

1 (σ. 3). «Μηνολόγιον μετὰ τροπαρίων».

2 (σ. 135). «Τριώδιον».

3 (σ. 145). «Πεντηκοστήριον».

4 (σ. 153). «Ἀπολυτίκια Ἀναστάσιμα τῶν ὁκτώ ἡγίων» (κολοβά).

Ἐν σ. 2 κεκολλημένη ξυλογραφία παριστάνουσα τὴν εὔρεσιν τοῦ Σταυροῦ καὶ τὸν Ἰησοῦν αἶνοντα τὸν Σταυρόν.

Ἐν σ. 1. Ἐν ἐργασίᾳ καὶ ὑπομονῇ ὅστις ὁκομιστὴς ἔργον ἡγοράσθη ἀντὶ δρχ. 15 διὰ τὴν φιλογραφίαν τοῦ ἀποχρῶς ἐλλείπει τινὰ φύλλα ἐκ τῶν Ἀναστασίμων Ἀπολυτίκων. Ἐν Ἀθήναις τῇ 12ῃ Νοεμβρίου 1899. Ἀλέξιος Κολυβᾶς ὁ ἀγοράσας.

Στάχους; βυρσίνη, ἥ; λείπει ἡ ὀπισθία πινακίς.

201.

Χαρτ. 0,15×0,11. Αἰῶνος XVIII (φ. 200).

Μουσική ἀνθολογία

Περιέχει μέλη παρασκευασμένα, ἀρχόμενα ἀπὸ Χερουβικῶν τοῦ Γρηγορίου. Μελῶδοι μνημονεύονται Πέτρος Λαμπαδάριος, Γρηγόριος λαμπαδάριος, Πέτρος Βυζάντιος, Δανιὴλ πρωτοψάλτης, Χουρμούζιος, Ἰάκωβος πρωτοψάλτης, Ἰωάννης πρωτοψάλτης, Ἰωάννης Γλυκύς, Γερμανὸς Νέων Πατρῶν, Χρυσάφης ὁ νέος, Πέτρος Πελοποννήσιος, Βαλάσιος Ιερεὺς ὁ νομοφύλαξ, Βάσιος (;) Ιερεὺς, ὁ Παλιμῶν [Πατρῶν].

Τὰ φ. 136 καὶ 183—185 ἄγραφοι.

1 Συνέχεια ἐκ τοῦ Νέου Ἑλληνισμοῦ τ. 1, 127 τεύχ. Α σ. 114.

Σωζεται καὶ μεταξὺ σελιδοδείκτης.

Στάχους; βυρσίνη, ἥ; ἐν τῇ ἔχει Τόμος 2.

202.

Χαρτ. 0,103×0,0,11. Αἰῶνος XVII (φ. 14)

Κανὼν εἰς κοιμηθέντας φαλλόμενος τῷ μεγάλῳ Σαββάτῳ.

Προηγείται Δοξαστικόν.

Στάχους; νεοτάτη.

203

Χαρτ. 0,19×0,11. Αἰῶνος XIX (φ. 17)

Ποιήματα πατριωτικά

1 (φ. 1α). «Αἱ Συνθρηνοῦσαι Ἀδελφαί.

Ἡ Ἑλευθέρα Ἑλλὰς, ἡ Ἱταλὸς, ἡ Θεσσαλίς, ἡ Μακεδονία, ἡ Θράκη, ἡ Ἑλληνική Ἀσία καὶ ἡ Ἑπαινήσος». — β' (φ. 8α). «Ἐπίγραμμα Ἡρώς-λεγειὸν εἰς τὴν βίβλον καὶ εἰς τὸν ἀναγνώστην» ἐν ἀρχαίᾳ γλώσσῃ. Ὑπογεγραμμένος Κωνσταντῖνος Πετρίδης. — γ' (φ. 8α). «Ἐπίγραμμα θούριον πρὸς τοὺς Ἕλληνας». Ὑπογεγραμμένος Γεώργιος Σταυρίδης. — δ' (φ. 9α). «Ὁ Γενναῖος πόλεμος». — ε' (φ. 9β). (Ἀνεπίγραφον. Ἀρχ. Παῦ εἰσθε παλληκάρια Ἑλληνικῶν ἐκυνῶν. — στ' (φ. 10β). Ἀνεπίγραφον. Ἀρχ. Υἱοὶ Καραϊσκάκη καὶ Βότσαρη εἰσεῖς; — ζ' (φ. 11α). Ἀνεπίγραφον. Ἀρχ. Ὁ Θεωδώρη Γρίβας καὶ μαῖσα; ἀφανίς; — η' (φ. 12α). Ἀνεπίγραφον. Ἀρχ. Εἰς τὰ πλοῦτα Ὑδρατοῖ! — θ' (φ. 13β). Ἀνεπίγραφον. Ἀρχ. Ὅθων, Ὅθων τῆς Ἑλλάδος Βασιλεῦ καὶ ἀρχηγέ. Ἀνωθεν χειρὶ νεωτέρῳ. Ὁ Γεώργιος Ἑλλήνων. — ι' (φ. 13α). Ἀνεπίγραφον. Ἀρχ. Ὅθων Ὅθων σὺ Μονάρχα. Ἀνωθεν χειρὶ νεωτέρῳ. Ὁ Γεώργιος. — ια' (φ. 13α). Ἀνεπίγραφον. Ἀρχ. Ἡρώς τῶν Πανελλήνων. — ιβ'. «Ἀποτελέσματα τοῦ Γεννικοῦ πολέμου». Ὑπογεγραμμένος Δημόκλῃς Πιπᾶ Ἰωάννου. — ιγ' (φ. 16α). «Ὁ πλοῦς μου ἐκ Παρησιῶν εἰς Ἀθήνας». Ὑπογεγραμμένος Βασίλειος Δ. Ζωτίδης, ἐν φ. 14β Τῇ 3 Φεβρουαρίου 1854 ἐν Μονακῶν Πιπᾶ τριμῶμενον ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἀγίας Τριάδος Κωνσταντῖνος Πετρίδης Δριδιανίτης Ἑλληνοδιδάκταλος ἐν ἐν τῇ χώρᾳ Πιπᾶ καὶ ὑπότροπος τῆς Μονῆς. Ἐξέωσθη! Πρὸ τῆς λέξεως Ἐξέωσθε ἄλλη χειρὶ ἐξισόρθωσεν τὸ παρὸν μετὰ δ' αὐτὴν Β. Δ. Ζωτίδης.

Ἐν φ. 1α, ἀρχῇθεν ἀγράφῳ παρενεγράφησαν δημόδεις παροιμίαι. Ἀρχ. Ὅποιος πίνει τὴν μυγα ὁδηγὸ (κολαεῦζο) τὴν χροῖα θὰ τὸν πάγει.

Τὰ φ. 7β, 8β καὶ 17β ἄγραφοι.

Τὰ φ. 1—6 ἄλλη χειρὶ ἢ τὰ φ. 8—17.

Στάχους; νεοτάτη.

204.

Χαρτ. 0,245×0,17. Αἰῶνος XIX (φ. 121)

Ἡμερολόγιον ἀριθ. 3 ἀπὸ 1ης Ἰουλίου 1851. Ἐξεκλογόθη τις τῶν ἀριθ. 1, 2. **Μένωνδρος Πυθέσσου** ἐν Ταταρίοις τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Συμπεριλαμβάνονται καὶ ποιήματα ἐν τῇ καθιερωμένῃ.

Τὰ φ. 1, 15, 47, 61, 99, 104, 105 καὶ 121 ἀγγραφα.

Στάχσις νεωτάτη.

205.

Χαρτ. 0,18×0,11 Αἰῶνος XIX (φ. 61)

1 (φ. 1α). Εὐχαὶ καὶ ἐξορκισμοί.

α' (φ. 1α). «Εὐχὴ τοῦ ἁγίου **Μοδέστου ἐπισκόπου Τερσολύμων** λεγόμενη εἰς πᾶσαν θανατηφόρον ἀσθένειαν καὶ βλάβην βουῶν, ἱσπιν, ὄνων, ἡμιονων, προβάτων, αἰγῶν, μελισσῶν καὶ τῶν λοιπῶν ζώων». — β' (φ. 3α). «Ἐτέρα τοῦ αὐτοῦ». — γ' (φ. 4α). «Εὐχαὶ τοῦ ἁγίου **Μάμαντος** λεγόμεναι εἰς ὁμίαν ὑπόθεσιν». — δ' (φ. 10α). «Εὐχὴ τοῦ ἁγίου **Στιλιανοῦ τοῦ Πανφλαγῶνος** εἰς γυναῖκαν στέραν». — ε' (φ. 12β). «Εὐχὴ εἰς τὰ Μελισσια». — στ' (φ. 13β). «Εὐχὴ εἰς ἀνθρώπον ὁποῦ ἔχει καὶ ταξιδεύει». — ζ' (φ. 14α). «Εὐχὴ εἰς τὸν τίμιον σταυρόν». — η' (φ. 15α). «Εὐχὴ εἰς τὴν Παναγίαν: εἰς γυναῖκαν ὁποῦ δὲν ἡμπορὶ νὰ γενήσῃ». — θ' (φ. 16α). «Ἀνεπίγραφος ἑμμετρος εὐχὴ εἰς τὴν Θεοτόκον, γεγραμμένη καταλογαδὴν. *Αρχ.

Ἀγνή, Κόρη Πανᾶγραντε παρθένε Θεοτόκε

δέσποινα Ἀπάντων ἢ ἐλπίς τῶν ἀπελπισμένων.

— ι' (φ. 20α). «Εὐχαὶ λεγόμεναι εἰς πᾶσαν ἀσθένειαν». — ια' (φ. 31β). «Ἐξορκισμοὶ **Γριγορίου Νεοκαισαρείας** τοῦ θαυματουργοῦ εἰς δεμονισμένους». — ιβ' (φ. 34β). «Εὐαγγέλιον εἰς ἀσθενεῖς κατὰ Μάρκον».

2 (φ. 35α). «Κανὼν εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον διὰ τὴν πανθλήν»

3 (φ. 50α). «Εὐχὴ τοῦ ἁγίου **Κικρυανθοῦ** εἰς ἀποτροπὴν παντὸς ἐναντίου ἐν τῇ δυνάμει καὶ ἰσχύει τοῦ ζώντος θεοῦ τοῦ ἐν Τριάδι ὁμνουμένου»

4 (φ. 56α). «Στιχηρὰ-προσόμοια δεσποτικά κατανυκτικά».

Ἐν φ. 49β ἄλλη χειρὶ νεωτέρᾳ. Ἦν τῷ ἐν ἱεροδικείοις ἱερολογιωτάτῳ καὶ Μελετίῳ Ἰωάννου ἐκ τῶν τοῦ πάπου μου Ἀνδρέου ἱερέως. Ἐν δὲ φ. 55β ἀνωχ' Δεκεμβρίου θ'. Ἐγράφη διὰ χειρὸς Ἀθανασίου καὶ ἱερομονάχου ἱερομονάχου (οὕτω δίδε) ἐκ μονῆς Δουσίκου εἰς τοὺς χιλίους ὀκτακοσίους τρεῖς καὶ εἴκοσι. Ἡ ἐνία Δεκεμβρίου καὶ

κατωτέρω τῇ αὐτῇ νεωτέρᾳ χειρὶ τοῦ φ. 49β. Ἦσεν τὴν εἰδὴν ταύτην ὡς καὶ ἡ φρονόμος ἐκ τῶν τοῦ πάπου του Μελετίου Ἰωάννου Παπᾶ Ἀνδρέου ἱεροδιακονος.

Ὁ κώδιξ κοσμεῖται ὑπὸ ἰδιορρύθμων ἐγχρώμων ἐπιτίτλων καὶ ἀρχικῶν γραμμάτων.

Τὰ φ. 59β—61β ἀγγραφα καὶ τιφόβρωτα.

Στάχσις νεωτάτη.

206.

Χαρτ. 0,29×0,15 Αἰῶνος XVII (φ. 16)

«Χὸ μόν. Κανδων. ἀπόκρισις λεγόμενη εἰς τὸν ἐξομολογούμενον»
Προτάσσονται αἱ δέκα ἐντολαί. Ἐν φ. 16β τὰ ἐξῆς ὀνόματα, ὧν ἀπέναντι ὁ ἀριθμὸς 1 ἢ 2. Ἀλιβίζος, Καλιάρης, Ρίγας, Καλαμαράς, Μαντάς, Μιλιότης, Φραντζέσκος, Λιοντόπουλου. Ἀχιερένιος, Κλήτσης, Διμήτρις, Βαρδάνης, Ζήσιμος, Μάρια, Γροσάς, Βορίσης, Παζαράκης, Παναγιότης παπάς.

Στάχσις νεωτάτη.

207.

Χαρτ. 0,21×0,14 Αἰῶνος XVIII (φ. 67)

α' Ἐπιτομὴ σόντομος τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος (κολοβή).

Περιορίζεται εἰς τὴν ἱστορίαν μέχρι τῶν Σικελικῶν κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον. Προτάσσεται «Εἰσαγωγή», ἔπεται δ' ἡ ἱστορία κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν, διηρημένη εἰς μέρη τέσσαρα, ὑποδιηρημένα εἰς διαλόγους.

Ἐν φ. 68α χειρὶ τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος σημεῖωμα περὶ συνωμοσίας ἐν Ρώμῃ.

Τὰ φ. 68β—67β ἀγγραφα.

Στάχσις νεωτάτη.

208.

Χαρτ. 0,29×0,16 Αἰῶνος XVIII (φ. 17)

1 (φ. 16). «Εὐχαὶ τοῦ ἁγίου εὐχελαίου».

Μετ' ἐξηγήσεως εἰς τὴν καθωμλημένην ἀπέναντι ἐκάστης σελίδος.

2 (φ. 14α). «Διήγησις πάντο ὠφέλιμος τοῦ ἁγίου Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου».

Ἐν τῇ καθωμλημένη. Ἐν τέλει (φ. 17α). ρψηε'. Μαρτίου: ις.

Τὰ φ. 1α, 13β καὶ 17β ἀγγραφα.

Στάχσις νεωτάτη.

209.

Χαρτ. 0,22×0,17 Αιῶνος XIX (φ. 70)

Ποιήματα Γεωργίου Νιάγκα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως.

α' (φ. 1α). «Ψαλμός εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος τῆς Βασιλείας τῆς Α. Μεγαλειότητος τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Γεωργίου τοῦ Α' ὑπὸ Γεωργίου Νιάγκα». Ἐν τέλει Γ. Ν.—β' (φ. 14α). «Εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ θρόνου ἀνάβασιν τῆς Α. Μεγαλειότητος τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Γεωργίου τοῦ Α'». Ἐν τέλει Κωνσπύλει 1863. Γ. Ν.—γ' (φ. 18α). «Εἰς τὰ εἰς Ἑλλάδα ἀποβατηρία τῆς Α. Μεγαλειότητος τῆς Βασιλίσσης τῶν Ἑλλήνων Ὁλγας. Ἐν τέλει Γ. Ν.—δ' (φ. 22α). «Εἰς τὴν διὰ τοῦ Βοσπόρου διάβασιν τῆς Α. Μεγαλειότητος τῆς Βασιλίσσης τῶν Ἑλλήνων Ὁλγας». Ἐν τέλει Γ. Ν.—ε' (φ. 26α). «Εἰδύλλιον εἰς τὴν Α. Μεγαλειότητα τὴν Βασιλισσάν τῆς Ἑλλάδος Ὁλγας Μελοποιηθὲν ὑπὸ Εὐρώπαιας». Ἐν τέλει Γ. Ν.—στ' (φ. 32α). «Εἰδύλλιον εἰς Ἑλλάδα Μητέρα τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν». Ἐν τέλει Γ. Ν.—ζ' (φ. 36α). «Εἰδύλλιον εἰς τὴν Α. Β. Ὑψηλότητα τὸν κλεινὸν Διάδοχον τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου Κωνσταντῖνον Μελοποιηθὲν ὑπὸ Γεωργίου Ραδερτινοῦ πρώην προσηλύτου τῆς Μ. Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως». Ἐν τέλει Γ. Ν.—η' (φ. 42α). «Ἐποποιία εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ Συλλόγου Ἀνατεθεῖσα τῇ Ὑποσηφῇ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος Κυρίῳ Στεφάνῳ Δραγοῦρη». Ἐν τέλει Γ. Ν.—θ' (φ. 50α). «Ἐποποιία εἰς τὴν Ἐνωσιν χώρας τινὸς τῆς Ἑλλάδος καὶ Θεσσαλίας μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος ἀνατιθεμένη τῷ τε Βασιλεῖ τῶν Ἑλλήνων Γεωργίῳ τῷ Α' τῷ ἀειμνήστῳ Α. Κουμουνδούρῳ καὶ ξυμπαι τοῖς Ἑλλησι τοῖς τε ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ τῇ θείᾳ ἀρωγῇ αὐξηθέντος Ἑλληνικοῦ Βασιλείου ὑπὸ Γεωργίου Νιάγκα Μακεδόνας». Ἐν τέλει Κωνσπύλει 4 Ὀκτωβρίου 1883. Γ. Νιάγκα Μακεδών.—ι' (φ. 67α). «Εἰς Σέργιον καὶ Παῦλον μεγάλων τῆς Ρωσίας Δούκε». Ἐν τέλει Κωνσπύλει τῇ 13 Σεπτεμβρίου 1888. Ἐν φ. 68 «Πίναξ τῶν Περιεχομένων ἀτελής.

Τα φ. 13, 14, 17, 18, 22, 25, 26, 31, 32, 33, 35, 36, 41, 42, 43, 50, 51, 68—70 ἀγγραφα.

Στάχωσης διὰ κυανοῦ λινοῦ ὑράσματος μετ' ἀφιλοκάλων χρυσοῦν ἐπιτυπωμάτων καὶ τῆς ἐπιγραφῆς «Εἰκὼν ἀγνοῦ πατριωτισμοῦ».

210.

Χαρτ. 0,23. ×0,16. Αἰῶνος XVII (φ. 8).

«Κανὼν εἰς τὴν ὑπερχίαν Θεοτόκον» (κολοδός).

Ἐν τῇ κάτω φ. τοῦ φ. 8, καὶ τότε εἰν τοῖς ἄλλοις τόδε ἐγράφη διὰ χειρὸς Ἱεροθέου Ἱερομονάχου.

Στάχωσης νεωτάτη.

211.

Χαρτ. 0,25×0,20. Αἰῶνος XIX (φ. 34).

Νικολάου καὶ Δημητρίου Ποστολάκου ἐπιστολῶν ἀντίγραφα.

Ἀπὸ Ἰουλίου 1819 μέχρις 29 Ἀπριλίου 1822 ἐκ Βιέννης εἰς διαφόρους ἐν Λιβούρνῳ, Νυρεμβέργῃ, Τεργέστη, Ἀργεῖ, Μετξόβῃ, Βενετίᾳ, Καῖρῳ, πρὸς τὸν ἀδελφὸν Σέργιον Χ. Τ. Ποστολάκον. Αἱ πλεῖσται δ' ἀποστέλλονται εἰς Σέρρας, ὅπου καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτῶν Ἀνδρέας, εἰς Ὁδησσόν, εἰς Μέντζοβαν πρὸς τὴν μητέρα Ἀρχοντέλῳ Χ. Γ. Ποστολάκῳ, Ἀπασαί ἑλληνιστὶ πλὴν μιᾶς ἰταλιστῇ. Ἀναφέρονται δὲ ὡς τὸ πλεῖστον εἰς ἰδιωτικὰ καὶ ἐμπορικὰς ὑποθέσεις, ἀλλὰ τινες καὶ εἰς τὰ ἐθνικὰ πράγματα. Ἐν τῇ πρὸς τὴν μητέρα ἀπὸ 10 Ὀβρίου 1821 ἐν φ. 21 α γίνεται μινεῖα τοῦ ἐν Κερκύρᾳ Κωνσταντίνου Γεροστάθῃ.

Τὰ φ. 276—346 καὶ τὰ μετ' αὐτὰ πάμπολλα μὴ σελιδωθέντα ἔμειναν ἄγραφα. Στάχωσης διὰ κυανοῦ χάρτου σύγχρονος τῇ γραφῇ τῶν ἐπιστολῶν.

212.

Χαρτ. 0,292×0,20. Αἰῶνος XVIII (φ. 44).

Μηνιαῖον Ἰουνίου.

Ἐγγραπται κατὰ δύο σελίδας. Ἀρχεται ἀκέφαλον ἀπὸ τῆς 1ῃ τοῦ μηνός. Ἐν φ. 44α δοκίμια κονδολίου.

Στάχωσης νεωτάτη.

213.

Χαρτ. 0,31×0,22. Αἰῶνος XVIII (φ. 65).

1 (φ. 16) [Παρθενίου Καντζιούλης] Raccolta di Proverbi Greci per la 6ta volta scelti et messi in ordine alfabetico. Παροιμίαι, χορικοὶ λόγοι καὶ γνωμικὰ συναθροισμένα ἀπὸ διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὸν ἀπλούστατον τρόπον τὸν ὁποῖον συνηθῶνται.

Κατὰ ταξιν ἀλφαβητικὴν. Ἀρχ. 1. Ἀβραχὰς βραχὶ δὲν ἔχει τὸ ἔδαλ· κ' ἔχεται· 2. Ἀγάπη ἡ γὰρ τὸν χερὸν κ' ἡῶρε· ἄντρα τιμωρλή. Ἑνιαχοῦ παρατίθενται ἀρχαῖα ἑλληνικά, σπανιώτερον βυζαντινὰ, πρὸς δὲ ἰταλικά καὶ λατινικά ἀντίστοιχα. Ἀνέρχονται ἐν ὅλῃ περίπῳ εἰς 1300.

2 (φ. 51α). Τὰ ἀκόλουθα ἐπ'ἀσχίσεν ὁ συγγραφεὺς νὰ συνθέσῃ εἰς τὸν παροιμιῶν τῶν ποίων τὸ νόημα εἶναι ἀπὸ κάποια ρητὰ χόρι-
κῶν λόγων πολλὰ συνηθισμένων».

Ὁμοίως κατὰ τάξιν ἀλφαβητικὴν. Ἀρχ. ἀλλοίμονα σ' ἐκίανε ποῦ νὰ ξυ-
σθῇ ἐν ἑγεί- νόχια ἀσκέτῃ, ἀλλὰ ζητῇ εἰς ἄλλους καὶ προσέγει. Μέχρι τινὸς ἑλλη-
νικά ζητῇ ἢ παροιμίαι μετ' ἀντιστοιχῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν, λατινικῶν ἢ
ἰταλικῶν, ἐν αἷς καὶ κατὰ τοὺς μῆτας εἰς αἷς ἀναφέρονται, εἴτα
δὲ συναγωγή κατ' ἀναφορὰν πρὸς ἀσχολίαν τιὰ ἢ καί τιναν λήψιν. τέλος δὲ
παροιμίαι ἢ γνωμικά μόνον ἀρχαῖα. ἑλληνικά ἢ λατινικά, καὶ ἐν τέλει λα-
τινικά.

3 (φ. 62 καὶ 65). Τροπὸν εἰς τὴν Θεοτόκον καὶ εἰς τὸν ἄγιον
Διονύσιον.

Ἐπὶ χάρτου πολὺ μικροτέρου σχήματος, χειρὶ τοῦ 10' αἰῶνος.

4 (φ. 63). «Χαβάς πολιτικός». — «Ἄλλος χαβάς».

Ὁ α' ἀρχ. Πῶς βασιλεὺς καρδία θαυμάζω
ὅταν τοὺς καυμοὺς κιτάζω
ποῦ τραβᾷ παντοῦνά».

Ὁ β' ἀρχ. Τελεῖα ἢ σωστή γὰρ
καὶ εὐτυχία καθαρά

Ἀπόκομμα κώδικος τοῦ 11' αἰῶνος.

5 (φ. 64), Δύο μέλη παραρτησμένα.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ κώδικος τοῦ 11' αἰῶνος.

Στάχσις νεωτάτη.

214.

Χαρτ. 0,31X0,19. Αἰῶνος XIX (φ. 210)

«Λόγοι ἐκκλησιαστικοὶ διάφοροι ἀντιγραφέντες ἐξ ἀρχαίων χειρο-
γράφων διὰ χειρὸς Δημητρίου Σ. Μπαροῦ τοῦ Ἀθηναίου. Ἐν Παρι-
σίῳ 1860.

Εἰς τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν προσετέθησαν ἐπειτα τάδε. Νῦν δὲ ἀρχιμανδρί-
του καὶ Ἡγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῶν Ἀσωμάτων Πιερράκη. 1867.

Περιλαμβάνονται δε α' (φ. 15α) Γρηγορίου Κεραμέως τοῦ ἐπισκόπου
Ταυρομενίου Ὁμιλία. — β' (φ. 122α). «Τοῦ βασιλέως Ἰωάννου τοῦ Καντα-
κουζηνοῦ τοῦ δ' αὐτοῦ μοναχικοῦ σχήματος μετονομασθέντος Ἰωάννου Ἀπο-
λογία πρὸς Μωαμεθανούς». — γ' (φ. 137α). «Τοῦ αὐτοῦ βασιλέως Ἀπολογία
ἐτέρη». Μένει ἀτελής. Τούτων ἡ ὑπόθεσις ἐν φ. 1α κ. ε. ἐν δὲ φ. 3α «Τοῦ
Μουσουλμάνου Σαμπαντίνου Σφαχανῆ τοῦ Πέρσου πρὸς τὸν μοναχὸν Με-
λέτιον» καὶ ἐν φ. 6α «Τὸ παρὸν πόνημα ἐξετέθη παρὰ τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ

φιλοχρίστου βιοτέως ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ τοῦ διὰ τοῦ μο-
ναχικοῦ σχήματος μετονομασθέντος Ἰωάννου μοναχοῦ. Ἀπολογία τοῦ βιο-
τέως» (ἀτελής). — δ' (φ. 111α. Ἰακώβου μοναχοῦ Λόγοι 1) «Εἰς τὴν σύλ-
ληψιν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου». 2) Εἰς τὴν γέννησιν τῆς ὑπεραγίας Θεοτό-
κου 3) «Λόγος ἐκλεγείς ἀπὸ τῶν θεῶν γραφῶν εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν τῆς
ὑπεραγίας Θεοτόκου» καὶ 4) «Εἰς τὴν ἐν τῷ ναῷ εἰσοδὸν τῆς ὑπεραγίας
Θεοτόκου». Ἐν τέλει. Τὸ παρὸν ἐτελειώθη κατὰ μῆκα Μάιον τοῦ ἔτους 1860. ἐν
Παρίσις. διὰ χειρὸς Δημ. Βερσι.

Ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν παραφύλλων τῆς ἀρχῆς ἐρυθρὰ γραφῇ ἐσχεδιασμέ-
νος ἀετὸς κρατῶν διὰ τῶν ὀνύχων θυρεὸν ἐν ᾧ Δ. Σ. Β[ερσι] 1860 κάτω-
θεν δ' αὐτοῦ μελάνη γραφῇ ἐσχεδιασμένος γυνόπους ἱερῶς ἀνατείνων τὰς
χειρας πρὸς δένδρον, ἐπ' αὐτῷ κρέμονται ἐρυθραὶ αἱ ἐπιγραφαί

ΑΘΗΝΑΙΟΣ ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ

Ἐν δὲ τῷ μετ' αὐτοῦ παραφύλλῳ Πίναξ τῶν ἐμπεριλαμβανομένων λόγων
Γρηγορίου τοῦ Κεραμέως καὶ τοῦ μοναχοῦ Ἰακώβου, μεθ' ὧν τρία παρά-
φυλλα ἄγραφα. Ὁμοίως δ' ἄγραφα τὰ φύλλα 2, 116β—121β. 110—143,
196β—210 ἄγραφα.

Στάχσις νεωτάτη.

215.

Χαρτ. 0,32X0,22. Αἰῶνος XIX (φ. 8—30)

Dal Codice Riccardiano 3193. Oratio *Luscharas* habita in gym-
nasio Florentino (ἀτελής).

Στάχσις νεωτάτη.

216.

Χαρτ. 0,37X0,24. Αἰῶνος XVIII (φ. 188)

1 (φ. 1α). «Ἐκ τῆς Ἐξαδίδλου τοῦ Πανσεβάστου Νομοφύλακος
καὶ κριτοῦ Θεσσαλονίκης Κωνσταντίνου τοῦ Ἀρμενοπού-
λου Κριτῶν προκατάρχοντος».

Μέχρι βιβλίου β' τίτλου α'.

2 (φ. 32α). «Ἐπιτομὴ τῶν Βασιλικῶν νόμων».

Ἀτελὲς ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ τίτλου 50' τοῦ βιβλίου Σ' μετὰ κενῶν ἐν τέλει
τινῶν Τόμων :

Τὰ φ. 27—31, 64β, 77, 78, 80β—83β, 104β, 114β—120β, 146β—152β, 183—
188 ἄγραφα.

Στάχσις νεωτάτη.

217.

Χαρτ. 0,143×0,10. Αἰῶνος XVII (φ. 50)

«Δοξαστάρια σὺν θεῷ ἁγίῳ τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ».

Ἐν φ. 49β. Ἐτηλειόθει ἐν μηνί, Ἰανουάριος εἰς ταῖς ἰα' ἔτους ζρογ' (τὸ γ μετὰ διαγραφὴν τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος δ). Ἐν τῇ ὡα ἀπέναντι τούτων. Αἰώνια σου ἡ μνήμη ἀδελφεῖ Ἰωνᾶ. Ἐν φ. 50β ἀρχῇθεν ἀγράφῃ παρενεγράφησαν τάδε. Ἐποιεῖ ἔτους 1666 ἐν μηνὶ υοληά ες τὰς κζ' ἡλθὲν ὁ δεζηρής 57 Λαρησα καὶ ἐπηγε ἐπὶ Κρήτη καὶ μάς ἡλθαν ἐνδεκα τέ κλήφῃ καὶ μετὰ δύο χρόνος ἡλθεν καὶ ὁ εασίλης σπὶ Λαρήσα ἐν μηνί Ὀκτωβρίου ζροβ ὁ σουλτάν Μηχμέτη.

Στάχους διὰ νασταῦ χάρεου, λείποντος ὀπισθεν.

218.

Χαρτ. 0,30×0,20. Αἰῶνος XVIII (φ. 170)

[Ἐκρηγνέσκου Ἡεροσαλέντου] Δεκατρεῖς ἐκκλησιαστικοὶ λόγοι ἐν τῇ καθωμιλημένῃ.

Ἐν τῇ ἄνω ὡα τῆς ἀρχῆς τῶν πρώτων ἑπτὰ πρὸς τῇ ἐπιγραφῇ ἡ χρονολογία 1708, ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς 1709.

Κώδιξ αὐτόγραφος τοῦ συγγραφέως μετὰ διασβεσμάτων καὶ διορθώσεων.

Τὰ φ. 20, 30β, 89β, 49β, 74β, 93β, 110, 126β, 142β, 176β ἀγραφα.

Κώδιξ ἀστάχωτος.

219

Χαρτ. 0,31×0,202. Αἰῶνος XVIII (φ. 100).

Ἄδελφου Λόγοι εἰς περικοπὰς τῶν Πράξεων καὶ Ἐπιστολῶν τῶν Ἀποστόλων ἐν τῇ καθωμιλημένῃ.

Πρῶτος λόγος «Εἰς τὴν περικοπὴν τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων ὁποῦ ἀναγιγνώσκεται τῇ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα». Τελευταῖος «Εἰς τὸν Ἀπόστολον τῆς ὑψώσεως τοῦ τιμίου Σταυροῦ ἐκ τῆς πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς αἰς κεφ. αου».

Κώδιξ αὐτόγραφος τοῦ συγγραφέως μετὰ διασβεσμάτων καὶ διορθώσεων. Τὰ φ. 101—106 ἀγραφα.

Κώδιξ ἀστάχωτος.

220.

Χαρτ. 0, 21×0,14. Αἰῶνος XIX (φ. 75).

«Γραμματικὴ τοῦ Γρηγορίου Κυδωνιέως Γραμματικῆς Β' Περὶ τῆς Συντάξεως τῶν Ὀκτῶ μερῶν τοῦ λόγου».

Ἐν τέλει. Τέλος τοῦ Κυρίου Γρηγορίου Κυδωνιέως καὶ τῷ θεῷ δόξα, Ἐγράφη καὶ μοῦ τοῦ Νικολάου Ἀναστασιάδου. Ἀργεῖον, Ἀργος, τῇ 10 Νοεμβρίου 1830 καὶ ἐτελείωσα εἰς τὰς 13 Φεβρουαρίου 1831. Καὶ κατωτέρω. Νικόλαος Ἀναστασιάδης. Ἐγράφη διὰ χειρὸς ἐμοῦ. Ν. Α. ἐμοῦ Νικόλαος Ἀναστασιάδης.

Κώδιξ ἀστάχωτος.

221

Χαρτ. 0, 20×0,146. Αἰῶνος XVIII (φ. 32).

«Ἡ θυσία τοῦ Ἀβραάμ».

Κολοβὸς ἐν τοῖς ἑξῆς στίχοις τῆς Σάρας.

Ἐκείνος εἶν' ὁ δοῦλός μας, σὴνενε νὰ γροικῆται
νὰ μᾶς φωνάζει, δὲν μποροῦ νὰ τὸ ξεκαθαρίσω

Τὰ φ. 1 καὶ 2α ἀγραφα.

Κώδιξ ἀστάχωτος.

222

Χαρτ. 0, 21×0, 15. Αἰῶνος XVI (φ. 73).

1 (φ. 1α). «Πελοπονησιακοὶ Βίοι σοφιστῶν».

Ἀρχ. (ἀκέρ.) ἦν τοίνυν ἡμῖν πρώτη, Δημοσθένης ἐξομνόμενος καὶ ἀντιπαινετὴ κοινὰ διοροδοκίαν ἦν ἦγεν ἐπὶ αὐτὸν Δημάδης ὡς Ἀλεξάνδρου τοῦτο Ἀθηναῖος ἐν τῶν Δαρίου λογισμοῖν ἀπεσταλκός (I, 6 ἢ 7). Μεταξὺ τοῦ φ. 2β (παρατυχὼν ὁ πολέμων) κέλευσον ἔφη αὐτὸν ἀρχαῖα ἐκμανθάνειν καὶ τοὶ γὰρ πλεῖστοι ἐκμαθὼν ὁ παρτοχὴς σὸς ὁμῶς ἐπιπαινώτατον ἡγεῖτο τῶν... καὶ φ. 3α (ναίσις, καὶ τῶν ἑλλήνων τῶν ἡγεμόνων καὶ τῶν ἀθηναίων τοὺς ἀγωνιστούμενους ὑποδέξομαι σταδίου λευκοῦ ἄλβου καὶ εἰσὶν οἱ τῶν τὸ στάδιον τὸ ὑπὲρ τὸν Ἰλισθὸν εἶσω τεσσάρων ἑτῶν ἐπετέλεσαν) γράμμα. Τὰ φ. 1β μισθοῦ δεχομενοὶ θράκια καὶ ποντικὰ μετράκια καὶ ἄλλων ἔθνων βασιλέων ἐκτελέσαντες παροφθέρωντος παρ' αὐτῶν τήν... φ. 5α εἰς τὸ κεφάλαιον ἐπολιτεύειν, οὐχ' ὑμᾶς εἰδόντες, οὐδ' ἐμαυτὸν δέδοκα, εἰδὼς που τὴν ἑαυτοῦ χαλὴν ἀκρατὸν τε καὶ ἐν καθεστῇ σφίσι... ὁμῶς ὡφείλει τοὺς Λύγαλους ἐπὶ τῆς οὐσίας διττὴν ἡδύνατον φύλ. 5β τέλος «Ἀλεξάνδρου» ἀρχ. [Ἀ]λεξάνδρῳ δὲ ἐν Πηλοπλάτωνι οἱ πολλοὶ ἐπωνόμαζον πα... φ. 6α (ἀρχή) φάσιν τις μ... ἡρμήνευε δὲ οὐκ ἐλλιπῶς, ἀλλὰ περιττῶς καὶ κατὰ φύσιν, εἰς ἄλλους...

φύλλον τῶν ἐκ ποιητικῆς ἀναμίσει. Ἐπὶ τῷ αὐτῷ φύλλῳ «Πρόδικος» «Πύλλος» «Θρασύμαχος» «Ἀντιρῶν» τέλ. φ. 6β τὸν Ἀντιρῶντα μὲν οὐκ οὕτω εἰσεῖν. οἱ δ' ...ημέρη... ἀρχὴ φ. 7α «[Π]ρὸ δὲ Αἰσγίνου τοῦ ἀπομύτου ὃν φαίνεται δευτέρως σοφιστικῆς ἄρξαι τὰς χεῖρας ἐπεκτείναι» τέλ. φ. 7β παρὰ τὸν Ἀλέξανδρον ἦν. ὡς αὐτὰς ἔχοντα ἐς Βαβυλωνίαν τε καὶ Σύρα καθ' ἑαυτοὺς δ' ἐς τὴν Ἐρεσον καὶ τὸν μὲν τεθνήσκει ἀκύνων, τὰ δὲ τῆς οὐσίας αὐτῷ συγκελευσμένα πράγματα, βόλον ἔ... ἀρχὴ φ. 8. ἡ ἐλθίστος (:) αὐτοσχεδῶν γὰρ γλώττης εὐροσύτης ἀγώνισμα' κατηγοροῦσι δὲ τοῦ Ἀριστείδου τινὲς ὡς αὐτὸς εἰ Πόντος προοίμιον ἐπὶ τοῦ μισθοφόρων τῶν ἀπατομένων τὴν γῆν ἄρξασθαι γὰρ αὐτὸν τῆς υποθέσεως ταύτης ὥδε' οὐκ ἐκτενέονται οὐτοι οἱ ἄνθρωποι παρόντες ὑμῖν πράγματα' λαμβάνοντες δὲ τινεὶ τῆς ἀκμῆς τοῦ ἀνδρός ἐπὶ τοῦ κακιστοῦ τὸν τειχιστὸν τῆς Λακεδαιμόνος. Ἐπεταί φ. 8β [Ἀ]νδριανός. Ἀρχ. Ἀδριανὸν δὲ τὸν Φοίνικα. Ἐκείθεν πλέον κανονικῶς μέχρι φ. 31β οὗτου «Ἀσπασίος» τέλ. φ. 31β ἐν τοῖς περὶ Ἀπασίου. Ὁ δ' οἷος θρασυνοῦται μὲν ἐπὶ τὸν Ἀθήνησι θρόνον διὰ τοῦ κακῶς, οὗς ἀπεγορήσατο πανθέσσειν αἱ δὲ μαθήματα, πλὴν περὶ... ἀρχ. φ. 32α γῆρας τοῦ Αὐτοῦ περὶ μὲν οὖν τοῦ τρόπου τῆς διαφοράς εἴρηται μοι καὶ τί ἂν αὐτῷ ἐρμηνεύσοιμι τὰ ἀπογορώντως διεδηλωμένα. Ὁπισθεν ἐν φ. 32β καὶ ἀπιστηθῆναι οἱ χαρισάμενος. ἐπειδὴ φίλος μοι πρὸς αὐτοὺς ἦν. Καὶ φιλοσφράττου βίαν σοφιστῶν τέλος.

2 (φ. 36α). «Μαρίνου Νεαπολίτου Πρόκλος ἡ περὶ εὐδαιμονίας».

3 (φ. 57ε). Ἀδῆλου ἀνεπίγραφος μονωδία εἰς τινὰ ἐκ τοῦ γένους τῶν Κομνηνῶν προσδεύσαντα ἐν τῇ Δύσει.

Ἀρχ. [Τ]ῆς δώδεκα τῆς κεφαλῆς μου ὕμνος καὶ τοῖς ὀρθοκλήτοις μου πηγὴν δακρύων, ὡς μόνωδῶς τὸ πάθος.

4 (φ. 63ε). [Λ]εξικὸν περὶ πνευματικῶν ἐκλεγέν ἐκ τῶν πνευματικῶν Τρόφωνος, Χυρσοδοσκῶ, Θεοδωρίτου καὶ ἐτέρων»

Ἀρχ. [Τ]ῶ α πρὸ τοῦ υ φιλοῦται. Ἀδύλος Ἀδριανός. Ἀδριμίλιχ πρὶν τῶν ἐχόντων πρὸ τοῦ β τὸ ρ ἀδρός ἀδρότης ἀδρόμα ἄδρα. Τέλ. (κολ.), [Τά] εἰς ος μὴ καθάρῃ τῷ ε παραληγόμενα ἐπ' αὐτῷ τὸν τόνον ἔχοντα ἄξιον ἐπιδέχονται. τίτος χρίκος καὶ τὰ λοιπὰ—πλὴν τοῦ αἵματος καί...

5. (φ. 72) «(ἐκ τοῦ φιλοσφράττου) ἄρχ. ἀπαιτούς: γὰρ δὴ τὸν ἄνδρα τοῦ τῶν σοφιστῶν κύκλου διθυραμβώδη καλοῦντες καὶ ἀκόλαστον καὶ πεπαγυμένον ταῦτα δὲ παρὶ αὐτοῦ λέγουσιν οἱ λεπτολόγοι καὶ νομμοί... ἀρχιερεὺς μὲν γὰρ ἐγένετο τῆς Ἀσίας οὗτος τε (συνέχεια ἐν φ. 72ε... εἰσέπνουν μὲν κατὰ τὴν Λῆμνον ὑπὸ δρυὶ μεγάλην θορῶνται ὁκτιῶ περὶ τὸ καλούμενον Κέρως τῆς νήσου, τέλ. τοῦ φ. 72β οἱ σκληρότατοι τῶν ἀγροίκων διέφυγαν ἄφωτος δὲ μήνας τὰς αἰσθήσεις καὶ τὸν νῦν γε ἔτοιμος καὶ ὕπνου κρείττων καὶ γὰρ δὴ καὶ τὸ νομθρὸν αὐτοῦ ἀπὴν ἐφοίτησε δὲ τοῦς ῥητορικοὺς τῶν λόγων παρὰ... φ. 73α δεξιῇ ἡγουμένους ποιεῖσθαι γραῖδια ἑκάλει μέθοντα τε καὶ λυτῶντα, τὸν δὲ μέγας μισθὸν μὲν ἐποιεῖτο, ὁ δὲ μισθὸς ἦν ἄλλος ἄλλον καὶ ὡς ἕκαστος οἶκον

εἶχε... οἱ Δαρεῖοι τε εἰσι καὶ οἱ Ξέρξαι... τῶν ἀμφὶ Πυλῶνα ταμπανίζον ἀλλὰ τῇ τοῦ Λέαντος ἀσπίδι, βασιλεῖσι δὲ αὐτοῦ προσδίδται' πολλὰ μὲν γὰρ τε καὶ ἀγαθῇ τύχῃ (φ. 73β) καὶ ἐννοητοῦσθαι προσδίδονται. ἀρίστη δὲ ἡ ὑπὲρ τῶν ἀμπελῶν οὐ γὰρ ὑπὲρ Σμυρναίων μόνον... ἀλλὰ καὶ ἐπιτίμια κατὰ τῶν μὴ φυτευόντων... ὁ Ἡρώτου τοῦ σοφιστοῦ πατήρ Ἀττικὸς ἱκανῶς ἐπὶ ῥητορικῇ μᾶλλον... ὁρῶμεν· ἐκάλει τούτους βάλ' λισθαι λίσθαι, ὡς διεφθον...

Τὰ φ. 33—117 ἄγραφα.

Κώδιξ ἀστέχωτος.

ΣΥΜΜΙΚΤΑ

— **Στεφάνου ὀρθογραφικοὶ κανόνες.** Ὁ πολυμιγῆς κώδιξ τῆς καισαροδασικῆς ἐν Βιέννῃ βιβλιοθήκης Theol. gr. CCIII, χαρτῶος γεγραμμένος περὶ τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα, περιγράφεται ὑπὸ τοῦ Lambecius, λέγοντος ἔργον ἀνωνόμου τὸ δέκατον τέταρτον τῶν περιεχομένων, τοὺς ὀρθογραφικοὺς κανόνας. Ἀλλ' ἐν τέλει αὐτῶν φ. 766 εὐρίσκουμεν τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως ἐν τοῖς ἐξῆς: Πάντες δ' οἱ στροβοῦντες τὸ ὄμμα ἐν τοῖς τοιούτοις λογυδρίοις, εἴτε καὶ τὴν χεῖρα κινῶντες καὶ τὴν γραφίδα πυκνῶς συσσεύοντες καὶ πρὸς τὸ γράφειν σπεύδοντες εὖχεσθαι Στέφανον τὸν ἄθλιον.

— **Μανουὴλ Καμύτζης.** Παρὰ Νικήτη, τῷ Χωνιάτῃ (ἐκδ. Βόννης σ. 526, 22) τοῦ λόγου ὄντος περὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰσαακίου Ἀγγέλου ἀναγινώσκουμεν τάδε· ὁλλὰ καὶ τὸν ἐξάδελφον ἐκείνου Μανουὴλ τὸν Καμύτζην... Ἐν δὲ τῇ λατινικῇ μεταφράσει ἀπεδόθησαν ταῦτα διὰ τῶν ἐξῆς, sed et patrualem (= ἀνεψιὸν) suum Manuelem Camyzein... Ὁμοίως δὲ ἀνεψιὸν τοῦ Ἰσαάκ Ἀγγέλου λέγουσι τὸν Καμύτζην ἔτε *Hertzberg* Geschichte der Byzantin. und der Osmanisch. Reiches. Ἐν Βερολίνῃ 1883 σ. 341 κ. ἐ. καὶ ὁ *Gelzer* Abriss der byzantinischen Kaisersgeschichte ἐν συνεχείᾳ τῆς τοῦ *Krumphacher* Geschichte der byz. Litteratur σ. 1036, ἐλλ. μεταφρ. **Γ. Σωτηριάδου** Τόμ. I' σ. 464). Τὸ αὐτὸ δὲ σφάλμα εὐρίσκουμεν καὶ παρὰ τῷ Ducange (*Familiae byzantinae* ἐκδ. Παρισίων σ. 202) περὶ τοῦ Κωνσταντίνου Ἀγγέλου.

— **Πορτολάνος ἐν κώδικι Βιενναίῳ.** Πρὸς τοὺς ἐντόπους Πορτολάνους παραβλητέος ὁ ἐν τῷ Cod. Historicus Graecus LXXXII τῆς καισαροδασικῆς ἐν Βιέννῃ βιβλιοθήκης, γεγραμμένῃ ἐπὶ χάρτου τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα.

Ἐν τούτῳ ἀπαντῶσι συχνὰ αἱ λέξεις ἀναβολάρης καὶ καταβολάρης, μονόβραχον, πλωρήσια. Ἀντὶ Παξοῦς γράφεται Ἀμαξοῦς. Ἡ Ζάκυνθος καλεῖται πανταχοῦ Διάκηθος, ἡ Σίφνος ὀνομάζεται Σίμφουνος, ἡ Ἰθάκη διὰ τοῦ καὶ ἄλλως γνωστοῦ μεσαιωνικοῦ ὀνόματος Βάλε δὲ Κομπάρσο, ἡ Οἰτυλος λέγεται ὁ Βέτηλος.

Ἐκ τοῦ κώδικος τούτου ἀπασπώμεν δύο χωρία ὡς ἐν δείγματι.

Ἐν φ. 836. Τῆς Ἀγίας Μαύρας τὰ σημάδια ἦναι ἐτοῦτα· ὅσῃ ἀπεγυρίσης τὸ πρότον ἀκροτήρην τὸ ἐβρίσκης καὶ ἔχι κορφόπουλον καὶ λέγουν το φήγω. Ἐχῇ μίαν σικέαν μεγάλην καὶ εἰς τὴν ρίζα τῆς ἔνε μίαν ἔμορφην βρίσιν καὶ ἔχι καλὸν ράξημον καλοκερινὸν καὶ ἄφης το ζερβά σου καὶ ὅσῃ τὸ ἀφήσης μίλια 4 εὐρήσκης κορφόπουλον καὶ λέγουν το Ζήβηθα καὶ ἔνε καλὸς λυμιόνας δι' ἀναβολάρην.

Ἐν δὲ φ. 88α. Ἀν θέλῃς ὅτι νὰ ὑπᾶς εἰς τὸν Βήτιλον ἄφηνε ὅλῃν τὸ ἀκροτύρην τῆς Μάνης εἰς τὸ μεσημέρην καὶ ὑπᾶς εἰς τὴν ἄλλην μερέαν μέσα εἰς τὴν Σελάδαν ἀπὸκάτω εἰς τὸ βουνὴ ὅπου ἔχι κάμπην ὅσῃν καμίλῃν καὶ ὅσῃν σιμωσης θορῆς τὸ κάστρον καὶ ἀφήνης το ζερβά σου καὶ δεξιὰ σου εὐρίσκεις ἀκριτύρην λυγνὸν ἄσπρον καὶ ἔχι κατὰκρότυρα μονόπετραν καὶ ἀλαργάριζέ την μισὸν πλορίσιν καὶ βάνι κάτω καὶ ἔχι σπιθαμαῖς τάκιν καὶ πιάνης τὰ πλορήσια καὶ τὰ σίδερα· ῥάσης εἰς τὴν τρεμουνιάναν εἰς ὀργίαις 25 καὶ ἀπάνω εἰς τὸ ἀκροτύρην στέκη μίαν ἐκκλησίαν καὶ ἔχι ἀπὸκάτω εἰς τὴν ἐκκλησίαν νερόν.

— **Λόγος ἀββᾶ Ἀγγέλου Καλαβροῦ.** Ἐν τῷ πολυμιγῇ κώδικι 3067 τῆς ἐν Παριείοις Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης, αἰῶνος δεκάτου ἕκτου, περιλαμβάνεται σὺν τοῖς ἄλλοις ἐν φ. 79α—β «Λόγος εἰς τὴν Κυριακὴν τῆς ἐλαίας, ἡγουν εἰς τὰ Βαῖα». Ἀλλῇ δὲ χειρὶ γέγραπται Ἀββᾶ Ἀγγέλου τοῦ Καλαβροῦ, φοιτητοῦ Κωνσταντίνου Λασκάρως τοῦ Βυζαντίου. Ἀρχ. Ἐγὼ δὲ ὡσεὶ ἐλαία κατὰκαρπος ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ μου. Ἡ περιοχή τοῦ μυστηρίου τῆς παρούσης λαμπρᾶς καὶ μεγάλης δεσποτικῆς ἑορτῆς, ἣν ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ ἑορτάζομεν σημερον πολλὰ περιέχει. Τέλ. διδαξάτω ἡμᾶς ἡ ἐλεγχάτω τὸ παράδειγμα τοῦ τὰ ἴδια ἀγαθὰ Φαρισαίου προσωπολύπτως καὶ φαρισαϊκῶς ὁμο- λογοῦντος καὶ τὰ μὲν ἴδια πονηρὰ ἀποκρύπτοντος, τὰ δὲ ἀλλότρια ἐκφανλίζοντος.

Ἐπιγραφή τοῦ ἐν Νέρες ναοῦ. Τῇ 8 Δεκεμβρίου 1905 ἔγραφον ἐκ Σκοπίων τῷ Σπ. Λάμπρῳ τὰ ἀκόλουθα· «Ἐβράδυνα ν' ἀποστείλω ὑμῖν τὸ ἐσώκλειστον διότι ἐπεθύμουν νὰ συναποστείλω συγχρόνως καὶ τὴν ἐπίσης συντημμένην ἐπιγραφὴν, ἣτις εὑρηται γεγλομμένη ἐπὶ μεγάλης τετραγώνου πλακὸς ἐκτισμένης ἐπὶ τοῦ τοίχου παρὰ τὸν νάρθηκα. Ἐπὶ τῶν τοίχων σώζονται ἔτι ὡραιόταται ἀγιογραφίαι, ὧν τινες ἐν καλλίστῃ καταστάσει, ἄλλαι δὲ ἀσθέστῃ κεχρισμένοι. Ἡ ἐν γένει τέχνη τοῦ ναοῦ εἶναι πολὺ καλὴ. Ἡ θύρα τῆς κυρίας εἰσόδου μαρμαρίνη καὶ ὡραίας τέχνης ἔχει ἀφαιρεθῇ καὶ εὑρηται κεκρυμμένη

ἐν τῷ κοιμητηρίῳ, ἔχει δὲ ἀντικατασταθῆ ὑπὸ ἄλλης λιθίνης καὶ ἐκ ἔδου. Τὸ μοναστήριον τοῦτο εἶναι βουλγαρικὸν καὶ διαμένει ἐν αὐτῷ Βούλγαρος μοναχός. Τὸ χωρίον Νερες, δώρον ἀπέχον τῶν Σκοπίων, ἐν ᾧ καίτοι ὁ Ναός, φαίνεται κείμενον ἐπὶ ἀρχαίας πόλεως, ἧς σώζονται τὰ ἱχνη καὶ διάφορα ἐρείπια.

Ἰδοὺ ἡ ἐπιγραφή

Ἐκαλειεργήθη ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου καὶ ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Παντελεήμονος ἐκ συνδρομῆς κυραὺ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ καὶ υἱοῦ τῆς πορφυρογεννήτου κυρᾶς Θεοδώρας.

Μηνὶ σεπτεμβρίῳ ἰστ' ἔτους ,α'χ'οστ'

Ἡγουμενεύοντος Ἰωαννικίου.

— Ἀρχαιοφίτες καὶ ἐπιγραφικὴ Δυρραχίου. Τῇ 30 Ἰανουαρίου 1812 ἔγραψεν ὁ Δυρράχιος Ἰάκωβος πρὸς τὸν Σπ. Λάμπρον τὴν κατωτέρω ἐπιστολὴν καὶ ἀπέστειλε μετ' αὐτῆς τὰς κατωτέρω δημοσιευομένας ἐπιγραφάς.

Τὰ πλεῖστα τῶν ἐν τῷ περικλείστω ὧδε ἀποστελλομένῳ καταλόγῳ ἀναφερομένων ἔχουσιν ἀνευρεθῆ κατ' αὐτὰς ἐν τινὶ ἀνασκαφῇ, οὐ μακρὰν τῆς πόλεως Δυρραχίου πρὸς τὸ ΒΑ αὐτῆς μέρος ἐνθα, καθ' ἃ φαίνεται, ἐξετείνετο ἡ Ἐπίδαμνος.

Ἡ δὲ ὑπ' ἀριθ. 1 ἐνεπιγραφὸς ἀναθηματικὴ στήλη σώζεται ἐν τῷ ἐπὶ τῆς ὁχθῆς τῆς Λυχνίδος λίμνης μονυδρίῳ τῆς Παναγίας, τῆς παρὰ τὴν Κάλλιστιαν, ὑπαγομένη εἰς τὴν ἐμὴν Θεόσωστον Ἐπαρχίαν. Εἶνε βάσις μετὰ μέρος στήλης ἐξ ἑγχωρίου σκληροῦ λίθου, ὕψους ἐνὸς σχεδὸν μέτρου καὶ πλάτους ἡμίσεως. Τὸ ἄνω μέρος εἶνε τετραγώνον καὶ συνεπὼς δὲν σώζεται ἡ ἀρχὴ τῆς ἐπιγραφῆς. Ὡς ἔστιν ὁμῶς εἰκάζειν ἐκ τοῦ περιεχομένου, ἀνάγεται αὕτη εἰς τοὺς χρόνους τοῦ τελευταίου βασιλέως τῶν Ἰλλυριῶν Γενθίου, περὶ τὰ 150 π. Χ., καὶ διαπιστοί, ἂν μὴ τι ἄλλο, τοῦλάχιστον τὴν χρῆσιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἰλλυριῶν.

Εἰς τὸν περὶ τὸ Δυρράχιον δὲ χώρον, ἐνθα εὗρέθησαν τὰ ἐν τῷ καταλόγῳ ἀναφερόμενα, ἀνευρέθησαν ἐν τάφοις καὶ τέσσαρα πέτρινα κιδωτίδια περιέχοντα ἐντὸς παιδικὰ ὀστᾶ καὶ ἀνὰ ἐν μικρὸν φιαλίδιον ἀλαβάστρινον, δακρυδόχην ἴσως, ἐν τοῖς δυσὶν ἐξ αὐτῶν. Ὅλοι δὲ αἱ σημειοῦμαι ἐπιγραφαὶ εἶνε ἐπὶ λίθων ἢ μαρμάρων. Μόνον ἡ ὑπ' ἀριθ 9 ἦτοι «Ἀρκασία Ἀθανασίῳ χαίρει» εὗρηται ἐπὶ βάσεως μαρμαρίνου τινὸς ἀγάλματος, γυναικός, ἀρχομένου ἀπὸ τῆς ὁσφύος, οὗ ἡ κεφαλὴ

δὲν σώζεται. Ἐπίσης ἐν τῷ αὐτῷ χώρῳ εὗρέθησαν δύο μαρμάριναι κεφαλαὶ γυναικῶν μὲ κόμην θαυμασίαν, ὧν ἡ μία εἶνε κόρης μικρᾶς, ἀρίστης τέχνης, ἔμοι γε ταπεινῷ κριτῇ.

Ἡ ὑπ' ἀριθ. 11 λατινικὴ ἐπιγραφὴ εὗρηται ἐπὶ μαρμαρίνης πλακῆς μήκους καὶ πλάτους ἐνὸς περίπου μέτρου, καὶ ἔχει ἀνευρεθῆ πρὸς τὸ ΝΑ. μέρος τῆς πόλεως, ἐν τῷ ἡμετέρῳ Νεκροταφείῳ, ὅτε ἀνεσκάφη τὸ ἀρχαῖον ναῦδριον πρὸ τριετίας. Κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν ταύτην ἀνεκαλυφθῆσαν ὑποκάτωθεν θόλου δύο ἀρχαῖοι τάφοι μολυβδίνῃ πλακὶ κεκαλυμμένοι, ἐν αἷς τὰ λείψανα εἶχον μεταβληθῆ εἰς κόνιν, οὐ μακρὰν δ' αὐτῶν ἔκειτο ἡ ἐν λόγῳ ἐνεπιγραφὸς πλάξ, ἥτις καὶ ἔχει παραληφθῆ ὑπ' ἐμοῦ ἐν τῇ Μητροπόλει. Ἡ δὲ ὑπ' ἀριθ. 12 σώζεται ἐπὶ ἀναγλύφου ἐκ λευκοῦ λίθου, ἐν ᾧ παρίστανται ἀνὴρ καὶ γυνή (κακότεχνοὶ κρατοῦντές τι ἑκάτερος ἐν τῇ δεξιᾷ κατεστραμμένον καὶ συνεπὼς ἑνὸς διακριτον. Ἡ ἐν λόγῳ πλάξ τυγχάνει ἐκτισμένη ἐν τινὶ τοίχῳ ἐν τῇ παρὰ τὸ Ἐλδασὸν ἱερᾷ Μονῇ τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου.

Ἐν τέλει σημειῶ, ὅτι ἐν τῷ παρὰ τὸ ταίχος τοῦ ἀρχαίου φρουρίου Δυρραχίου χώρῳ ἐν κήπῳ καθολικοῦ τινος (Παύλου Νουλάντ) εἶχεν ἀνακαλυφθῆ πρὸ τριετίας περίπου μαρμαρίνη σαρκοφάγος, πανταχόθεν διακεκοσμημένη δι' ἱστοριῶν θαυμασίας τέχνης, καθ' ἃ λέγουσιν, ἐν αἷς καὶ ἡ τοῦ Ἀχιλλέως ἐκδίκσις καὶ ἄλλαι, ἥτις γνωθεῖσα κατεσχέθη ὑπὸ τῆς ἐπιτοπίου Ἀρχῆς καὶ ἀπεστάλη εἰς Κων)πολιν. Οὐχ ἦττον εἶνε βέβαιον, ὅτι οἷτε εἶδε καὶ τὸ Μουσεῖον, ἀλλ' ἔλαβεν ἄγνωστον διεύθυνσιν. Ἐπίσης καὶ ἄλλα τινὰ εὐρήματα τυγχάνουσι τῇδε κάκεισε δισκορπισμένα.

Ἀριθ. 1.

Δ Α Κ Ω Ν Ε Ε . . . Α Κ Λ . . .
Ε Π Ι Κ Α Δ Ο Σ Λ Ε Υ Κ Ι Ο Υ
Μ Α Χ Α Τ Α Σ Γ Ε Ν Θ Ι Ο Υ Κ Α Ι
Φ Ι Λ Ι Π Π Ο Σ Μ Ο Υ Ν Τ Α
Ν Ο Υ Α Ν Ε Θ Η Κ Α Ν
Σ Τ Ρ Α Τ Η Γ Ω Ν Ι Κ Ι Α

Ἀριθ. 2

Θ Α Ρ Ν Α
Α Ρ Ι Σ Τ Η Ν Ο Σ
Χ Α Ι Ρ Ε

Ἀριθ. 3.

ΙCΝΘΗΝΑ
ΠΛΑΤΟΡΟC
ΧΑΙΡΕ

Ἀριθ. 4.

ΕΠΙΚΡΗCΙC
ΕΝΝΕΑΤΟΡΟC
ΧΑΙΡΕ

Ἀριθ. 5.

ΑΓΕΜΟΝΑ
ΧΑΙΡΕ

Ἀριθ. 6.

ΒΙΔΟΥ
ΧΑΙΡΕ

Ἀριθ. 7.

ΜΕΝΙΚΑ
ΑΡΙΣΤΑΡΧΟΥ

Ἀριθ. 8.

ΤΕΥΤ...
ΧΑΙΡΕ

Ἀριθ. 9.

ΑΡΚΑΓΙΑ
ΑΘΑΝΙΩΝΟC
ΧΑΙΡΕ

Ἀριθ. 10.

ΦΙΛΙΠΠΟC
ΜΕΝΟΙΤΑ

Ἀριθ. 11.

QPAESIDIOCI
AEMMACEDONI
PRIM·P·HIECIX·HISP
PRAEF·CASIRO·RIFEIV
SCYTHIC·IRIBM·...·EC
EIVSDEM·AVCVRI

FLAMINICNERONIS
CLAUDICAESARISA
GERMANICI

Ἀριθ. 12.

M·IICINIVS MEPLATN...
ARMONIA SIBEAETOSE
IVCEI

— Ὁ Ἀλῆ πασσαῖς καὶ ὁ διόλκος τῆς Κορίνθου.¹ Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἑθνολογικῆς Ἐταιρίας τῆς Ἑλλάδος ἀπόκειται ἡ ἐξῆς ἐπιστολὴ τοῦ Ἀλῆ πασσαῖς πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Βελῆν, δωρηθεῖσα παρὰ τοῦ Ζήση Δ. Καρτζώνη.

«Παμπόθητε καὶ τιμημένε υἱέ μου Βεζῖρ Βελήπασῶ πατρικῶς ἀσπάζόμενός σε, ἐρωτῶ διὰ τὴν ἐπιπόθητόν μοι ἀγαθὴν υἱείαν σου, καὶ σὲ φανερόνω, διὰ ἓνα καράβι ὅπου εἶναι εἰς τὴν Ὑδραν μὲ τέσσαρες πέντε χιλιάδες ὀκάδες σιτᾶρι ἐδικόν μου, τὸ ὅποιον μὲ τὸ νὰ μὴν ἡμπορῇ νὰ ἔλθῃ ἀπέξω ἀπὸ τὴν θάλασσαν, διὰ τὸν φόβον τῶν Ἀλτζερίνων, καὶ ἄλλων, ἀπεφάσισα νὰ τὸ φέρω εἰς τὸ στενὸν τοῦ γγιόρντεσι, ἐκεῖ εἶναι μία ὥρα στεριά νὰ κουβαλισθῇ μὲ ἀγῶγι, καὶ νὰ μπαρκαριστῇ εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ μεσολόγγι, καὶ διὰ νὰ μοῦ τελειώσῃ αὐτὸ παιδί μου ἄλλος Τζαρὲς δὲν ἦτον, εἰμὴ νὰ τὸ δόσω ἐσένα αὐτὸ τὸ βάρος, τὸ ὅποιον νὰ τελειώσῃ μὲ τὸ μέσον σου. Τὸ ἀγῶγι ἐκείνης τῆς ξηρᾶς τὸ διωρίζεις μὲ τὸν μουασήπικον τρόπον καὶ τὸ πληρόνω ἐγώ, καθὼς ἀκόμη καὶ τὸν ναῦλον τοῦ καραβίου τὸν ἡμισὸν ἢ ὀλιγότερον ὅσον πρέπει διὰ τὸν δρόμον ὅπου ἔκαμεν ἕως Ὑδραν καὶ αὐτὸν τὸν πληρόνω, μαζὶ καὶ τὸν ἄλλον ἕως εἰς τὸ μεσολόγγι, ἡ ὥσάν γείνη ἔτοιμον εἰς τὴν σκάλαν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, μοῦ δίδεις τὴν εἵδησιν καὶ στέλλω καήκια ἐδικά μου καὶ τὸ πηγαινούν ἕως εἰς τὸ μεσολόγγι· ἔχω χορείαν ἀπὸ γενήματα διὰ τὰ ἀσκέρια, καὶ νὰ τὸ κάμῃς αὐτὸ τὸ χισμέτε παιδί μου ὅπως καταλάβῃ θεόθεν υἱάινε εὐτυχῶν.

1809 Ἰουνίου 23, ἐστᾶ.

1. Ἐκ τοῦ περιεχομένου τῆς ἐπιστολῆς γίνεται φανερόν ὅτι δὲν πρόκειται περὶ διόλκου τῆς Κορίνθου.

Φέρει δ' ἡ ἐπιστολὴ ἔπισθεν τὴν διεύθυνσιν·

Τῷ παμποθήτῳ καὶ τιμημένῳ νιῷ μου Βεζίρ Βελή πασᾶ Χάλια
μωραβαλῆσι.

εἰς Τριπολιτζᾶ.

Στίχοι εἰς Μαρίαν τὴν Αἰγυπτίαν. Ὁ βιβλιοθηκᾶριος τῆς συνοδικῆς βιβλιοθήκης τῆς Μέσχας Ν. Πορροφ ἀπαντῶν εἰς ἐπιστολὴν τοῦ Λάμπρου ζητοῦντος τὴν φωτογράφησιν τοῦ φύλλου 1856 τοῦ κώδικος 458 (Μαθ. 437) τῆς συνοδικῆς βιβλιοθήκης τῆς Μέσχας, τοῦ περιέχοντος στίχους εἰς τὴν ὁσίαν Μαρίαν τὴν Αἰγυπτίαν, πληροφορεῖ αὐτὸν ὅτι ἡ φωτογράφησις δὲν εἶνε ἐύκολος καὶ τούτου ἕνεκα στέλλει αὐτῷ πιστὸν ἀντίγραφον, ὅπερ εἶνε, ὡς λέγει, ὡς ἡ φωτογραφία. Ἴδου οἱ στίχοι οὗτοι.

**Στίχοι τοῦ Ἀθηνῶν εἰς τὴν ὁσίαν Μαρίαν
τὴν Αἰγυπτίαν**

Ἔχει τι πάχος καὶ τὸ σῶμα ζωγράφει
πρὸς τὸ σκιῶδες σῶμα τῆς Αἰγυπτίας,
ταύτην πρὸς ἐμφέρειαν εἰ γράψαιν θέλεις
ἀφελὲς τὸ σῶμα γράφει πρὸς ἀύλιαν.
Εἰ δὲ οὐκ ἔχεις πῶς τῆς τέχνης ἡττωμένης
τὴν ζωσαν ὡς ἄβλον ὕλη μὴ γράφει

**Τοῦ Τορνίκη κυροῦ Εὐθυμίου εἰς
τὴν αὐτήν**

Χρώμασι λεπτοῖς εἰ δυνατὸν ζωγράφει,
σκιὰν μόνον σκίαζε τὴν Αἰγυπτίαν·
Ὅρῳ γὰρ ἄρτι καὶ σκιὰν κρατουμένην.
Εἰ δ' ἐλκύει τέχνη σε πρὸς τὴν εἰκόνα,
πρόσχεις τὸ λοιπὸν· ἀκριδῶς μόνον τύπου
ὁστοῦν πρὸς ὁστοῦν ὅμῃνα πρὸς ὅμῃνα
σαρκὸς δὲ παχύτητα μηδαμῶς γράφει
μὴ ψευδογραφῶν τῆς ἀληθείας πέσης

Τοῦ Φιλῆ εἰς τὴν αὐτήν.

Σκιὰν σκιάς ἔγραψας ὡ χεῖρ ζωγράφου
σκιά γὰρ ἦν τὸ σῶμα τῆς Αἰγυπτίας
ἢ μᾶλλον ὡς ἂν ἀκριδῶσω τὸν λόγον
ἀπὸ σκιάς ἔγραψας ὀλίγον πάχος.
Οὐκ ἔστιν ἡχώ τῇ φθορᾷ τῇ τῶν φύγων,
οὕς γλῶσσα λαλεῖ τῆς σοφῆς Αἰγυπτίας·
τὰ γὰρ ἀμυδρὰ ρεῖθρα τῶν ἐπταισμένων
ἄνευ τύπου ρέουσιν ἐνταῦθα ξένος.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

— Κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου Παρνασσῶς τελεσθέν τῇ 8 Ἀπριλίου 1921 πολιτικὸν μνημόσυνον τοῦ ἀοιδίμου Σπυρ. Λάμπρου ὁ προεὶδὸς τοῦ εἰρημένου συλλόγου κ. Τιμ. Ἡλιοπούλος εἶπε τὰ ἀκολούθα:

«Διὰ τοῦ τελουμένου σήμερον μνημοσύνου ὁ Παρνασσὸς ἀποτίει ὀφειλόμενον φόρον τιμῆς, εὐγνωμοσύνης καὶ ἀγάπης εἰς τὴν μνήμην τοῦ Σπυρίδωνος Λάμπρου.

Ἄν—ὡς κοινῶς ὁμολογεῖται—μέγα καὶ δυσαναπλήρωτον εἶνε τὸ κενὸν τὸ διὰ τοῦ θανάτου αὐτοῦ δημιουργηθὲν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἐπιστήμῃ, μεῖζον ἔτι καὶ πολλῶ ἀισθητότερον εἶνε τὸ κενὸν τοῦτο ἐν τῷ Συλλόγῳ ἡμῶν ἕνεκα τῶν ἰδιαιτέρων δεσμῶν, οἵτινες συνέδεον αὐτὸν πρὸς τὸν ἐκλιπόντα ἱστορικὸν τοῦ ἔθνους.

Εἰς τὸν Σπυρίδωνα Λάμπρου ὁ Παρνασσὸς ὀφείλει—δύναμαι νὰ εἶπω τοῦτο ἐν κυριολεξίᾳ ἀμείνων—αὐτὴν τὴν ὑπαρξίν αὐτοῦ. Διότι γνωστὸν εἶνε ὅτι παρ' αὐτοῦ, μείρακος ἔτι, συμπαίζοντος μετὰ τῶν τριῶν ἀδελφῶν του, συνελήφθη ἡ ἰδέα τῆς ἰδρύσεως τοῦ Παρνασσῶς καὶ ἡρξάτο πραγματοποιεῖν ἐν τῇ πατρικῇ αὐτοῦ οἰκίᾳ. Εἰς τοὺς τέσσαρας ἀδελφούς προσετέθησαν κατόπιν καὶ οἱ παιδικοὶ τῶν φίλοι καὶ ὁ Παρνασσὸς ἐξεληθὼν ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ κοιτίδος ἐξεκλήθη, σὺν τῷ χρόνῳ, εἰς ἡν περικυβήτου εὐρίσκεται σήμερον. Καὶ ὁ μὲν πρεσβύτερος αὐτοῦ ἀδελφός, ὁ ἀλησμόνητος εἰς ἡμᾶς Μιχαὴλ Λάμπρος, ἀφιέρωσεν ἑκτοτε ὅλην αὐτοῦ τὴν ζωὴν εἰς τὰ τῆς διοικήσεως τοῦ συλλόγου διατελέσας μέχρι τοῦ θανάτου του γενικὸς Γραμματεὺς αὐτοῦ, ὁ δὲ Σπυρίδων Λάμπρος ὑπῆρξεν εἰς τῶν κυριωτέρων μοχλῶν τῆς τελουμένης ἐν αὐτῷ πνευματικῆς κινήσεως.

Πρῶτος αὐτὸς ἤνοιγε πάντοτε τὴν περίοδον τῶν διαλέξεων μεταδίδων ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου τὸν πλοῦτον τῶν ἱστορικῶν αὐτοῦ γνώσεων. Καὶ αἱ αἰθουσαι ἡμῶν δὲν ἐπῆρκουν ἵνα περιλάβωσιν ὅλον ἐκεῖνον τὸν συνωθούμενον κόσμον, τὸν διψῶντα νὰ ἀκροασθῇ τῆς εὐγλώττου διδασκαλίας του. Διότι ὁ Σπυρίδων Λάμπρος κατεῖχεν, εἴπερ τις καὶ ἄλλος, τὴν τέχνην νὰ διδάσκη γοητεύων συνάμα τοὺς διδασκομένους. Καὶ δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ὁ πόθος τὸν

ὁποῖον ἐξεδήλου διαίτων ἐν ἔτει 1914 διαλέξεων αὐτοῦ, ἥς ἐπέγραψεν «ἂν ἤμην ζωγράφος» «ἂν ἤμην ποιητής» ἦτο τὸ προῖόν τῆς μετριοφροσύνης του. Διότι ἦτο πράγματι καὶ ζωγράφος καὶ ποιητής ἐν τοῖς λόγοις του μὴ περιοριζόμενος νὰ ἀφηγητῇ ἐν ἐπιστημονικῇ ἀκριβείᾳ τὰ ἱστορικὰ γεγονότα, ἀλλὰ γνωρίζων νὰ δίδῃ ζωὴν καὶ φῶς καὶ χρῶμα εἰς αὐτά, καὶ ἐμπνεόμενος ἐκ τούτων νὰ συγκινή καὶ ἐνθουσιάζῃ τοὺς ἀκροαμένους.

Αὐτὸς προσέτι ἔδιδε πάντοτε τὴν κυριωτάτην ὠθησιν εἰς τὴν καθαρῶς ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν τοῦ φιλολογικοῦ τμήματος τοῦ συλλόγου ἀνακουρῶν τὰ πορίσματα τῶν σοφῶν ἐρευνῶν του.

Τοσὶ δ' ἦτο ἡ πρὸς τὸν Παρνασσὸν πατρικὴ ἀληθῶς στοργὴ τοῦ ἀνδρός, ὥστε καὶ τὰς ἀπὸ τῶν ἐπιμόχθων αὐτοῦ ἐργασιῶν ὑπολειπομένας ὀλίγας στιγμὰς ἀναψυχῆς ἐπρωτίμα νὰ διέρχεται ἐν τῷ ἐντευκτηρίῳ αὐτοῦ, ἀληθῆς εὐρίσκων τέρψιν νὰ συνδιαλέγεται μετὰ τῶν συναδέλφων του περὶ τῶν ἔργων καὶ τῶν προόδων τοῦ Παρνασσῶς.

Διὰ τοιούτων δεσμῶν συνδεόμενος ὁ Παρνασσὸς πρὸς τὸν Σπυρίδωνα Λάμπρου εὐνόητον εἶνε ὁποῖον ἡσθάνθη ἄλλος ὅταν εἶδεν ὅτι ἡ πρὸς τετραετίας ἐνσκήψασα ἐν τῇ χώρᾳ ἀγρία πολιτικὴ λαίλαψ, ἥτις οὐδὲν ἱερὸν καὶ σεβαστὸν ἀφῆκεν ὄρθιον ἐν αὐτῇ, οὐδ' αὐτὸν ἐσεβάσθη. Ὅταν εἶδε νὰ καταγγελλῇται ἐπὶ προδοσίᾳ τῶν συμφερόντων τῆς πατρίδος ἐκεῖνος, ὅστις ὅλην τὴν ζωὴν αὐτοῦ κατηνάλωσεν εἰς τὸ νὰ ὑμῇ τὰς δόξας τῆς πατρίδος καὶ νὰ θρηνῇ ἐπὶ ταῖς ἀτυχαῖς αὐτῆς. Καὶ ἔτι βαθύτερον ὑπῆρξε τὸ ἄλγος ἡμῶν τοῦτο διότι δὲν ἐπέζησεν εἰς τὴν λαίλαπα ἐκείνην, ἵνα ἴδῃ τὴν γαλήνην ἐπανερχομένην ἐν τῇ χώρᾳ διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ νομίμου πολιτικοῦ καθεστώτος, ἵνα ἴδῃ καὶ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ σώματος ἀνατέλλουσαν τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἣν εἶδε διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ψυχῆς καὶ ἐπροφήτευσεν ἐν τῷ κυνεῖῳ αὐτοῦ ῥοσμάτι.

— (') Ν. Ἑλληνομνηνῶν μετὰ ἰδιαιτέρας χαρᾶς παρακολουθεῖ τὴν δράσιν καὶ πρῶτον τῆς πρὸς τετραετίας ἰδρυθείσης Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν, ἥτις διὰ διαλέξεων, ἐπιστημονικῶν ἐκδρομῶν εἰς μέρη ἔνθα ὑπάρχουσι Βυζαντινὰ μνημεῖα, καὶ ἐκλαϊκευτικῶν δημοσιευμάτων κατῴρθωσε νὰ διεγείρῃ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ὑπὲρ τοῦ Βυζαντινοῦ Κόσμου, ὃν κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίας ξένοι καὶ ἡμέτεροι ἐν εὐγενεῖ ἀμίλλῃ σπουδάζουσιν. Τὰ θέματα τὰ ὅποια ἐφέτος ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου

Παρνασσού ἐπραγματεύθησαν οἱ ρήτορες τῆς Ἑταιρείας ὁρτοῦτε ν' ἀποδείξωσι τὸ πολυμερές ἐνδιαφέρον τῶν ἐν ἡμῶν, οἱ ὅποιοι ἀνακοινοῦσιν, ὡς τὰ πολλά, ἰδίων μελετῶν πορίσματα. Ὁμολογοῦν λοιπὸν ὁ κ. Α. Κούζης περὶ ἱατρικῆς καὶ δεισιδαιμονίας κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους, ὁ κ. Σ. Μενάρδος, περὶ συναξαρίων καὶ συναξαριστῶν, ὁ κ. Φ. Κουκουλές, περὶ τοῦ Θεοδώρου Προδρόμου καὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν Βυζαντινῶν κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα. ὁ κ. Α. Ὁρλάνδος, περὶ τῶν Χριστιανικῶν μνημείων τῆς Ραβέννης. ὁ κ. "Ανθ. Παπαδόπουλος, περὶ τῆς τύχης τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τῶν Τούρκων, ὁ κ. Γ. Τσακόπουλος, περὶ Στεφάνου τοῦ Σαχλίκη καὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ βίου ἐν Κρήτῃ κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα, ὁ κ. Ι. Βογιατζίδης, περὶ τῶν Ἑλλήνων καθολικῶν καὶ τῶν σχέσεων αὐτῶν πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους. ὁ κ. Π. Ἀγγελετόπουλος, περὶ Μιχαὴλ Ψέλλου καὶ τῆς ἐποχῆς του καὶ ὁ κ. Κ. Μέκιος, περὶ τῆς βασιλείου τάξεως. Ἡ Ἑταιρεία, ἥτις μεταξὺ τῶν μελῶν της συγκαταλέγει τοὺς δοκιμωτάτους τῶν παρ' ἡμῖν Βυζαντινολόγων, ἀπὸ τοῦ προεχοῦς ἔτους θὰ διοργανώσῃ καὶ σειρὰν ἐπιστημονικῶν ἀνακοινώσεων, ἀποβλέπει δὲ καὶ εἰς τὴν ἐν προσεχεῖ μέλλοντι ἔκδοσιν καὶ ἰδίου ἐπιστημονικοῦ ὀργάνου, ἐν ᾧ θὰ καταχωρίζωνται μελέται ἡμετέρων καὶ ξένων λογίων εἰς τὴν Βυζαντινὴν περίοδον ἀναγόμεναι.
